

آریا بهرام
بزرگان موسیقی ایران در طول تاریخ 2

فهرست صفحه 274
پیش گفتار صفحه 284

سهراب پورناظری (صفحه 286)

- سهراب محمدی (صفحه 289) سهیل ایوانی (صفحه 290) سیامک آقایی (صفحه 292)
- سیامک ایقانی (صفحه 295) سیامک بنایی (صفحه 296) سیامک جهانگیری (صفحه 298)
- سیاوش کامکار (صفحه 299) سید آرش شهریاری (صفحه 300) سید جمال محمدی (صفحه 301)
- سید خداوردی (صفحه 303) سید خلیل عالی نژاد (صفحه 304) سید عباس معارف (صفحه 305)
- سید قدمیار حسینی (صفحه 307) سید محمد موسوی (صفحه 309) سید علی جابری (صفحه 310)
- سینا بطحایی (صفحه 312) سینا جهان آبادی (صفحه 313) شاملو کاربند (صفحه 314)
- شروین مهاجر (صفحه 316) شکر شیرازی (صفحه 320) شهباز برمکی (صفحه 321)
- شهرام غلامی (صفحه 322) شهرام فسازاده (صفحه 323) شهرام میرجلالی (صفحه 324)
- شهریار جمشیدی (صفحه 325) شهریار فریوسفی (صفحه 326) صادق جان (صفحه 328)
- ظاهر یارویسی (صفحه 329) عباسقلی رنجبر (صفحه 330) عبدالحسین برازنده (صفحه 331)
- عبدالحسین شهنازی (صفحه 332) عبدالعلی باقری نژاد (صفحه 333) عبدالله دادور (صفحه 335)
- عبدالله دوامی (صفحه 336) عبدالمحمد برجسته (صفحه 337) عبدالنقی افشارنیا (صفحه 338)
- عبدالوهاب شهیدی (صفحه 340) عثمان محمدپرست (صفحه 347) عطاءالله جنگوک (صفحه 348)
- علی اکبر شهنازی (صفحه 350) علی پژوهشگر (صفحه 352) علی تجویدی (صفحه 354)
- علی شکوری (صفحه 358) علی صمدپور (صفحه 359) علی قمصری (صفحه 361)
- علی اصغر بهاری (صفحه 364) علی اکبر شکارچی (صفحه 366) علی اکبر صدیف (صفحه 368)
- علی اکبر فراهانی (صفحه 369) علی اکبر مرادی (370) علی اکبر مهدی پور دهکردی (صفحه 372)
- علی اکبرخان شاهی (صفحه 373) علیرضا جواهری (صفحه 374) علیرضا چنگی (صفحه 376)
- علیرضا حسین خانی (صفحه 377) علیرضا سلیمانی (بخشی) (صفحه 378)
- علی رضا فیض بشی پور (صفحه 379) علی محمد صفایی (صفحه 380)
- علی محمد فخام بهزادی (صفحه 381) علینقی وزیری (صفحه 382) غلامحسن حداد (صفحه 390)

- غلامحسین بیگجه‌خانی (صفحه 391) غلامحسین سمندری (صفحه 392)
- غلامحسین ظهیرالدینی (صفحه 394) غلام‌علی پور عطایی (صفحه 395)
- فرامرز پایور (صفحه 396) فرامرز رضاپور (صفحه 401) فرید یداللهی (صفحه 402)
- فرج علی‌پور (صفحه 403) فرخ مظهری (صفحه 404) فرزاد عندلیبی (صفحه 405)
- فرهاد ارژنگی (صفحه 406) فرهنگ شریف (صفحه 407) فرود گرگین‌پور (صفحه 411)
- فرید الهامی (صفحه 412) فریدون حافظی (صفحه 415) فریدون ناصری (صفحه 416)
- فضل‌الله توکل (صفحه 418) قباد ظفر (صفحه 424) قربان سلیمانی (صفحه 425)
- کامبیز گنجه‌ای (صفحه 426) کامران داروغه (صفحه 427) کاوه دیلمی (صفحه 428) کمال خان هوت (صفحه 429)
- کیخسرو پورناظری (صفحه 430) کیهان کلهر (صفحه 431) کیوان ساکت (صفحه 437)
- لطف‌الله مجد (صفحه 440) مازیار شاهی (صفحه 441) مجید اخشابی (صفحه 443)
- مجید خلیج (صفحه 445) مجید درخشانی (صفحه 447) مجید کیانی (صفحه 453)
- مجید مولانیا (صفحه 455) مجید ناظم‌پور (صفحه 456) مجید نجاحی (صفحه 459)
- محسن کثیرالسفر (صفحه 461) محسن نفر (صفحه 462) محمد آذری (صفحه 463)
- محمد اسماعیلی (صفحه 464) محمدجلیل عندلیبی (صفحه 465) محمدجمال سماواتی (صفحه 469)
- محمدجواد ضرابیان (صفحه 470) محمدحسین یگانه (صفحه 472) محمد حق‌گو (صفحه 473)
- محمد حیدری (صفحه 474) محمد رضا اسحاقی گرجی (صفحه 480) محمدرضا روح بخش (صفحه 483)
- محمدرضا لطفی (صفحه) محمد شیرخدايي (صفحه 494) محمد صادق اسحاقی گرجی (صفحه 494)
- محمد صادق خان (صفحه 495) محمد طغانیان دهکردی (صفحه 498) محمد فیروزی (صفحه 499) محمد قوی‌حلم (صفحه 500)
- محمدعلی حدادیان (صفحه 502) محمدعلی کیانی‌نژاد (صفحه 503) محمود تاج‌بخش (صفحه 504)
- محمود تبریزی‌زاده (صفحه 506) محمود فرنام قیطانچیان (صفحه 507) محمود فرهمند (صفحه 508)
- مرتضی اعیان (صفحه 510) مرتضی گودرزی (صفحه 511) مرتضی نی‌داوود (صفحه 512)
- مرتضی ورزی (صفحه 513) مسعود حبیبی (صفحه 514) مسعود شعاری (صفحه 516)
- مسعود شناسا (صفحه 519) مصطفی کمال پورتراب (صفحه 521) منصور صارمی (صفحه 522)
- منصور نریمان (صفحه 524) منصور یاحقی (صفحه 526) منوچهر جهاننگلو (صفحه 527)

منوچهر صادقی (صفحه 528) مهدی آذر سینا (صفحه 530) مهدی ستایشگر (صفحه 532)
 مهدی کمالیان (صفحه 534) مهدی مفتاح (صفحه 534) مهدی ناظمی (صفحه 536)
 مهدی نوایی (صفحه 538) مهران مهرنیا (صفحه 539) مهرداد دلنوازی (صفحه 540)
 مهرداد ناصحی (صفحه 542) موسی معروفی (545) میرزا عبدالله فراهانی (صفحه 547)
 میلاد کیایی (صفحه 549) نادر سینکی (550) ناصر فرهنگ‌فر (صفحه 552) نایب اسدالله (554)
 نصرالله زرین‌پنجه (صفحه 555) نظر محمد سلیمانی (صفحه 556) نورعلی برومند (صفحه 557)
 نورمحمد درپور (صفحه 559) نوید افقه (صفحه 559) هادی منتظری (صفحه 560)
 همت علی سالم (صفحه 561) هوشنگ ظریف (562) وحید اسداللهی (564) یاور مراد (566)
 یحیی حاتمی (صفحه 566) یحیی زرین‌پنجه (567) یوسف صفایی (568) یوسف فروتن (569)

نوازندگان برپا اهل ایران

ارسلان کامکار اکبر محسنی امان‌الله تاجیک تهمورس پورناظری جمال جهانشاد
حسام‌السلطنه مراد حسین بهروزی‌نیا شهرام غلامی عبدالوهاب شهیدی علی پژوهشگر
کمال خان هوت مازیار شاهی مجید ناظم پور محمد فیروزی منصور نریمان
نصرالله زرین‌پنجه

نوازندگان تار اهل ایران

ابراهیم آژنگ ابوالحسن صبا ارسلان درگاهی ارشد تهماسبی اسماعیل چشم‌آذر
اسماعیل مه‌رتاش اکبر خان نوروزی امیر تیمور پورتراب امین‌الله حسین
آقا حسین قلی فراهانی آقا غلام حسین فراهانی بابک رجبی باقرخان رامشگر بهزاد رواقی
بهنام ودانی بیژن کامکار بیوک آقا پیام جهانمائی پیمان خازنی تورج زاهدی
تهمورس پورناظری جعفر خرسندی جلیل شهناز جمال جهانشاد چنگیز مهدی‌پور
حبیب‌الله صالحی حسن رادمرد حسین استوار حسین خضوعی حسین سنجری
حسین علیزاده حسین ملک حسین هنگ‌آفرین حمید متبسم داریوش پیرنیاکان
داریوش دولت‌شاهی داریوش طلایی داوود آزاد داوود شیرازی درویش‌خان رامین کاکاوند

رحیم قانونی رضا وهدانی روح‌الله خالقی زیدالله طلوعی سلیمان روح‌افزا سلیمان سپانلو
سید آرش شهریاری شاملو کاربند شهباز برمکی شهرام میرجلالی شهریار فریوسفی
صادق‌جان عاشیق عزیز مرادخانی عبدالحسین برازنده عبدالحسین شهنازی عبدالله دادور
عبدالمحمد برجسته عطاءالله جنگوک عطاالله امیدوار علی صمدپور علی قمصری
علی اصغر بیانی علی اکبر شهنازی علی اکبر فراهانی علی رضا فیض بشی‌پور
علی محمد فحام بهزادی علینقی وزیری غلامحسین بیگجه‌خانی فرخ مظهری فروغ‌الملک
فرهاد ارژنگی فرهنگ شریف فریدون حافظی کاظم عالمی کاوه دیلمی کیوان ساکت
لطف‌الله مجد لوگارا امین ترکیان مازیار شاهی مجید درخشانی مجید مولانیا محسن نفر
محمدتقی سعیدی محمدجمال سماواتی محمدرضا روح‌بخش محمدرضا لطفی مرتضی‌نی‌داوود
مسعود خادم موسی معروفی مهدی تاکستانی مهدی رجبیان مهران مهرنیا مهرداد دننوازی
میراسماعیل صدقی‌آسا حسینی میرزا عبدالله فراهانی نصرالله زرین‌پنجه نورعلی برومند
هوشنگ ظریف یحیی حاتمی یحیی زرینجه یوسف صفایی یوسف فروتن

نوازندگان تمبک اهل ایران

اردشیر فهیمی ارژنگ کامکار اسماعیل واثقی امیر بیداریان نژاد امیرناصرافتتاح
بهمن رجبی بهنام سامانی بیژن کامکار پژمان حدادی پیروز ارجمند تاج‌الدینی
تهمورس پورناظری جمشید شمیرانی جمشید محبی جهانگیر ملک حبیب سمعی
حسین تهرانی حسین ملک حمید قنبری داریوش زرگری رضارضایی پایور رضا وهدانی
سیامک بنایی سینا سرلک شکر شیرازی عبدالله دوامی فربد یداللهی کامبیز روشن‌روان
کامبیز گنجه‌ای مجید خلیج محسن کثیرالسفر محمد اسماعیلی محمد قوی‌حلم
محمدصادق اسحاقی گرجی محمود فرهمند مرتضی اعیان مرتضی‌نی‌داوود ناصر فرهنگ‌فر
نورعلی برومند نوید افقه همایون شجریان همایون نصیری

نوازندگان تنبور اهل ایران

اسدالله فرمانی امیر حیاتی حظه برمکی حیدر کاکای رامین کاکاوند سهراب یورناظری
سید آرش شهریاری سید خداوردی سید خلیل عالی نژاد سید عباس معارف
سید قدمیار حسینی سیدعلی جابری ظاهر یارویسی عبدالعلی باقری نژاد علی اکبر مرادی
علی رضا فیض بشی پور فرید الهامی کیخسرو یورناظری

نوازندگان تنبورک کمال خان هوتنوازندگان دایره اهل ایران محمود فرنام قیطانچیان وحید اسداللهی

نوازندگان دف اهل ایران

اردشیر فهیمی ایثار یاور بهنام سامانی بیژن کامکار پیام عزیزی بیروز ارجمند تاج الدینی
حافظ ناظری حسین رضایی نیا حمیدرضا اجاقی رضا وهدانی زکریا یوسفی عطاالله سلامیه
فرزاد عندلیبی مجید خلج محسن کثیرالسفر محمد جابری محمد صادق اسحاقی گرجی
مسعود حبیبی مهدی نیکبخت ونداد مساح زاده همایون نصیری یاور احمدی فر یاور مراد

نوازندگان دوتار اهل ایران

احمدقلی احمدی اسماعیل ستارزاده اکبر جباری اولیاقلی یگانه آی محمد یوسفی
تهمورس یورناظری درویش علی چنگی ذوالفقار عسگری پور رمضان سلمانی
سهراب محمدی سید جلال الدین آشتیانی سید عباس معارف عباسقلی رنجبر عثمان محمدپرست
علی اصغر بیانی علیرضا سلیمانی (بخشی) غلامحسن حداد غلامحسین سمندری
غلام علی یور عطایی فاروق کیانی قربان سلیمانی کمال خان هوت محمدحسین یگانه

مرتضی گودرزی نظر محمد سلیمانی نور محمد درپور

نوازندگان سنتور اهل ایران

ابوالحسن صبا اردوان کامکار ارفع اطرای اسماعیل تهرانی اسماعیل واتقی
پرویز مشکاتیان یشنگ کامکار جواد بطحایی حبیب سماع حضور حبیب سماعی
حسام الدین سراج حسن میرزاخانی حسین صبا حسین ملک داریوش سالاری
داریوش صفوت رضا شفیعیان رضا ورزنده سعید ثابت سعید نیاکوثری سیامک ایقانی
سیامک آقایی سیاوش کامکار سید علی (همایون) معصومی سینا بطحایی شهرام فسزاده
علی شکوری علی اکبرخان شاهی علیرضا جواهری فرامرز پایور فضل الله توکل قباد ظفر
کامبیز روشن‌روان مجید اخشابی مجید کیانی مجید نجاحی محمد آذری محمد حق‌گو
محمد حیدری محمد جلیل عندلیبی محمد جواد ضرابیان محمد رضا شجریان محمد صادق‌خان
محمد علی حیدر نیا مسعود سخاوت دوست مسعود شناسا منصور صارمی منصور یاحقی
منوچهر جهانگل منوچهر صادقی منوچهر لشگری مهدی ستایشگر مهدی ناظمی
مه‌دیار آقاجانی میلاد کیابید نادر سینیکی ناصر رستگارنژاد نور علی برومند

نوازندگان سه‌تار اهل ایران

ابوالحسن صبا احمد عبادی ارسلان درگاهی ارشاد تهماسبی افشین رامین امیر حسین سام
بابک رجبی به‌داد بابایی بهراد توکلی بهرام باجلان بهباد رواقی بهمن کاظمی
به‌نام وادانی تهمورس پورناظری جلال ذوالفنون حافظ ناظری حسام الدین سراج
حسام السلطنه مراد حسن رادمرد حسن کسائی حسن علی دفتری حسین علیزاده حسین ملک
حسین هنگ‌آفرین حسین علی ملاح حمید متبسم داریوش پیرنیاکان داریوش صفوت
داریوش طلایی داوود آزاد رامین کاکاوند رضا قاسمی زیدالله طلوعی سعید انصاری
سعید هرمزی سید علی جابری شاملو کاربند شهرام فسزاده عبدالله دادور عطاءالله جنگوک

عطاالله امیدوار علی تجویدی علی صمدپور علی اصغر بیانی علی رضا فیض بشی پور
علی محمد صفایی فریدون حافظی کیوان ساکت کیهان کلهر مازیار شاهی مجتبی عسگری
مجتبی میرزاده مجید درخشانی محسن نامجو محسن نقر محمد فیروزی محمدتقی سعیدی
محمد جمال سماواتی محمد رضا لطفی محمد صادق خان محمود تاجبخش مسعود شعاری
مشتاق علی شاه منوچهر ظاهرزاده موسی معروفی مهدی رجبیان مهدی صلحی
مهدی کمالیان مهران مهنیا مهرداد دننازی میثم مروستی میرزا عبدالله فراهانی
نصرالله زرین پنجه نورعلی برومند یوسف عمادی یوسف فروتن

نوازندگان غیچک اهل ایران

اردشیر فهیمی اردشیر کامکار حسین فرهادپور مهرداد ناصحی

نوازندگان قانون اهل ایران

جلال قانونی رحیم قانونی علی اکبر صدیف فرامر زریابور فرهاد بشارتی مهدی مفتاح
مهدیار آقاجانی

نوازندگان قره‌نی اهل ایران

حسن رادمرد حسینعلی وزیری تبار سلیم فرزاد سید جمال محمدی محمد شیرخدایی مهدی مفتاح

نوازندگان کمانچه اهل ایران

ابراهیم منصوری ابوالحسن صبا اردشیر کامکار اسماعیل چشم‌آذر اسماعیل زرین‌فر
افشین هاشمی آرش کامور باقرخان رامشگر بیرونی کریمی تهمورس پورناظری
حسین ملک حسین خان اسماعیل‌زاده داوود گنجه‌ای درویش‌رضا منظمی زیتون چهارتاری
سامان صمیمی سعید فرج‌پوری سهراب پورناظری سهیل ایوانی سیامک ایقانی
سید جمال محمدی سینا جهان‌آبادی شروین مهاجر شهریار جمشیدی علی اصغر بهاری

علی اکبر شکارچی علی اکبر مهدی پور دهکردی علیرضا چنگی علیرضا حسین خانی
غلامحسین ظهیرالدینی فرج علی پور فرود گرگین پور کامران داروغه کیهان کلهر
مجتبی میرزاده محمد طغانیان دهکردی محمد رضا لطفی محمد صادق خان محمود تبریزی زاده
مرتضی ورزی مهدی آدرسینا مهرداد ناصحی میرزا محمد کمانچه ناصر زرآبادی
هادی منتظری همایون شجریان همت علی سالم

نوازندگان نی اهل ایران

ابوالحسن صبا بهزاد فروهری پاشا هنجری بیروز ارجمند تاج الدینی جمشید عندلیبی
حسن کسایی حسن ناهید حسین یاوری داوود ورزیده سیامک جهانگیری سید محمد موسوی
عبدالنقی افشارنیا محب علی نایی محمد علی حدادیان محمد علی کیانی نژاد مهدی مفتاح
مهدی نوایی نایب اسدالله

نوازندگان چنگ اهل ایران

عبدالعلی باقری نژاد

نوازندگان قانون اهل ایران

جلال قانونی رحیم قانونی علی اکبر صدیف فرامرز رضا پور فرهاد بشارتی مهدی مفتاح
 مهدیار آقاجانی

هنگامی که ما در دبستان و دبیرستان درس میخواندیم با نام بسیاری از بزرگان ادب و شعر و هنر و آثار آنها آشنا شدیم.

من همیشه در آن زمان (1360) بدنال کتاب هایی می گزینم که نام همه این بزرگان را با مطالبی در باره آنها و آثارشان داشته باشد ولی پیدا نکردم.

هنگامی که برای تحصیلات به فرانسه رفتم و در پاریس در کتاب فروشیها گردش می کردم از این گونه کتابها را دیدم. مدتی علاقه داشتم تا بدانم آنها در باره نویسندگان و ادبا و هنرمندان و بزرگان تاریخی ایران چه میدانند و متأسفانه متوجه شدم آنها بسیار کم میدانم و نه تنها فرانسویها بلکه در کشورهای دیگر اروپا نیز کم میدانند؛ درست است اینجا و آنجا کتابی از این و آن هست (فردوسی، حافظ، سعدی، صادق هدایت و ...) ولی اینکه به گونه منظم مانند اروپا که نویسندگان و دانشمندان و هنرمندان و دیگران را حتی از لحاظ تاریخی گروه بندی کرده و به دنیا می‌شناسانند ما در ایران نکرده ایم.

به خود می گفتم اگر روزی وقتی و حوصله ای داشتم حتماً این گرد آوری را در رشته های مختلف به زبانهای مختلف میکنم و به هم میهنان خود و بیگانه های علاقمند به فرهنگ ایران تقدیم حواهم کرد. خدا را سپاس که عمری و حوصله ای داد و مجموعه بزرگان ایران را گردآوری کردم.

این مجموعه شامل این کتابها میشود :

1 ادبا و خوش نویسان بزرگ ایران در طول تاریخ

2 دانشمندان بزرگ ایران در طول تاریخ

3 سیاسیون و سرداران جنگی بزرگ ایران در طول تاریخ

4 شاعران بزرگ ایران در طول تاریخ

5 موسیقی نوازان بزرگ ایران در طول تاریخ

6 مجسمه سازان بزرگ ایران در طول تاریخ

7 نقاشان بزرگ ایران در طول تاریخ

8 نویسندگان بزرگ ایران در طول تاریخ

از آنجایی که میخواستم آن مشکلی را که من در جوانی برای پیدا کردن و با نداشتن پول کافی برای خرید این چنین کتابهایی داشتم دیگر جوانان هم وطن من نداشته باشند این کتابها را با فرم PDF در سایت اینترنتی خود به رایگان قرار دادم تا آنهایی که میخواهند آن را به صورت کتاب در آورند.

وظیف دولت :

1 ایجاد یک سازمان به نام "سازمان روابط فرهنگی جهان و ایران" می باشد.

2 در این سازمان کتابهای بالا به زبانهای انگلیسی و فرانسه و آلمانی و اسپانیایی و ایتالیایی ، روسی و چینی و هندی و پرتغالی و عربی نیز ترجمه میشوند

3 تمامی آثار این بزرگان (کتابها ، اشعار ، نقاشیها و ...) به ده زبان بالا ترجمه شوند

4 برای ترجمه این کارها به گونه ای سریع میتوان از فارغ التحصیلان دانشجویان خارجی زبان و ادبیات فارسی یا از فارغ التحصیلان دانشجویان ایرانی در یکی از این زبانها بهره جست.

5 میتوان به گونه ای دیگر نیز سریعاً این کار را کرد : نخست این کتابها را به انگلیسی ترجمه کرد و متخصصان زبان انگلیسی در کشورهای مختلف آثار این بزرگان را از انگلیسی به زبانهای مادری خود ترجمه کنند (عربی ، روسی ، چینی ، ...)

6 ایجاد کتابخانه ای از آثار تمام این بزرگان به ده زبان بزرگ دنیا برای دانشجویان ایرانی و خارجی. بسیار بسیار جای تاسف است که مردم کشورهای دنیا غافل از فرهنگ غنی کشور ما ایران باشند. نفوذ فرهنگی ایران نفوذ ایران را در بخشهای سیاسی و اقتصادی نیز به همراه می آورد. تنها کسانی که گذشته خود را می شناسند میتوانند آینده خوبی داشته باشند .

آریا بهرام

سهراب پورناظری

سهراب پورناظری (۵ اردیبهشت ۱۳۶۲ در کرمانشاه) آهنگساز موسیقی سنتی و نوازنده تنبور و کمانچه و سه تار است. او فرزند کیخسرو پورناظری و برادر تهمورس پورناظری است.

وی تا کنون فیلم های آرایش غلیظ، رگ خواب و شعله ور به کارگردانی حمید نعمت الله و فیلم آستیکمات به کارگردانی مجیدرضا مصطفوی را آهنگسازی کرده است.

وی به عنوان خواننده و نوازنده با گروه ها و هنرمندان مختلف همکاری داشته است که از جمله آنها می توان به همکاری با محمدرضا شجریان، شجاعت حسین خان، beyond borders project و Pacific Symphony Orchestra The اشاره کرد. در مهرماه ۱۳۹۳، وی در کنفرانس تداکس تهران سخنرانی کرد و به صورت بداهه تنبور نواخت.

ترانه شناسی

خواننده	نام ترانه	ترانه سرا	آهنگساز	تنظیم	آلبوم
همایون شجریان	ایران من	پوریا سوری	سهراب پورناظری	غلامرضا صادقی	ایران من
همایون شجریان	من کجا باران کجا	پوریا سوری	سهراب پورناظری	سهراب پورناظری	ایران من
همایون شجریان	خوب شد	اهورا ایمان	سهراب پورناظری	غلامرضا صادقی	ایران من
همایون شجریان	او می کشد قلاب را	سعدی	سهراب پورناظری	سهراب پورناظری	ایران من

همایون شجریان	ابر بهار	<u>حافظ</u>	سهراب پورناظری	سهراب پورناظری	ایران من
همایون شجریان	مرگ اسفندیار	<u>فردوسی</u>	سهراب پورناظری	سهراب پورناظری	ایران من
همایون شجریان	نوروز خوانی	اسحاق انور	سهراب پورناظری	سهراب پورناظری	ایران من
همایون شجریان	نوروز	اسحاق انور	سهراب پورناظری	سهراب پورناظری	ایران من
کلام ندارد	اسفند	کلام ندارد	سهراب پورناظری	سهراب پورناظری	ایران من
<u>علیرضا قربانی</u>	در کوی عشق	<u>سلمان ساوجی</u>	سهراب پورناظری	سهراب پورناظری	برسماع تنبور
<u>علیرضا قربانی</u>	بر سماع		سهراب پورناظری	سهراب پورناظری	برسماع تنبور
<u>علیرضا قربانی</u>	قطره های باران	<u>پرتو کرمانشاهی</u>	<u>تهمورس پورناظری</u>	سهراب پورناظری	قطره های باران
<u>علیرضا قربانی</u>	تابی کران	<u>پرتو کرمانشاهی</u>	<u>تهمورس پورناظری</u>	سهراب پورناظری	قطره های باران
<u>علیرضا قربانی</u>	آواز باران	<u>پرتو کرمانشاهی</u>	<u>تهمورس پورناظری</u>	سهراب پورناظری	قطره های باران
<u>علیرضا قربانی</u>	سلسله دار	<u>پرتو کرمانشاهی</u>	<u>کیخسرو پورناظری</u>	سهراب پورناظری	قطره های باران

علیرضا قربانی	رامشگر	مولانا	تهمورس پورناظری	سهراب پورناظری	قطره های باران
علیرضا قربانی	عاشقان	مولانا	تهمورس پورناظری	سهراب پورناظری	قطره های باران
علیرضا قربانی	جان و جهان	مولانا	تهمورس پورناظری	سهراب پورناظری	قطره های باران
علیرضا قربانی	نقش فرش دل	محمدعلی بهمنی	کیخسرو پورناظری	سهراب پورناظری	قطره های باران

تک آهنگ

خواننده	نام ترانه	ترانه‌سرا	آهنگساز	نوازنده
همایون شجریان	سووشون	پوریا سوری	تهمورس پورناظری	سهراب پورناظری

آلبوم‌ها

- دل‌آرا - آهنگساز تهمورس پورناظری و افشین رامین - خواننده حسام الدین سراج
- نیشتمان آهنگساز سهراب پورناظری
- سرزمین خورشید - آهنگساز تهمورس پورناظری - خواننده فرشاد جمالی
- بر سماع تنبور - آهنگساز پورناظری‌ها - خواننده علیرضا قربانی
- پنهان چو دل - آهنگساز پورناظری‌ها - خواننده حمیدرضا نوربخش
- مستان سلامت می‌کنند - آهنگساز پورناظری‌ها - خواننده بیژن کامکار، نجمه تجدد، مریم ابراهیم پور
- آرایش غلیظ - موسیقی فیلم آهنگساز سهراب پورناظری - خواننده همایون شجریان
- رنگ‌های تعالی - آهنگساز سهراب و تهمورس پورناظری - خواننده محمدرضا شجریان
- وضعیت سفید - موسیقی فیلم - آهنگساز سهراب پورناظری - خواننده علیرضا قربانی
- بی‌پولی - موسیقی فیلم آهنگساز سهراب پورناظری
- قطره‌های باران - آهنگساز پورناظری‌ها - خواننده علیرضا قربانی
- شبگرد کولی باد آهنگساز سهراب پورناظری
- خداوندان اسرار با همایون شجریان
- آرایش غلیظ با صدای همایون شجریان
- رگ خواب با صدای همایون شجریان
- ایران من با صدای همایون شجریان

سهراب محمدی

جایزه ها جایزه باربد بهترین آلبوم موسیقی نواحی از سی و یکمین جشنواره موسیقی فجر
مدرک درجه یک هنری معادل دکترای نوازندگی و خوانندگی

سهراب محمدی (زاده ۱۳۱۷ در مانه و سملقان – درگذشته ۲۲ مرداد ۱۳۹۹)، مشهور به **سهراب بخشی**، موسیقی‌دان، آهنگ‌ساز، خواننده و نوازنده دو تار گرد ایران بود. او آخرین بازمانده بخشی‌های خوبند کرمانج شمال خراسان بود.

فعالیت هنری

سهراب محمدی از طایفه گرد کرمانج بود. پدر و پدربزرگ و اجداد وی در زمان حیات خود از فعالان هنرهای دستی، سرودن شعر گردی کرمانجی و موسیقی و بخشی بودند. و از ۱۰ سالگی نواختن دوتار و خواندن شعرهای محلی را آغاز کرد. محمدی از ابتدای تأسیس رادیو کرمانجی با صدا و سیمای مرکز خراسان همکاری می‌کرد و این همکاری تا آخرین روزهای عمر او ادامه داشت.

نخستین بار فوزیه مجد، مادر انتوموزیکولوژی موسیقی نواحی، او را به جامعه هنری معرفی کرد. سهراب نخستین خواننده گرد کرمانج بود که همکاری خود را با رسانه رادیو آغاز کرد و در برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی و همین‌طور جشنواره‌های مختلف ایران پس از انقلاب ۱۳۵۷ حضور داشت. موسیقی و هنر سهراب محمدی، علاوه بر ایران در کشورهای آسیای میانه نیز شناخته شده‌است. قطعاتی همچون: شاره‌جان، آهنگ طوفان، شهید، لیاره، گلا من از جمله آثار سهراب محمدی به‌شمار می‌آیند.

در اردیبهشت ۱۳۹۷، مراسم تجلیل و بزرگداشت سهراب محمدی در مجتمع فرهنگی و هنری مانه و سملقان برگزار شد. در این مراسم از سردیس سهراب محمدی رونمایی شد.

در سی و یکمین جشنواره موسیقی فجر، جایزه باربد بهترین آلبوم موسیقی نواحی به آلبوم موسیقی «شمال خراسان» اثر سهراب محمدی تعلق گرفت.

زندگی شخصی

شغل اصلی سهراب محمدی کشاورزی و موسیقی بود. او ۳ دختر و ۵ پسر داشت که گفته می‌شود همگی آن‌ها نوازندهٔ دوتار هستند.

درگذشت

سهراب محمدی که با وجود بیماری، تحت پوشش هیچ بیمه ای نبود، در ۲۲ مرداد ۱۳۹۹، در سن ۸۲ سالگی بر اثر ایست قلبی درگذشت.

نکات

- سهراب محمدی با نام سهراب بخشی نیز شناخته می‌شد. بخشی لقبی است که به برخی از نوازندگان دوتار در شمال خراسان و ترکمن صحرا داده می‌شود.
- محمدی مدرک درجه یک هنری معادل دکترای نوازندگی و خوانندگی را نیز در سابقه خود داشت.

سهیل ایوانی

سهیل ایوانی (زادهٔ اردیبهشت ۱۳۳۸ در کرمانشاه – درگذشتهٔ ۲۹ اردیبهشت ۱۳۸۱ در تهران) موسیقی‌دان، آهنگساز و نوازندهٔ کمانچه و ویلن اهل ایران بود.

زندگی‌نامه

سهیل ایوانی در اردیبهشت ۱۳۳۸ در کرمانشاه در خانواده‌ای مذهبی متولد شد. از کودکی به موسیقی بسیار علاقه داشت. در پیدا شدن این علاقه، برادر بزرگش احمد که دستگاه‌ها و مایه‌های موسیقی سنتی ایرانی را به خوبی می‌شناخت، سهم بسزایی داشت، وی برای سهیل کتابچه تصنیفی خرید، اما چون سهیل هنوز به مدرسه نرفته بود، با کمک بزرگترها تمام تصنیف‌های این کتاب را فرا گرفت و می‌خواند. سهیل و برادر بزرگترش، محمدرضا ایوانی، در همان ایام کودکی با استفاده از خلاقیت خود تلاش بسیاری برای درست کردن ساز انجام می‌دادند، به طوری که موفق به ساختن سازی شبیه تار شدند، اما جو خانواده مذهبی و پدر با وجود آلات موسیقی در خانه مخالف بود.

اولین برخورد سهیل با ساز در سال‌های دبستان بود که با جمع‌آوری عیدی خود یک تمبک آهنی خرید و به صورت مخفی و دور از چشم پدر تمرینات مختصر و غیر جدی را آغاز نمود. در همان ایام،

برادرش محمدرضا، سنتوری را که متعلق به دایی آنها بود و در زیر زمین منزل نگهداری می‌شد و این دو برادر از سیم‌های آن برای درست کردن ساز استفاده می‌کردند، از زیرزمین خانه بیرون آورد و سر و سامانی به وضع آن بخشید و به همراهی تمبک آهنی سهیل شروع به نواختن سنتور و تمبک کردند.

در سال‌های اول دبیرستان سهیل با یکی از همکلاس‌هایش آشنا شد که برادر او در خانه فرهنگ موسیقی نزد محمود مرآتی مشغول فراگیری درس ویولن بود و بدین ترتیب سهیل دلباخته ساز ویولن شد. وی بر آن شد که بتواند نزد استاد به مشق ویولن بپردازد، اما بودجه کافی برای رفتن به کلاس و تهیه ساز را نداشت و از همه مهم‌تر پدر با وجود وضع مالی خوب با ساز و آلات موسیقی مخالف بود.

سهیل برای رسیدن به هدف خود که دیگر به خاطرش سر از پا نمی‌شناخت و از وجود هر مانعی بر سر راه خود نمی‌هراسید، دوچرخه لوکس و زیبایی خود را که پدر برایش خریده بود فروخت و با این پول در کلاس ویولن خانه فرهنگ شماره یک موسیقی ثبت نام کرد و دوره یک‌ماهه تئوری موسیقی را گذراند و با امید هر چه بیشتر دوره یک‌ماهه نت را هم به اتمام رساند، دو ماه بعد هم گذشت و در این مدت ساز برای تمرین در خانه نداشت، فقط گاهی با رفتن به منزل دوستش از ویولن او برای تمرین مشق‌های خود استفاده می‌کرد. وی در خلال این مدت درس‌هایی را که استاد مرآتی به او می‌داد با ویولن خوب اجرا می‌کرد، به طوری که موجب شگفتی استاد شده بود. سرانجام پس از مدتی که بدون ساز به کلاس می‌رفت با مرارت‌های زیاد پدر را به پرداختن پول ساز قانع نمود. خودش می‌گوید:

هیچ وقت شبی را که ویولن خریدم تا آخر عمر از یاد نمی‌برم و وقتی که سیصد تومان پول را از پدر گرفتم، شتابان به خانه دوستم رفته و به همراهی برادر دوستم با عجله زیاد که نکند مغازه تعطیل شود خود را به مغازه رساندیم و بلافاصله پول را روی میز مغازه گذاشتم و گفتم: آقا یک ویولن خوب و خوش صدا بدهید.

بعد از خرید ویولن مجدداً به خانه دوستم رفتم تا ساز را کوک کند، که تمام این لحظات تا تنها شدن من و سازم عمری طولانی گذشت و وقتی که از آنها خداحافظی کردم، ویولن را سخت در آغوش گرفته و با آن حرف می‌زدم تا به خانه رسیدم. آن شب حتی یادم رفت که شام بخورم و در اتاقی با سازم تنها مشغول راز و نیاز شده و موقع خوابیدن با اعتراض بقیه خواهر و برادرها به بستر خواب رفتم ولی خوابم نمی‌برد و تا صبح چندین مرتبه بیدار شدم، هر بار در جعبه ویولن را باز می‌کردم، خوب تماشايش می‌کردم و حتی آن را می‌بوسیدم و با آن صحبت می‌کردم و سرجایش می‌گذاشتم.

فعالیت حرفه‌ای

در همان سال‌های اول دبیرستان افتخار تمرین مشق ویولن نزد محمود مرآتی و تشویق‌ها و راه‌نمایی‌های وی، عزم او را در به ثمر رسیدن هر چه بیشتر جزم می‌کرد، تا اینکه در سال ۵۶-۱۳۵۵ در کنکور سراسری آزمون باربد که به همت نورعلی خان برومند برگزار شد، در رشته کمانچه مقام اول کشور را کسب کرد و جایزه و لوح یادبودی با امضای استاتیدی نظیر علی اکبر شهنازی، داریوش صفوت، مهدی برکشلی، مهدی فروغ و علی تجویدی از دست علی اکبر شهنازی دریافت نمود.

وی یک سال بعد به دلیل انقلاب فرهنگی و تعطیلی دانشگاه، به کرمانشاه بازگشت و در این ایام به فعالیت در اداره ارکستر سنتی صدا و سیمای کرمانشاه و ساخت و تنظیم قطعات محلی کردی و همچنین تمرین سازهای غیر تخصصی خود از قبیل سه تار، تار، دف، ضرب، دهل، بم‌تار و ... پرداخت. او مجدداً در سال ۱۳۶۴ به تهران بازگشت و تجارب خود را از طریق همکاری با ارکستر بزرگ رادیو و کنسرت‌های متعدد و کسب فیض از محضر استادان برجسته موسیقی که در تهران بودند، کامل نمود.

سهیل ایوانی عشق خاصی به مجتبی میرزاده و محمود مرآتی داشت. وی از بین استادانی که او را در پیشبرد اهدافش یاری رسانده بودند مجتبی میرزاده را از همه دلسوزتر و مفید تر و به نوعی مرشد خود می‌دانست.

سهیل ایوانی ساز کمانچه را به خاطر اصالت ایرانی بودنش ساز تخصصی خود می‌دانست و تسلط کاملی در نواختن ویولن، کمانچه، سه تار، تار، بم‌تار، تنبک، دف، دهل و سنتور داشت، و در طول آثاری که با تنظیم‌های او ارائه می‌شد، از تمام این سازها همزمان استفاده می‌نمود و می‌نواخت، که در آثاری چون خیال خوبان با صدای ملک مسعودی، سرستان و راز گل با صدای علیرضا افتخاری، بیدلان با صدای منوچهر طاهرزاده، شور شیرین با صدای محمد رضا دارابی، پاییزه با صدای علاءالدین باباشهبابی و آثار متعدد دیگر مشهود است. او در طول دوران فعالیت حرفه‌ای خود، در بین هنرمندان زبانزد شده و درباره‌اش می‌گفتند: سهیل ایوانی به تنهایی یک ارکستر کامل را تشکیل می‌داد. وی کنسرت‌های متعددی را در داخل و خارج از کشور با گروه‌های مختلف اجرا نمود، که از آن جمله می‌توان به اجرای کنسرت در کشور ژاپن در سال ۱۹۹۰ میلادی به همراه ارکستر صدا و سیما و کنسرت دو نوازی با هابیل علی اف به عنوان نوازنده سه‌تار، در سفری که هابیل علی اف به ایران داشت، اشاره کرد.

سهیل ایوانی در طی حدود ۲۵ سال تلاش بی‌وقفه در عرصه موسیقی سنتی و محلی ایران بیش از ۳۰ آلبوم موسیقی از خود به یادگار گذاشت. او همچنین عضو کمیته سازهای ایرانی و آهنگسازان بود. وی سرانجام در روز یکشنبه ۲۹ اردیبهشت ۱۳۸۱ درگذشت و در قطعه هنرمندان بهشت زهرای تهران به خاک سپرده شد.

سیامک آقایی

دانشگاه دانشگاه تهران

استادها مسعود شناسا رویز مشکاتیان
محمد رضا لطفی محمدتقی مسعودیه

سیامک آقایی نوازنده و مدرس سنتور و قیچک آهنگساز ایرانی است.

زندگی‌نامه

سیامک آقایی زاده ۱۳۵۲ در اهواز است. او فراگیری ساز سنتور را ابتدا نزد «رؤیا حلاج» در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایرانی آغاز کرد و سپس نزد هنرمندانی همچون: مسعود شناسا، پرویز مشکاتیان، محمدرضا لطفی، حسین ملک، ناصر فرهنگفر، مجید کیانی و رامبد صدیف فراگیری موسیقی را ادامه داد.

وی فارغ‌التحصیل رشته موسیقی در مقطع کارشناسی از دانشکده هنرهای زیبا - دانشگاه تهران است. وی در دوران تحصیل از آموزه‌های پژوهشگران موسیقی همچون: محمدتقی مسعودیه، تقی پیش، فرهاد فخرالدینی، خسرو مولانا، آذین موحد و محمدرضا درویشی بهره برد.

فعالیت‌های هنری و پژوهشی

از جمله فعالیت‌های هنری و پژوهشی سیامک آقایی به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- گردآوری موسیقی مقامی، فرهنگ و آژگان و مجموعه سازهای منطقه شمال خراسان با همکاری آرشیو مرکز اسناد سازمان میراث فرهنگی (۱۳۷۴)
- اجرا و ساخت «قیچک بم» با تغییراتی در طرح اولیه و معرفی قابلیت‌های گوناگون آن
- تکنوازی در گروه عارف به دعوت پرویز مشکاتیان
- ضبط و انتشار قطعه «مناجات نامه» - اولین نمونه تکنوازی «قیچک بم»
- پژوهش در عرصه هنر بداهه نوازی از طریق بررسی مکاتب اساتیدی همچون: مرتضی نی داوود، حبیب سماعی، مرتضی محجوبی، رضا ورزنده، جلیل شهناز و حسن کسائی
- بازسازی و اجرای مجموعه سبک‌های سنتورنوازی از دوره قاجار تا کنون
- سلسله بحث‌های متعدد در زمینه «سبک‌شناسی و مکاتب سنتور» به دعوت رادیو فرهنگ
- همکاری با گروه بین‌المللی «SilkRoad» و نوازنده برجسته ویلنسل «یویوما» (YoYo Ma) و اجرای کنسرت‌های متعدد در کشور‌های: آمریکا، کانادا، آلمان، فرانسه، بلژیک، هلند، سوئیس، چین، ژاپن، تایوان، هنگ کنگ، امارات، تاجیکستان، ارمنستان، ازبکستان، قرقیزستان و ...
- آهنگسازی و تنظیم قطعاتی برای گروه «جاده ابریشم» - قطعه Where The Wind Will Take Us برای سنتور و گروه جاده ابریشم و Ascending Bird و اجرای آن در تورهای آمریکا و اروپا به همراهی «یویوما»
- همکاری با گروه بین‌المللی Atlas (هلند) و برگزاری مجموعه کنسرت‌های «موسیقی معاصر» (Contemporary Music)
- همکاری با گروه بین‌المللی Labyrinth Modal و Ross Daly (نوازنده و محقق یونانی) و اجرای کنسرت‌هایی در اروپا
- همکاری با گروه Oriental Ensemble و نصیر شماء (نوازنده عود عرب)
- برگزاری کلاس‌های تخصصی سنتور ایرانی، سمینار و ماسترکلاس ردیف دستگاهی و مبانی موسیقی ایران و نقش زمان و مکان در بداهه نوازی موسیقی ایرانی در کشورهایی همچون هلند، یونان، سوئیس، آمریکا و ...
- تأسیس مؤسسه فرهنگی هنری «گوشه»
- برگزاری کنسرت «یاد باد» به یاد استاد پرویز مشکاتیان (۱۳۸۸)
- طراحی و سفارش و نظارت بر ساخت بیش از یکصد سنتور در ابعاد متفاوت و جدید به منظور گسترش حیطه تکنیکال، وسعت صوتی (زیر و بمی)، حجم صدا و تنوع سونورینته (جنس صدا) و استفاده از برگزیده‌ای از آن‌ها برای اولین بار در پروژه‌هایی همچون SilkRoad
- Project , Atlas Ensemble , Knights , New Ensemble , Labyrinth , Oriental

...

- طراحی و سفارش ساخت سنتورهای ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۷ و ۲۱ خرک، سنتور سوپرانو، سنتور آلتو و سنتور باس برای اولین بار، ویژه اجرای قطعات آثاری همچون: زبعدماء، یادباد، باز عشق، سفر سنتور و ...
- برگزاری کنسرت و مستر کلاس تخصصی بداهه نوازی در کنسرواتوار مسکو
- همکاری با ارکستر Knights در ایالات متحده آمریکا و آهنگسازی و تنظیم قطعه «کنسرتو برای ویولن و سنتور» با همکاری کالین جیکوبسن
- تدریس ردیف موسیقی دستگاهی ایران - دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران
- تدریس ساز تخصصی سنتور - مقطع کارشناسی ارشد - دانشگاه هنر تهران
- دریافت نشان درجه یک هنری در رشته موسیقی
- برگزاری مجموعه کنسرت‌های «باز عشق» (دونوازی سنتور و تمبک) به همراهی کامران منتظری در شهرهای تیریز، همدان، یزد، رشت، بندرعباس، خرم‌آباد، سمنان، مشهد و ... (۱۳۹۲-۱۳۹۶)

آثار

از جمله آثار موسیقی سیامک آقایی به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- تکنوازی سنتور؛ سه‌گانه، ابو عطا، کرد بیات
- ضبط و ارائه پنج شب اجرای زنده کنسرت گروه جاده ابریشم در پنج ایالت آمریکا (۲۰۰۶)
- همناواری سنتور و شاکوهاچی (نی سنتی ژاپن)، به همراهی کو اومزاک، ژاپن (۲۰۰۴)
- آهنگسازی و انتشار آلبوم موسیقی «سفر سنتور» (۱۳۹۳)
- انتشار آلبوم صوتی و تصویری «یادباد» به همراه پدرام خاورزمینی و سالار عقیلی (۱۳۹۰)
- همکاری با گروه جاده ابریشم در ضبط آثار
- آهنگسازی و انتشار آلبوم موسیقی «بیگاه شد» گروه روزنه به خوانندگی: پروین جاویدان و زهره بیات (۱۳۸۲)
- ضبط آثاری برای گروه سنتورنوازان (۱۳۸۰-۱۳۸۱)
- آهنگسازی و انتشار آلبوم موسیقی «ز بعد ما» (۱۳۸۴)
- همکاری در ضبط آلبوم «می‌شنیدم از پرنده» (موسیقی کودکان) (۱۳۸۰)
- همکاری در ضبط آلبوم «درگذر» با آهنگسازی رضا فیاض، به همراهی گروه آفتاب (۱۳۷۸)
- همکاری در ضبط آلبوم «کوتاه» (طرحی برای سازهای کوبه‌ای) (۱۳۷۸)
- همکاری در ضبط آثاری از سعید کامجو؛ سه‌گانه - شوشتری (۱۳۷۷)

سیامک ایقانی

سازها سننور کمانچه ویلن فلوت

اعضای پیشین ارکستر رادیو تلویزیون ملی ایران

سیامک ایقانی (زاده ۱۳۲۶ در شیراز)، موسیقی‌دان، نوازنده ویلن و آهنگساز اهل ایران است.

زندگی هنری

سیامک ایقانی در سال ۱۳۲۶ در شیراز متولد شد. او از کودکی به موسیقی گرایش داشت و در دوره دبستان، با سازدنی کوچکش برای همکلاسی‌هایش می‌نواخت. او با ساز دایی خود که نوازنده فلوت بود نیز می‌نواخت. پس از مدتی یک فلوت برای خود تهیه کرد و در مدت کوتاهی نواختن این ساز را فرا گرفت. پس از فلوت، به فراگیری سننور پرداخت و در سن ۱۴ سالگی، با خرید یک ساز ویلن، نوازندگی این ساز را بدون معلم آغاز کرد. او با تمرین و پشتکار مداوم پس از مدتی با ارکسترهای مختلف همکاری خود را آغاز نمود و حدود ۷ سال با رادیو تلویزیون مرکز شیراز همکاری داشت.

او تئوری موسیقی را نزد «نعمان» که از هنرمندان موسیقی شیراز بود فرا گرفت و کتاب‌های دوره هنرستان و ردیف ابوالحسن صبا را به پایان برد. او در شیراز به تدریس سازهای فلوت، سننور، ویلن و کمانچه مشغول شد و پس از پایان دوره سربازی در تهران ساکن شد. سیامک ایقانی در تهران از آموزش هنرمندانی نظیر: احمد عبادی، جلیل شهناز، علی تجویدی، پرویز یاحقی، حبیب‌الله بدیعی، محمدرضا شجریان و ... بهره‌مند شد. او در سال‌های ۱۳۵۴ تا ۱۳۵۸ با رادیو همکاری کرد و همچنین در ارکستر سازهای ملی، در وزارت فرهنگ و هنر به عنوان نوازنده، فعالیت نمود و پس از انقلاب ۱۳۵۷ نیز مدتی با صدا و سیما همکاری داشت. سیامک ایقانی غیر از نوازندگی، به عنوان آهنگساز و مدرس موسیقی نیز به فعالیت پرداخته‌است. برادر او «سهیل ایقانی» نیز نوازنده و خواننده بود.

فعالیت‌های هنری

از جمله فعالیت‌های هنری سیامک ایقانی، به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

همکاری با ارکستر رادیو تلویزیون شیراز، همکاری با ارکستر رادیو تلویزیون ملی ایران، همکاری با ارکستر سازهای ملی ایران، همکاری با ارکستر تکنوازان، تدریس موسیقی

آثار هنری

از جمله آثار هنری سیامک ایقانی، به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

نوازندگی

- «برنامه تکنوازان جدید ۱۷۵» (همنوازی در دستگاه همایون) به همراه سننور فضل‌الله توکل و تمبک داود یاسری
- «تکنوازان جدید شماره ۱۷۸» (در آواز دشتی) به همراه عود منصور نریمان، سننور فضل‌الله توکل و تمبک داود یاسری
- «تکنوازان جدید شماره ۱۸۳» (در آواز ابو عطا) به همراه عود منصور نریمان، سننور فضل‌الله توکل و تمبک داود یاسری
- «برنامه تکنوازان جدید ۲۱۲» (در دستگاه شور) به همراه عود منصور نریمان، سننور فضل‌الله توکل و تمبک داود یاسری

- «برنامه تکنوازان جدید ۲۱۷» (رنگ بیداد و همایون) به همراه عود منصور نریمان، سنتور فضل‌الله توکل و تمبک داود یاسری
  - آلبوم موسیقی «خاطرات جوانی» به آهنگسازی فضل‌الله توکل و خوانندگی علیرضا افتخاری
  - آلبوم موسیقی «همدلی» به آهنگسازی شهرام میرجلالی
  - آلبوم موسیقی «نسیم» به آهنگسازی فضل‌الله توکل و خوانندگی علیرضا افتخاری
  - آلبوم موسیقی «صحبت جانان» به همراه عود مهران مهدی، سنتور همایون همدانیان و تمبک بهزاد رضوی‌نیا
  - آلبوم موسیقی «به یاد شهناز» به همراه عود مهران مهدی، سنتور همایون همدانیان و تمبک علی ترشیزی
  - آلبوم موسیقی «شوشتری» به همراه تمبک رامین اصلاح
  - آلبوم موسیقی «طفیل عشق» به همراه تار رامین اصلاح
  - آلبوم موسیقی «شوق دیدار» به همراه تار رامین اصلاح و تمبک امیر فهیمی
  - آلبوم موسیقی «خلوتگه خیال» به همراه تار رامین اصلاح، تمبک امیر فهیمی و آواز پرویز ناظر
- آهنگسازی**

- آلبوم موسیقی «غمزه» (به همراه تمبک علی ترشیزی)
- آلبوم موسیقی «حدیث عشق» (به پاس نیم قرن فعالیت هنری، مجموعه آثار منتشر نشده از سیامک ایقانی)
- «دل رسوا» با تنظیم مجتبی میرزاده و خوانندگی «بهی»
- «شام بی‌وفایی» با تنظیم شهرام توکلی و خوانندگی سهیلا گلستانی
- «رنگ جنون» با تنظیم شهرام توکلی و خوانندگی سهیلا گلستانی

سیامک بنایی

سیامک بنایی (زاده ۲۵ اردیبهشت ۱۳۳۶ در تهران) موسیقی‌دان و نوازنده تمبک اهل ایران است.

زندگی هنری

سیامک بنایی، ۲۵ اردیبهشت سال ۱۳۳۶ در تهران متولد شد. او نواختن تمبک را از سال ۱۳۶۱، ابتدا مدت کوتاهی نزد امیر ناصر افتتاح و پس از آن نزد محمد اسماعیلی فراگرفت و شیوه نوازندگی او را ادامه داد. وی در کنسرت‌ها و آثار متعددی با هنرمندانی نظیر: فرامرز پایور، داریوش پیرنیاکان، جلال ذوالفنون، شهرام ناظری، حسین فرهادپور، سوسن اصلانی و ... همکاری نمود. او از اعضای گروه موسیقی پایور، «ارکستر بزرگ مضرابی» به رهبری حسین دهلوی و نوازنده تمبک «گروه شهنازی» و «گروه نوا» بوده است.

وی همچنین نت‌نویسی کتاب آموزش تمبک حسین تهرانی را تحت نظر حسین دهلوی انجام داد و کتاب آموزش تمبک محمد اسماعیلی، در سال ۱۳۸۲، به کوشش او منتشر شد. گردآوری مجموعه آلبوم‌های «سلسله عشق»، «صد سال تار» و «صد سال سنتور» از جمله فعالیت‌های دیگر او در زمینه موسیقی است. وی همچنین به عنوان داور با جشنواره ملی موسیقی جوان همکاری داشته‌است.

آثار هنری

از جمله آثار نوازندگی سیامک بنایی، به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- آلبوم موسیقی «دل شیدا» به آهنگسازی فرامرز پایور و خوانندگی شهرام ناظری
- آلبوم موسیقی «لیلی و مجنون» به آهنگسازی فرامرز پایور و خوانندگی شهرام ناظری
- آلبوم موسیقی «پرده عشاق» به آهنگسازی فرامرز پایور و خوانندگی حمیدرضا نوربخش
- آلبوم موسیقی «آسمان» به آهنگسازی علی اکبر شهنازی، به سرپرستی داریوش پیرنیاکان و خوانندگی حمیدرضا نوربخش
- آلبوم موسیقی «تار» به آهنگسازی علی نقی وزیری به همراه تار هوشنگ ظریف
- آلبوم موسیقی «۱۸ تصنیف» به همراه سه‌تار جلال ذوالفنون
- آلبوم موسیقی «حکایت دل» به آهنگسازی فرامرز پایور و خوانندگی علی رستمیان
- آلبوم موسیقی «بامدادان» به آهنگسازی حسین فرهادیور و خوانندگی علی رستمیان
- آلبوم موسیقی «از بودن و سرودن» به آهنگسازی نوید قزوینه و خوانندگی علی رستمیان
- آلبوم موسیقی «مایه ناز» به آهنگسازی روح‌الله خالقی و محمدعلی امیرجاهد و خوانندگی سالار عقیلی
- آلبوم موسیقی «رنگهای هفت دستگاه» به همراه سنتور پژمان آذرمینا
- آلبوم موسیقی «خجسته» به آهنگسازی سوسن اصلانی
- آلبوم موسیقی «چشمه ساران» به آهنگسازی حسین فرهادپور و خوانندگی بهرام باجلان
- آلبوم موسیقی «پنهان در غبار» به آهنگسازی جواد لشگری، تنظیم مانی جعفرزاده و خوانندگی بهرام سارنگ
- آلبوم موسیقی «بوی مهر» به آهنگسازی سیاوش آریامنش و خوانندگی سینا سرلک
- آلبوم موسیقی «باغ به باغ» به همراه بیانو سامان احتشامی
- آلبوم موسیقی «ابو عطا-افشاری از ردیف چپ کوک فرامرز پایور» به همراه سنتور مینا نی‌زاری
- آلبوم موسیقی «اجرای گروهی آثار غلامحسین بیگجه‌خانی»

سال‌های فعالیت از ۱۳۶۲ تا کنون

سیامک جهانگیری (زاده ۲۶ بهمن ۱۳۵۰) آهنگساز و نوازنده نی اهل ایران است.

زندگی‌نامه

سیامک جهانگیری در سال ۱۳۵۰ در شهر چالوس استان مازندران متولد شد. او موسیقی و فراگیری ساز نی را نزد عبدالنقی افشارنیا از ۱۲ سالگی آغاز نمود. در سال ۱۳۷۱، با ورود به دانشکده هنرهای زیبا و تحصیل در رشته موسیقی، از محضر اساتیدی چون مجید کیانی، داریوش طلائی و... بهره جست و همزمان در زمینه نوازندگی، از تجربیات محمد علی کیانی‌نژاد بهره‌های فراوان برد. وی در سال ۱۳۷۶، با ارائه رساله نظری خود، با عنوان بررسی ساختار ملودی در نی، که خلاصه آن در مجله «مقام» به زبان فارسی و انگلیسی به چاپ رسید، در رشته موسیقی فارغ التحصیل شد.

فعالیت‌های هنری

قطعه «سوار» از ساخته‌های سیامک جهانگیری در زمان دانشجویی (زمستان ۱۳۷۴) است که در سال ۱۳۷۶ توسط پنج نی و یک نقاره و تنبک، در تالار رودکی اجرا گردید. در این قطعه سعی شده، ضمن استفاده از خصلت‌ها و توانایی‌های تکنیکی و صوتی ساز «نی»، یک ترکیب صوتی، در خصوص گروه «نی» در نظر گرفته شود.

در ایران آلبوم‌های سور و سوگ، شیونگ و در خیال کپاچین‌های البرز، تنها، خانه‌ام ابری است، به آهنگسازی وی منتشر شده‌است. وی با افرادی چون کیهان کلهر نامزد جایزه گرمی و یویوما نوازنده چینی‌تبار (ویولنسل) در پروژه بزرگ راه ابریشم همکاری دارد.

او عضو هیئت داوران جایزه «باربد» سی و دومین جشنواره موسیقی فجر و از داوران مسابقات گروه‌نوازی دانشگاه تهران بوده‌است. وی همچنین سرپرستی گروه موسیقی «همنوازان دلگشا» را بر عهده دارد.

آلبوم موسیقی «آبگون» اثر سیامک جهانگیری در دی ۱۳۹۷ منتشر شد. جهانگیری در این آلبوم «کلارینت» نواخته است. در این اثر مهرانوش ذوالفقاری با ساز «هنگ درام» وی را همراهی کرده است.

سیامک جهانگیری در اسفند ۱۳۹۹، برای آهنگسازی آلبوم موسیقی من همان نای‌ام، دیپلم افتخار سی و ششمین جشنواره موسیقی فجر را دریافت کرد.

آثار هنری

آلبوم موسیقی:

- «سور و سوگ» «شیونگ و در خیال کپاچین‌های البرز» «تنها»
- «خانه‌ام ابری است» «نگارینه» «روایت‌ها: ۱ (روایت ابو عطا)»
- «ردیف استاد عبدالله دوامی» (اجرای نی سیامک جهانگیری در ۳ لوح فشرده)
- «یک متر و هفتاد صدم» «می‌رسد باران» «ترنمی برای صبح» «در بند نی»
- «بدرقه ماه» «در رگ تاک» «من همان نای‌ام» «آبگون» «گره»
- «ردیف میرزا عبدالله به روایت نور علی پرومند» (اجرای نی سیامک جهانگیری)، انتشارات ماهور (۱۴۰۰)

کتاب:

- «۲۴ چهارمضرب از استاد ابوالحسن صبا» (تدوین، آوانویسی و اجرا برای ساز نی) مؤسسه فرهنگی هنری ماهور ۱۳۹۵
- «ردیف آوازی به روایت استاد محمود کریمی» (آوانویسی و اجرای نی - دفتر اول: دستگاه شور و متعلقات به همراه ۲ لوح فشرده) - مؤسسه فرهنگی هنری ماهور ۱۳۹۶
- «ردیف آوازی به روایت استاد محمود کریمی» (آوانویسی و اجرای نی - دفتر دوم: دستگاه همایون و آواز بیات اصفهان به همراه ۱ لوح فشرده) - مؤسسه فرهنگی هنری ماهور ۱۳۹۷
- «همنواز» (۱۸ قطعه برای هم‌نوازی ساز نی و سازهای کلاسیک ایران به همراه ۲ لوح فشرده) - مؤسسه فرهنگی هنری ماهور ۱۳۹۷

سیاوش کامکار

سیاوش کامکار (زاده آبان ۱۳۶۸ در تهران) نوازنده سنتور و آهنگساز ایرانی است. او فرزند پیشنگ کامکار و سودابه سالم است. وی جوان‌ترین عضو گروه کامکارها است و تاکنون پنج آلبوم مستقل موسیقی منتشر کرده است. گروه ژاو را به همراه نوازندگان دیگر در سال ۱۳۹۰ تشکیل داد.

- بارانی بر دریا (۱۳۸۴، باز نشر در ۱۳۹۰): تکنوازی سنتور
  - از آب‌ها به بعد (۱۳۸۷): سنتور و ارکستر
  - باغی در صدا
  - آلبوم رو (Avaunt)
  - منظره نگاه
- کنسرت مجموعه قطعات سیاوش کامکار برای سنتور و کوارتت زهی در سال ۱۳۸۷ به روی صحنه رفت.
- کنسرت دونوازی سنتور سیاوش کامکار و مهیار طریحی در تالار رودکی .
- کنسرت بارانه استاد پشنگ کامکار به همراهی پسرانش نیریز کامکار و سیاوش کامکار سال ۱۳۹۶ در تالار وحدت
- کنسرت اردوان کامکار به همراه سه نوازی سنتور سیاوش کامکار مهیار طریحی مصطفی مومنیان سال ۱۳۹۶ در تالار وحدت

زندگی‌نامه

سیاوش کامکار موسیقی را با نواختن تنبک زیر نظر عمویش ارژنگ کامکار آغاز کرد. سپس سنتور را اولین بار از مادرش سودابه سالم و سپس نزد پشنگ کامکار و اردوان کامکار فرا گرفت. هارمونی و ارکستراسیون را نزد هوشنگ کامکار آموزش دید.

سید آرش شهریاری

سید آرش شهریاری (۱۸ تیر ۱۳۵۳ در کرد) موسیقی دان، آهنگ ساز و نوازنده تار و تنبور است.

زندگی

سید آرش شهریاری در ۱۸ تیر ۱۳۵۳ در کرد در استان کرمانشاه به دنیا آمد. او از پنج سالگی نواختن تنبور را نزد پدرش سید رکن‌الدین شهریاری آغاز کرد. او بعداً نزد استادان تنبور چون سید قاسم افضلی، سید امرالله شاه‌ابراهیمی و بابا غلام همت‌آبادی آموزش خود را ادامه داد. سید آرش ردیف تار را نزد محمد رضا لطفی آموخت و مدتی نیز به همراه رامبد صدیف بر روی ردیف آوازی مطالعه کرد. وی در سال ۱۳۷۸ گروه روح‌حاف را تأسیس کرد و کنسرت‌های متعددی را در ایران و اروپا به صورت تکنوازی و گروه‌نوازی به اجرا گذاشت.

شهریاری با سبک اکثر اساتید تنبور آشناست. قدرت اجرای نعل به نعل آثار اساتید قدیمی، رسیدن به سبک منحصر به فرد شخصی، صداقت و وسواس در اجرای دقیق مقام‌ها و بداهه‌نوازی‌های کم‌نظیر از ویژگی‌های سبک نوازندگی سید آرش شهریاری است.

آلبوم‌ها

- مرثیه آفتاب (۱۳۸۳) مشق نام لیلی (۱۳۹۴)

سید جمال محمدی

سازها نی چوپان، کمانچه، سرنا و قره‌نی

همکاری‌های مرتبط گروه موسیقی بین‌المللی بانو سیما بینا، صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران (شبکه یک) و صدا و سیمای استان مازندران، اجرا با ارکستر سمفونیک نروژ با حضور سالار عقیلی، اجرا با سید عبدالحسین مختاباد در قونیه و گروه کایر

سید جمال محمدی (زاده ۲۳ شهریور ۱۳۴۷، شهرستان جویبار) نوازنده، تنظیم‌کننده موسیقی و سرپرست گروه موسیقی ایرانی اهل استان مازندران است.

زندگی

جمال محمدی دوران کودکی و نوجوانی را به فراگیری موسیقی و سازهای محلی مازندرانی و ایرانی نزد پدرش سید مهدی محمدی و دیگر استادان پرداخت. او با حمایت‌های پدر در سال ۱۳۷۰ موفق به تأسیس گروه «طالبان» شد و سال‌های متمادی به عنوان آهنگساز و سرپرست گروه به اشاعه فرهنگ و موسیقی فولکلور مازندران پرداخت. محمدی چندی نزد محمدرضا لطفی به آموختن موسیقی پرداخت و ردیف میرزا عبدالله را نزد او دوره کرد. سید جمال محمدی در سال ۱۳۸۷ گروه موسیقی مناطق را با نام «کایر» تأسیس کرد.

سازها

سید جمال محمدی سازهای بَته و ا (ساز بادی شبیه به نی) یا نی چوپان، کمانچه، سرنا و قرنی را می‌نوازد.

همکاری‌ها

با سالار عقیلی

در سال ۱۳۹۰ سید جمال محمدی در کنسرتی در سالن اپرای اسلو پایتخت نروژ، با ارکستر سمفونیک نروژ و به خوانندگی سالار عقیلی همکاری کرد. او در این کنسرت نی، کمانچه، سرنا، قوشمه می‌نواخت.

با سیما بینا

سید جمال محمدی در کنسرت‌های مختلف سیما بینا که در چندین کشور برگزار شد با او همکاری کرده‌است. از جمله اجرای موسیقی محلی مازندران و خراسان در آلمان به دعوت رادپوی منطقه غرب آلمان VDR، کنسرت در سالن کورینگ گای سیدنی استرالیا در دوم ژوئن ۲۰۰۷ که جمال محمدی علاوه بر کمانچه، در این کنسرت، بَته و ا را نیز نواخت، کنسرت در سالن کوئین الیزابت لندن که محمدی سرنا، بَته و ا و کمانچه نواخت. و کنسرت کلن سیما بینا در مارس ۲۰۰۹ که محمدی نواختن کمانچه را بر عهده داشت.

جمال محمدی همچنین در آلبوم موسیقی «بانو جان» اثر سیما بینا در نواختن قطعات سازی و آوازی به همراه نوازندگان دیگر دست داشته‌است.

با عبدالحسین مختاباد

هنگام اجرای کنسرت در کنار عبدالحسین مختاباد با لباس محلی مازندرانی

در دی ماه ۱۳۹۲ عبدالحسین مختاباد، خواننده و آهنگساز به همراه گروه کایر به سرپرستی جمال محمدی، در قونیه و آرامگاه مولانا آثاری را با اشعار این شاعر نامدار ایرانی اجرا کردند.

کنسرت‌ها

کنسرت تهران ۱۳۹۲

در بهمن ۱۳۹۲ کنسرت گروه موسیقی «کایر» به سرپرستی سید جمال محمدی، در سالن همایش‌های برج میلاد تهران در جمع مردم مشتاق و دوستدار موسیقی نواحی ایران و حضور جمعی از بزرگان موسیقی ایران از جمله علی جهاندار، شهرام ناظری، صدیق تعریف، حسام‌الدین سراج، بیژن بیژنی، مجید درخشانی، غلامرضا رضایی، شاهو عندلویی، مزدا انصاری، مهديه محمدخانی، مهرشاد حاجیلو، فرید الهامی و خانواده ایرج بسطامی قطعاتی با تنظیم جمال محمدی از موسیقی نواحی مازندران، گیلان، شمال خراسان، آذربایجان، کردستان، لرستان، بوشهر و هرمزگان اجرا کرد.

کنسرت قائمشهر ۱۳۹۲

در ۳۰ مهرماه ۱۳۹۲ گروه «کایر» کنسرتی به سرپرستی سید جمال محمدی در قائمشهر مازندران برگزار کرد.

فعالیت‌های دیگر

انجمن موسیقی

جمال محمدی به عنوان یکی از اعضای هیئت مدیره، کارشناس و بازرس انجمن موسیقی استان مازندران فعالیت می‌کند.

صدا و سیما

جمال محمدی هم‌اکنون در شبکه استانی سیمای مازندران (شبکه استانی تبرستان)، برنامه «مازرونی حال» را در قالب برنامه «مازرونی شو» اجرا می‌کند. وی در این برنامه پذیرای گروه‌های موسیقی نواحی استان مازندران و اجرای زنده این گروه‌ها در این برنامه تلویزیونی است و در این برنامه به معرفی موسیقی نواحی و موسیقی مازندران می‌پردازد.

سید خداوردی

خداوردی سازنده و نوازنده صاحب سبک تنبور بود. ابداع ساخت تنبور دارای ترک و پاشنه‌های نیم‌تنه و گلودار از ابداعات و ابتکارات او بوده که به تنبور سبک خداوردی معروف است.

وی فرزند اللهوردی و از نوادگان سید ابدال‌بگ فرزند سید محمدبگ از جمله الحق‌های یارستان بوده است. او در قرن سیزدهم از ارومیه به روستای پیرسراب خدا بنده لو از توابع شهرستان صحنه استان کرمانشاه مهاجرت نموده است. ملک حسین و امید علی بهرامی از فرزندان و نوادگان او بوده‌اند.

اکنون به دو جهت و به دو نام از سبک خداوردی یاد می‌شود:

- خداوردی سبکی در ساختن انواع تنبور است.
- «خودآوردی» که منظور از آن ابداع و ابتکار و از خودآوردن و اختراعات جدید در ساخت ساز است. هر سازنده‌ای که سازی خارج از الگوهای مرسوم و با ابتکار و نوآوری می‌سازد می‌گویند با سبک خودآوردی ساز می‌سازد.

سید خلیل عالی‌نژاد

سازها تنبور و سه‌تار، تار، بربط، نی، سرنا، نرمة
نای، دوزله و دف

تحصیلات لیسانس موسیقی از دانشگاه هنر تهران

سید خلیل عالی‌نژاد (۲۱ خرداد ۱۳۳۶، صحنه - ۱۳۸۰ یوتبری، سوئد) نوازنده، خواننده و آهنگساز ایرانی و از رهبران مذهبی یارسان بود.

سید خلیل عالی‌نژاد در سال ۱۳۳۶ و در صحنه در استان کرمانشاه متولد شد. پدرش سید شاهراد عالی‌نژاد، نوازنده تنبور بود.

سید خلیل مشق تنبور را با سید نادر طاهری آغاز کرد و پس از ۲ سال نزد سید امرالله شاه‌ابراهیمی رفت. همچنین از درویش امیر حیاتی نیز بهره برد و بعدها به محضر استاد عابدین خادمی راه یافت؛ در این دوره و به صورت همزمان سرپرستی گروه تنبورنوازان صحنه را نیز بر عهده گرفت. وی در سال ۱۳۷۵ در رشته موسیقی از دانشگاه هنر فارغ‌التحصیل شد.

فعالیت

او بر ردیف موسیقی دستگاهی ایران تسلطی کافی داشت. سید خلیل آواز را از مکتب میرزا حسین خادمی آموخته بود و از نادر نادری دف آموخت و تار را از کیخسرو پور ناظری، نواختن تارش به شیوه نوازندگی مکتب برومند نزدیک بود و پرده‌گیری‌ها و زخمه‌های شمرده و جمله‌بندی‌هایش در سه تار، شیوه نوازندگی یوسف فروتن را به یاد می‌آورد. سید خلیل همچنین علاوه بر نوازندگی تنبور به ساخت تنبور و سه‌تار نیز پرداخته‌است و ساخته‌های او با مهر شیدا محصول کارگاه مشترک به همراه عبدالرضا رهنما و بعد از سال ۱۳۷۰ در کارگاه شخصیش با مهر قلندر موجود است.

در اوایل دهه ۶۰ گروه تنبور شمس به سرپرستی کیخسرو پور ناظری تشکیل شد و عالی‌نژاد به جمع این گروه پیوست. حاصل همکاری با گروه تنبور شمس، تکنوازی و جواب آواز ماندگار سید خلیل در کاست صدای سخن عشق بود که با صدای شهرام ناظری انتشار یافت.

در اواسط دهه ۷۰ سید خلیل خود گروه بابا طاهر را تشکیل داد و اعضای گروه باباطاهر در اجلاس هنرهای دینی (۱۳۷۵ تهران) برنامه‌ای اجرا کردند که ویدئو آن به نام زمزمه قلندری به نفع خیریه کهریزک در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت. در سال ۱۳۷۱ سیدخلیل به وصیت احمد عبادی برای شرکت در مراسم خاکسپاری او به تهران رفت و دیگر هیچ‌گاه به دیار خود بازنگشت.

او علاوه بر خوانندگی و تنبور نوازی سه تار هم می‌نواخت و دستی چیره بر آن داشت. سال ۱۳۷۶ که به جشنواره موسیقی حماسی آمد و زیر بغل استاد و پیر مرادش درویش امیر حیاتی را گرفت و او را به صحنه تالار اندیشه آورد تا هنرش را عرضه بدارد. خودش نیز در بخشی از برنامه مقام‌های سوار سوار، سماع رقم چهارم، جلوشاهی و خان امیری را اجرا کرد و زیبایی کارش در آن بود که ماهور ایلامی و عالی مکان را برای اولین بار عرضه نمود که مورد تشویق تماشاگران قرار گرفت.

درگذشت

عالی‌نژاد پس از چندین سال ماندگاری در تهران در سال ۱۳۷۹ برای شش ماه به سوئد رفت و برای یک سال نیز اقامتش را تمدید کرد؛ و عاقبت تنها چند هفته پیش از برگشتن به ایران در ۲۷ آبان ۱۳۸۰ در شهر گوتنبرگ سوئد، به دست افراد ناشناس به قتل رسید و خانه و جسم بی جانش به آتش کشیده شد.

کتاب‌ها

- تنبور از دیر باز تاکنون که رساله پایان‌نامه عالی‌نژاد جهت دریافت درجه کارشناسی از دانشکده موسیقی دانشگاه هنر تهران بود ۱۳۷۵.
- رساله پاری که گزیده‌ای از دفتر احکام سرانجام است. بیست خرداد ۱۳۷۹. چاپ اول ۱۳۸۴.
- ترجمه و تفسیر دقیق کلامهایی همچون بخشی از کلام حضرت شیخ امیر و کلام حضرت تیمور بانیاران، مقابله نسخ ترجمه و کتابت کلام حضرت خان الماس.

آلبوم‌ها

از وی مجموعه‌های زیادی همانند گروه نوازی‌های: آئین مستان، ثنای علی، زمزمه قلندری، آیین قلندری و دونوازی شکرانه با هم‌نوازی دف حمیدرضا خجندی و نیز آثار بسیاری از مراسم آیینی و اجراهای خصوصی باقی‌مانده است.

سید عباس معارف

سید عباس معارف (۱۷ فروردین ۱۳۳۳ در تهران – ۱ دی ۱۳۸۱ در تهران) پژوهشگر حوزه فلسفه و عرفان و موسیقی و نوازنده دوتار و تنبور بود. او دانش‌آموخته رشته حقوق و علوم سیاسی و از شاگردان برجسته احمد فرید بود.

پژوهش‌ها و فعالیت‌ها

موسیقی

به گفته حسام‌الدین سراج، معارف، ردیف موسیقی ایرانی و موسیقی مقامی را به خوبی می‌شناخت و بسیار خوب دوتار می‌نواخت. شیوه خاصی از مضراب زدن که به «پنجه دو پیچ» یا «پنجه معارف» معروف است، از ابداعات اوست.

فیزیک

به گفته محمد درودیان، معارف به دنبال ذره بنیادینی می‌گشت که بتواند از طریق آن تبدیل ماده به انرژی و انرژی به ماده را به نحو بنیادینی‌تری از آنچه ماکس پلانک و آلبرت انیشتین مطرح کرده بودند، طرح و پیگیری کند. «البته سیدعباس معارف از همان روابطی استفاده می‌کرد که دو دانشمند اروپایی استفاده کرده بودند و بیان ریاضی تئوری هم بسیار مستحکم بود و من استادی را ندیدم که بتواند از تئوری ماترژن ایراد بگیرد.»

کتاب‌شناسی

- نگاهی دوباره به مبادی حکمت انسی، نشر رایزن و نشر پرسش، ۱۳۸۰؛ این کتاب قرار بود با سه مجلد دیگر در موضوعات «مباحث علم و معرفت‌شناسی» و «حکمت تاریخ» و «حکمت هنر» مجموعه‌ای چهار جلدی را تشکیل دهد. ترجمه عربی این اثر نیز طی سال‌های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ در نشریه Spektrum Iran (نشریه علمی فرهنگی رایزنی فرهنگی ایران در آلمان) منتشر شد.
- شرح ادوار صفی‌الدین ارموی با مقدمه‌ای در تاریخ موسیقی ایران، پدیدآورنده: سیدعباس معارف، سیدعبدالرضا موسوی (به کوشش)، ناشر: سوره مهر - ۱۳۸۳
- مبانی حکمی اقتصاد و معیشت (تاملاتی در باب رهیافت‌های اقتصادی در اسلام)، سیدعباس معارف، ناشر: پرسش
- دیوان معارف (شامل: مثنوی [ها]، غزلیات، قصیده و رباعیات)، به اهتمام ف. معارف، تهران، ۱۳۸۲
- مبانی اقتصاد سیاسی و حقوقی در اسلام، ناشر: ف. معارف، ۱۳۸۳
- رساله‌ای در مورد ذره - موج بنیادین (تئوری ماترژن) در فیزیک کوانتوم، عباس معارف، محمد رجیبی (به کوشش)
- کتاب اصول فقه
- درسگفتارهای منطق صوری
- درسگفتارهای حکمت هنر

درگذشت

سید عباس معارف در سحرگاه شب یلدای سال 1381 بر اثر تشدید انواع بیماری‌ها (عروقی - قلبی، دیابتی، ضعف شدید بینایی و...) درگذشت.

سید قدمیار حسینی

سید قدمیار حسینی (۱۲۷۲ در بکتر سفلی - ۶ تیر ۱۳۹۳ بکتر سفلی) کلامخوان، نوازنده و مقام‌دان پیشکسوت ساز تنبور بود. او بیش از ۱۲۰ سال زندگی کرد و به همین دلیل از او با عنوان «پیر تنبور» و «کهنسال‌ترین نوازنده تنبور» یاد می‌شد.

زندگی

سید قدمیار حسینی در روستای بکتر سفلی در شهرستان صحنه در استان کرمانشاه در خانواده‌ای از پیران یارسان به دنیا آمد. او آموختن و نواختن تنبور را از سن ۱۰ سالگی نزد پدرش سید تاریمراد آغاز کرد؛ و تنبورنوازی و خوانندگی مقام‌ها را از وی و همچنین از عمویش سید بابا حسین و برادر بزرگترش سید سلمان آموخت. پس از مدتی برای تکمیل دانش خود در زمینه تنبورنوازی نزد سید نصرالدین خاموشی جیحون‌آبادی رفت و سال‌های نزد او به یادگیری پرداخت. او درباره سید نصرالدین می‌گوید:

«من نزد سید نصرالدین خاموشی می‌رفتم تا تنبور را به صورت حرفه‌ای یاد بگیرم، او روزی من را صدا کرد و یک تنبور ساخته استاد خداوردی که یکی از مهم‌ترین سازندگان تنبور بود به من هدیه داد و گفت: تو در این ساز مهارت بسیاری پیدا کردی و استاد شده‌ای و این را به عنوان هدیه به تو می‌دهم.»

در شناسنامه سید قدمیار حسینی، سال ۱۲۸۷ قید شده‌بود، اما به گفته خودش این شناسنامه در ۱۵ سالگی برای او صادر شده بود و او می‌باید متولد ۱۲۷۲ بوده‌باشد. سید قدمیار حسینی با نوازندگان قدیمی تنبور در شرق استان کرمانشاه همچون سید امرالله شاه‌ابراهیمی، درویش امیر حیاتی، حسین روح‌تافی، سید احمد حسینی، سید الماس حسینی، سیدالیاس حسینی، و سید آقامراد حسینی هم‌دوره بوده‌است.

سید قدمیار حسینی ۲ برادر به نام‌های سلمان و سید آقاپار، و ۶ خواهر به نام‌های قدمناز، خانمناز، ملکناز، شاهزاده، فخری و کوکب داشت. او در ۲۶ سالگی با دختر عمویش که ۲۰ سال داشت ازدواج کرد و حاصل این ازدواج یک پسر به نام سید مؤمن حسینی بود. همسر او در سال ۱۳۶۳ درگذشت و او در ادامه عمرش دیگر ازدواج نکرد.

قدمیار حسینی تا پایان عمرش در روستای مادریش بکتر سفلی از توابع شهرستان صحنه در استان کرمانشاه زندگی کرد و در همانجا نیز درگذشت. او بنا بر وصیتش در قبرستان روستای بکتر به خاک سپرده شد.

سید قدمیار حسینی شاگردان بسیاری را در زمینه نوازندگی تنبور پرورش داد. از جمله شاگردان او می‌توان به چون کیخسرو پورناظری و علی اکبر مرادی و سید سلمان حسینی اشاره کرد.

اجرا در جشنواره موسیقی نواحی

سید قدمیار حسینی بنا بر اعتقاداتش هرگز بر روی سن اجرای موسیقی حاضر نشد. با این حال او در هفتمین جشنواره موسیقی نواحی برای نخستین بار در اجرایی عمومی به تکنوازی تنبور پرداخت و قطعاتی با عنوان تهرز، کاکاره‌دایی، بابافه‌قیهی، "شاخوه‌سینی و لهیلی و مهجنوون را اجرا کرد.

سبک تنبورنوازی

عبدالرضا مجدی پژوهشگر موسیقی و نوازنده معتقد است که سبک موسیقایی روستای بکتر که چندین نسل به صورت ممتد ادامه داشته‌است، سبکی خاص بوده و رپرتوار موسیقی این منطقه نسبت به ناحیه گوران و صحنه استقلال نسبی دارد. او معتقد است که سید قدمیار حسینی معرف خوبی برای این سبک بوده و در سیر تحول موسیقی از روستاهای کوهپایه دالاخانی به روستای کنونی بکتر نقش مؤثری ایفا کرده‌است و قطعات نواخته‌شده توسط او این تفاوت را نشان می‌دهد.

عقاید در مورد تنبورنوازی

به باور سید قدمیار حسینی تغییرات شکل ظاهری تنبورها و همچنین شیوه تنبورنوازی در نسل‌های اخیر، سبب شده تا تأثیر معنوی و صدادهی و شفافیتی که در نوازندگی نسل‌های گذشته وجود داشت، دیگر شنیده نشود. او افزایش طول دسته سازها، تغییر شکل کاسه، افزایش تعداد سیم‌ها از ۲ سیم به ۳ سیم، و افزایش تعداد پرده‌ها از ۱۳ پرده به ۱۴ پرده را در این تغییرات مؤثر می‌داند که در نتیجه آن صدای حسی و سوزناک تنبور دچار تغییر شده‌است.

او همچنین در رابطه با آموزش تنبور نیز باور داشت که در گذشته آموزش تنبور توسط استاد با پرورش رفتار درست و اخلاق نیکو عجبین بود و در هر کلاس درس علاوه بر نواختن تنبور، اخلاق هم تدریس می‌شده‌است. او باور داشت که اگر عشق نباشد انسان چیزی را یاد نمی‌گیرد در هر کاری عشق اهمیت بسیاری دارد.

مراسم بزرگداشت

روز چهارشنبه ۲۲ مرداد ماه ۱۳۹۳ مراسم بزرگداشتی برای سید قدمیار حسینی با عنوان «آیین سپاس پیر تنبور ایران» در فرهنگسرای ارسباران تهران برگزار شد. در این مراسم نوازندگان و موسیقی دانانی همچون بهمن کاظمی و عبدالرضا مجدی سخنرانی کردند و سید محمد ذوالنور، سید آرش شهریاری، و یحیی رعناهی به تکنوازی تنبور و بخشی حسین ولی‌نژاد به تکنوازی دوتار پرداختند و همچنین سید سلمان حسینی و سید سیاوش یادگاری نیز به اجرای تنبور و آواز پرداختند. در این مراسم همچنین فیلمی کوتاه درباره زندگی سید قدمیار حسینی به نمایش درآمد.

فیلم مستند و انتشار آثار

چندین سال پس از مرگ وی یک فیلم مستند از زندگی سید قدمیار توسط عارف محمدی با نام "آواز خدا" ساخته شد که در جشنواره های متعدد در خارج از کشور به نمایش و مورد تقدیر واقع شده است. همچنین دو اثر صوتی نیز از آثار این تنبورنواز قرار است از سوی نشر ماهور راهی بازار شود.

سید محمد کاظم موسوی شوشتری

نام شناسنامه‌ای سید محمد کاظم موسوی شوشتری

محمد موسوی (زاده ۱۲ اردیبهشت ۱۳۲۵ در اهواز)، نوازنده نی اهل ایران است.

زندگی‌نامه

سید محمد کاظم موسوی شوشتری در ۱۲ اردیبهشت سال ۱۳۲۵ در اهواز متولد شد. ابتدا به‌سازی دیگر علاقه داشت، اما با شنیدن صدای نی حسن کسایی از رادیو به شدت شیفته صدای نی شد. در سال ۱۳۴۶ توسط احمد عبادی به رادیو راه یافت و در سال ۱۳۵۰ در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی به فعالیت مشغول شد.

وی در گروه استادان موسیقی ایران به سرپرستی فرامرز پایور عضویت داشت و به همراه این گروه اجرایی در ایران و سایر کشورها داشت. همچنین وی در آثاری مانند نوا و سر عشق با محمدرضا شجریان همکاری کرده است.

محمد موسوی در دهه ۱۳۶۰، همکاری‌های متعددی با پرویز مشکاتیان و محمدرضا شجریان داشت که حاصل آن ضبط‌هایی خصوصی است که برخی از این آثار به انتشار رسیده است. او در دهه ۱۳۷۰ نیز با آواز شهرام ناظری و گروه استادان موسیقی ایران، آثاری را به اجرا و ضبط رساند. وی در سال ۱۳۸۷ پس از سالها سکوت، کنسرتی در سالن کوچک وزارت کشور برگزار کرد. محمد موسوی به غیر از نی با نواختن سازهای ویلن (به سبک ایرانی) و سه‌تار نیز آشناست. او دارای مدرک درجه یک هنری از وزارت ارشاد و بازنشسته صدا و سیما است.

در اردیبهشت ۱۳۹۷ به مناسبت هفتاد و دومین سالروز تولد محمد موسوی، مراسمی با عنوان «آن نایی دل‌داده» در فرهنگسرای نیاوران برگزار شد.

سیدعلی جابری

سال‌های فعالیت ۱۳۶۸-اکنون

ناشران

سروش هرمس آوای شبلی

همکاری‌های

شهرام ناظری سامی یوسف

مرتبط

سینا سرلک دولتمند خالفعابده پروین گروه همدلگروه سید علی خانگروه شمس و مولانا گروه مانا

استادها

گل نظر عزیزیسید امرالله شاه ابراهیمیامیر حیاتی ابراهیم سپهریحسین علیزاده

آلبوم پرآوازه

از زبور تنهایی

جایزه‌ها

مقام نخست نوازندگی ساز تنبور

جشنواره فجر ۱۳۷۳

سیدعلی جابری (زاده ۳۰ شهریور ۱۳۵۳ کرمانشاه، ایران)، نوازنده تنبور و سه‌تار ایرانی است که در انگلستان زندگی می‌کند. او از جمله نوازندگان تنبور است که در چند دوره از جشنواره موسیقی فجر، به عنوان نوازنده نخست انتخاب شد. علی جابری سه آلبوم موسیقی به نام‌های همدلی، از زبور تنهایی و سحرخیزان منتشر نمود.

زندگی و نوازندگی

علی جابری، ۳۰ شهریور ۱۳۵۳ در کرمانشاه متولد شد. از همان اوایل دوران کودکی با وجود پدر بزرگی از بزرگان و پیران طریقت، مطالب عرفانی در وجودش ریشه کرد. در سن ۷ سالگی به تشویق پدر و عمویش نزد گل نظر عزیزی یادگیری ساز تنبور را آغاز کرد و سپس نزد سید امرالله شاه ابراهیمی و درویش امیر حیاتی که صاحب سبک‌های مختلفی در تنبور نوازی بودند، یادگیری را ادامه داد. بعد از مدتی سه تار نوازی را زیر نظر ابراهیم سپهری و حسین علیزاده فرا گرفت و تئوری موسیقی را نزد محمدرضا لطفی و کیخسرو پورناظری تعلیم دید.

جشنواره‌ها و کنسرت‌ها

علی جابری در سال ۱۳۷۴ در جشنواره موسیقی فجر مقام اول نوازندگی تنبور را کسب کرد. در آن دوره سرپرستی گروه «سید علی خان» به عهده وی بود. پس از آن در کشورهای اروپایی و آفریقایی با گروه‌های مختلف به اجرای برنامه پرداخت.

در سال ۱۳۸۶ به همراه گروه موسیقی همدل با اجراهایی که در تونس در این کشور آفریقایی داشتند، از آنها دعوت شد تا در جشنواره بین‌المللی موسیقی کارتاژ شرکت کنند.

در سال ۱۳۸۶ گروه موسیقی شمس و مولانا با آهنگ‌سازی و سرپرستی سیدعلی جابری در شهرهای مختلف کشورهای دانمارک، سوئد و هلند برنامه اجرا کردند.

در سال ۱۳۸۷ سیدعلی جابری به همراه گروه همدل از طرف موزه موسیقی ایران نغمه‌هایی را در مراسم افتتاحیه موزه سازهای موسیقی آکادمی ملی سانتا سیسیلیای رُم ایتالیا اجرا کردند.

در سال ۱۳۸۷ گروه موسیقی همدل به سرپرستی و آهنگ‌سازی علی جابری در کشورهای چک و اسلواکی به اجرای برنامه پرداخت.

از ۲۷ اسفند ۱۳۸۸ تا ۷ فروردین ۱۳۸۹ گروه موسیقی همدل به همراه سیدعلی جابری در کشورهای اتریش، آلمان و ایتالیا قطعاتی را از ساخته‌های سینا سرلک و دیگر اعضای گروه اجرا نمودند.

از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۷، علی جابری در ۶۰ کنسرت بین‌المللی اجراهایی از جمله با سامی یوسف (معروف به بزرگترین ستاره انگلیسی در خاورمیانه) و سینا سرلک اجرا نمود.

در سال ۱۳۹۶ سینا سرلک در کنار علی جابری و گروه همدل در کالج موسیقی سلطنتی شمالی اجرا نمود.

در ۲۸ بهمن ۱۳۹۷، شهرام ناظری برای اولین بار در منچستر به همراه گروه همدل به اجرای برنامه پرداخت. این کنسرت به عنوان قسمتی از پروژه «زبان عشق» در دانشگاه موسیقی سلطنتی شمالی منچستر برگزار شد.

در ۳۰ بهمن ۱۳۹۷ شهرام ناظری به همراه سیدعلی جابری و گروه مانا در مراسم پروژه «زبان عشق» با هدف معرفی ظرفیت‌های شعر و ادبیات فارسی و مشاهیر فارسی‌سرا و تأثیر آن‌ها در گسترش مفهوم عشق و صلح به میزبانی دانشگاه آکسفورد در سالن هالیول در دانشکده موسیقی وادهام این دانشگاه به اجرای برنامه پرداختند. از نکات قابل توجه این برنامه که مورد توجه رسانه‌ها و حضار قرار گرفت، اجرا با صدای طبیعی و بدون استفاده از سیستم صدابرداری در این سالن با قدمتی بیش از ۲۷۰ سال بود که اولین سالن ساخته شده برای اجرای کنسرت در اروپاست.

در سال ۱۳۹۸ سیدعلی جابری به همراه گروه همدل کنسرت‌هایی برای تور انگلستان «ای عشق همه بهانه از توست» در شهرهای شفیلد، منچستر، بریستول، ادینبورگ، گیتسهد و بیرمنگام به حمایت شورای هنری انگلستان و انجمن هنری شمال غربی اجرا کردند که برخی از این اجراها در جشنواره‌های معتبر بین‌المللی میگریشن مترز و هوم و ادینبورگ فرینچ برگزار شد.

از زمان برگزاری جشنواره ادینبورگ از سال ۱۳۲۶، تنها یک بار در سال ۱۳۸۷ در بخش اصلی این جشنواره دو اثر ایرانی پذیرفته شد. در بخش فرینج سال ۱۳۹۸، سید علی جابری و گروه همدل در کلیسای جامع سنت جایلز، به اجرای کنسرت و رقص صوفی پرداختند.

آلبوم‌های موسیقی

آلبوم همدلی

نخستین اثر علی جابری، آلبوم موسیقی «همدلی» در ده قطعه با تنبور نوازی‌های جابری و دف نوازی احمد خاک طینت در اواسط دهه ۱۳۷۰ توسط انتشارات سروش به صورت نوار کاست منتشر شد. این آلبوم در خارج از کشور به نام Empathy منتشر شده‌است.

آلبوم از زبور تنهائی

دومین آلبوم استودیویی علی جابری به نام از زبور تنهائی در شش قطعه با تنظیم و تدوین مقداشاه‌حسینی توسط نشر موسیقی هرمس در سال ۱۳۸۹ به بازار موسیقی عرضه شد. هر کدام از قطعات این آلبوم نامی عرفانی دارند.

آلبوم موسیقی ایرانی از زبور تنهائی در بخش مرور نشریه سانگ‌لاینز معرفی شد و توانست چهار ستاره از پنج ستاره را به خود اختصاص دهد. در این نشریه در مورد این آلبوم نوشته شده‌است:

«تنبور یکی از سازهای مقدس و روحانی برای مردم کردستان است. قدرت صدای نافذ آن شناساگر فرهنگ و برای عده‌ای نیز همانند انجام تکالیف مذهبی است. این ساز در دسته سازهای با دسته‌ای بلند است همراه با سه سیم و صدای دل نواز که نواختن با لمس کردن به وسیله انگشتان ایجاد می‌شود.»

آلبوم سحرخیزان

آلبوم موسیقی سحرخیزان به آهنگسازی و تهیه‌کنندگی جابری به عنوان سومین آلبوم وی با آواز محمد صفایی در حال و هوای موسیقی خانقاهی و قلندری در سال ۱۳۹۰ از سوی مؤسسه آوای شبلی منتشر شد.

آلبوم ای عشق همه بهانه از توست

آلبوم موسیقی زنده ای عشق همه بهانه از توست که در سال ۱۳۹۸ منتشر شد، به آهنگسازی جابری با آواز سینا سرلک و همراهی گروه همدل در منچستر اجرا و ضبط شد

سینا بطحایی

ساز ها	سنتور ، پیانو ، عود
استاد ها	جواد بطحایی ، محمد فیروزی
آلبوم پرآوازه	پرتوی امید

سینا بطحایی، (۱۳۶۵) نوازنده جوان سنتور فراگیری موسیقی را از کودکی با ساز سنتور نزد پدرش جواد بطحایی آغاز نمود. وی ساز تار را مدت محدودی نزد کیوان ساکت و آموختن تنبک را نزد کامبیز گنجه‌ای فرا گرفت. در سال ۸۵ گروه سبکبال را تأسیس نمود که توانست در چهارمین جشنواره دانشجویی مقام نخست را کسب کند. وی در سال ۸۶ نخستین فستیوال گروه نوازی دانشجویان کشور را به میزبانی دانشگاه امیرکبیر برگزار نمود و در همان سال در جشنواره تکنوازان شهر تهران در رشته سنتور به مقام برتر دست یافت.

وی ساز عود نزد محمد فیروزی آموخت و باگروه نوای دل همکاری دارد. وی در سال ۲۰۱۲ میلادی اولین آلبوم موسیقی خود را با نام "صدای سکوت" در شهر مونتreal منتشر نمود. این مجموعه شامل هشت قطعه موسیقی با ساز سنتور می‌باشد که ویلیام کینارد در قطعه اول این آلبوم به عنوان نوازنده میهمان گیتار، سنتور را همراهی می‌کند.

سینا همچنین تک‌آهنگ "سفر" را در ژانویه ۲۰۱۵ منتشر نمود.

سینا بطحایی دومین آلبوم خود با عنوان "پرتو امید" در سال ۲۰۱۷ میلادی در شهر تورنتو در کانادا منتشر کرد. این آلبوم نامزد بهترین آلبوم موسیقی ملل از شانزدهمین جشنواره موسیقی مستقل در نیویورک شده است.

سینا همچنین ساخت موسیقی فیلمهای پادشاهی متحرک. آقای مهاجر و موقعیت اسب را در کارنامه خود دارد.

سینا جهان‌آبادی

سینا جهان‌آبادی (زاده ۹ اردیبهشت ۱۳۵۴ در تهران) موسیقی‌دان، آهنگساز و نوازنده کمانچه، ویولن و ویولا اهل ایران است.

زندگی و فعالیت هنری

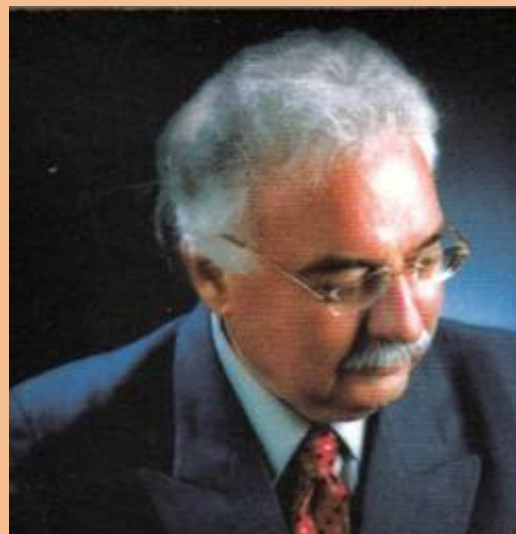
سینا جهان‌آبادی در ۹ اردیبهشت ۱۳۵۴ در تهران متولد شد. او فراگیری موسیقی را با ساز ویولن در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی و نزد داوود گنجه‌ای آغاز کرد. در ادامه وارد هنرستان موسیقی تهران شد و ساز کمانچه را برگزید. استادان او در ساز کمانچه کامران داروغه، اردشیر کامکار و علی‌اکبر شکارچی بوده‌اند. جهان‌آبادی مقطع کارشناسی موسیقی را در دانشگاه سوره و کارشناسی ارشد نوازندگی کمانچه را در دانشگاه هنر طی کرده است. او همچنین در زمینه ویلن کلاسیک از ارسلان کامکار و ابراهیم لطفی بهره برده است. او ویلن ایرانی را نیز از استادانی همچون مجتبی میرزاده آموخته است. وی دروس آهنگسازی را نزد هنرمندانی همچون: محسن الهامیان، وارطان ساهاکیان، علیرضا مشایخی و حسین دهلوی گذرانده است.

فعالیت‌های هنری

از جمله فعالیت‌های هنری سینا جهان‌آبادی می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

حضور در چندین دوره از جشنواره موسیقی فجر، داور جشنواره موسیقی جوان در بخش تکنوازی کمانچه، اجرا به همراه گروه شهناز به سرپرستی مجید درخشانی و خوانندگی محمدرضا شجریان - تالار بزرگ کشور - ۱۳۸۷، عضویت در گروه مستان به سرپرستی پرواز همای - ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۰، اجرا در فستیوال موسیقی آمستردام - ۲۰۱۴، اجرا و سرپرستی ارکستر در تور استرالیا کنسرت هوای گریه به خوانندگی همایون شجریان - ۲۰۱۶، اجرا و سرپرستی ارکستر در تور شهرهای مختلف ایران، کنسرت هوای گریه به خوانندگی همایون شجریان - ۱۳۹۵، نامزد بخش بهترین نوازنده سازهای ایرانی در جشن موسیقی ما - ۱۳۹۳، اجرا در کنسرت شهرام ناظری و حسین علیزاده در اروپا - ۱۳۹۰، کنسرت به همراه «گروه مولوی» به خوانندگی «شهرام ناظری» در شب نخست از فستیوال موسیقی ققنوس، در افتتاحیه سالن تهران رویال هال، هتل اسپیناس پالاس - ۱۳۹۷، حضور در آلبوم‌های موسیقی و موسیقی فیلم‌های مختلف به عنوان نوازنده کمانچه، ویولن، ویولا، آهنگسازی، تنظیم و ناظر ضبط موسیقی.

شاملو کاربند

سازها	تار سه‌تار پیانو ویلن
تحصیلات	لیسانس موسیقی مهندسی شیمی
دانشگاه	دانشگاه تهران
استادها	علی تجویدی سیروس شهرداد هویک هوسیان هراچ ماکولیان
شاگردان	شادمهر عقیلی فرید مرصعی سیامک خواهانی

شاملو کاربند (زاده ۱ اردیبهشت ۱۳۲۱ در سنندج) موسیقی‌دان، نوازنده و آهنگساز اهل ایران است.

زندگی هنری

شاملو کاربند (شاملو کیا)، ۱ اردیبهشت سال ۱۳۲۱ در سنندج متولد شد. مادرش از شاگردان درویش خان و مرتضی‌نی‌داوود بود و از ۵ سالگی نواختن ساز سه‌تار را به وی آموزش داد. او با شنیدن صدای ویلن ابوالحسن صبا و مهدی خالدی، به این ساز گرایش پیدا کرد. هنگامی که مادرش علاقه او را به ویلن احساس کرد، یک ساز برای وی تهیه نمود و نزد یک مدرس ویلن با نام «به‌نام مراد بروخیم» نواختن این ساز و نت‌خوانی را فرا گرفت. او پس از ۲ سال در رادیو سنندج به تک‌نوازی ویلن پرداخت.

وی در سال ۱۳۳۶ در تهران ساکن شد و با راهنمایی و سفارش ابوالحسن صبا، به علی تجویدی معرفی شد. او به مدت ۶ سال نزد علی تجویدی، ردیف و آثار موسیقی ایرانی را آموخت و به عنوان دستیار او فعالیت نمود. وی همزمان به دانشگاه تهران راه یافت و مدرک لیسانس مهندسی شیمی را اخذ کرد. او تئوری موسیقی و سلفژ را نیز نزد «سیروس شهرداد» آموخت و پس از پایان خدمت سربازی به عنوان کارشناس در وزارت بهداری استخدام شد. شاملو کاربند همچنین در دوره اول هنرکده موسیقی (هنرستان عالی موسیقی ملی)، به ریاست مصطفی کمال پورتراب، لیسانس آهنگسازی خود را دریافت نمود. در این هنگام با معرفی علی تجویدی و فرهاد فخرالدینی، به عنوان نوازنده ویلن اول و آهنگساز، همکاری خود را با ارکستر بزرگ رادیو تلویزیون ملی ایران آغاز کرد و به مدت ۴ سال، بیش از ۱۰۰ قطعه موسیقی با صدای خوانندگان آن زمان اجرا نمود. او همچنین نواختن ویلن کلاسیک را نزد هویک هوسیان و هراچ ماکولیان آموخت.

او نخستین قطعه خود با نام «بهار» را در اواخر دهه ۱۳۴۰ برای سیمین غانم آهنگسازی و ضبط کرد و پس از آن قطعاتی را برای خوانندگانی نظیر: سیما مافیها، سیما بیبا، محمد منتشری و ... ساخت. وی همچنین سرپرست و آهنگساز گروه موسیقی «شاملو» بوده است.

فرید مرصعی، سیامک خواهانی و شادمهر عقیلی از شاگردان او بوده‌اند. وی در سال ۱۳۸۳ به کانادا مهاجرت نمود و در شهر ونکوور به تدریس ادامه داد و پس از آن، هرسال برای آموزش شاگردان قدیمی‌اش به ایران سفر می‌کند. شبنم کاربند (لیسانی موسیقی و دکترای شهرسازی) و نسیم کاربند (دکترای موسیقی) فرزندان او هستند. وی به نواختن تار، سه‌تار و پیانو نیز آشنایی دارد.

آثار هنری

از جمله آثار شاملو کاربند، می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

آثار مکتوب

- ردیف‌های کامل ماهر و شور برای ویلن و کمانچه
- ردیف کامل همایون (شامل ۴۲ گوشه) برای ویلن
- ۵۷ گوشه برای ویلن و کمانچه
- دستگاه نوا، روایت میرزا عبدالله و میرزا حسینقلی
- چهار مضراب شامل ۴۸ قطعه
- طراوت شبنم شامل ۵۴ قطعه
- پیش‌درآمد، دو ضربی، چهار مضراب و رنگ
- کتاب «نسیم دل‌انگیز» شامل ۲۴ قطعه برای تار و سه‌تار
- کتاب «خاطرات سبز» شامل ۷۵ قطعه جدید برای ویلن و کمانچه (به همراه سی‌دی)

آثار صوتی

- مجموعه آثار ابوالحسن صبا در یک آلبوم (۵ کاست) انتشار ۱۳۷۳
- برگزیده‌ای از آثار بزرگان روح‌الله خالقی
- «مقام‌های موسیقی ایرانی» مجموعه آثار علی تجویدی (آلبوم موسیقی با ۱۱ عدد سی‌دی) انتشارات بارید ۱۳۹۳
- آلبوم موسیقی «جشن گلها» (تکنوازی) آلبوم موسیقی «قبله‌آمال» با صدای محمد منتشری
- «پایان جدایی» «خزان عشق» «بر بال فرشتگان» «شور زندگی»
- «چهار مضراب» (با سبک امیر بیداریان، پرویز صراف، شبنم شارک) «رنگ اندام»
- «گل آفرین» «دست انتقام» با شعر محمود شاهرخی و صدای رشید وطن‌دوست
- «برپا خیز» با صدای رشید وطن‌دوست

شروین مهاجر

شروین مهاجر (زاده ۱۳۵۸ در تهران) آهنگساز و نوازنده کمانچه و کمانچه آلتو است.

زندگی‌نامه

شروین مهاجر در سال ۱۳۵۸ در تهران متولد شد. از سن ۱۰ سالگی با سازهای پیانو، ویولن و تمبک آشنا شد. وی که فارغ‌التحصیل هنرستان موسیقی سوره می‌باشد، فراگیری کمانچه را از سال ۱۳۷۳ نزد اردشیر کامکار و درویش رضا منظمی آغاز کرد و تکمیل دوره‌های آموزشی را نزد اساتیدی چون احمد پژمان، وارطان ساهاکیان، محسن الهامیان، حمیدرضا دیبازر به انجام رساند.

فعالیت‌های هنری

آغاز فعالیت‌های هنری شروین مهاجر با «گروه فراق» به سرپرستی «پژمان اختیاری» بوده است. او برنده جایزه نخستین جشنواره موسیقی مردمی تلفیقی سال ۱۳۷۷ به همراه ارکستر فوژان به رهبری حمیدرضا دیبازر می‌باشد. وی اجرای کنسرت‌های بسیاری را در فستیوال‌های داخلی و خارجی در کارنامه هنری خود دارد.

اجرا در فستیوال womad, FEZ تئاتر دولویل فرانسه (سالن شهرداری پاریس) اجرا در آلمان Bochum symphony orchestra، کنسرت در کاخ سلطنتی نروژ (Norway king castle)، اجرا در سیزدهمین جشنواره موسیقی فجر در سال ۱۳۷۵ کسب رتبه اول نوازندگی کمانچه، از جمله فعالیت‌های هنری اوست.

وی سابقه تدریس در هنرستان ملی موسیقی و دانشگاه هنر کرج را دارد. همچنین سابقه همکاری با مرکز موسیقی صدا و سیما و رادیو و تلویزیون را داشته است. تدریس در آموزشگاه‌های موسیقی از سال ۱۳۸۰ نوازندگی استودیویی در بیش از ۱۰۰ آلبوم در ژانرهای سنتی، فولکوریک، فیوژن (الکترو آگوستیک) و یاپ از دیگر فعالیت‌های او به‌شمار می‌رود. انتشار آلبوم موسیقی «کهن کمان» (قطعاتی برای کمانچه و کمانچه آلتو) در بهمن، ۱۳۹۴ تأسیس و سرپرستی «ارکستر کهن کمان» ۱۳۹۱ در نروژ به مدیریت Erik Hillestad هنرمند کمپانی Kirkelig Kulturverksted (KKV) از جمله فعالیت‌های او در عرصه موسیقی است. وی نامزد اولین و دومین جشن سالانه موسیقی ما در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ در بخش نوازندگان بوده است.

او در سی و دومین جشنواره بین‌المللی موسیقی فجر در بخش «آهنگسازی موسیقی ایرانی بی کلام» برای آهنگسازی آلبوم «کهن کمان»، «جایزه باربد» را کسب نمود.

عضویت و همکاری

- همکاری و همفکری در سیر تکامل ساختاری کمانچه آلتو و معرفی این ساز برای اولین بار در سال ۱۳۸۰ به همت ابراهیم قنبری مهر، برادران محمدی و حمید پور افضل. تحقیق و مطالعه در زمینه ساخت، رگلاژ و ابزار تخصصی سازهای زهی ارشاهی
- همکاری با آهنگسازان بنامی از جمله: احمد پژمان، فریدون شهبازیان، هوشنگ کامکار، اردوان کامکار، ارسلان کامکار، فریدین خلعتبری، ناصر چشم‌آذر، وارطان ساهاکیان، مسعود شعاری، مجید درخشانی، حمیدرضا دیبازر، علی قمصری، کارن همایونفر، آریا عظیمی نژاد، محمدمهدی گورنگی امین هنرمند، tord Gustavsen، بیمان یزدانیان، بهزاد عبدی، آرش گوران، بردیا کیارس، کیوان ساکت، داود آزاد
- همکاری با گروه مولوی به خوانندگی شهرام ناظری از سال ۱۳۷۹
- همکاری با گروه عارف به سرپرستی پرویز مشکاتیان
- همکاری با گروه کامکارها
- همکاری با گروه همنازان حصار و کنسرت‌های عبور به سرپرستی علی قمصری و خوانندگی محمد معتمدی، علیرضا قربانی، حسین علیشاپور
- همکاری با سیما بینا و مهسا وحدت
- همکاری با گروه همساز به سرپرستی مسعود شعاری

- همکاری با ارکستر زهی ایرانی به سرپرستی اردشیر کامکار و خوانندگی همایون شجریان
- همکاری با گروه آفتاب (سیامک آقایی)
- همکاری با گروه ایرانی (پژمان طاهری)
- همکاری با گروه راز و نیاز به خوانندگی سالار عقیلی
- همکاری با گروه اشتیاق به خوانندگی علیرضا قربانی
- همکاری با ارکستر مجلسی تهران (به رهبری بردیا کیارس)
- همکاری با گروه دارکوب (همایون نصیری)
- همکاری با گروه اینک (حامد فکوری)
- همکاری با گروه داود آزاد
- همکاری در کوارتت مهرزاد با مصباح قمصری

آثار نوشتاری

- گردآوری کتاب «بر تارک سپیده» شامل ۳۰ تدوین و نت‌نویسی قطعه برای کمانچه اثر اردشیر کامکار.
- تألیف «متدولوژی برای کمانچه» و چند رپرتوار دیگر (در دست انتشار)
- کتاب «دفتر شور» (ردیف میرزا عبدالله برای کمانچه و قیچک سوپرانو) انتشارات ماهور ۱۳۹۵

نوازندگی در فیلم و سریال

1. خانه‌ای روی آب
2. مجنون
3. بوی کافور، عطر یاس
4. بهشت از آن تو
5. تئاتر شعبده و طلسم
6. در مسیر زاینده رود
7. باجناغ‌ها
8. شاهگوش
9. قهوه تلخ
10. تنهایی لیلا
11. فرار بزرگ
12. دور دست‌ها

نوازندگی در آلبوم

1. صبحدم (سالار عقیلی)
2. جزیره پرواز (فوژان، دیبازر)
3. خاطرات فردا (احمد پژمان)
4. خانه‌ای روی آب (احمد پژمان)
5. سایه‌های خورشید (احمد پژمان)
6. سفر عسرت (فرخزاد لایق، شهرام ناظری)
7. امیر کبیر (پژمان طاهری، شهرام ناظری)

8. مولویه (شهرام ناظری)
9. ناشکیبا (همایون شجریان)
10. بی غبار عادت (اردشیر کامکار، مهاجر)
11. شوری دیگر (گروه کامکارها)
12. نه مشو (گروه کامکارها)
13. دارکوب (همایون نصیری)
14. لیوا (همایون نصیری)
15. بوم (حمید دیبازر)
16. برف خوانی (علی قمصری)
17. جام الست (علی قمصری، حسام الدین سراج)
18. هم آواز پرستوهای آه (ولی پور، علیرضا قربانی)
19. آب، نان، آواز (علی قمصری، همایون شجریان)
20. سرو روان (علی قمصری)
21. سایه‌های سبز (سالار عقیلی)
22. سحرگاهان (حیدر کاکلی، بیژن کامکار)
23. رد انگشتان من (علی جعفری یویان، فردین خلعتبری)
24. رمز مستی (امیر تفتی)
25. بی برگی (امیر تفتی، سرایی)
26. سفرنامه باران (کاوه کشاورز)
27. قصه شهر سنگستان
28. خواب خورشید (میدیا فرج نژاد)
29. راه بی‌نهایت (میدیا فرج نژاد)
30. عطار نامه (محسن کرامتی)
31. صبح، باران، بهار (سام)
32. این ۳ خط بی‌انتها (کامران منتظری)
33. مردی که لب نداشت (پیام جهانمانی)
34. ضامن آهو (حمیدرضا گلشن)
35. نیایش خوانی (اکرمی)
36. آتش حق (علیرضا شاه محمدی)
37. سودای وطن (میلاد موحد نیا)
38. بی منت می (باطنی)
39. باد آباد (میدیا فرج نژاد)
40. خاطره (هومن مهدویان)
41. ترنجستان (درخشانی)
42. عاشقانه (خواجه امیری)
43. قاف عشق (حمید خبازی، علیرضا قربانی)
44. نزدیک تر از دور (مهرزاد اعظمی کیا، مهاجر)
45. آرزوی دل
46. عاشقا سلام، عاشقا درود (علیرضا افتخاری)
47. دلبر من (رضا رضایی پایور)
48. برگ بازیچه باد (ارژنگ سیفی زاده)

49. رنگ بی تابی
 50. به طربناکی خاک (م. وحدت)
 51. حوا منم (م. وحدت)
 52. اشارات نظر (میلاد درخشانی)
 53. از هیچ به هیچ
 54. کهنه حوار (ارژنگ سیفی زاده)
 55. خروش بحر (علیرضا افتخاری)
 56. سحوری (شهرام محمدی)
 57. دیوانه تر (نیکپی، تنظیم)
 58. من طربم (تنظیم) مجید درخشانی
 59. دشت آبی (م. وحدت)
 60. معشوق همینجاست ۲ (فرزین فرهادی)
 61. خط فاصله
 62. پیدای ناپیدا (زکریا یوسفی)
 63. جرس (میدیا فرج نژاد)
 64. باروت (جواد صفری)
 65. اندیشه‌های خاموشی (کاوہ سپندار)
 66. کهن کمان (مهاجر)

شکر شیرازی

تمبک دایره زنگی

سازها

شکر شیرازی، خواننده و نوازنده موسیقی محلی فارس، اهل ایران است.

زندگی هنری

شکر شیرازی در خانواده‌ای یهودی در شهر شیراز متولد شد. او یکی از بازماندگان تاریخ مطربی و فعالیت‌های یهودیان در جشن‌های ایرانیان است. وی از جمله هنرمندانی است که نقش مهمی در ترویج موسیقی محلی فارس داشته‌اند. از «مرتضی احمدی» نقل شده که درباره شکر شیرازی گفته است: «شکر شیرازی یک خواننده قدیمی شیرازی بود که حدود چهل سال پیش ترانه‌هایی اجرا می‌کرد. ترانه‌های وی اکثراً از برنامه دهقان رادیو ایران زمان یادش بخیری پخش می‌شد. علاوه بر وی

خواننده‌هایی چون غضنفر راستی، اکبر زیگلی و گلنار دهقان... شکر شیرازی، هم نقش مهمی در ترویج موسیقی محلی فارس داشته.»

در سال ۱۳۹۳ برخی از آثار او در آلبوم موسیقی «نغمه‌های شکرین» توسط مؤسسه فرهنگی هنری ماهور منتشر شد.

آثار هنری

برخی از آثار اجرا شده توسط شکر شیرازی عبارتند از:

- «ایشوم سبز وار» «دای دایی جونی، بلال بلالم» «واسونک» «بیا بنشین کنارم»
- «صابوناتی» «خانوم خانوم» «دائی جونوم» «کاکا آمد» «شمس‌العماره»
- «بیاد شیراز» «مهر علی»

شهباز برمکی

نام دیگر

شهباز خان

ساز(ها)

تار ویلن

استادها

حسین اسماعیلزاده

ابراهیم آژنگ

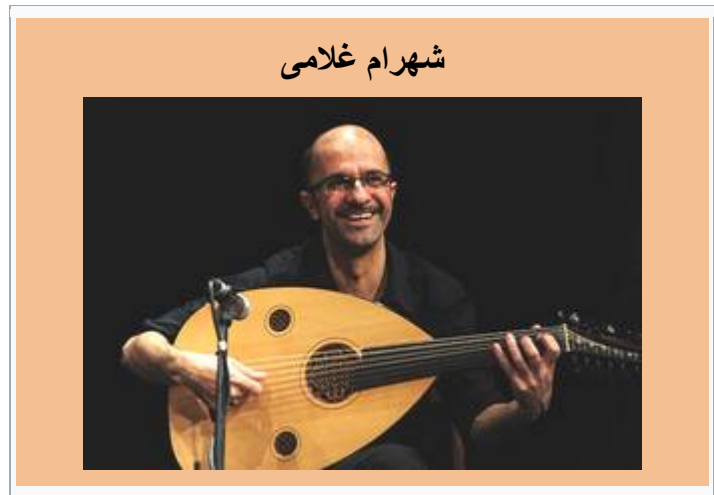
لئون گریگوریان

شهباز برمکی (زاده ۱۲۷۵) موسیقی‌دان و نوازنده ویلن اهل ایران بود.

زندگی هنری

شهباز برمکی، فرزند «ناصر همایون» (نوازنده پیانو و رئیس موزیک مخصوص سلطنتی در دوره مظفرالدین شاه) در سال ۱۲۷۵ متولد شد. او تحت تأثیر پدر به موسیقی گرایش پیدا کرد و از سن ۱۵ سالگی نزد «ابراهیم آژنگ» فراگیری موسیقی را آغاز نمود. وی پس از آموختن نُت و مبانی موسیقی، به کلاس «حسین اسماعیلزاده» راه پیدا کرد و ردیف دستگاهی موسیقی ایرانی را فراگرفت. پس از آن همراه با پدر، به تبریز سفر کرد و پیش خدمت مخصوص «محمدحسن میرزا» ولیعهد «احمدشاه قاجار» شد. در همین زمان به جهت تکمیل آموخته‌های موسیقی خود، نزد «لئون گریگوریان» نواختن متدهای اروپایی ویلن را آموخت.

در این هنگام در کنسرتی که در تبریز برگزار شد، «ابوالحسن اقبال‌آذر» را همراهی نمود. زمانی که احمدشاه قصد مسافرت به اروپا را داشت، ابوالحسن اقبال‌آذر (اقبال السلطان) و شهباز برمکی به همراه ولیعهد (محمدحسن میرزا) به تهران رفتند. در سال ۱۲۹۳ او در کنسرتی خیریه، که به مناسبت تأسیس مدرسه احمدیه در پارک ظل السلطان برگزار شد، «عارف قزوینی» را همراهی کرد و به نوازندگی پرداخت. شهباز برمکی تا حدود ۳۰ سالگی در نواختن ویلن شهرت داشت. پس از آن به دلیل مشاغل اداری، تنها در خلوت به موسیقی و نوازندگی پرداخت.

شهرام غلامی (زاده ۱۳۵۳ در تهران) موسیقی‌دان و نوازنده ساز بریط (عود) اهل ایران است. وی از سال ۱۳۷۰ نزد منصور نریمان فراگیری عود را آغاز کرد از جمله فعالیت های وی در عرصه موسیقی در داخل و خارج از کشور به موارد زیر میتوان اشاره کرد،

- عضویت در ارکستر ملی موسیقی ایران به رهبری استاد فرهاد فخرالدینی ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۶
- اجرای تکنوازی در تئاتر دلاویل Dellaville Theatre در سال ۲۰۱۴
- اجرا در New Morning-Paris با همراهی آرشید آذرین و حبیب مفتاح بوشهری (۲۰۱۴)
- همکاری با شهرام ناظری، با گروه های مولوی (شهرام ناظری)، عارف (پرویز مشکاتیان)، دستان (حمید متبسم) و اردشیر کامکار
- شرکت در Oslo World Music Festival

آلبوم‌ها

- 1- آلبوم "دیرینه دلخواه" (عود و آواز - ۱۳۹۶)
- 2- آلبوم سلوک (Solook) با همراهی حبیب مفتاح بوشهری تهیه شده در -Melmax Company Paris - 2014

3- آلبوم دایره‌ها" به همراه پژمان حدادی - 1393

4- آلبوم سه نوازی یک روز" با همراهی Rajib Chakraborty و پژمان حدادی تهیه شده در نشر هرمس 1392

5- آلبوم دو نوازی هلهله" به همراه حبیب مفتاح بوشهری 1392

6- آلبوم تکنوازی طلوع کویر 1386

شهرام فسازاده

سازها سه‌تار سنتور تمبک فلوت ویلن

استادها رحمت‌الله بدیعی اسماعیل مهرتاش

روبن طهماسیان فریدون ناصری

فرهاد فخرالدینی محمدسعید شریفیان

شهرام فسازاده (زاده ۱۳ بهمن ۱۳۳۲ در تهران) موسیقی‌دان و نوازنده اهل ایران است.

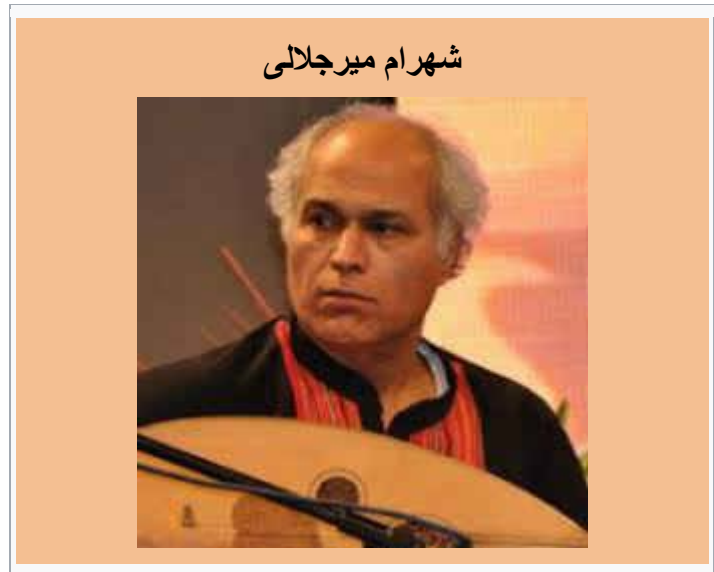
زندگی هنری

شهرام فسازاده در ۱۳ بهمن ۱۳۳۲ در تهران متولد شد. پدرش با نواختن فلوت و تمبک آشنا بود و به همین سبب از ۵ سالگی نواختن فلوت و تمبک را آغاز کرد. پس از آن به ساز ویلن گرایش پیدا نمود و در ۱۴ سالگی به هنرستان عالی موسیقی راه یافت و به مدت ۵ سال تحت نظر رحمت‌الله بدیعی، فراگیری ویلن را ادامه داد. در آن هنگام به کلاس‌های جامعه بارید نیز وارد شد و نزد اسماعیل مهرتاش، ردیف و تصنیف‌های قدیمی را آموخت. او از ۱۷ سالگی فراگیری موسیقی کلاسیک را آغاز نمود و به مدت ۷ سال نزد روبن طهماسیان، نواختن ویلن کلاسیک را پی گرفت. وی همچنین نواختن پیانو و سلفژ را نزد «شکوه شهرستانی» و تئوری موسیقی و هارمونی را نزد فریدون ناصری آموخت.

او غیر از نوازندگی ویلن، با نواختن سه‌تار و تمبک نیز آشنایی دارد و مدتی نیز نزد فرامرز پایور، سنتورنوازی را فراگرفت. از دیگر استادان او می‌توان به: فرهاد فخرالدینی، سعید شریفیان و ژرژ مارتوسیان اشاره کرد. شهرام فسازاده در سال‌های پس از انقلاب ۱۳۵۷، به مدت ۲ سال در انگلستان

و تحت نظر «ویلیامز» که از نوازندگان ارکستر سمفونیک لندن بود، آموخته‌های خود را در زمینه نوازندگی ویلن تکمیل نمود. پس از آن به ایران بازگشت و به آموزش شاگردان خود پرداخت. او در سال ۱۳۷۷ به آمریکا مهاجرت نمود و به فعالیت‌های هنری خود ادامه داد. شهرام فسزاده حدود ۲ سال با ارکستر سمفونیک «سنفراندو» و ارکستر سمفونیک «لانگ بیچ»، به عنوان نوازنده ویلن اول و دوم همکاری داشت. وی با هنرمندانی نظیر: گلوریا روحانی، اکبر گلپایگانی، هاید، مهستی، حمیرا، ستار، محمود محمودی خوانساری، عبدالوهاب شهیدی، ایرج، الهام و ... همکاری داشته و ارکستر رودکی را در لس آنجلس رهبری کرده‌است.

وی کنسرت‌هایی را نیز در کشورهای انگلستان و فرانسه به اجرا گذاشته و چندین قطعه برای ارکستر و همچنین پیش‌درآمد و رنگ در دستگاه‌های مختلف موسیقی ایرانی آهنگسازی و اجرا نموده‌است.

شهرام میرجلالی

شهرام میرجلالی (زاده ۱۳۳۸، اهواز)، نوازنده و آموزگار ایرانی تار و عود است.

او سال ۱۳۳۸ در شهر اهواز به دنیا آمد. خانواده او همگی اهل فرهنگ و هنر بودند. وی موسیقی را تحت نظر خواهر بزرگ خود که ویولن می‌نواخت آغاز کرد. وی از نوازندگان برجسته تار مکتب اصفهان بوده و شاگردی استادانی چون جلیل شهناز و سیدحسن کسایی را داشته‌است. در طول دوران هنری خود سابقه همکاری با هنرمندانی چون محمدرضا شجریان، همایون شجریان، علی اصغر شاه زیدی، علیرضا افتخاری، ایرج بسطامی، شهرام ابوعمری، حسام‌الدین سراج و سعید رودباری دارد.

از جمله آثار

- صبح دولت ، با همکاری جهان‌شاه برومند ، مهر ۱۳۹۱
- حبیب ساز ، با همکاری شهرام ابوعمری و سعید رودباری ، اسفند ۱۳۹۲
- رنگانه ها ، با همکاری آرش فرهنگ فر ، فروردین ۱۳۹۲
- فتان ، با همکاری رضا ترشیزی ، مرداد ۱۳۹۶

شهریار جمشیدی

شهریار جمشیدی (زاده ۱۳۵۰ کرمانشاه) آهنگساز و نوازنده کمانچه کرد است. بیشتر فعالیت وی در زمینه موسیقی کردی است. در چندین گروه موسیقی عضویت و فعالیت داشته و در بسیاری از شهرهای ایران اجرای کنسرت داشته است، از جمله گروه چکاد به سرپرستی علیرضا جواهری و همکاری با بهمن رجبی. او گروه دیلان را در سال ۱۳۸۳ با هدف آهنگسازی، بازسازی، معرفی و ترویج موسیقی هنری کردستان تأسیس نمود. جمشیدی اجراهای مستقلی را با گروه دیلان از جمله کنسرت تهران تالار رودکی را داشته است، وی همچنین اجراهای دیگری در کشورهای آذربایجان، ارمنستان، سوئیس، هلند، کانادا و آمریکا داشته است.

آلبوم‌ها

- الوناتی: اثری بر اساس موسیقی کردی و ترانه‌های منطقه گرمیان در حاشیه الوند در کردستان عراق و قصر شبیرین و سرپیل ذهاب در کردستان ایران کرمانشاه می‌باشد. اشعار ترانه‌ها و آواز این آلبوم اثر یدالله رحمانی می‌باشد.
- آوای کوهستان
- گلی زرد: آلبومی با کلام و ارکسترال است که برای گروه کمانچه و سازهای کوبه ای آهنگسازی شده است و به زبان کردی سورانی می‌باشد. اشعار این آلبوم مجموعه‌ای از آثار شاعران کلاسیک کرد عبدالرحمان شرفکندی، بیرمرد (شاعر) و شاعر نو پرداز عبدالله پیشیو می‌باشد که به مردم کوبانی تقدیم شده است.
- کمانچلو: اولین آلبوم گروه کمانچلو است که با دو ساز کمانچه و ویلنسل بر اساس بداهه نوازی که قدمتی دیرینه در موسیقی شرق و غرب دارد اجرا و ضبط گردیده است.
- لالایی های یک کوچنده (The Lullaby of a Nomad): آلبوم تکنوازی کمانچه است که بر اساس موسیقی کلاسیک کردستان آهنگسازی و نواخته شده است.

شهریار فریوسفی

شهریار فریوسفی (زاده ۱۴ فروردین ۱۳۳۵ تهران – درگذشته ۱۵ تیر ۱۳۸۸ کرج) آهنگساز و نوازنده تار، سه تار، بم تار، دیوان و سیتار بود.

زندگی و فعالیت هنری

شهریار فریوسفی در سال ۱۳۳۵ در تهران متولد شد. پس از پایان تحصیلات ابتدایی در مدرسه محتشم کاشانی با تشویق پدر به هنرستان موسیقی ملی راه یافت. او که نزد هنرمندانی نظیر «علی اکبر شهنازی» و «هوشنگ ظریف» نواختن «تار» را فراگرفت، از سال ۱۳۵۰ همکاری خود را با ارکستر فرامرزی پاپور آغاز نمود و در فستیوال‌های موسیقی ملل در الجزایر و ایتالیا شرکت کرد. وی از سال ۱۳۵۳ به همراه «گروه سمعی» همکاری خود را با ارکستر رادیو آغاز کرد و در نقاط مختلف ایران به اجرای برنامه پرداخت.

وی همچنین در شورای عالی موسیقی صدا و سیما عضویت داشت. این هنرمند در بسیاری از آثار موسیقی به عنوان نوازنده حضور داشت. شهریار فریوسفی دو فرزند به نام‌های پیرام فریوسفی و یانید فریوسفی دارد که هر دو از نوازندگان ویلن هستند.

آثار

شهریار فریوسفی در نوازندگی بسیاری از آثار موسیقی زمان خود حضور داشته‌است که برخی از آنان عبارتند از:

- گلریزان - محمد علی کیانی نژاد (نوازنده تار و بم تار)
- بی دلان - منوچهر طاهرزاده (نوازنده تار)
- عاشقانه - تورج زاهدی (نوازنده بم تار و تار)
- صدای آشنا - محمد منتشری (آهنگساز)
- از دست عشق - عزیز شاهرخ (نوازنده سه تار)
- ایران زمین - بیژن بیژنی (نوازنده دوتار، تار و سه تار)

- نهران خانه ی دل - بیژن بیژنی (نوازنده سه تار، دوتار و تار)
- عشق و مستی - حسام الدین سراج (نوازنده تار و دیوان)
- موسیقی فیلم مادر - ارسلان کامکار (نوازنده تار)
- شکوفه اشک - احمدعلی راغب (نوازنده تار و بم تار)
- سریال امام علی - فرهاد فخرالدینی (نوازنده تار و بم تار)
- مردان خدا - جلال الدین محمدیان (نوازنده بم تار و تار)
- روی در آفتاب - صادق چراغی (نوازنده تار)
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «تنها ماندم» به آهنگسازی «همایون خرم»، تنظیم «کامبیز روشن روان» و خوانندگی «محمد اصفهانی»
- علی ای همای رحمت - محمد اصفهانی آلبوم ماه غربیستان (آهنگساز)
- دیدار - محمدرضا ظفرنژاد (نوازنده تار و سه تار)
- آوای روستا - ملیحه سعیدی - حوروش خلیلی (نوازنده تار)
- شبنم صحرايي - ملیحه سعیدی (نوازنده تار)
- آلبوم دهاتی (آلبوم) - شادمهر عقیلی - (نوازنده تار)
- نای و نی - پدرام درخشانی (نوازنده دیوان)
- سریال مسافری از هند - محمدمهدی گورنگی (نوازنده سیتار)
- عقیق - اکبر گلپایگانی (نوازنده تار)
- بهار باد - ایرج رحمان پور (نوازنده تار و بم تار)
- حقیقتی شبیه خیال - محمدمهدی گورنگی (نوازنده تار)

درگذشت

شهریار فریوسفی در تاریخ پانزدهم تیر ماه ۱۳۸۸ درگذشت. او که برای شرکت در مراسم خاکسپاری یکی از بستگانش به کرج رفته بود در راه بازگشت به منزل دچار حمله قلبی شد و پس از انتقال به بیمارستان البرز کرج فوت کرد و در قطعه هنرمندان بهشت زهراي تهران به خاک سپرده شد.

میرزا صادق

صادق اسداو غلو

نام شناسنامه‌ای

صادق جان

نام دیگر

۱۸۴۶، شوشا

زاده

۱۹۰۲

درگذشته

میرزا صادق در شوشا نوازنده موسیقی مقامی آذربایجانی و سازنده ساز تار بود. او بیشتر به خاطر دادن تغییراتی در تار ایرانی و ساختن تار قفقازی از روی آن شناخته می‌شود.

زندگی و شهرت

صادق در خانواده ای فقیر از نگهبانان در شهر شوشا به دنیا آمد. در نوجوانی، به آموختن آواز پرداخت اما در ۱۸ سالگی، صدایش را از دست داد. بعدها او به نی، کمانچه و بالاخره تار روی آورد. در اواسط دهه سوم از زندگی‌اش شهرتی به عنوان یک نوازنده در منطقه قفقاز جنوبی و اطراف آن پیدا کرده بود. در دهه ۱۸۹۰، او گروه موسیقی خود را داشت که ترانه‌های آذربایجانی، ارمنی و گرجی اجرا می‌کرد.

ساخت تار قفقازی

در اوایل دهه ۱۸۷۰، صادق جان با اعمال تغییراتی در تار سنتی ایرانی، شکل جدیدی از این ساز ارائه داد که بعداً با نام تار آذربایجانی یا تار قفقازی شناخته شد. تار ایرانی دارای ۶ سیم در سه جفت است که در سیم بم، یکی از آنها، اکتاو آن است. تار آذربایجانی اختراع صادق جان، یکی سیم بم اضافه تر در کنار ساز بر روی یک گوشی بالا، معمولاً به همراه دو سیم واخوان بر روی گوشی‌های

کوچک فلزی در وسط دسته قرار دارند. همه این سیم‌ها به همراه سیم‌های اصلی از روی خرک می‌گذرند و با سیم‌گیر در پایین ساز محکم شده‌اند. در مجموع تار قفقازی ۱۱ سیم و ۷ صدا دارد. نوازنده‌ها در گذشته ساز را روی زانوی خود قرار می‌دادند که با تغییرات اعمال شده توسط صادق جان، مثل کوچک‌تر کردن کاسه، نوع جدیدی از اجرا رایج شد که ساز در آغوش نوازنده و روی سینه او قرار می‌گیرد. در قرن بیستم تار از نمادهای موسیقی در آذربایجان شد.

طاهر یارویسی

طاهر یارویسی (زاده ۱۳۱۹ در گهواره - درگذشته ۲۵ تیر ۱۳۹۸ کرمانشاه) نوازنده، استاد نواختن و سازنده تنبور است.

زندگی‌نامه

طاهر یارویسی در سال ۱۳۱۹ در شهر گهواره در شهرستان دالاهو در استان کرمانشاه در خانواده‌ای یارسان به دنیا آمد. او نواختن تنبور را از سن ده سالگی شروع کرد و از همان سنین اولیه مشغول فراگیری آواهای مقامی این ساز نزد استاد چنگیز فرماتی شد. اولین و تأثیر گذارترین استاد او، سید ولی حسینی است که از نوادر نوازندگان عصر خود بود. استاد بیرخان (لالوبیرخان) از اساتید بنام منطقه زرده (دالاهو) نیز از جمله استادان وی بوده‌است. یارویسی هنر ساختن تنبور را در محضر استاد چنگیز فرماتی فراگرفت و شاگردان بسیاری در تهران، کرمانشاهان و منطقه گوران در محضر ایشان مشغول به فراگیری تنبور شده‌اند. یارویسی زندگی خود را وقف خوانندگی و نوازندگی مقام‌های تنبور کرد و یکی از مهم‌ترین مراجع موسیقی مقامی تنبور محسوب می‌شد.

درگذشت

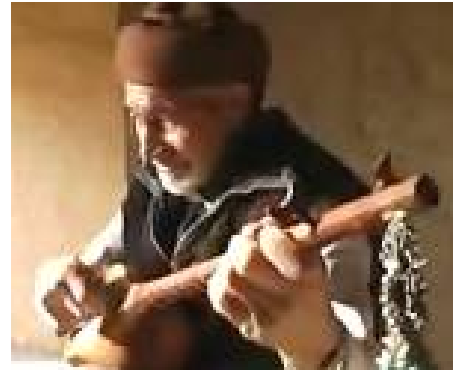
وی در ۲۵ تیر ماه سال ۱۳۹۸ پس از تحمل بیماری و رفتن به حالت کما در بیمارستان بیستون کرمانشاه در گذشت.

اجراها

تعدادی از برنامه‌هایی که طاهر یارویسی در آن شرکت داشته‌است:

- جشنواره فرهنگ و هنر، ۱۳۵۴
- جشنواره شعر و ادب اسلام‌آباد غرب، ۱۳۸۰
- جشنواره آئینه و آواز، ۱۳۷۳
- جشنواره قصر شیرین، ۱۳۸۰
- جشنواره موسیقی اسلام‌آباد غرب، ۱۳۸۰
- جشنواره آئینی تهران، ۱۳۸۰

- جشنواره سنندج ۱۳۸۱ جشنواره ذکر و ذاکرین مشهد، ۱۳۸۲
- جشنواره تنبور صحنه، ۱۳۸۲ جشنواره موسیقی مقامی کرمان، ۱۳۸۲
- جشنواره موسیقی مقامی کرمان، ۱۳۸۳ جشنواره رامسر، ۱۳۸۳
- فرهنگسرای نیاوران، ۱۳۸۳ فستیوال موسیقی آیینی برلین آلمان، ۲۰۰۱ میلادی
- اجرای کنسرت تاجیکستان، ۲۰۰۴ میلادی در اربیل در کردستان عراق، ۱۳۸۴.
- اجرای قطعاتی از مقام‌های باستانی تنبور در کنفرانس زبان ایلامی و کرمانشاهی،
- آلبوم مجنونی (مقامات مجلسی تنبور)

حاج عباسقلی رنجبر (۱۳۱۰ در اترآباد قوچان - ۱۵ آذر ۱۳۸۷ در قوچان) نوازنده دوتار و از بخشی‌های سرشناس موسیقی شمال خراسان بود. او در سال ۱۳۷۰ و در آستانه شصت سالگی به عنوان پدیده جشنواره موسیقی نواحی کرمان شناخته شد. کارشناسان موسیقی رنجبر را به خاطر استیل خاص وی (او همیشه با لبخند خاصی دوتار مینواخت) در صحنه و نیز نوع نوازندگی‌اش، صاحب سبک و دارای جایگاهی برجسته برمی‌شمردند.

زندگی‌نامه

رنجبر دوتارنوازی را نزد پدرش که از شاگردان سید محمد بخشی استخری بود فراگرفت. او یکی از دوستان نزدیک و هم‌وزان حاج قربان سلیمانی بود. وی در دومین جشنواره موسیقی نواحی کرمان به عنوان پدیده جشنواره معرفی شد. پس از آن در جشنواره موسیقی مقدس آلمان شرکت کرد و در آنجا نیز مورد تحسین قرار گرفت.

رنجبر سرانجام به‌دلیل نارسایی قلبی در سحرگاه ۱۵ آذر ۱۳۸۷ درگذشت و در باغ بهشت قوچان به خاک سپرده شد.

او از آخرین بازماندگان نسل بخشی‌های موسیقی شمال خراسان بود.

عبدالحسین برازنده

عبدالحسین برازنده (زاده ۱۲۷۲ در اصفهان – درگذشته ۷ اسفند ۱۳۵۰ در اصفهان) آهنگساز و نوازنده تار اهل ایران بود.

زندگی هنری

عبدالحسین برازنده در سال ۱۲۷۲ (ه.خ) در اصفهان متولد شد. در کودکی تحت آموزش دایی خود «عبدالرحیم‌خان صفوی» که موسیقی‌دان بود قرار گرفت. او تحصیلات ابتدایی خود را در مدرسه «ستاره صبح» که توسط فرانسوی‌ها اداره می‌شد، گذراند. در این مدرسه از آموزش‌های «موسیو پرمیکس» که معلم موسیقی غربی بود، بهره‌مند شد و به آهنگسازی گرایش پیدا کرد. ساز اصلی او «تار» بود اما «ویلن» و «سنتور» نیز می‌نواخت. او پس از پایان تحصیلات به استخدام ارتش درآمد. وی در این زمان به شهرتی در موسیقی دست یافته بود و با هنرمندان موسیقی آشنا شد.

از جمله هنرمندانی نظیر: «درویش‌خان» و «عارف قزوینی»، «ابوالحسن صبا»، «ملک‌الشعراى بهار»، «رضا محجوبی»، «جلال‌تاج اصفهانی»، «حسین یوری» و... عبدالحسین برازنده به شاگردی درویش‌خان درآمد و در جلسه‌های شعر و موسیقی به نوازندگی می‌پرداخت. او در سال ۱۳۱۷ در دبیرستان «علیه» به تدریس مشغول شد و پس از آن در مدرسه ستاره صبح نیز به تدریس زبان فرانسه پرداخت.

وی به زبان‌های فرانسه، عربی و ادبیات فارسی تسلط داشت و همچنین خطی نیکو داشت. در سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰ برخی از آثار او از جمله آپرا و آپرت‌هایش در اصفهان به روی صحنه رفت که به دلیل نبود امکانات از آن اجراها ضبط نشده‌است اما نت آن قطعات موجود است. آثاری نظیر: «زال و رودابه»، «للی و مجنون»، «خیر و شر»، «شب‌نشینی حافظ و سعدی»، «مردان و شهربانو در بتکده سومنات و فاوست»

سکونت عبدالحسین برازنده در اصفهان باعث شد که از میان صدها ساخته او، تنها تعداد اندکی به اجرا و ضبط برسد. تعدادی از آثار او با تنظیم مجدد در برنامه گلها به اجرا و ضبط رسید. از میان قطعات او آثاری مانند «آتش دل» و «رنگ‌های طبیعت» با صدای «جلال‌تاج اصفهانی» بین سال‌های ۱۳۰۳ تا ۱۳۰۷ در صفحه‌های گرامافون منتشر شد. یک صفحه از تارنوازی او به همراه آواز «اسماعیل ادیب خوانساری» نیز در سال‌های ۱۳۰۷ یا ۱۳۰۸ ضبط شده‌است.

او پس از سال‌ها تدریس موسیقی، زبان فرانسه، زبان عربی و خوشنویسی در دبیرستان‌ها، با درجه‌آموزگاری بازنشسته شد. فرزند وی «جمشید براننده» نیز نوازنده سنتور و آهنگساز است. کتابی از گزیده آثار او با عنوان «دوازده آهنگ برگزیده از عبدالحسین براننده» برای تار و سه‌تار توسط «علا ایجادی» نوشته و منتشر شده‌است.

درگذشت

عبدالحسین براننده در ۷ اسفند سال ۱۳۵۰ مطابق با روز عاشورا، در سن ۷۸ سالگی در اصفهان درگذشت. پیکر او در تکیه شیخ مرتضی ریزی، در تخت فولاد اصفهان به خاک سپرده شد.

آثار هنری

از جمله آثار عبدالحسین براننده، به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- «آتش دل» با شعر «حسین صدرسالك» و خوانندگی «جلال تاج اصفهانی»
- «به اصفهان رو» با شعر «ملک الشعراى بهار» و خوانندگی «جلال تاج اصفهانی»
- «چلچراغ فلک» با شعر «فضل‌الله شیرانی» و خوانندگی «دریا»
- «دل شیدا» با شعر «سخای اصفهانی» و خوانندگی «هوشنگ بهشتی»
- «جان جانان» با شعر «حافظ» و خوانندگی «علی رستمیان»
- «آواز افشاری» با خوانندگی «علیرضا افتخاری»
- «کاروان» با شعر «سعدی» و خوانندگی «علیرضا افتخاری»
- «از یاد رفته» با خوانندگی «محمد ملک‌مسعودی»
- «سبکبار» با خوانندگی «سالار عقیلی»
- «بهار من» با شعر «حسین صدرسالك» و خوانندگی «علی خدایی»
- «فصل گل» با شعر «سخای اصفهانی» و خوانندگی «محمد عبدالحسینی»
- «تنهاترین» با شعر «جمشید براننده» و خوانندگی «محمد عبدالحسینی»
- «پیر مراد» با شعر «سعدی» و خوانندگی «عبدالرسول کارگشا»
- «کمان ابرو» با شعر «حافظ» و خوانندگی «محمد سعیدی» و «علی سعیدی»
- «خیر و شر» «زال و رودابه» «لیلی و مجنون» «شب‌نشینی حافظ و سعدی»
- «مردان و شهربانو در بتکده سومنات و فاوست»

عبدالحسین شهنازی

عبدالحسین شهنازی (؟ - ۱۳۲۷)، از نوازندگان سرشناس تار در آغاز سده ۱۴ هجری بود. وی فرزند آقا حسینقلی فراهانی و برادر کوچک علی اکبر شهنازی است.

عبدالحسین شهنازی، تار را نزد برادر بزرگتر خود، علی اکبر شهنازی آموخت. وی از هنگام تأسیس رادیو، از نخستین نوازندگانی بود که در رادیو ساز زد. او با نوازندگانی چون ابوالحسن صبا، مرتضی محجوبی، حسین تهرانی، حبیب سمعی و مرتضی نی‌داود و خوانندگانی مانند جلال تاج اصفهانی، ادیب خوانساری، جواد بدیعزاده همکاری کرد.

عبدالعلی باقری نژاد

تنبور، چنگ

سازها

احیای ساز چنگ

علت سرشناسی

عبدالعلی باقری نژاد (۲۰ تیر ۱۳۴۶ در کرمانشاه) نوازنده و سازنده سازهای موسیقی ایرانی و کردی است. او به دلیل تلاشی که در راستای احیای ساز چنگ انجام داده، به «احیاگر چنگ ایرانی» معروف شده است. باقری نژاد علاوه بر نوازندگی و ساخت ساز، آثاری را نیز در زمینه ادبیات کودک خلق کرده است.

زندگی

عبدالعلی باقری نژاد در ۲۰ تیر ۱۳۴۶ در کرمانشاه به دنیا آمد. از دوران کودکی آموزش موسیقی را آغاز کرد و با سازهای تنبور و دف که برادر بزرگترش به نام رضاعلی باقری نژاد برای او خرید شروع به آموزش و تمرین کرد. از دوران نوجوانی و از سال ۱۳۶۱ به ساخت ساز علاقه‌مند شده و با کمک پدر و برادرش که نوازنده تنبور بودند، شروع به ساخت کاسه تنبور با خمیر کاغذ و سپس با چوب می‌کند. اندکی بعد با توجه به آثار تاریخی کرمانشاه و تصاویر سازهایی که در طاق بستان حجاری شده، به ساز چنگ علاقه‌مند شده و به پژوهش درباره این ساز می‌پردازد. باقری نژاد از سال ۱۳۷۰ به اهواز می‌رود و در آنجا به آموزش موسیقی و نیز ساختن ساز می‌پردازد و در کارگاه سازتراشی خود ساختن سازهای موسیقی کردی و ایرانی از قبیل تار، سه‌تار، تنبور، دف، سنتور، قانون، عود، کمانچه، قیچک و ... را آغاز می‌کند. در نهایت در سال ۱۳۷۵ مهارت او در ساخت ساز و نیز پژوهش‌های او نتیجه داده و نخستین بار گونه‌ای از ساز چنگ ساسانی (چنگ کرمانشاه) را بازسازی می‌کند.

عبدالعلی باقری‌نژاد پس از اجرای کنسرت‌هایی بین سال‌های ۷۰ تا ۷۷ در خوزستان، به شهر کرج مهاجرت کرد و فعالیت‌های خود را در این شهر ادامه داد.

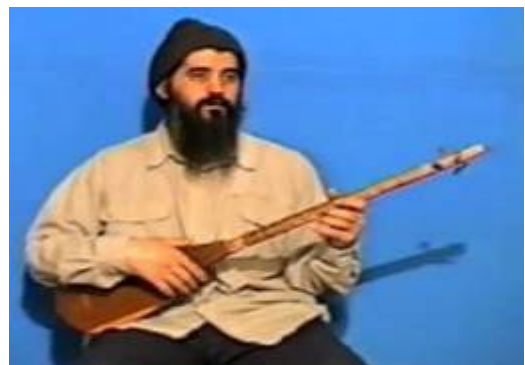
باقری‌نژاد در سال ۱۳۸۰ چند کنسرت موسیقی گردی با گروهی متشکل از ۱۸ نفر با سازهای تار، سه تار، کمانچه، سنتور، عود، دیوان و دف و دهل و گروه همخوان با لباس‌های کردی اجرا کرد.

احیای چنگ

عبدالعلی باقری‌نژاد در سال ۱۳۷۵ با بهره‌گیری از مهارتش در ساخت ساز توانسته بود برای نخستین بار گونه‌ای از ساز چنگ ساسانی (چنگ کرمانشاه) را بازسازی کند. او از سال ۱۳۸۰ فعالیت خود را به آموزش و پژوهش محدود کرد، و در این دوران به پژوهش درباره سازهای کهن و به ویژه ساز چنگ پرداخت و در نهایت موفق شد در سال ۱۳۸۶ این ساز را به صورت کامل‌تری بازسازی کرده و به نواختن آن بپردازد. باقری‌نژاد در سال ۱۳۸۷ نمونه‌ای از ساز چنگ کرمانشاه (چنگ ساسانی) را به موزه ساز واقع در کرمان اهدا کرد.

باقری‌نژاد کار پژوهشی خود درباره چنگ را با توجه به سنگ‌نگاره‌ها و کتب خطی ادامه داد و تلاش کرد تا شیوه‌های چنگ‌نوازی را در ایران قدیم احیا کند. او در آذر ماه سال ۱۳۸۷ با ساختن چند چنگ و آموزش نوازندگی آن به همسر و ۲ فرزند دخترش، نخستین کنسرت پژوهشی ساز چنگ را همراه با بررسی ۶۰۰۰ سال تاریخ این ساز در کرج به مدت دو روز اجرا کرد و در ماه اسفند همان سال نیز آن را با همکاری اداره میراث فرهنگی کرج تکرار نمود.

باقری‌نژاد در سال ۱۳۸۸ نیز چند کنسرت برای احیای ساز چنگ اجرا کرد. او پس از آن فعالیت خود را معطوف به تألیف کتاب آموزشی برای ساز چنگ و نیز کتابی درباره تاریخ ۶ هزار ساله این ساز نموده‌است.

ساز تراشی

عبدالعلی باقری‌نژاد از سال ۱۳۶۱ فعالیت خود را در زمینه ساخت سازهای موسیقی کردی و ایرانی آغاز کرد. او چندین سال در اهواز به ساخت ساز مشغول بود و سپس کارگاه خود را به نام «کارگاه درویش‌خان» به کرج آورد. باقری‌نژاد به فنون ساخت سازهای مختلف موسیقی ایرانی آشنایی دارد و علاوه بر تار، سه تار، تنبور، دف، سنتور، قانون، عود، کمانچه، و قیچک فعالیت‌هایی در راستای ساخت ساز چنگ و رواج آن کرده‌است. او همچنین در زمینه ساخت تنبور مهارت بالایی دارد و تنها تنبور سازی است که در استان البرز به ساخت تنبور یکتکه کرمانشاهان می‌پردازد و به دلیل مهارت او در این تکنیک، «شیوه سنتی ساخت تنبور یکتکه» در ۲۰ شهریور ۱۳۹۱ به شماره ۴۹۳ به نام استان البرز در فهرست آثار ملی ایران میراث ناملموس به ثبت رسیده‌است.

آثار

- باقری‌نژاد، عبدالعلی، آموزش دف، تهران: زرین مهر، ۱۳۸۲.

- باقری نژاد، عبدالعلی، آموزش مقدماتی تنبور، کرج: زرین مهر، ۱۳۸۲.
- باقری نژاد، عبدالعلی، آموزش مقدماتی سه‌تار، کرج: زرین مهر، ۱۳۸۲.
- باقری نژاد، عبدالعلی، کتاب سازشناسی کودک (۲ ج)، تصویرگر پریسا یوسف، تهران: عبدالعلی باقری نژاد، ۱۳۸۳.

داستان کودک

- باقری نژاد، عبدالعلی، مرغ قشنگ تخم‌طلای بهونه‌گیر، تصویرگر پریسا یوسف، تهران: عبدالعلی باقری نژاد، ۱۳۸۳؛ ۱۰ ص.
- باقری نژاد، عبدالعلی، مادر بزرگ مهربون، تصویرگر پریسا یوسف، تهران: عبدالعلی باقری نژاد، ۱۳۸۳؛ ۱۶ ص.
- باقری نژاد، عبدالعلی، قورقوری که گم شده‌بود، تصویرگر پریسا یوسف، تهران: عبدالعلی باقری نژاد، ۱۳۸۳؛ ۱۲ ص.

عبدالله دادور

استادها درویش‌خان مهدی صلحی حاجی‌خان

عبدالله دادور (زاده ۱۲۷۳ در تهران – درگذشته ۲۵ دی ۱۳۵۵ در تهران) موسیقی‌دان و نوازنده سه‌تار اهل ایران بود.

زندگی هنری

عبدالله دادور (قوام السلطان)، فرزند «میرزا علی‌خان قوام‌السلطان» در سال ۱۲۷۳ هـ.خ در تهران متولد شد. پدرش اهل علم و ادب بود و با هنرمندان دوستی داشت. به همین سبب از کودکی به موسیقی گرایش پیدا کرد و به نواخته‌های هنرمندانی نظیر میرزا عبدالله فراهانی توجه می‌کرد. او از ۱۷ سالگی نزد درویش‌خان، نواختن سه‌تار را فرا گرفت. مدتی نیز از آموزش‌های مهدی صلحی (منتظم الحکما) بهره برد.

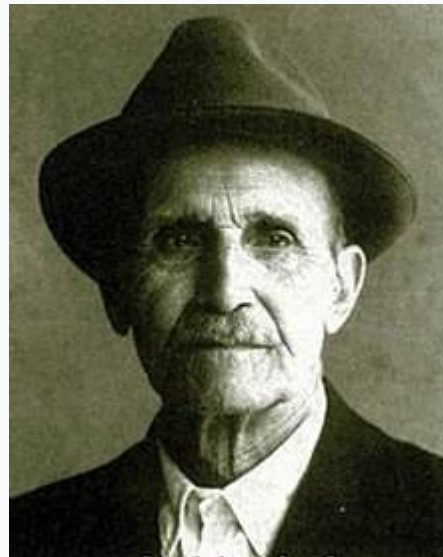
وی تحصیلات خود را در مدرسه دارالفنون به پایان برد، سپس در مدرسه سن‌لویی، زبان فرانسوی آموخت. عبدالله دادور مدتی نیز نزد «حاجی‌خان»، اصول ضرب را آموزش دید. او غیر از سه‌تار به نواختن پیانو نیز آشنایی داشت. وی در اداره‌های گمرک، دارایی و وزارت جنگ به فعالیت مشغول بود و از اعضای مؤسس انجمن موسیقی ملی بود. از او به عنوان یکی از بهترین شاگردان درویش خان یاد کرده‌اند.

از آثار او می‌توان به تعدادی صفحه گرامافون، همراهی (تار) با آواز پروانه، ضبط‌های خصوصی و تکنوازی سه‌تار (سال‌های دهه ۱۳۳۰) اشاره نمود. در سال ۱۳۷۹ در آلبوم موسیقی «صد سال سه‌تار» قطعه‌ای از آثار عبدالله دادور منتشر شد.

درگذشت

عبدالله دادور، در ۲۵ دی سال ۱۳۵۵ در تهران درگذشت.

عبدالله دوامی

عبدالله خان دوامی (۱۲۷۰ روستای طاد، تفرش - ۲۰ دی ۱۳۵۹ تهران) از استادان تنبک و ردیف دانان موسیقی اصیل ایرانی بود.

زندگی‌نامه

دوامی در ۱۲۷۰ در روستای طاد از توابع تفرش به دنیا آمد. پدرش ابوالقاسم‌خان دوامی از خرده مالکین آن منطقه بود. عبدالله در ۸ سالگی به تهران مهاجرت کرد. در نوجوانی به شاگردی علی‌خان نایب‌السلطنه درآمد و ردیف آوازی راست‌پنجگاه را از او فراگرفت. بعدها نزد اساتید دیگری نظیر میرزا عبدالله، آقاحسینقلی، درویش‌خان و حسین‌خان اسماعیل‌زاده نیز تعلیم دید. در آن زمان مدرسه‌ای شبانه برای موسیقی به ریاست رکن‌الدین خان مختاری تأسیس می‌شود و از عبدالله دوامی، ابوالحسن صبا و علی اکبر خان شهنازی (پسر میرزا حسینقلی) دعوت به عمل می‌آید تا در سه مرحله ابتدایی، متوسطه و عالی تدریس کنند.

در زمان انقلاب مشروطه عبدالله دوامی به همراه شماری از هنرمندان بنام موسیقی سنتی ایران همچون درویش‌خان به منظور ضبط صفحات موسیقی به خارج از کشور سفر کردند که حاصل آن چند مجموعه از تصانیف و رنگ‌های موسیقی ایرانی بود. شغل اصلی دوامی مربوط به موسیقی نبود؛

او ۷ سال در اداره پست مشغول بود و پس از آن در وزارت دارایی کار می‌کرد تا زمانی که بازنشسته شد.

سبک و تأثیر هنری

به گفته روح‌الله خالقی وی استاد برگزیده نواهای ضربی و تصنیف بوده‌است. از میان شاگردانی که موسیقی را ارائه کردند می‌توان از محمود کریمی، فرامرز پایور، رامبد صدیف، اکبر گلپایگانی، محمدرضا شجریان، پریسا، فاخره صبا، نصرالله ناصح‌پور، رضوی سروستانی، مجید کیانی، محمدرضا لطفی، حسین علیزاده، شهرام ناظری و همچنین داریوش طلایی نوازنده تار و سه تار در آموختن ردیفهای آوازی نام برد.

تحریرهای چکشی، غلت، آکسان، ملودی پردازی زیبایی گوشه‌ها و تلفیق موسیقی‌سازی و آوازی برخی از ویژگی‌های آوازی اوست.

ضبط موسیقی

عبدالله دوامی همراه با ابوالحسن اقبال‌آذر، درویش خان، سید حسین طاهرزاده و باقرخان رامشگر برای ضبط موسیقی اصیل ایرانی روی صفحه گرامافون در سال ۱۲۹۳ به تقلیس سفر کردند. با این حال به دلیل رخ دادن جنگ جهانی اول نسخه‌های زیادی از این صفحه‌ها به ایران نرسید. پس از آن دوامی تا مدت‌ها آثارش را ضبط نکرد، و تنها به‌طور خصوصی ردیف موسیقی خودش را برای شاگردانش ضبط می‌کرد. ردیف آوازی دوامی بعداً به‌طور کامل توسط فرامرز پایور جمع‌آوری و منتشر شد.

عبدالمحمد برجسته

کل عدل

نام دیگر

عبدالمحمد برجسته (زاده ۱۲۷۳ در شوشتر - درگذشته ۳۱ شهریور ۱۳۶۳ در شوشتر) نوازنده تار، سرنا و خواننده اهل ایران بود.

زندگی هنری

عبدالمحمد برجسته در سال ۱۲۷۳ در شهر شوشتر متولد شد. وی تار را نزد دایی اش ملا گدا فرا گرفت و در سال ۱۳۶۰ اشاره کرده‌است که گوشه‌های محلی شوشتر و تعزیه را از عباس شندلو (نوازنده نی) که ۷۰ سال پیش از آن درگذشته بود، فرا گرفته‌است. عبدالمحمد برجسته شاگردان

بسیاری را تربیت کرده‌است، وی گوشه‌ها و نغمات و ترانه‌های شوشتر را با نقل روایت و تاریخ و افسانه به شاگردانش تدریس می‌کرد و همیشه می‌گفت: کنار تار زاده شدم و کنار تار هم می‌میرم. وی در ۳۱ شهریور سال ۱۳۶۳ در شوشتر درگذشت.

آثار

بخشی از آثار عبدالمحمد برجسته به کوشش مهشید نقاشپور (پژوهشگر موسیقی) توسط مرکز موسیقی حوزه هنری منتشر شده‌است که از آن جمله اجرای درخشان تار در مقام لیلی و مجنون می‌باشد.

موسیقی درمانی

عبدالمحمد برجسته از اساتید موسیقی درمانی در شوشتر بود و به درخواست حکیمان معاصر خود بارها برای بیماران اعصاب و روان تار می‌زد. وی در مراحل موسیقی درمانی معمولاً دستگاه چهارگاه و مشتقات آن را می‌نواخت و آوازهای محلی شوشتر را اجرا می‌کرد که بسیار مورد توجه واقع می‌شد و بارها اتفاق می‌افتاد که بیماران گریه می‌کردند و خود را تخلیه روحی می‌نمودند.

گرامیداشت

در جشن ثبت ملی مقام‌های موسیقی شوشتری توسط سازمان میراث فرهنگی کشور که در مهرماه ۱۳۹۱ در تالار فرهنگ شوشتر برگزار شد، یاد و تلاش‌های عبدالمحمد برجسته به عنوان «استاد بزرگ موسیقی شوشتر» گرامی داشته شد.

عبدانقی افشارنیا

سال‌های فعالیت از ۱۳۴۲ تا کنون

اعضای پیشین گروه شبدا گروه عارف

استادها نورعلی برومند داریوش صفوت
محمود کریمی

شاگردان سیامک جهانگیری یاشا هنجنی

عبدالنقی افشارنیا (زاده ۱ شهریور ۱۳۳۰ در دزفول) موسیقی‌دان و نوازنده ساز نی اهل ایران است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

عبدالنقی افشارنیا، در ۱ شهریور سال ۱۳۳۰ در دزفول متولد شد. او موسیقی را از ۱۲ سالگی نزد استادان محلی آغاز کرد و در سال ۱۳۴۸ موفق به اخذ دیپلم گردید و در همان سال برای ادامه تحصیل در رشته آمار به تهران آمد. در سال ۱۳۵۲ پس از پایان تحصیل در این رشته، به دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران رفت و از آموزش‌های هنرمندانی نظیر: نورعلی برومند و داریوش صفوت و همچنین کلاس آزاد آواز محمود کریمی بهره برد. او همزمان کار حرفه‌ای خود را در ارکستر ژونس موزیکال ایران به ریاست سعدی حسنی آغاز نمود و همچنین از سال ۱۳۵۴ به عنوان یکی از پایه گذاران گروه شیدا، به سرپرستی محمدرضا لطفی در سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران به اجرای برنامه پرداخت. وی در سال ۱۳۵۷ موفق به اخذ مدرک لیسانس موسیقی ایرانی از دانشگاه تهران گردید.

افشارنیا در سال ۱۳۶۵ به استخدام وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی درآمد و از سال ۱۳۶۶ تدریس و آموزش موسیقی را در هنرستان‌ها و از سال ۱۳۶۹ در دانشکده‌های موسیقی دانشگاه‌های هنر، تهران، سوره، آزاد و جامع علمی کاربردی آغاز کرد. او ۳ جلد کتاب برای آموزش ساز نی نوشته‌است و همچنین اجراهای متعددی در داخل و خارج از کشور داشته و هم‌اکنون به تدریس موسیقی اشتغال دارد. سیامک جهانگیری و یاشا هنجنی از جمله شاگردان او هستند. وی همچنین در جشنواره‌های موسیقی مانند جشنواره موسیقی جوان، به عنوان کارشناس و اعضای هیئت داوران حضور داشته‌است.

او کنسرت‌های بداهه‌نوازی نیز همراه با محمدرضا لطفی و محمدرضا شجریان برگزار نمود و اجراهای متعددی را نیز به صورت خصوصی یا صحنه‌ای، به عنوان نوازنده نی بر صحنه برده‌است. از جمله آثار شناخته‌شده او می‌توان به: تکنوازی نی در آلبوم موسیقی چاووش یک، آلبوم معمای هستی و آلبوم «مال‌کنون» اشاره نمود.

آثار هنری

از جمله آثار عبدالنقی افشارنیا، به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- آلبوم چاووش ۱ (به یاد عارف) با خوانندگی محمدرضا شجریان و آهنگسازی محمدرضا لطفی
- آلبوم چاووش ۳ با خوانندگی شهرام ناظری و بیژن کامکار و آهنگسازی حسین علیزاده و محمدرضا لطفی
- آلبوم سپیده (چاووش ۶) با خوانندگی محمدرضا شجریان و آهنگسازی محمدرضا لطفی و پرویز مشکاتیان
- آلبوم چاووش ۷ با خوانندگی محمدرضا شجریان و شهرام ناظری با آهنگسازی حسین علیزاده، محمدرضا لطفی، پرویز مشکاتیان و هوشنگ کامکار
- آلبوم چاووش ۸ با خوانندگی شهرام ناظری و سیما بینا و آهنگسازی محمدرضا لطفی
- آلبوم چاووش ۹ با خوانندگی محمدرضا شجریان و آهنگسازی محمدرضا لطفی
- آلبوم معمای هستی با خوانندگی محمدرضا شجریان و آهنگسازی محمد رضا لطفی و هم‌نوازی همایون شجریان
- آلبوم شورانگیز با خوانندگی شهرام ناظری و آهنگسازی حسین علیزاده
- آلبوم نوروز با خوانندگی شهرام ناظری و آهنگسازی حسین علیزاده

- آلبوم صبحگاهی با خوانندگی محسن کرامتی و آهنگسازی حسین علیزاده
- آلبوم در خیال با خوانندگی محمدرضا شجریان و آهنگسازی مجید درخشانی
- آلبوم «بیکران» با خوانندگی مهدی فلاح و آهنگسازی مجید درخشانی
- آلبوم یادواره استاد نورعلی برومند با خوانندگی نصرالله ناصح‌پور و آهنگسازی محمدرضا لطفی
- آلبوم بیست سال با آثار پرویز مشکاتیان با خوانندگی شهرام ناظری، علی رستمیان، حمیدرضا نوربخش، علیرضا افتخاری و آهنگسازی پرویز مشکاتیان
- آلبوم بی‌خود شده به همراه محمدرضا لطفی، محمد قوی‌حلم و امید لطفی (کنسرت ۱۹۹۷ زوربخ)
- آلبوم «مال‌کنون» با خوانندگی مسعود بختیاری و آهنگسازی عطاءالله جنگوک
- آلبوم «یاد یار مهربان»، با خوانندگی کاوه دیلمی و آهنگسازی فرهاد فخرالدینی
- آلبوم «رامشگران» (همراه با گروه شیدا)، با خوانندگی کاوه دیلمی و آهنگسازی فرهاد فخرالدینی
- آلبوم مقام صبر با خوانندگی علیرضا افتخاری و آهنگسازی پرویز مشکاتیان
- آلبوم «سرو و ماه» با خوانندگی بهرام باجلان و آهنگسازی عطاءالله جنگوک
- آلبوم «صدیف» با خوانندگی رامبد صدیف و آهنگسازی داوود آزاد
- آلبوم «آه از این مطرب» با آهنگسازی محمدرضا لطفی
- آلبوم «افشاری بیات ترک نوا» با خوانندگی رامبد صدیف
- موسیقی سریال تلویزیونی رعنا با آهنگسازی شریف لطفی

عبدالوهاب شهیدی

همکاری‌های
مرتبط

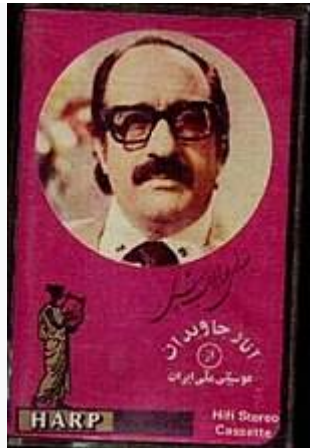
همکاری‌های هنری با گروه
پاپور و گروه استادان موسیقی ایران
اجرای برنامه‌های متعدد در رادیو با
تعداد برنامه بیشتر از ۲۳۰

اسماعیل مهرتاش

استادها

عبدالوهاب شهیدی (زاده ۱ مهر ۱۳۰۱ – درگذشته ۲۰ اردیبهشت ۱۴۰۰) موسیقی‌دان، خواننده، آهنگساز، مدرس آواز و نوازندهٔ عود اهل ایران بود.

زندگی‌نامه

جلد نوار صوتی حرف (گل‌های رنگارنگ ۲۶۶)، یکی از آثار قدیمی باصدای عبدالوهاب شهیدی

عبدالوهاب شهیدی فرزند میرزا حسن شهیدی ملقب به صدرالاسلام و متخلص به طوبی است. او در ۱ مهر ۱۳۰۱ در شهر میمه زاده شد. عبدالوهاب شهیدی مشوق اصلی خود را پدرش می‌دانست و در این باره گفته بود: «پدر هم از آن جا که موسیقی را خیلی خوب می‌دانست به من کمک می‌کرد و چند مثنوی را به من یاد داد که ای کاش نرفته بود و من از او بیشتر می‌آموختم. اما ۱۳ ساله بودم که ایشان درگذشت». وی با اسماعیل مهرتاش آشنا شد و این آشنایی منجر به این شد که نزد وی فراگیری موسیقی را آغاز کند. ابتدا آوازهای تاج اصفهانی و ادیب خوانساری را آموخت. اما اسماعیل مهرتاش به او می‌گوید باید همه این‌ها را از ذهن پاک کنی. بدین ترتیب عبدالوهاب شهیدی صاحب سبک منحصر به فردی شد.

عبدالوهاب شهیدی از آغاز دهه ۱۳۲۰ کار هنری خود را با فراگیری آواز، سنتور، و عود نزد اسماعیل مهرتاش آغاز کرد. او در سال ۱۳۳۹ در برنامه گل‌ها شروع به همکاری با رادیو کرد و تا سال ۱۳۵۷ در بسیاری از این برنامه‌ها شرکت کرد. وی همچنین چندین بار در برنامه‌های جشن هنر شیراز شرکت کرد و در این برنامه‌ها با هنرمندان سرشناسی چون جلیل شهناز، فرامرز پایور، اصغر بهاری، حسین تهرانی، رحمت‌الله بدیعی، حسن ناهید، و محمد اسماعیلی همکاری کرد.

عبدالوهاب شهیدی با اجرای بیش از ۲۳۰ برنامه، از فعال‌ترین هنرمندان برنامه گل‌ها بوده و رتبه سوم بیش‌ترین برنامه موسیقی در گل‌ها را دارد. عبدالوهاب شهیدی در اجرای آوازهای محلی نیز پیش‌رو بوده است. تصنیف معروف زندگی با مطلع آن نگاه گرم تو از این هنرمند است.

اجرای آوازهای محلی، در میان آثار عبدالوهاب شهیدی نقش برجسته‌ای دارند. از آوازهای محلی او می‌توان به تصنیف زندگی (معروف به اون نگاه گرم تو) اشاره کرد که مربوط به آهنگی محلی بر روی شعری از هما میرافشار در دستگاه ماهور است و با تنظیم فرامرز پایور اجرا شده است. عبدالوهاب شهیدی همچنین تصنیف‌های دیگری مانند یار بی وفا، آی سوزه و... همچنین وی قطعات قدیمی سرشناسی چون آثار عارف قزوینی را نیز اجرا کرد که از میان آن‌ها می‌توان به تصنیف‌های گریه را به مستی بهانه کردم (در آلبوم قدیمی حرف) و گریه کن که گر سیل خون گریی اشاره کرد.

در سال ۱۳۳۵ روابط عمومی ارتش توانست برنامه‌ای در رادیو به خود اختصاص دهد که آن هم موسیقی بود. به‌جز عبدالوهاب شهیدی، حسین قوامی و ایرج هم برنامه داشتند که تا چهار سال در آن جا بودند.

عبدالوهاب شهیدی ابتدا نواختن ساز سنتور را آغاز کرد اما پس از چند سال به ساز عود علاقه‌مند شد و آن را فرا گرفت. شهیدی باور داشت که یک خواننده حتماً باید بر یک ساز موسیقی اشراف داشته باشد. شهیدی مضرب تار را روی عود استفاده کرد و بدین ترتیب شیوه نوازندگی تار را روی عود پیاده نمود. در بسیاری از ساز و آوازهای او صدای عود وی در کنار آوازش به گوش می‌رسد. شهیدی با گروه‌های گوناگونی از جمله با گروه پایور همکاری کرد. او در بیشتر آلبوم‌ها علاوه بر آواز، گروه‌نوازی‌ها را نیز با عود همراهی کرد. همچنین آلبوم‌هایی از تک نوازی‌های عبدالوهاب شهیدی منتشر شده‌است که از میان آن‌ها آلبوم راز عود توسط انتشارات سرنا صوت بازنشر شده‌است.

وی درباره انتشار آثارش پس از انقلاب ۱۳۵۷ توسط سرنا صوت گفته بود که انتشار این آثار بدون رضایت او بوده‌است. این آلبوم‌ها پیشتر روی صفحات ۳۳ دور منتشر شده بودند و امروزه امتیاز آن‌ها از آهنگ روز به سرنا صوت منتقل شده‌است. عبدالوهاب شهیدی گفته بود که هیچ‌کدام از این دو ناشر مبلغ کامل را برای خرید امتیاز این آلبوم‌ها به صاحب اثر پرداخت نکرده‌اند.

پس از انقلاب ۱۳۵۷ دادگاه انقلاب اصفهان او را به اتهام «ساواکی بودن» به چهار ماه حبس تأدیبی محکوم کرد و پس از آن نیز برای همیشه از کار در عرصه موسیقی کنار گذاشته شد. روزنامه اطلاعات در تاریخ ۱۱ تیر ۱۳۵۸ این خبر را درباره عبدالوهاب شهیدی منتشر کرد:

«دادگاه انقلاب اسلامی اصفهان محاکمه عبدالوهاب شهیدی هنرمند سرشناس را پایان داد و به ۴ ماه حبس تأدیبی محکوم ساخت. براساس کیفرخواست صادره، متهم به کار مداوم در ساواک و جمع‌آوری اطلاعات و فروش زمین واگذاری دولت به ارتش بود. شهیدی ضمن دفاع، خود را هنرمندی مردمی نامید که هرگز مدیحه‌سرای کسی نبوده بجز مولای متقیان علی (ع). باتوجه به رأی دادگاه، چون عبدالوهاب شهیدی این مدت را در زندان طی کرده بود آزاد شد.»

عبدالوهاب شهیدی پس از انقلاب چون بسیاری دیگر، ایران را ترک کرد و به ایالات متحده آمریکا رفت و در میانه دهه ۱۳۷۰ (خورشیدی) به ایران برگشت.

درگذشت

شهیدی که چهار روز پس از تزریق واکسن کرونا دچار بیماری قلبی شده بود، یک روز پس از بستری شدن در بیمارستان، بامداد دوشنبه ۲۰ اردیبهشت ۱۴۰۰ درگذشت. پیکر وی در ۲۲ اردیبهشت ۱۴۰۰ در قطعه هنرمندان بهشت زهرا به خاک سپرده شد.

گرامی‌داشت‌ها

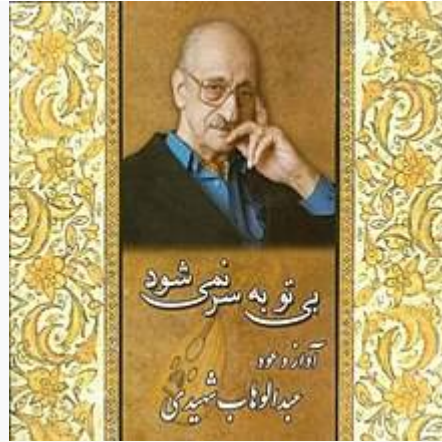
محمدرضا شجریان در جشن یازدهم خانه موسیقی درباره عبدالوهاب شهیدی گفت: او بزرگ‌مرد آواز هنر ایران است و سالیان درازی است که دستش را بوسیده‌ام و در حضور او گرنش کردم و هیچ‌گاه به خود اجازه ندادم که در حضور او عرض هنر کنم و از این بابت که من آمده‌ام جایزه او را تقدیم کنم متأسفم. استاد، مرا ببخش و من در اندازه‌ای نیستم که جایزه شما را بدهم.

در نخستین جشن سالانه موسیقی ما از هنرمندانی سرشناسی از جمله عبدالوهاب شهیدی تقدیر شد. علی هاشمی از دوستان نزدیک عبدالوهاب شهیدی در این مراسم گفت: عبدالوهاب شهیدی یکی از قدیمی‌ترین دوستان من است که به پاک‌سرشتی او همواره به خود بالیده‌ام. او در ۵۰ سال کاری که در عرصه موسیقی داشت کارهای ارزشمندی کرد که هرگاه به یاد آن‌ها می‌افتم اشک از چشمانم جاری می‌شود.

پاکدامنی و درست زندگی کردن استاد شهیدی به حدی بود که یادم می‌آید محمدرضا شجریان در جایی می‌گفت وی و عبدالوهاب شهیدی در زمانی که برای رادیو کار می‌کردند روزه می‌گرفتند و این چیز کمی نبود که بخواهیم این‌طور راحت از آن عبور کنیم؛ بنابراین من به حضور دوست شریفی چون عبدالوهاب شهیدی افتخار می‌کنم و آرزو می‌کردم ای کاش برنامه‌طوری چیده می‌شد که هنرمند جوانی

چون همایون شجریان لوح تقدیر را به استاد شهیدی تقدیم می‌کرد. پس از این صحبت‌ها همایون شجریان روی صحنه آمد تا لوح سپاس و تندیس طلایی موسیقی ما را به عبدالوهاب شهیدی تقدیم کند که این کار با استقبال حضار همراه شد.

آثار

جلد آلبوم بی تو به سر نمی‌شود، با صدای عبدالوهاب شهیدی، انتشار در ۱۳۹۳ توسط سرنا صوت

بیشتر آثار شهیدی در برنامه گل‌ها تهیه و اجرا شده‌اند. برخی از این آثار به علت قدیمی بودن، کیفیت پایینی دارند. این آثار در گذشته علاوه بر پخش در رادیو در قالب نوار صوتی نیز منتشر می‌شدند. بخشی از این آثار نیز برنامه‌های ویژه‌ای بودند که از تلویزیون ملی پخش شده‌اند از جمله:

- **حرف** (گل‌های رنگارنگ، برنامه شماره ۲۶۶): دربرگیرنده تصنیف گریه را به مستی بهانه کردم (اثر عارف قزوینی)، گوینده: روشنک و آذر پژوهش، تنظیم‌کننده: جواد معروفی، آواز و عود عبدالوهاب شهیدی، آهنگ سازان: عارف قزوینی، علی‌اکبر شیدا، و جواد معروفی، اشعار از: عارف قزوینی، فخرالدین عراقی، حافظ شیرازی، و رهی معیری.
  - **بهار غم‌انگیز** (گل‌های تازه، شماره ۷): در آواز بیات اصفهان، هم‌نوازان آواز: جواد معروفی، همایون خرم و جهانگیر ملک، گوینده: نیکزاد، اشعار از هوشنگ ابتهاج.
  - **اجرای عبدالوهاب شهیدی و ارکستر سازهای ملی و فرامرز پایور**: اثر تصویری، در دستگاه سه‌گانه، اجرای ارکستر سازهای ملی به سرپرستی فرامرز پایور، آهنگ‌سازی فرامرز پایور بر روی اشعار مولانا، پخش شده از تلویزیون ملی، تصنیف حیلت رها کن عاشقا (شعر مولانا، اثر پایور) علاوه بر این اجرا در گل‌های تازه شماره ۱۸۱ نیز اجرا شده‌است.
- برخی از آثار قدیمی عبدالوهاب شهیدی که پیش از انقلاب ۱۳۵۷ روی صفحات ۳۳ دور منتشر شده بودند، توسط انتشارات سرنا صوت بازنشر شده‌اند. از جمله این آثار می‌توان به آلبوم بی تو به سر نمی‌شود اشاره کرد. هم چنین در سال ۱۳۸۳ دو آلبوم به نام‌های آثار استاد روح‌الله خالقی و به پاس نیم قرن فعالیت هنری استاد فرامرز پایور منتشر شدند که عبدالوهاب شهیدی نیز در آن‌ها حضور دارد. آلبوم آثار استاد روح‌الله خالقی آلبوم مشترک بین عبدالوهاب شهیدی و غلامحسین بنان است و در آلبوم به پاس نیم قرن کار هنری استاد فرامرز پایور علاوه بر عبدالوهاب شهیدی خوانندگان سرشناس دیگری چون محمدرضا شجریان و شهرام ناظری نیز حضور دارند.

آلبوم‌ها

نام آلبوم	سال انتشار	آهنگ‌ساز	نوازندگان	خواننده	ناشر	توضیحات
در مدح علی		عبدالوهاب شهیدی		عبدالوهاب شهیدی	سرنا صوت	
دو بیتی‌های باباطاهر		عبدالوهاب شهیدی	عبدالوهاب شهیدی، سیمین آقارضی، حسن ناهید	عبدالوهاب شهیدی	سرنا صوت	آواز و نوازندگی عود و آهنگ‌سازی عبدالوهاب شهیدی بر اساس دو بیتی‌های باباطاهر. در این اثر سیمین آقارضی نوازندگی قانون و حسن ناهید نوازندگی نی را بر عهده داشتند.
راز عود		عبدالوهاب شهیدی	عبدالوهاب شهیدی	بی کلام	سرنا صوت	عودنوازی استاد عبدالوهاب شهیدی
عود من خداحافظ			عبدالوهاب شهیدی، فرامرز پایور، پرویز یاحقی، جهانگیر ملک	عبدالوهاب شهیدی	سرنا صوت	آواز و عود عبدالوهاب شهیدی - سنتور فرامرز پایور - ویولون پرویز یاحقی - تنبک جهانگیر ملک
گله دارم، شتربانا			عبدالوهاب شهیدی، حسن ناهید، اسماعیلی، رحمت الله بدیعی	عبدالوهاب شهیدی	سرنا صوت	شامل تصنیف گله دارم، ساز و آواز شتربانا، و یک ساز و آواز دیگر
نگاه گرم تو		فرامرز	عبدالوهاب شهیدی، فرامرز	عبدالوهاب شهیدی	سرنا	آهنگ‌سازی و تنظیم و سنتورنوازی

فرامرز پایور - نی حسن ناهید - تنبک محمد اسماعیلی - تار هوشنگ ظریف - ویولون و کمانچه رحمت‌الله بدیعی - تصنیف معروف زندگی در این مجموعه نیز اجرا شده است. اشعار آلبوم از <u>حافظ</u> <u>شیرازی</u> و <u>هما میر</u> <u>افشار</u>	صوت		پایور، حسن ناهید، <u>هوشنگ</u> <u>ظریف</u> ، رحمت‌الله بدیعی، <u>محمد</u> <u>اسماعیلی</u>	<u>پایور</u>		(زندگی)
در این مجموعه استادان شهیدی و <u>بنان</u> اجرای آواز را بر عهده داشتند.	ماهور	<u>غلامحسین بنان</u> ، عبدالوهاب شهیدی		<u>روح‌الله</u> <u>خالقی</u>	خرداد ۱۳۸۳	<u>آثار استاد</u> <u>روح‌الله</u> <u>خالقی</u>
در این مجموعه عبدالوهاب شهیدی تصنیف آهوی وحشی را خوانده است.	ماهور	عبدالوهاب شهیدی، <u>اسماعیل</u> <u>ادیب</u> <u>خوانساری</u> ، <u>محمود</u> <u>کریمی</u> ، <u>محمد رضا</u> <u>شجریان</u> ، <u>شهرام</u> <u>ناظری</u>	اجرای گروه سازهای ملی	فرامرز پایور	تیر ۱۳۸۳	<u>به پاس</u> <u>نیم‌قرن</u> <u>کار</u> <u>هنری</u> <u>استاد</u> <u>فرامرز</u> <u>پایور</u>
	سرنا صوت	عبدالوهاب شهیدی		عبدالوهاب شهیدی		<u>تنها بیا</u>

این اثر شامل ۱۲ قطعه از آثار ماندگار موسیقی ایران است که حاصل نوازندگی چند تن از مشاهیر عرصه موسیقی ایران از جمله پرویز یاحقی (نوازنده ویولون)، فرامرز پایور (نوازنده سنتور) و جهانگیر ملک (نوازنده تنبک) است. در این اثر استاد شهیدی علاوه بر آوازخوانی نوازندگی <u>عود</u> (بربط) را بر عهده داشتند.	سرنا صوت	عبدالوهاب شهیدی	عبدالوهاب شهیدی، پرویز یاحقی، فرامرز پایور، جهانگیر ملک و...	۱۳۹۳	بی تو به <u>سر</u> <u>نمی‌شود</u>
--	-------------	-----------------	--	------	---

اجرا در برنامه‌های رادیو

عبدالوهاب شهیدی با اجرای بیش از ۲۳۰ برنامه به همراه گلپایگانی و قوامی، هنرمندانی هستند که بیشترین اجراها را داشته‌اند. البته بسیاری برنامه‌هایی که وی در آنها حضور داشته مشترک با چند خواننده دیگر بوده‌اند (مانند بیشتر برنامه‌های گل‌ها) و در برنامه‌های وی خوانندگانی چون محمدرضا شجریان با وی همکاری داشته‌اند. وی در تمامی سلسله‌های برنامه گل‌ها حضور داشته که در ادامه بخشی از اجراهای او در سه برنامه گل‌های تازه، گل‌های رنگارنگ و برگ سبز آمده‌است:

- برنامه گل‌های تازه: شماره‌های ۱، ۲، ۴، ۷ (بهار غمانگیز)، ۱۱، ۱۵، ۲۱، ۲۶، ۲۹، ۳۴، ۴۰، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۹، ۶۲، ۶۴، ۶۷، ۷۳، ۷۸، ۸۰، ۸۲، ۸۴، ۹۰، ۹۳، ۹۶، ۹۸، ۱۰۱، ۱۰۳، ۱۰۵، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۳۱، ۱۳۷، ۱۵۵، ۱۵۷، ۱۶۱ و ۱۸۱
- برنامه گل‌های رنگارنگ (از شماره ۲۰۰ به بعد): شماره‌های ۲۶۴، ۲۶۶ (حرف)، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۸۲، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۸، ۲۹۰، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۰۰، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۵، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۹، ۳۲۲، ۳۲۵، ۳۲۷، ۳۲۹، ۳۳۴، ۳۳۸، ۳۴۲، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۸، ۳۵۱، ۳۵۴، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۷، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۳، ۳۸۵، ۳۸۸، ۳۹۵، ۳۹۸، ۴۰۳، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۲۱، ۴۲۶، ۴۲۸، ۴۳۷، ۴۴۳، ۴۴۹، ۴۶۶، ۴۶۹، ۴۸۲، ۴۸۹، ۴۹۴، ۴۹۹، ۵۰۲، ۵۰۴، ۵۱۳، ۵۱۸، ۵۲۳، ۵۲۸، ۵۳۵، ۵۴۴، ۵۵۸، ۵۶۲، ۵۷۱ و ۵۷۷
- برنامه برگ سبز: شماره‌های ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۲۲، ۱۲۵، ۱۲۷، ۱۳۱، ۱۳۵، ۱۳۸، ۱۶۰، ۱۶۲، ۱۶۷، ۱۹۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۹، ۲۱۴، ۲۱۷، ۲۲۷، ۲۳۰، ۲۳۳، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۶۰، ۲۶۹ و ۳۰۳ و ۳۱۱

عثمان محمدپرست

عثمان محمدپرست (زاده ۱۳۰۷ خواف) معروف به عثمان خوافی از استادان دوتار نوازی خراسان است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

این هنرمند دوتار نواز ایرانی، متولد خطه خواف از توابع خراسان رضوی و از سن ۱۰ سالگی با دوتار مأنوس بوده است.

وی از طایفه "بای" که طایفه‌ای دامدار و چادر نشین هستند، می‌باشد. عثمان محمد پرست، شش پسر و سه دختر دارد. وی درباره شروع فعالیت‌های خود در عرصه موسیقی می‌گوید:

"از دوازده یا سیزده سالگی با دوتار هم نواز شدم و روزها و شب‌ها بعد از فراغت از کار که جوهر هر مرد خوافی است، به سماع روحانی با خویشتن خویش می‌پرداختم و هیچ گاه استادی در این زمینه نداشتم. دو تار یعنی عشق، "دوتار"، ساز آرام و ملایمی است که هم نوازنده را آرامش می‌دهد و هم مردمی را که علاقمند به این ساز هستند."

عثمان محمد پرست، در خصوص منشأ "دوتار" نوازی می‌گوید:

"خاستگاه "دوتار" سه شهر خواف، تایباد و تربت جام است که بیشتر آهنگ‌های فارسی و محلی می‌پردازند و بعد از آن هم در قوچان، شیروان و بجنورد "دوتار" رایج است که با آن آهنگ‌های کردی و ترکی می‌زدند، از آنجا هم به ترکمن‌ها در گنبد کاووس رسید که با "دوتار" آهنگ‌های ترکمنی می‌نواختند."

عثمان محمد پرست آثار مطرح و معروفی دارد که از چاوشی و سرحدی گرفته تا دیگر مقام‌های این دیار، اجراهای گوناگونی را در عین وحدت آفریده است.

او اولین کسی بود که در سال ۱۳۵۳ ترانه نوایی نوایی را به اجرا درآورد.

مراسم نکوداشت و رونمایی از سردیس عثمان محمدپرست

در تیرماه ۱۳۹۱ و در مراسم نکوداشت استاد عثمان محمدپرست با حضور هنرمندان، محمود دولت‌آبادی از سردیس استاد خوافی رونمایی کرد.

مراسم رونمایی از تندیس عثمان محمدپرست در زادگاهش خواف

به گزارش کانال خبری تحلیلی شهرستان خواف در تاریخ ۲۰ آبان ۱۳۹۸ تندیس استاد عثمان محمد پرست با حضور هنرمند مشهور استاد داریوش ارجمند در مجتمع فرهنگی هنری مدرس شهر خواف رونمایی شد. در ادامه این مراسم از خالق اثر نوایی با حضور جمع کثیری از مردم و هنرمندان خوافی و تائیدای تقدیر شد.

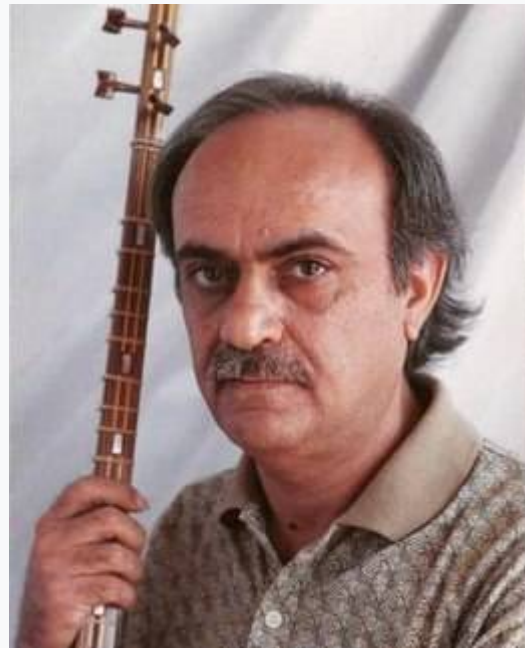
نصب نخستین کاشی ماندگار خراسان رضوی در منزل عثمان محمد پرست

به گزارش ایسنا و به نقل از روابط عمومی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری خراسان رضوی، در ۸ شهریور ۱۳۹۶ خورشیدی، نخستین کاشی ماندگار خراسان رضوی در راستای حفظ میراث ناملموس کشور از سوی اداره کل میراث فرهنگی خراسان رضوی بر سر در منزل عثمان محمد پرست نصب شد.

ایفای نقش در فیلم

وی در چند فیلم از جمله گفت زیر سلطه من آبی محصول سال ۱۳۶۲ به نویسندگی و کارگردانی داریوش ارجمند نیز به ایفای نقش پرداخته است.

عطاء جنگوک

عطاء جنگوک، (زاده ۲۲ مهر ۱۳۲۷ در لار – درگذشته ۱ اردیبهشت ۱۳۸۹ در تهران) موسیقی دان، نوازنده تار و سه تار و آهنگساز اهل ایران بود.

زندگی هنری

عطاءالله جنگوک، ۲۲ مهر ۱۳۲۷ در لار متولد شد. وی مدتی شاگرد محمدحسن عذاری بود و پس از اینکه در تهران ساکن شد، از سال ۱۳۵۱ در هنرستان شبانه موسیقی تهران، موسیقی ایرانی و نوازندگی تار را نزد علی اکبر شهنازی، نورعلی برومند، داریوش صفوت، حبیب الله صالحی ادامه داد.

با تأسیس مرکز حفظ و اشاعه موسیقی به همت داریوش صفوت در دهه ۱۳۵۰، جمعی از دانشجویان موسیقی و نوازندگان جوان از جمله: محمدرضا لطفی، داود گنجه‌ای، حسین علیزاده، علی‌اکبر شکارچی و داریوش طلایی به این مرکز پیوستند. عطاء جنگوک نیز کمی بعد به این جمع پیوست.

حاصل همکاری وی با مرکز حفظ و اشاعه موسیقی چندین کنسرت و تولید چند نوار کاست با صدای پریسا و پس از انقلاب ۱۳۵۷، ساختن چند سرودهای انقلابی بود. از جمله سرودهایی که وی در آن زمان ساخت می‌توان به سرودی با مطلع «دشمن ما منطق ضد بشر دارد» اشاره کرد.

او همچنین در زمینه تولید موسیقی محلی نیز با استفاده از سازهای سنتی فعال بود و آلبوم‌های مال کنون (کوچ) و هی‌جار در موسیقی بختیاری با صدای مسعود بختیاری، موسیقی محلی فارس و کتاب بیست ترانه محلی فارس (با همکاری محمدرضا درویشی) از آثار او در این زمینه است. از آلبوم موسیقی مال‌کنون به عنوان یکی از موفق‌ترین آثار موسیقی محلی در ایران نام برده شده است.

وی همچنین فارغ‌التحصیل رشته موسیقی از دانشکده هنرهای زیبا بود و پیشینه‌ای طولانی در آموزش موسیقی در مراکز آموزشی دولتی و خصوصی داشت. عطاء جنگوک تلاش‌های بسیاری برای حفظ و احیای موسیقی بختیاری انجام داد. آلبوم تکنوازی سه‌تار "نوا بی‌نهفت" از بهترین اجراهای دستگاه نوا محسوب می‌شود که علاوه بر داشتن قطعات ضربی بسیار زیبا، گوشه‌های دستگاه نوا با برداشتی بدیع به اجرا درآمده‌اند. وی در سال‌های آخر عمر بیشتر وقت خود را به تدریس گذراند. از او به عنوان یکی از بهترین آموزگاران تار و سه‌تار نام برده می‌شود که شیوه نوازندگی و ردیف‌های علی‌اکبر شهنازی را به خوبی تدریس می‌کرد. نیما جنگوک، پسر عطاء جنگوک، مدرس و کاندیدای دکترای جامعه‌شناسی در دانشگاه اتاوی کانادا است که میراث پدر را با پژوهش، تالیف و سخنرانی در زمینه‌ی علوم اجتماعی، فلسفه، و موسیقی زنده نگاه داشته است. نوا جنگوک، فرزند عطاء‌الله جنگوک، از خوانندگان موسیقی ایرانی است.

آثار

- چشم به راه (خواننده: شهرام ناظری) همسایه (خواننده: علیرضا افتخاری)
  - سرو و ماه (خواننده: بهرام باجلان) مال‌کنون با صدای مسعود بختیاری
  - نوروز، تکنوازی سه‌تار و «سرو ماه»، «یار کدیم» در مورد موسیقی بندر عباس
  - آلبوم تکنوازی سه‌تار "نوا بی‌نهفت" هی‌جار پرستاره یار کدیم
  - موسیقی مجموعه مستند تلویزیونی «چتر سبز نخل جهرم»، کارگردان: احمد ضابطی
- چهرمی ۱۳۶۶

کتاب‌شناسی

- سوز و ساز (مجموعه قطعاتی برای تار و سه‌تار)، انتشارات سرود ۱۳۷۶
- گشایش (مجموعه ۱۳ قطعه برای تار و سه‌تار از ساخته‌های عطاء جنگوک)، انتشارات ماهور ۱۳۸۲

درگذشت

عطاء‌الله جنگوک که در روزهای پایانی عمرش به علت سکته مغزی در بیمارستان بستری شده بود، بعد از ظهر روز چهارشنبه ۱ اردیبهشت ۱۳۸۹ در سن ۶۲ سالگی درگذشت. پیکر عطاء‌الله جنگوک ۴ اردیبهشت ۱۳۸۹، در قطعه هنرمندان بهشت زهرا به خاک سپرده شد.

علی اکبر شهنازی

علی اکبر شهنازی (زاده ۲۳ اردیبهشت ۱۲۷۶ در تهران - درگذشته ۲۶ اسفند ۱۳۶۳ در تهران) موسیقی‌دان ایرانی و نوازنده سرشناس تار بود.

تولد

علی اکبر خان شهنازی ۲۳ اردیبهشت ۱۲۷۶ در تهران، خیابان عین‌الدوله کوچه نصیر حضور در خاندان هنر به دنیا آمد. چون در روز عید قربان به دنیا آمد، به وی حاجی علی اکبرخان یا حاجی مطلق می‌گفتند.

علی اکبر فراهانی پدر بزرگش، آقا حسینقلی فراهانی پدرش و میرزا عبدالله فراهانی عمویش بود. پسر عموی پدرش آقا غلامحسین فراهانی از نوازندگان تار و استاد پدرش بود. پسر عمویش استاد احمد عبادی نوازنده سه‌تار، دو برادر کوچکتر او محمدحسن و عبدالحسین شهنازی نوازندگان تار و همسران خواهرانش، باقرخان نوازنده کمانچه و رضاخان نوازنده تار بودند. تحصیلات خود را در مدرسه‌های سن‌لویی، اشراف و سعادت به پایان برد.

آموزش

آگهی کلاس موسیقی علی اکبر شهنازی در سال ۱۳۱۳

علی اکبر شهنازی آموزش تار را از هشت سالگی نزد پدرش آغاز کرد و در مدت شش سال ردیف موسیقی ایرانی را از پدرش آموخت؛ و مدتی از محضر درویش خان بهره برد. اولین صفحه‌اش را با جناب دماوندی در سن ۱۴ سالگی در بیات ترک و افشاری در تهران ضبط کرد. پس از درگذشت پدر در سال ۱۲۹۴، او در سن ۱۸ سالگی جانشین پدرش شد و آموزش شاگردان پدرش را به عهده گرفت. در سال‌های دهه ۱۳۰۰ معروفترین نوازنده تار در تمام محافل هنری بود. در اواسط ۱۳۰۵ به دعوت کمپانی هیز ماسترز ویس صفحاتی از او با آواز اقبال ضبط گردید. در سال ۱۳۰۸ هنرستان موسیقی شهنازی را تأسیس نمود. با تأسیس رادیو در برنامه‌های هفتگی موسیقی رادیو به همراه ادیب خوانساری، روح بخش و... نوازندگی می‌نمود. در سال ۱۳۳۴ در هنرستان آزاد موسیقی به آموزش مشغول شد. در سال ۱۳۴۱ ردیف آقا حسینقلی و در سال ۱۳۵۶ ردیف دوره عالی را ضبط کرد. علی اکبر شهنازی به جز تار، با سازهای دیگری از جمله سه‌تار و پیانو نیز آشنایی داشت.

علی اکبر خان شهنازی در دوران طفولیت به همراه پدرشان آقا حسینقلی فراهانی

تصانیف

از تصانیفی که ساخته می‌توان به تصنیف ای نوع بشر، به اصفهان رو، سرود جوانان وطن، تصنیف چهارگاه، (زد لشکر گل) اشاره کرد. شهنازی با شاعرانی چون ملک الشعرا بهار، وحید دستگردی، امیر جاهد و حسین مسرور همکاری کرده و خوانندگانی نظیر اقبال السلطان، حسین علی خان نکبسا، رضاقلی میرزا ظلی، حسین طاهرزاده، قمر و ادیب خوانساری آثارش را اجرا کرده‌اند. همچنین یکی از قطعات باقی‌مانده در دستگاه شور با تار حاج علی اکبر خان شهنازی با شعری از شاعر بزرگ ایران سعدی شیرازی و با آواز حسینعلی خان نکبسا است که می‌گوید: یک روز به شیدایی در زلف تو آویزم. این آواز “شور” با چنان مهارتی اجرا شده‌است که یکی از شاهکارهای آواز در موسیقی ایرانی به‌شمار می‌رود.

درگذشت

وی در ۲۶ اسفند ۱۳۶۳ در ۸۷ سالگی در بیمارستان شرکت نفت درگذشت و آرامگاه وی در امامزاده عبدالله ری قرار دارد.

شاگردان سرشناس

- جلیل شهناز نصرالله ناصح پور حسن مشار میرزا عیسی خان حاتم باصرال‌دوله
- مهدی صلحی (منتظم الحکما) محمد ایرانی مجرد حبیب‌الله صالحی احمد نکوزاد
- هوده‌ای نصرالله زرین‌بنجه ژان دورینگ رضا وهدانی اسدالله حجازی

- داریوش طلائی محمد رضا لطفی حسین علیزاده عطاء الله جنگوک داریوش پیرنیاکان
- محسن نفر هوشنگ ظریف

علی پژوهشگر

تحصیلات کارشناس موسیقی

کارشناس ارشد نوازندگی

دانشگاه دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد

دانشگاه هنر تهران

علی پژوهشگر (زاده ۲۳ مرداد ۱۳۵۶ در مشهد) موسیقی‌دان، نوازنده عود و آهنگساز ایرانی است.

زندگی هنری

علی پژوهشگر در ۲۳ مرداد ۱۳۵۶ در مشهد متولد شد. پدرش با موسیقی آشنا بود و از خردسالی آموزش «تمبک» را نزد وی آغاز کرد و از ۱۱ سالگی به فراگیری ساز «عود» پرداخت.

او پس از پایان تحصیل در هنرستان موسیقی، به دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد راه یافت و با دریافت مدرک کارشناسی موسیقی فارغ التحصیل شد. وی تحصیلات عالی موسیقی را با دریافت مدرک کارشناسی ارشد از دانشگاه هنر تهران پی گرفت. از جمله استادان او می‌توان به هنرمندانی نظیر «منصور نریمان»، «عباس پژوهشگر»، «فرهاد فخرالدینی»، «شریف لطفی»، «حسین علیزاده»، «کامبیز روشن روان»، «حسین دهلوی»، «مصطفی کمال پورتراب» و «محمد رضا درویشی» اشاره نمود.

وی در سال ۱۳۷۴ برنده جایزه «نوازنده برتر بریت» از جشنواره موسیقی فجر شد.

فعالیت‌های هنری

از جمله فعالیت‌های هنری **علی پژوهشگر** به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

سرپرستی گروه موسیقی «نریمان» همکاری با ارکستر ملی ایران، عضویت در گروه‌های موسیقی نظیر: «دالاهو»، «صبا»، «مستان»، «منظمی»، «داوود آزاد» و «سیمرغ»، اجرای کنسرت در ایران، کانادا، آمریکا و اروپا، گردآوری و اجرای مجموعه ۴۲ قطعه برای عود اثر منصور نریمان، تدوین ردیف موسیقی ایرانی برای ساز عود اثر منصور نریمان.

آثار هنری

از جمله آثاری که **علی پژوهشگر** در آن‌ها حضور داشته‌است به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- انتشار آلبوم موسیقی «دوره‌گرد» از گروه نریمان (نوازندگی و آهنگسازی همراه با پاشا هنجنی) ۱۳۸۹
- انتشار آلبوم موسیقی «چهل و دو قطعه برای عود (مجموعه اول: شور زندگی، مجموعه دوم: زخمه ریزان)» (تنظیم و نوازندگی عود) آهنگساز: منصور نریمان ۱۳۹۱
- انتشار آلبوم موسیقی «فانتزی برای تمبک و ارکستر ایرانی» (آهنگسازی) ۱۳۹۵
- انتشار آلبوم موسیقی «مثنوی صبا» (تنظیم ۲۱ قطعه از آثار «ابوالحسن صبا» برای برت) ۱۳۹۶
- انتشار آلبوم موسیقی «صورتگر» (آهنگسازی و نوازندگی) به خوانندگی «سالار عقیلی» با روایت «امین تارخ» ۱۳۹۷
- نوازندگی در گروه موسیقی «نوآیین» و اجرای کنسرت «ارغوان» به آهنگسازی «سورنا صفاتی» و خوانندگی «مژگان شجریان» تور آمریکا و کانادا ۱۳۹۷
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «خانه بوی گل گرفت» به آهنگسازی «حسین پرنیا» و خوانندگی «ابرج بسطامی» ۱۳۷۲
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «ای عاشقان» به آهنگسازی «فؤاد حجازی» و خوانندگی «علیرضا عصار» ۱۳۸۱
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «زرد، سرخ، ارغوانی» به آهنگسازی «امیرحسین سام» و خوانندگی «اشکان کمانگری» ۱۳۸۵
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «چتر عشق» به آهنگسازی و خوانندگی «انوش جهانشاهی» ۱۳۸۶
- نوازندگی و آهنگسازی در آلبوم موسیقی «می گلی» به خوانندگی «علیرضا مرعشی» ۱۳۸۸
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «مهتاب در باغ» به آهنگسازی «سامان احتشامی»
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «شرح پریشانی» به آهنگسازی «میدیا فرج نژاد» و خوانندگی «حجت اشرف زاده» ۱۳۸۹
- نوازندگی در کنسرت و آلبوم گروه موسیقی «سیمرغ» به آهنگسازی «حمید متبسم» به رهبری «محمدرضا درویشی» و خوانندگی «همایون شجریان» ۱۳۸۹
- نوازندگی، آهنگسازی و تنظیم در آلبوم موسیقی «ملکا» به همراه «پاشا هنجنی» به خوانندگی «پیام عزیزی»
- نوازندگی و تنظیم در آلبوم موسیقی «پیام عاشقان» به خوانندگی «پیام عزیزی»
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «ضامن آهو» به خوانندگی «حمیدرضا گلشن» ۱۳۹۰
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «گاهی سه گاهی» به آهنگسازی «پویا سرایی» و خوانندگی «محمد معتمدی» ۱۳۹۱
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «خواب خورشید» به آهنگسازی «میدیا فرج نژاد» ۱۳۹۲
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «زرتشت» به آهنگسازی «سینا وجدانی»

- نوازندگی در آلبوم موسیقی «بی‌برگی» به آهنگسازی «پویا سرایی» و خوانندگی «امیر محمد تقی» ۱۳۹۳
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «همه این روزها» به آهنگسازی «کارن همایونفر» ۱۳۹۵
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «بادیگارد» به آهنگسازی «کارن همایونفر» ۱۳۹۵
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «بیدل» به آهنگسازی «علی ربانی‌فر» و خوانندگی «حمید خزائی» ۱۳۹۵
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «کهن نوای نو» به آهنگسازی «علیرضا مظفریان» و خوانندگی «حسین علیشاپور» ۱۳۹۵
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «ستاره خورشید» به آهنگسازی «ابوالفضل صادقی نژاد» ۱۳۹۶
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «دوست دارم خنده‌هایت را» به آهنگسازی «ابوالفضل صادقی‌نژاد» با شعر و صدای «سهیل محمودی» ۱۳۹۶
- طراحی، آهنگسازی و اجرای کنسرت نمایش شمس و مولانا در لس آنجلس ۱۳۹۸

علی تجویدی

علی تجویدی (زاده ۱۵ آبان ۱۲۹۸ در تهران – درگذشته ۲۴ اسفند ۱۳۸۴ در تهران) نوازنده ویلن و سه‌تار، آهنگساز، پژوهشگر و نویسنده اهل ایران بود.

زندگی‌نامه

علی تجویدی در ۱۵ آبان ۱۲۹۸ در کوچه ظهیرالاسلام تهران زاده شد. او اصالتاً اهل اصفهان بود. پدرش هادی تجویدی برادران وی محمد تجویدی و علی‌اکبر تجویدی از نقاشان سرشناس بودند. در آبان ۱۳۹۸ مراسم نکوداشت یکصدمین سالروز تولد علی تجویدی در تالار وحدت تهران برگزار شد.

یادگیری موسیقی

علی تجویدی آموختن موسیقی را از کودکی نزد پدرش «هادی‌خان تجویدی» که در نقاشی از شاگردان کمال‌الملک و در موسیقی از شاگردان برویش‌خان بود آغاز کرد. پس از مدتی نزد «ظهیرالدینی» به فراگیری فلوت پرداخت. خود او نقل کرده که از دوازده سالگی دستگاه‌های موسیقی ایرانی را می‌شناخته‌است.^۱

از شانزده‌سالگی نزد حسین یاحقی نواختن ویولن را آموخت و پس از دو سال به کلاس درس ابوالحسن صبا (که دوست و همکار پدر تجویدی در زمینه نقاشی بود) راه یافت. به مدت هشت سال در مکتب او به فراگیری ویولن و سه‌تار پرداخت. او مدتی نیز در کلاس درس چند نوازنده ویولن کلاسیک با شیوه نوازندگی غربی آشنایی یافت. پس از آن با راهنمایی صبا، به محفل هنری محمد ایرانی مجرد راه یافت و با بسیاری از هنرمندان سرشناس آشنا شد و از هنرمندانی نظیر: محمد ایرانی مجرد، اسماعیل قهرمانی، سید حسین طاهرزاده و رکن‌الدین مختاری که به آن محفل رفت‌وآمد داشتند، بهره برد. تجویدی یکی از شاگردان سرشناس صبا بود و در غیبت وی کلاس او را اداره می‌کرد. او از نوازندگان نامدار ویولن بود و سال‌ها در هنرستان موسیقی تدریس می‌کرد.

همکاری با خوانندگان

علاوه بر مهارت در نوازندگی، تجویدی در خلق قطعات موسیقی ایرانی، صدها ترانه را با صدای هنرمندان نامدار به اجرا درآورد.

دوران اوج شکوفایی، خلاقیت و شهرت وی به سال‌های همکاری‌اش با دلکش برمی‌گردد. مثلث تجویدی، دلکش و رحیم معینی کرمانشاهی در سال‌های ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۰ را می‌توان خالق بهیاد ماندنی‌ترین قطعات در موسیقی معاصر ایران دانست. جدای از قابلیت‌های حرفه‌ای و تکنیکی هریک از این سه تن در کار خودشان، رابطه عمیق عاطفی که در سال‌های دور میان این سه نفر شکل می‌گیرد را می‌توان عامل اصلی خلق چنین آثاری به‌شمار آورد.

همسر تجویدی در مصاحبه‌ای می‌گوید:

"درست همان روزی که دلکش فوت کرد، کسی از لندن با او تماس گرفت و چون من در خانه نبودم، با خودش صحبت کرده و خبر درگذشت او را به تجویدی داده بود. از آن روز به بعد تا سه هفته با هیچ کس حرف نزد، حتی یک کلام. تازگی‌ها حالش کمی بهتر شده‌است."^۲

علاوه بر این‌ها تجویدی ده‌ها ترانه برای مرضیه ساخته که از آن جمله، ترانه سنگ خارا است که شعر آن از رحیم معینی کرمانشاهی و تنظیم و ارکستراسیون آن از روح‌الله خالقی و با ارکستر گل‌ها اجرا شده‌است.

پرورش هنرمندان او استاد هنرمندانی چون هایده و حمیرا بوده‌است.

پس از انقلاب

علی تجویدی پس از انقلاب ۱۳۵۷ ایران فعالیت قابل توجهی نداشت. بنا به گفته خود تجویدی، او از جمله هنرمندانی بود که در سال‌های ابتدایی پس از انقلاب، سازهای خود را شکستند. او در سال‌های پایانی عمر، بسیار کم کار شده بود و تنها کاری مشترک با علی‌اصغر شاهزیدی و تصنیفی با صدای محمدرضا شجریان به مناسبت آغاز به کار ارکستر ملی ایران اجرا کرد. آلبوم «بیاد استاد» در بهار سال ۱۳۷۷ با صدای علیرضا افتخاری و آثاری از علی تجویدی منتشر شد. او همچنین، منتخب چهارمین همایش چهره‌های ماندگار در سال ۱۳۸۳ بود.

درگذشت

وی در ۲۴ اسفند ۱۳۸۴ (۱۵ مارس ۲۰۰۶) در سن ۸۶ سالگی به علت سرطان پروستات درگذشت.

آثار

آثار بی‌شماری از نواخته‌های علی تجویدی در برنامه‌های ساز سلو و برنامه گل‌ها و سایر برنامه‌های موسیقی رادیو ایران موجود است. قطعات موسیقی زیر از ساخته‌های معروف تجویدی است:

نام ترانه	دستگاه	خواننده	شاعر
یاد کودکی	اصفهان	دلکش و علیرضا افتخاری	رحیم معینی کرمانشاهی
آتش کاروان	شور	دلکش و علیرضا افتخاری	بیژن ترقی
سفر کرده	چهارگاه	دلکش و علیرضا افتخاری	رحیم معینی کرمانشاهی
می‌گذرم	چهارگاه	دلکش و علیرضا افتخاری	رحیم معینی کرمانشاهی
آشفته‌حالی	شور	دلکش و علیرضا افتخاری	رحیم معینی کرمانشاهی
بر تربت حافظ	سه‌گاه	دلکش	علی تجویدی
یاد من کن	ماهور	دلکش	رحیم معینی کرمانشاهی
بس کن	اصفهان	دلکش	رحیم معینی کرمانشاهی
بازگشته	اصفهان	دلکش	رحیم معینی کرمانشاهی
مرا عاشقی شیدا	سه‌گاه	غلامحسین بنان	منیره طه
نیایش (صبرم عطا کن)	سه‌گاه	غلامحسین بنان و حمیرا	بیژن ترقی
پشیمانم	همایون	حمیرا	بیژن ترقی
صبرم عطا کن	سه‌گاه	حمیرا	بیژن ترقی

با دلم مهربان شو	<u>سه‌گاه</u>	<u>حمیرا</u>	<u>بیژن ترقی</u>
داد از دل	<u>سه‌گاه</u>	<u>حسین قوامی فاخته‌ای</u>	<u>رحیم معینی کرمانشاهی</u>
سنگ خارا	<u>دشتی</u>	<u>مرضیه و علیرضا افتخاری</u>	<u>رحیم معینی کرمانشاهی</u>
دیدیدی که رسوا شد دلم	<u>دشتی</u>	<u>مرضیه و علیرضا افتخاری</u>	<u>رهی معیری</u>
<u>رفتم که رفتم</u> از برت دامن کشان	<u>آواز شوشتری</u>	<u>مرضیه</u>	<u>رحیم معینی کرمانشاهی</u>
آزاده	<u>سه‌گاه</u>	<u>هایده</u>	<u>رهی معیری</u>
رفتم	<u>دشتی</u>	<u>هایده</u>	<u>اسماعیل نواب صفا</u>
تَدرو	<u>ماهور</u>	<u>محمدرضا شجریان</u>	<u>بیژن ترقی</u>
مناجات نیمه‌شب (مرغ حق)	<u>همایون</u>	<u>محمدرضا شجریان</u>	<u>بیژن ترقی</u>
بگو چه کنم	<u>ابوعطا</u>	<u>هایده</u>	<u>رهی معیری</u>
می‌میرم	<u>نوا</u>	<u>هایده</u>	<u>رهی معیری</u>
چرخ گردون	<u>دشتی</u>	<u>علی‌اصغر شاهزیدی</u>	<u>بیژن ترقی</u>
سروش آسمانی	<u>همایون</u>	<u>علی‌اصغر شاهزیدی</u>	<u>بیژن ترقی</u>
نمانده چرا	<u>ابوعطا</u>	<u>الهه و علیرضا افتخاری</u>	<u>رحیم معینی کرمانشاهی</u>
بگو که هستی	<u>شور</u>	<u>دلکش</u>	<u>بیژن ترقی</u>

علی شکوری (بابا شکوری)

سازها سننور، فلوت، ویولن، سه تار، تار، بربط

علی شکوری (باباشکوری) (زاده لاهیجان ۱۳۳۷) آهنگساز، تنظیم کننده، نوازنده چندین ساز، معلم موسیقی، نویسنده کتاب در زمینه آموزش موسیقی و همچنین سازنده سازهای ایرانی ساکن سوئد است. دو فرزند وی (عماد و عارف شکوری) نیز در موسیقی فعالیت دارند.

زندگی‌نامه

علی شکوری (باباشکوری) در سال ۱۳۳۷ در خانواده مذهبی و مخالف سرسخت با موسیقی در لاهیجان دیده به جهان گشود. او موسیقی را از سن هشت سالگی با ساز فلوت آغاز نمود. بیش از دوازده سال نداشت که با گروه فرهنگ و هنر به عنوان نوازنده سننور همکاری نمود. در پانزده سالگی، به آکادمی رودکی وابسته به تالار رودکی که به همت منیره وکیلی دایر گشته بود راه یافت و زیر نظر اساتیدی چون پرویز منصور، امیر اشرف آریانیور، پری ثمر، هایداه احمدزاده و چند تن از استادان خارجی به تحصیل و فراگیری هنر موسیقی پرداخت.

در همان زمان با ارکستر ژونیس موزیکال، فرهنگ و هنر، رادیو تلویزیون و گروه عشاق همکاری نمود. او بعد از انقلاب گروه گیل آوا را با همیاری نوازنده گان چیره‌دست گیلان تشکیل داد که مقام‌هایی را در جشنواره‌های سراسری کسب نمود. او همچنین در همان سال‌ها آموزشگاه موسیقی عارف را دایر کرد و به تدریس و آموزش موسیقی پرداخت.

علی شکوری (باباشکوری) پس از چند سال به سوئد عزیمت نمود. او پس از مهاجرت به سوئد آموزشگاه موسیقی صبا را در شهر استکهلم دایر نمود که علاقه مندان زیادی را با دنیای موسیقی آشنا کرد. شکوری ضمن اینکه با رادیو و تلویزیون‌های مختلف همکاری داشته در سال ۲۰۰۲ نوعی موسیقی با تلفیقی از سازهای ایرانی و غربی برای ارکستر سنفونیک سوئد نوشته که در سالن کولتور هوست به اجرا درآمده است. وی همچنین آهنگ‌هایی را برای خوانندگان کرد، آهنگسازی و تنظیم نموده‌است که انتشار یافته‌اند.

علی صمدپور

سازها	تار سه‌تار رباب سازهای کوبه ای
ناشران	خانه هنر خرد
اعضای کنونی	کانون آهنگسازان سینمای ایران
دانشگاه	دانشگاه تهران
آلبوم پرآوازه	مه برآیان

زندگی هنری

علی صمدپور ۱۸ خرداد سال ۱۳۴۹ در آبادان متولد شد. او فارغ‌التحصیل رشته ادبیات از دانشگاه آزاد تهران است. وی موسیقی ایرانی و نوازندگی تار را نزد هنرمندانی نظیر «جهانشاه صارمی»، «سیامک نعمت نصر»، «هوشنگ ظریف»، «حسین علیزاده» و «دارپوش طلایی» فرا گرفت. او همچنین در زمینه نوازندگی سازهای کوبه ای، آواز، آهنگسازی فیلم و تولید و نشر آثار موسیقی فعالیت دارد. وی از اعضای قدیمی گروه موسیقی «هم آوایان» است.

صمدپور از پی یک همکاری ۱۰ ساله با حسین علیزاده و با ساخت موسیقی برای سه فیلم کوتاه، از جمله «از پس برقع» ساخته مهرداد اسکویی آهنگسازی فیلم را تجربه کرد. او همچنین برای همکاری در فیلم سینمایی «ماهی‌ها عاشق می‌شوند» به علی رفیعی معرفی شد.

مجموعه مستند «طعم ایرانی» (a taste of iran) به کارگردانی «بهمن کیارستمی» و «مهرداد اسکویی» پخش شده از بی‌بی‌سی فارسی در بهار ۱۳۸۸ با آهنگسازی وی بر روی آنتن رفت. صمدپور بعد از «ماهی‌ها عاشق می‌شوند» با موسیقی دو فیلم از فریدون جیرانی با نام «ستاره‌ها» (جلد یک و سه) در جشنواره سال ۱۳۸۴ شرکت کرد. وی که مدیریت مؤسسه بخش نشر موسیقی «خانه هنر خرد» را بر عهده دارد، در سال ۱۳۹۴ در سومین جشنواره موسیقی ما، جایزه بهترین ناشر موسیقی را به خود اختصاص داد. او همچنین از اعضای «کانون آهنگسازان سینمای ایران» است.

آثار هنری

آلبوم‌ها

- ۱۳۹۳ «مه برآین» با صدای افسانه رثایی
- ۱۳۷۷: رازنو (آواز و دمام)
- ۱۳۸۳: به تماشای آب‌های سپید (آواز، کوزه و دمام)
- ۱۳۸۴: ماهی‌ها عاشق می‌شوند
- ۱۳۸۳: مجله شنیداری گوش ۱ (گردآوری)
- ۱۳۸۴: مجله شنیداری گوش ۲ (گردآوری)
- ۱۳۸۶: مجله شنیداری گوش ۳ (گردآوری)
- ۱۳۸۷: مجله شنیداری گوش ۴ (گردآوری)
- ۱۳۸۹: تردید
- ۱۳۸۹: در میان ابرها
- ۱۳۹۱: مجله شنیداری گوش ۵ (گردآوری)

موسیقی فیلم و سریال

- ۱۳۸۲ «از پس برقع» به کارگردانی مهرداد اسکویی
- ۱۳۸۳ «ماهی‌ها عاشق می‌شوند» به کارگردانی علی رفیعی (این فیلم از بسیاری از جهات از جمله موسیقی متن جزو بهترین‌ها از نظر منتقدین و نگاه ایران‌آکتور شناخته شده‌است.)
- ۱۳۸۴ «ستاره‌ها ۱: ستاره می‌شود» به کارگردانی فریدون جیرانی
- ۱۳۸۴ «ستاره‌ها ۲: ستاره است» به کارگردانی فریدون جیرانی
- ۱۳۸۴ «ستاره‌ها ۳: ستاره بود» به کارگردانی فریدون جیرانی
- ۱۳۸۴ «دماغ به سبک ایرانی» (مستند) به کارگردانی مهرداد اسکویی
- ۱۳۸۵ «روزهای بی‌تقویم» به کارگردانی مهرداد اسکویی
- ۱۳۸۵ «پایرهنه در بهشت» به کارگردانی بهرام توکلی
- ۱۳۸۶ «سبز کوچک» به کارگردانی غلامرضا رضانی
- ۱۳۸۶ «در میان ابرها» به کارگردانی روح‌الله حجازی
- ۱۳۸۷ «تردید» به کارگردانی واروژ کریم‌مسیحی
- ۱۳۸۷ «مسافرخانه سعادت» (سریال تلویزیونی) به کارگردانی محمد رحمانیان
- ۱۳۸۸ «همبازی» به کارگردانی غلامرضا رضانی
- ۱۳۸۹ «آقا یوسف» به کارگردانی علی رفیعی
- ۱۳۸۹ «آلزایمر» به کارگردانی احمدرضا معتمدی
- ۱۳۹۳ «آسمان آفتابی نیست» به کارگردانی مهران ملکوتی
- ۱۳۹۶ «ماندو» به کارگردانی ابراهیم سعیدی
- ۱۳۹۷ «میدان جوانان سابق» به کارگردانی مینا اکبری

موسیقی تئاتر

- ۱۳۹۳ «مرثیه ای برای کتاب سوزی‌ها» به کارگردانی علی اتحاد

کتاب‌ها

- از ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۵: همساز (دوره اول، ۲۰ شماره، جزوه تخصصی نوازندگان تار و سه‌تار، انتشارات ماهور) (گردآوری آثار ۱۰۰ سال گذشته موسیقی ایرانی)
- از ۱۳۷۶ تا ۱۳۷۸: همساز (دوره دوم، ۱۰ شماره، جزوه تخصصی نوازندگان تار و سه‌تار، انتشارات ماهور) (گردآوری آثار ۱۰۰ سال گذشته موسیقی ایرانی)
- ۱۳۸۰: ماه مستقیم رفت (مجموعه داستان کوتاه، نشر ماهریز)

علی قمصری

علی قمصری (زاده ۲۹ شهریور ۱۳۶۲) نوازنده تار و آهنگساز اهل ایران است.

زندگی‌نامه

علی قمصری موسیقی را با آموزش در هنرستان موسیقی شروع کرد. او دوره راهنمایی و دبیرستان را در هنرستان عالی موسیقی گذراند و در عین حال دیپلم رشته ریاضی فیزیک را نیز کسب کرد. همزمان با ورود به دانشگاه برای پیگیری تحصیلات آکادمیک در رشته موسیقی، در ۱۸ سالگی ارکستر بزرگی را به نام «سرمد» تأسیس کرده و در آن به عنوان سرپرست، آهنگساز و نوازنده مشغول به فعالیت شده است. قمصری در همین دوره موفق شده یک بار عنوان نخست جشنواره موسیقی جوان را هم از آن خود کند.

علی قمصری زمانی شهرت یافت که آلبوم نقش خیال را با خوانندگی همایون شجریان آهنگسازی کرد. او آهنگساز چند آلبوم این خواننده بوده، از جمله آلبوم نقش خیال (۱۳۸۴) و آب، نان، آواز (۱۳۸۸) و چه آتش‌ها (۱۳۹۲)

فعالیت‌ها و آثار

قمصری اجراهای متعددی در ایران داشته است. او همچنین در کشورهای فرانسه، مراکش، اسپانیا، سوئیس، کانادا، آلمان و ایالات متحده برنامه اجرا کرده است.

قمصری همچنین به پژوهش در زمینه هارمونی در موسیقی سنتی ایرانی می‌پردازد. از فعالیت‌های مرتبط او در این زمینه می‌توان به کتاب «هارمونی موسیقی ایرانی» که در سال ۱۳۹۱ منتشر کرد و برگزاری دوره‌های آموزشی در اینباره اشاره کرد. همچنین در آثاری که آهنگسازی کرده نیز سبک خاصی از هم‌نوازی و هارمونی مختص به او دیده می‌شود، که برای نمونه می‌توان به استفاده از چهار کمانچه در آلبوم سرو روان اشاره کرد.

آلبوم‌ها

عنوان آلبوم	نقش	خواننده	سال انتشار	توضیحات
<u>نقش خیال</u>	آهنگساز، نوازنده تار، بمتار، عود، سه‌تار و گیتار	<u>همایون شجریان</u>	۱۳۸۴	
<u>سرو روان</u>	آهنگساز، تنظیم‌کننده، نوازنده تار	<u>علیرضا قربانی</u>	۱۳۸۷	
<u>شور پریشانی</u>	آهنگساز، نوازنده تار	—	۱۳۸۷	
<u>آب، نان، آواز</u>	آهنگساز، نوازنده تار، بمتار و عود، <u>همخوان</u>	همایون شجریان	۱۳۸۸	
<u>تنیده در خطوط موازی</u>	آهنگساز	—	۱۳۸۸	
<u>بدرود با بدرود</u>	آهنگساز، نوازنده تار و گیتار، همخوان	<u>محمد معتمدی</u>	۱۳۹۰	
<u>سر مستی</u>	آهنگساز	<u>علیرضا قربانی، درصاف حمدانی</u>	۱۳۹۰	
<u>برف‌خوانی</u>	آهنگساز، نوازنده تار، بمتار و عود	<u>وحید تاج</u>	۱۳۹۱	شامل سه زیرمجموعه: برخوانی <u>شوشتری</u> ، آن سوی نقطه‌چین

افشاری ، جای پاجویان بیات ترک و بیات اصفهان				
ضبطشده در اجرای زنده در تالار وحدت در سال ۱۳۹۰	۱۳۹۲	همایون شجریان	آهنگساز، نوازنده تار	چه آتش‌ها
	۱۳۹۳	هاله سیفی زاده، سحر محمدی، بهرخ شورورزی، مژده بهرامی	آهنگساز، نوازنده تار و کوزه	سخنی نیست
ضبطشده در کنسرت قمصری و معتمدی در تالار وحدت در سال ۱۳۹۲	۱۳۹۴	محمد معتمدی	آهنگساز، نوازنده تار	عبور
	۱۳۹۴	امیر صادقی	آهنگساز، نوازنده تار، گیتار و سازهای کوبه‌ای	سمت دور، سوی آه
	۱۳۹۵		آهنگساز	افق عمودیست
نیمه دوم آلبوم مجموعه‌ای است از قطعاتی که در کنسرتی در سمنان اجرا شده بودند	۱۳۹۵	—	آهنگساز، نوازنده تار	در صط
	۱۳۹۶	هاله سیفی زاده، بهرخ شورورزی، حسین پیرحیاتی، مصطفی راغب	آهنگساز، نوازنده تار، همخوان	دیوار و چین

تک آهنگ

خواننده	نام ترانه	ترانه‌سرا	آهنگساز	نوازنده
همایون شجریان	محو تماشا	فریدون مشیری	علی قمصری	علی قمصری

دیدگاه‌ها و نقد

امیر بهادری و نیوشا مزیدآبادی در سال ۱۳۹۲ مصاحبه‌ای با قمصری برای روزنامه همشهری انجام دادند؛ در مقدمه این مصاحبه آن‌ها از قمصری به عنوان «یکی از مهم‌ترین آهنگسازان ۱۰ سال اخیر موسیقی ایران» یاد کردند. همچنین مهیار علیزاده، آهنگساز ایرانی، در مصاحبه‌ای که روزنامه قانون با وی انجام داد از قمصری در کنار حسین دهلوی و حسین علیزاده به عنوان معدود کسانی یاد کرده که خود را به آموزش و اجرای موسیقی ایران به روش ردیف محدود نکرده‌اند و «به اجرا و ساخت موسیقی به روش علمی مشغولند».

به عقیده قمصری، هارمونی در موسیقی ایرانی مهجور مانده‌است یا به قول خودش «پشت ردیف، مدفون شده‌است» اما در مقابل، آثار او به دلیل توجه بیش از حد به هارمونی تا حدی که منجر به اشکالات در ملودی شده، مورد نقد قرار گرفته‌اند. همچنین در مراسم رونمایی کتاب «هارمونی موسیقی ایرانی» قمصری از یک سو توسط آزاد حکیم رابط به خاطر معرفی کردن یک آکورد برای دستگاه شور در این کتاب، مورد تمجید قرار گرفت و از سوی دیگر توسط هومان اسعدی بابت برخی مسائل تئوریک مورد انتقاد قرار گرفت.

اجرای وی به همراه همایون شجریان و هم نوازان حصار در اردیبهشت ۸۹ در برج میلاد مورد تحسین محمدرضا شجریان قرار گرفت و دست نوشته‌ای در تحسین همایون، هم نوازان حصار و علی قمصری توسط شجریان منتشر شد.

علی اصغر بهاری

علی اصغر بهاری (زاده ۱۲۸۴ – درگذشته ۲۰ خرداد ۱۳۷۴) از استادان موسیقی ایرانی و نوازنده برجسته کمانچه بود. وی در دهه ۱۳۶۰ با فرامرز پایور، شهرام ناظری، جلیل شهنواز، محمد اسماعیلی و سید محمد موسوی، در «گروه اساتید موسیقی ایران»، همکاری داشت.

زندگی‌نامه

علی اصغر بهاری، به سال ۱۲۸۴ در ناحیه بازار عباس‌آباد تهران متولد شد. وی اصالتاً اهل شهر بهار بوده است. پدرش «نایب محمدتقی‌خان» تا سن ۱۳ سالگی تربیت او را بر عهده داشت. پس از آنکه پدرش ورشکسته شد، مادرش گوهر خانم فرزند میرزا علی خان نوازنده ماهر کمانچه، ناگزیر به همراه خانواده به خانه پدری پناه برد. در این زمان بود که با موسیقی انس گرفت و به کمانچه‌نوازی پدر بزرگش علاقه‌مند شد. به درخواست مادرش از میرزا علی خان به مدت ۲ سال نواختن کمانچه را آموخت و سپس به مدت ۴ سال در مکتب سه دایی خود به نام‌های رضاخان، اکبرخان و حسن‌خان که در یک قرن پیش جزو هنرمندان نامی ایران به حساب می‌آمدند، دست به تکمیل تجربیات خود در کمانچه نوازی زد.

علی اصغر بهاری، از دایی‌های خود چیزهایی را که باید بیاموزد آموخت تا اینکه در هجده سالگی، همراه با ارکستر ابراهیم‌خان منصوری در کنسرتی که در یک سالن بر پا شده بود شرکت می‌کند و از همین‌جا آوازه شهرت بهاری به گوش موسیقی‌دانان می‌رسد و او را به نام نوازنده خوب و آگاه به نواختن گوشه‌هایی ایرانی می‌پذیرند. در این زمان بود که با مرگ پدرش، اداره امور خانواده به او، که پسر بزرگ خانواده بود، سپرده شد. پس از چند سال که پیانو به جای سنتور و ویولن به جای کمانچه رواج پیدا کرده بود، وی نیز کمانچه را زمین گذاشت و نواختن ویولن را آغاز کرد و نزد رضا محجوبی به تکمیل آموخته‌های خود در موسیقی ایرانی پرداخت. چنانچه پس از اتمام تحصیل، استادش چنان از حاصل کار خشنود بود که تمام شهریه‌ای که تا آن زمان به وی پرداخته بود یکجا به او برگرداند.

بهاری پس از چندی در مشهد کلاس موسیقی جهت تعلیم می‌گشاید و یک سال هم با حبیب سماعی استاد سنتور کار می‌کند و شاگرد تعلیم می‌دهند و بعداً به تهران می‌آید و توسط استاد روح‌الله خالقی به مدرسه موسیقی جهت تعلیم دعوت می‌شود و در هنرستان شروع به همکاری می‌نماید. این ایام مصادف بود با گشایش رادیو که او را نیز به همکاری فرا می‌خواند. در سال ۳۲ بود که پس از سال‌ها دوری از کمانچه، با علاقه فراوان دوباره این ساز را دست گرفت. در روزگاری که این ساز در حال فراموشی بود و اغلب به دیده تحقیر به آن نگریسته می‌شد و این ساز مخصوص مطرب‌های دوره‌گرد

تلقى می‌شد. پس از اجراهای اصفه بهاری در رادیو، دانشگاه تهران از وی دعوت کرد تا به تعلیم هنرجویان این دانشگاه بپردازد. در سال ۱۳۴۶ با دعوت رادیو فرانسه در سالن دلاویل در میان سه هزار بیننده به اجرا پرداخت.

وی با همکاری با مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایران، شاگردان خوبی را تربیت کرد که هر کدام هم‌اکنون یکی از بهترین کمانچه‌نوازهای کشور می‌باشند. او علاوه بر ساختن قطعه‌های ضربی از قبیل پیش‌درآمد و رنگ، بر ردیف موسیقی ایرانی و ضربی‌های روایت شده از متقدمین تسلط کامل داشت. اصغر بهاری نقش مهمی را در روایت تصانیف و نغمه‌های فراموش شده و مهاجر موسیقی ایرانی دارد. چنانچه بسیاری از تصانیف و نغمه‌هایی که اکنون موجود است، مدیون حافظه اوست.

بهاری، شنبه ۲۰ خرداد ۱۳۷۴ در ۹۰ سالگی درگذشت. وی در دهه ۶۰، با فرامرز پایور، جلیل شهناز، محمد اسماعیلی و سید محمد موسوی، در گروه اساتید موسیقی ایران همکاری داشت که در این دوران آلبوم‌های انتظار دل و خلوت گزیده (با صدای محمدرضا شجریان) و لیلی و مجنون، دل شیدا و کنسرت اساتید موسیقی ایران (با صدای شهرام ناظری) اجرا شدند.

علی اکبر شکارچی

دانشگاه دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران

استادها داریوش صفوت، نورعلی خان برومند، محمود

کریمی، یوسف فروتن، سعید هرمزی، جلال

ذوالفقون و علی اصغر بهاری

علی اکبر شکارچی نوازنده کمانچه ایرانی آهنگساز و استاد موسیقی سنتی و موسیقی لری است.

زندگی‌نامه

وی در ۶ فروردین ۱۳۲۸ در روستای ایستگاه چم سنگر شهرستان دورود استان لرستان متولد شد. نواختن کمانچه را از کودکی تحت تأثیر نوازندگان محلی آغاز کرد و پس از اخذ دیپلم و خدمت سربازی

در سن ۲۰ سالگی به تهران رفت و در سال ۱۳۵۰ از دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران فارغ التحصیل گردید و جهت فراگیری ردیف‌های سازی و آوازی و قطعات ضربی از محضر استادان داریوش صفوت، نور علی خان برومند، محمود کریمی، یوسف فروتن، سعید هرمزی و جلال ذوالفنون بهره برد. علی اکبر شکارچی در طول این سالها همواره از محضر استاد خود علی اصغر بهاری سود می‌برد.

شکارچی در سال ۱۳۵۶ در اولین آزمون موسیقی باربد نفر اول رشته نوازندگی کمانچه شد.

تدریس

وی از سال ۱۳۵۸ در پردیس هنرهای زیبای دانشگاه تهران، دانشگاه سوره، کانون فرهنگی هنری چنگ و کانون فرهنگی و هنری چاووش و همچنین آموزشگاه موسیقی آرش به تدریس موسیقی پرداخته‌است.

کنسرت در دیگر کشورها

علی اکبر شکارچی علاوه بر ایران کنسرت‌های را در کشورهای سوئیس، سوئد، ایتالیا، آلمان، فرانسه، انگلیس، اتریش، کلمبیا و استرالیا اجرا نموده‌است.

آثار

- موسیقی خلق لر (این اجرا در تیرماه ۱۳۵۸ انجام شد و به نام آلبوم موسیقی خلق لر به بازار آمد، ولی چندی بعد توقیف شد) (با همکاری حسین علیزاده)
  - جرس کوهسار بیست ترانه کهن لری کاروانه
  - خونین شهر (کار مشترک با عطا جنگوک) قطعاتی از موسیقی لری
  - بهار باد (با صدای ایرج رحمانپور) خواب شقایق
  - کارهای پژوهشی آلبوم ردیف میرزا عبدالله با کمانچه (۱۳۷۲)
  - موسیقی فیلم خون بس (۱۳۶۹) عاشقانه (۱۳۸۶) (با تنبک آساره شکارچی)
  - ایل بانگ (با تنبک آساره شکارچی)
  - آلبوم چراغ افروخته (به همراهی تنبک آساره شکارچی) - دو سی دی تصویری (نواختن کامل ردیف موسیقی ایرانی)
- و همچنین انتشار ۲ جلد کتاب وزن خوانی را می‌توان نام برد و نیز تجزیه و تحلیل بیست ترانه کهن لری که در دست انتشار می‌باشد.
- کتاب آموزش نوین کمانچه (ارغوان) در دو جلد : جلد اول مبتدی ، جلد دوم پیشرفته

علی اکبر صدیف

علی اکبر صدیف از هنرمندان ایرانی در زمینه ادبیات و موسیقی ایران می‌باشد. او به سال ۱۳۱۸ خورشیدی در تهران به دنیا آمد.

زندگی در ایران

علی اکبر صدیف از چهارده سالگی به موسیقی علاقه‌مند شد و به آن روی آورد. ابتدا برای یادگیری و نواختن فلوت به کلاس عبدالله جهان‌پناه رفت و نت‌خوانی و نواختن فلوت را نزد حیدر اسماعیلی آموخت، سپس به هنرستان موسیقی ملی رفت و مدت دو سال نزد مهدی مفتاح استاد قانون درس خواند و فن نواختن این ساز را فراگرفت. سپس نزد جلال قانونی به مدت یک سال و نیم تعلیم نواختن ساز قانون را ادامه داد. همزمان، وی با غلامرضا شاهرودی، پرویز فرصت و سیروس فرصت، اسدالله ملک، ابراهیم سلمکی، کاظم رزازان، و امان‌الله تاجیک همکاری و هم‌نوازی داشت.

همکاری با رادیو

هنوز در کلاس دهم دبیرستان بدر مشغول تحصیل بود که برای همکاری با ارکسترهای رادیو، از وی دعوت بعمل آمد. او برای اولین بار با حکم مشیر همایون شهردار، ساز قانون را در رادیو به صدا درآورد و به اتفاق چنگیز عسگر پور، نوازنده فلوت بلند، همکاری خود را با ارکستری به نام «خوزستان» در رادیو آغاز کرد. پس از آن ضمن همکاری با ارکسترهای عباس شاپوری، پرویز یاحقی، همایون خرم، انوشیروان روحانی، حبیب‌الله بدیعی، محمد میرنقیبی، لشکری، حسین صمدی و دیگران... ساز قانون را به عموم معرفی کرد.

پس از چندی به همکاری با ارکستر جوانان، ارکستر دانشجویان پرداخت. در سال ۱۳۴۴ در کنار دکتر رضا ناروند، پرویز اتابکی، اسفندیار منفردزاده، و گروهی دیگر از هنرمندان، در اجرای ایرانی فتح بابل در تالار فردوسی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران همکاری داشت. این همکاری‌ها تا سال ۱۳۴۷ ادامه یافت. او هم‌زمان با کارهای اداری و فعالیت‌های هنری، در دانشکده‌های حسابداری و بازرگانی نیز مشغول تدریس بود و در سال ۱۳۵۰ مسئولیت در اداره کل فعالیت‌های هنری وزارت فرهنگ و هنر را به عهده گرفت و مشغول کار شد.

از دیگر آثار وی می‌توان به ساختن آهنگ‌های فیلم یک قدم تا بهشت ساخته نصرت‌الله وحدت، که توسط مهستی (که در آن زمان خواننده‌ای ناشناس بود) خوانده شد، اشاره کرد. همچنین، علاوه بر ساختن آهنگ برای بسیاری، از صدای ساز قانون صدیف که مورد توجه عموم قرار گرفته بود، در آثار بسیاری از خوانندگان رادیو، تلویزیون، سینما، و «کوچه بازار» بهره برده شد؛ برای نمونه، در آثار افخم، هوشنگ شوکتی، پوران، ایرج، عهدیه، روانبخش، مهستی، ناصر مسعودی، مهین صیادی، عماد رام، گوگوش، امیر رسایی، نرگس، قاسم جبلی، تاجیک، آفت، علی نظری، روح‌پرور، معین، عباس منتجم شیرازی، سوسن، دلجو، و ... آوای ساز قانون صدیف شنیده شده‌است.

مهاجرت به آمریکا

صدیف در سال ۱۳۵۶ جهت ادامه تحصیل و اخذ درجه دکترا به آمریکا رفت. در تمام ایام تحصیل و تدریس و کار در حرفه‌ای خود، کلاس موسیقی داشته و مشغول تعلیم سازهای قانون و عود و تنوری موسیقی بوده‌است.

ادبیات

علاوه بر فعالیت در عرصه موسیقی، صدیف در زمینه ادبیات نیز فعالیت‌های چشمگیری دارد که از جمله این فعالیت‌ها می‌توان به تألیف کتاب «حجله سخن» که مجموعه‌ای از اشعار وی است، اشاره کرد. او همچنین در زمینه علم عروض و اصول وزن و قواعد قافیه نیز کتابی با نام «نظام سخن» نگاشته‌است. وی در حال حاضر نیز بلاگی در زمینه هنر شعر و موسیقی کلاسیک ایرانی اداره می‌کند.

علی اکبر فراهانی

مطرب همدانی

نام دیگر

علی اکبر فراهانی معروف به **آقا علی اکبر** (زاده ۱۲۳۶ یا ۱۲۴۲ قمری – درگذشته ۱۲۷۸ قمری)، یکی از برجسته‌ترین نوازندگان دربار ناصرالدین شاه و استاد نواختن تار بود.

داریوش پیرنیاکان معتقد است او در اوایل دوران «ناصرالدین شاه» به درخواست «امیرکبیر» همراه با خانواده اش از فراهان به تهران آمد. خاندان وی به «خاندان هنر» معروف است به این دلیل که بنیان گذاری و تکوین ردیف هفت دستگاه موسیقی ایرانی را منسوب به آنان می‌دانند.

از دوران صفویه تا آمدن وی به دربار، اطلاع زیادی از موسیقی دستگاهی به جا نمانده است. آقا علی اکبر از جمله نوازندگانی بود که به آهنگ ها و دستگاه های موسیقی قدیم آشنایی داشت. وی در زمینه نوازندگی سرآمد عصر خویش بود. عارف قزوینی در دیوان خود به او اشاره کرده و می‌نویسد: آقا علی اکبر بی‌اندازه مورد تشویق و محبت شاه بوده به طوری که اغلب وقت را در مصاحبت شاه گذرانیده و او را از نغمات عالی و بی‌نظیر ساخته خود، سرمست نگاه می‌داشته‌است. از عجایب اینکه درجه و میزان هنر استاد به حدی بود که کسی را یارای مخالفت یا جرأت حسادت با او نبوده و اخلاقاً هم طوری با اطرافیان شاه می‌زیسته که محبوب همه واقع و مورد توجه عموم قرار گرفته بود. از سیمای وی نقاشی ای در دست است که در سال ۱۸۵۶ میلادی برابر با ۱۲۷۳ قمری، رسم شده که به گفته خالقی در آن زمان وی باید ۴۰ یا ۴۵ ساله می‌بوده باشد.

آقا حسینقلی فراهانی و میرزا عبدالله فراهانی هر دو از نوازندگان به نام تار، پسران او بودند که سنت او را زنده نگه داشته و به شاگردان خود منتقل کردند و خود این شاگردان نیز موسیقی دانان و نوازندگان موسیقی سنتی نسل بعد را تربیت کردند. وی همچنین پدر بزرگ علی اکبر شهنازی نوازنده سرشناس تار است. از وی در موزه مفاخر استان مرکزی یاد شده‌است. همچنین در سفرنامه پولاک و در کتاب «سه سال در ایران» ژوزف آرتور گوبینو از او به عنوان بهترین نوازنده تار یاد شده‌است. نقل شده‌است که پس از نماز شب یکی از سوره‌های قرآن را می‌نواخته که شنوندگان تشخیص داده‌اند

سوره پس بوده است. برخی معتقدند، آقا علی اکبر زاده منطقه فراهان است ولی در مورد زندگی وی پیش از آمدن به تهران اطلاعی در دست نیست. همچنین روشن نیست که وی موسیقی را از کجا فرا گرفته است.

زندگی شخصی

وی صاحب سه پسر بود. پس از مرگ زودهنگام او، برادرزاده اش آقا غلامحسین فراهانی جانشین او در دربار شد و با همسر وی ازدواج کرد و به پسران او نواختن آقا حسینقلی و میرزا عبدالله فراهانی در زمان فوت او کودک بودند و موسیقی را نزد آقا غلامحسین فراهانی فرا گرفتند.

علی اکبر مرادی

علی اکبر مرادی (زاده ۱۳۳۶ خورشیدی روستای بانزلان در شهرستان دالاهو، استان کرمانشاه)، معلم، مقام دان، مقام خوان، آهنگساز، خواننده کرد و نوازنده صاحب سبک تنبور است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

علی اکبر مرادی در ۱۵ اسفند سال ۱۳۳۶ خورشیدی در روستای بانزلان در نزدیکی شهر گهواره در استان کرمانشاه در خانواده‌ای کرد پارسان به دنیا آمد.

مرادی نزد استادان برجسته تنبور همانند سید ولی حسینی، سید محمد علوی و دیگر استادان بنام این ساز در کرمانشاه به تکمیل هنر پرداخت و در سن سی سالگی نواختن تمامی ۷۲ مقام موسیقی مقامی کردستان را با تنبور آموخت و از سال ۱۹۷۱ زندگی حرفه‌ای خود را آغاز کرد که از آن زمان تا کنون موفق به دریافت جوایز مهمی از جشنواره‌های ایرانی شده است.

وی فعالیت هنری خود را از سال ۱۳۵۰ با تکنوازی تنبور در فرهنگ و هنر کرمانشاه آغاز نموده و در سال ۱۳۵۱ به همراه دوستان هنرمند خود، القاصی و خادمی اولین گروه تنبور را در کرمانشاه تشکیل دادند. بعد از آن در سال ۱۳۵۹ گروه تنبور شمس، تشکیل شد و علی اکبر مرادی هم یکی از اعضای تشکیل دهنده آن گروه بود.

وی در سال ۱۳۷۲ کار موسیقی خود را به صورت مستقل ادامه داد و جمع‌آوری، فراگیری و ثبت مقامات کهن تنبور را آغاز نمود. این مقامات (۷۲ مقام) سال‌ها بعد توسط خانه فرهنگ‌های جهان در پاریس و بعد از آن در ایران در چهار سی‌دی انتشار یافت، به گونه‌ای که باعث شد مرادی را برای جایزه «گرمی» کاندیدا کنند.

جوایز و افتخارات

مجله معروف sing line مرادی را یکی از ۵۰ نوازنده برتر دنیا معرفی کرده است. مرادی همچنین در سال ۱۳۸۱ به پاس خدماتش از طرف شورای ارزشیابی هنرمندان کشور، وابسته به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران، مدرک درجه یک هنری دریافت داشته است. وی همچنین در سال ۱۳۷۰ رتبه اول تنبورنوازی و لوح زرین و دیپلم افتخار تنبور را به دست آورد.

از مرادی به عنوان یکی از مشاهیر کرد در تیر ماه ۱۳۹۸ در کنگره جهانی مشاهیر کرد تجلیل و تقدیر شد. به وی نشان نشان شهروند طلایی اعطا شد.

فعالیت‌های آموزشی

علی‌اکبر مرادی در زمینه آموزش تنبور نیز فعال بوده و شاگردان بسیاری را تربیت کرده است. در این راستا، وی برای نخستین بار به تنظیم متدی علمی برا آموزش تنبور کرده و کتاب صد درس: آموزش تنبور نوازی را نگارش کرد. وی همچنین آثار آموزشی و کنسرت‌های آموزشی مختلفی در داخل و خارج از ایران برگزار و ارائه کرده است. از شناخته‌شده‌ترین شاگردان علی‌اکبر مرادی می‌توان به حیدر کاکلی، جهانبخش رستمی، آرش مرادی، کوروش مرادی، و فریدین فرمانی اشاره کرد.

علی‌اکبر مرادی در حال حاضر مدیریت آموزشگاه موسیقی یارسان در تهران بر عهده دارد و در این آموزشگاه نواختن تنبور را به هنرجویان آموزش می‌دهد. حدود ۵ ماه است که یک کتاب آموزشی در دست چاپ دارد که منتظر جواز چاپ آن هست و البته علت این تأخیر ارشاد در صدور جواز را نیز نمی‌داند چرا که این کتاب تنها یک کتاب آموزش موسیقی است و زیبایی را متوجه جامعه نمی‌کند.

آخرین آثار علی‌اکبر مرادی دو آلبوم «مہتاب» و «پاییز» است که با همراهی اردشیر کامکار (مہتاب) و کوروش مرادی و نیز سیامک جهانگیری (نی) در آلبوم پاییز همراه بود.

علی‌اکبر مرادی :

"زمان آغاز شکل‌گیری گروه شمس، هنوز موسیقی به شکوفایی کنونی نرسیده بود. ما نخستین کنسرت آزاد را در سال ۵۹ در تالار وحدت برگزار کردیم. بعد هم به بعضی از شهرهای دیگر ایران رفتیم. شاید مهمترین کنسرتی که در آن سال‌ها اجرا کردیم، برنامه‌ای به مناسبت زلزله رودبار بود. بعد با آقای ناظری سفرهای اروپایی شروع شد و در بعضی از کشورهای اروپایی به اجرای کنسرت پرداختیم. عمده فعالیت آن سال‌های گروه شمس هم همین کنسرت‌های خارجی با حضور شهرام ناظری بود."

کتاب صد درس که ۲ و ۳ ساله چاپ شده از آثار دیگر علی‌اکبر مرادی است کتاب برتر آموزشی سال ۹۳ شد شامل صد درس برای آموزش تنبور از ابتدا تا حدود دو سال است که در ۱۳۶ صفحه به همراه دو سی دی منتشر شده است. این کتاب هنرجو را به سمت و سوی موسیقی تنبور سوق می‌دهد و درس‌های آن ذهن را به سمت موسیقی‌های دیگر نمی‌برد. از ویژگی‌های دیگر این کتاب این است که هنرجو ۱۰ ریتم وزن مختلف را یاد می‌گیرد و همچنین با حدود ۱۶ مضراب و حداقل با ۴۰ مقام تنبور نیز آشنا می‌شود.

علی‌اکبر مرادی کتاب آموزشی برای تنبور نوازی با عنوان شیوه تنبور نوازی در حال چاپ دارد. کتاب شامل ۱۰۰ درس می‌شود و «شیوه تنبور نوازی» نام گرفته است. آینه‌ای از خط‌نت و خط بین‌المللی است که نوازنده را با تکنیک‌ها و فرهنگ ساز تنبور آشنا می‌کند. مقام‌ها، تکنیک‌ها و دوره‌های قدیم موسیقی همه در آن موجود است و می‌توان گفت فرهنگ موسیقایی تنبور است.

خانه تنبور

علی‌اکبر مرادی تمام درآمد آلبوم مقامات تنبور را به همراه پاداش بازنشستگی خود از آموزش و پرورش وقف ساختن مرکزی برای آموزش تنبور به نام خانه تنبور در روستای بانزلان کرد. افزون بر

این وجه حاصل از فروش زمین‌های پدری خود در منطقه گوران در استان کرمانشاه را نیز که به دلیل ساخت سد آزادی (زمکان) زیر سد می‌رفت، به این کار اختصاص داد. به گفته وی در ابتدا مسئولان فرهنگی استان کرمانشاه از وی حمایت کرده و ماشین‌آلات راهسازی و ساختمانی در اختیار وی قرار دادند، اما پس از مدتی در حالی که پروژه ۶۰ درصد پیشرفت فیزیکی داشت، جلوی ادامه کار گرفته شد و به وی اطلاع داده شد که پروژه نباید ادامه بیابد. مرادی با وجود همه مخالفت‌ها و کارشکنی‌ها کار خود را ادامه داد و خانه تنبور در نهایت در روز ۲۲ شهریور ۱۳۹۶ با حضور استادان موسیقی از سراسر ایران در مراسم اختتامیه نخستین دوره جشنواره تنبور نوازی «کهن‌آواهای تنبور» که از ۲۰ تا ۲۲ شهریور ۱۳۹۶ در روستای بانزلان برگزار شد، افتتاح گردید.

آلبوم

فهرست آلبوم‌های علی‌اکبر مرادی به شرح ذیل است:

- ۷۲ مقام تنبور (۴ سی‌دی) کردانه در آیین آسمان دو واله آلبوم تنبور در ایران
- مقامات مجلسی تنبور (۲ سی‌دی) مهر و ماه (۲ سی‌دی) نسیم و گندمزار
- سحر واران سماع مستانه تریکه هانه یار آسمانی
- پاییز
- گلاریزان

چهار سی‌دی که به مقام‌های تنبور و آئین‌های کهن ایرانی می‌پردازد. نه تنها در ایران انتشار یافت و مورد استفاده بسیاری از علاقه‌مندان موسیقی قرار گرفت بلکه بعدها هم باعث شد که مرادی را برای جایزه «گرمی» کاندیدا کنند.

آلبوم مجنون او در برگیرنده مقامات تنبور است که توسط انتشارات ماهریز منتشر شد. در این اثر اردشیر کامکار به عنوان نوازنده کمانچه به همراه نوازندگان عود و دف و گروه کر وی را در اجرای تنبور و آواز همراهی می‌کنند.

علی‌اکبر مهدی‌پور دهکردی

علی‌اکبر مهدی‌پور دهکردی (زاده ۱۳۱۴ – درگذشته ۲۵ بهمن ۱۳۸۸) نوازنده سرنای و کرنا، اهل ایران بود. نوروزنامه، نوای سرنای هنگام تحویل سال، از آثار او است. این اثر که در فهرست آثار غیر ملموس یونسکو ثبت شده، برگرفته از موسیقی اقوام ایل بختیاری است.

زندگی

علی اکبر مهدی پور دهکردی در سال ۱۳۱۴ در چهارمحال بختیاری متولد شد. او از ۱۷ سالگی کار خود را در زمینه نوازندگی سازهای محلی استان چهارمحال و بختیاری همچون کرنا، سرنا و کمانچه آغاز کرد و بعدها نوازنده معروف کرنا و سرنا در ایران شد.

آثار

نوروزنامه یا همان موسیقی هنگام تحویل سال نو که هر ساله بسیاری از مردم ایران در پای سفره هفت‌سین نوای آن را می‌شنوند از آثار اوست. از دیگر آثار وی می‌توان به اجرای موسیقی سریال روزی روزگاری به کارگردانی ام‌الله احمدجو اشاره کرد. علی اکبر مهدی پور دهکردی، نوازنده موسیقی مقامی و سنتی بختیاری بارها در جشنواره‌های موسیقی فجر ایران شرکت کرد. وی در کارنامه خود اجرای موسیقی محلی در کشورهای چون آلمان، کانادا، فرانسه، قرقیزستان، ترکمنستان، مغولستان، دبی، ژاپن، ترکیه، کویت و هنگ کنگ را داراست.

درگذشت

مهدی پور دهکردی در ۲۵ بهمن ۱۳۸۸ در سن ۷۴ سالگی درگذشت و در قطعه هنرمندان بهشت دوم معصوم شهرکرد به خاک سپرده شد.

علی اکبرخان شاهی

میرزا علی اکبر

نام شناسنامه‌ای

علی اکبر آبدارخانه

نام دیگر

نوازنده ناصرالدین شاه قاجار

علت سرشناسی

آلبوم پرآوازه
صفحاتی از وی در سال ۱۲۸۴
شمسی ضبط شده است

علی اکبرخان شاهی هنرمندی از عصر قاجاریه بود که نوازندگی سنتور را نزد محمدصادق خان یاد گرفت.

علی اکبرخان شاهی ابتدا با نام میرزا علی اکبر، برای کامران میرزا، نایب السلطنه ناصرالدین شاه، سنتور می نواخت. اما ظل السلطان برادر نایب السلطنه او را به دستگاه خود فراخواند. علی اکبرخان نپذیرفته و راه اصفهان را در پیش گرفت. نایب السلطنه دستور داد که علی اکبرخان به نزد او برگردد. علی اکبرخان در صحن جرم حضرت معصومه بست نشست. وقتی شاه از دعوی دو شاهزاده با خبر شد علی اکبرخان را به نزد خود خواند، و از آن پس میرزا علی اکبر به نام علی اکبرخان شاهی معروف شد. ابوالحسن صبا در نزد او آموزش موسیقی گرفته است.

از علی اکبرخان شاهی صفحاتی به جا مانده که در مجموعه گنج سوخته و گلبنگ سربلندی منتشر شده است.

درگذشت علی اکبر خان در تهران بوده و قبر او در قبرستان چهارده معصوم (ع) حوالی میدان شوش کنونی است.

علیرضا جواهری

ناشران آوای چکاد - چکاد هنر

دانشگاه دانشگاه هنر تهران

استادها عباس خمر پرویز مشکاتیان

رضا شفیعیان

علیرضا جواهری (زاده ۱۳۵۳ در مشهد) آهنگساز، عضو گروه عارف و نوازنده سنتور - تمبک اهل ایران است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

علیرضا جواهری سال ۱۳۵۳ در مشهد متولد شد. وی آموختن موسیقی را نزد عباس خمر آغاز کرد و سپس نزد کیوان ساکت، رضا شفیعیان و پرویز مشکاتیان ادامه داد. جواهری کتاب‌های متعددی از آثار پرویز مشکاتیان گردآوری کرده است. او همچنین عضو پیوسته خانه موسیقی ایران است. از وی کتاب‌های نئی همچون شعر بی‌واژه منتشر شده است.

آثار هنری

از جمله آثاری که علیرضا جواهری در آن‌ها حضور داشته است می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

آلبوم موسیقی

- «آوای چکاد» (گزیده‌ای از اجرای بهمن رجبی و گروه چکاد - آثاری از رضا شفیعیان، پرویز مشکاتیان و علی نقی وزیری) ۱۳۹۲
- «گل آوا» (اجرای آموزشی نوزده قطعه برای سنتور از آثار پرویز مشکاتیان) ۱۳۹۲
- «گل آیین» (اجرای هجده قطعه برای سنتور با آهنگسازی پرویز مشکاتیان) ۱۳۹۲
- «سل آیین» (اجرای آموزشی ۱۲ قطعه به آهنگسازی پرویز مشکاتیان) ۱۳۹۲
- «گلچین یک» (اجرای آموزشی آثار رضا شفیعیان برای سنتور و تنبک به اهتمام بهمن رجبی) ۱۳۹۳
- «گلچین دو» (اجرای آموزشی آثار رضا شفیعیان برای سنتور و تنبک به اهتمام بهمن رجبی) ۱۳۹۳
- «به یاد کاروان» در سوگ محمدرضا لطفی (آهنگسازی، تنظیم و نوازندگی) با خوانندگی علیرضا گلبانگ ۱۳۹۴
- «دریچه‌ای بسوی مهتاب» (تنظیم و اجرای گزیده‌ای از آثار مشهور موسیقی کلاسیک برای سنتور) ۱۳۹۴
- «نگاهی به دوردست‌ها» (گزیده‌ای از آثار مشهور گیتار کلاسیک برای سنتور) ۱۳۹۵
- «بهار غم‌انگیز» (آهنگسازی، تنظیم و نوازندگی) با خوانندگی علیرضا گلبانگ ۱۳۹۷
- «قافله سالار عشق» (نوازندگی سنتور و تنبک) با آهنگسازی مازیار شاهی و خوانندگی سالار عقیلی
- «در مکتب عشق» (نوازندگی سنتور) با آهنگسازی مازیار شاهی
- «مشق عشق» (نوازندگی تنبک) با همکاری مازیار شاهی
- «باده نوشین» (نوازندگی سنتور) با خوانندگی سالار عقیلی و آهنگسازی هوشنگ فراهانی
- «فردای دگر» (نوازندگی سنتور) با خوانندگی سینا سرلک و آهنگسازی هوشنگ فراهانی
- «دلبر طناز» (نوازندگی ریاب) با خوانندگی سینا سرلک و آهنگسازی علیرضا آریامنش
- «به یاد رهی» (نوازندگی سنتور، تنبک، دف و تنظیم) با خوانندگی عیسی فرزاد و آهنگسازی حسن کیانی‌نژاد
- «پنج تصنیف از اسماعیل مهرتاش» (نوازندگی سنتور و تنبک) با تنظیم و گردآوری هوشنگ فراهانی و آواز علی اصغر بهمنی
- «شولیز» ترانه‌های محلی بختیاری - (نوازندگی سنتور) با تنظیم حمید توفیقی بروجنی و آواز رحیم عدنانی

علیرضا چنگی		
نام(های) دیگر	علیرضاخان چنگی	چنگی کمانچه کش
استاد ها	جوادخان قزوینی	
شاگردان	اسماعیل زرین‌فر	

علیرضا چنگی (درگذشته ۱۳۲۷ هجری قمری در تهران) موسیقی‌دان و نوازنده کمانچه دوران قاجار، اهل ایران بود.

زندگی هنری

علیرضا چنگی مشهور به «علیرضاخان چنگی» و «چنگی کمانچه‌کش» از کمانچه‌نوازان مشهور دوران قاجاریه در اواخر سلطنت ناصرالدین شاه متولد شد. پدرش مستوفی دربار بود، به همین سبب در کودکی به دربار راه یافت و با موسیقی‌دانانی نظیر: میرزا عبدالله فراهانی، آقاسینقلی، حبیب سماع حضور، باقرخان رامشگر، علی‌اکبر سنتوری، مراد خان، داود شیرازی، غلام ضرب‌گیر، حبیب (نوازنده تمبک)، قربان خان و قلی خان (از خوانندگان آن زمان) و جوادخان قزوینی و ... آشنا شد و به موسیقی گرایش پیدا کرد. او نواختن ساز کمانچه را نزد «جوادخان قزوینی» آموخت و پس از مدتی به جمع نوازندگان دربار پیوست و نوازنده شخصی مظفرالدین شاه شد. «اسماعیل زرین‌فر» خواهر زاده و از شاگردان او بوده‌است.

ورود به دربار

روزی «میرزا عبدالله» (پدر علیرضا چنگی) میزبان چند تن از درباریان بود و برای خوش‌آمد مهمانان از علیرضا می‌خواهد تا برای حضار کمانچه بنوازد، او هم به خوبی می‌نوازد. نواختن وی چنان مورد توجه مهمانان قرار می‌گیرد که آوازه‌اش به گوش مظفرالدین شاه می‌رسد. شاه پدر علیرضا را احضار می‌کند و از او می‌خواهد تا علیرضا را نزد وی ببرد. این امر انجام می‌شود و علیرضا که هنوز کودک است، برای شاه می‌نوازد. شاه که از نوازندگی او تحت تأثیر قرار می‌گیرد، دستور می‌دهد تا هر شب به هنگام خواب برایش بنوازد تا خواب خوشی داشته باشد. از آن زمان به بعد هر شب چشمان علیرضا را می‌بستند و او را در کنار زنان حرمسرا و تخت شاه می‌نشاندند و تا آنقدر بنوازد که شاه به خواب برود.

مظفرالدین‌شاه که مجذوب نوازندگی و هنر علیرضا بود به وی دستور می‌دهد تا غیر از دربار در جای دیگری حق ساز زدن ندارد و می‌گوید: «اگر بشنوم جای دیگری ساز بزنی تو را تنبیه سختی خواهم کرد». روزی عده‌ای از درباریان در جایی بودند و با اصرار فراوان از علیرضا می‌خواهند تا برایشان بنوازد. او نیز به ناچار می‌پذیرد. موضوع به گوش پادشاه می‌رسد و او را احضار می‌کند و با پرخاش علت را جویا می‌شود. علیرضا سرش را پائین می‌اندازد و می‌گوید: «گول خوردم و خطا کردم، دیگر غیر از حضور شاه و دربار جای دیگری و برای هیچ احدی ساز نمی‌زنم». اما مظفرالدین شاه که بسیار خشمگین بود دستور می‌دهد که دستان علیرضا را قطع کنند تا دیگر نتواند بنوازد. در این هنگام درباریان با عجز و لابه از شاه تقاضا می‌کنند که دست این کودک هنرمند را قطع نکند و ضمانت می‌کنند تا او را ببخشد. پس از آن، شاه دستور می‌دهد تا علیرضا را به فلک بکشند و آنقدر می‌زنند که چند بار بیهوش می‌شود.

درگذشت

علیرضا چنگی در سال ۱۳۲۷ هجری قمری در تهران درگذشت و در امامزاده عبدالله به خاک سپرده شد.

علیرضا حسین خانی

علیرضا حسین خانی (۱۳۰۴ - ۴ آذر ۱۳۴۹) نوازنده کمانچه و از چهره‌های سرشناس موسیقی لری بود.

زندگی

حسین خانی سال ۱۳۰۴ شمسی در خرم آباد به دنیا آمد. در نوجوانی اصول کمانچه نوازی را نزد همت علی سالم آموخت و با ممارست و پشتکار در مدتی کوتاه به یکی از سرشناسان موسیقی لری مبدل شد. او ردیف‌های ایرانی را آموخته و صدایی خوش داشت. او همواره از کمانچه دست ساز خود که سیم‌های آن نوعی سیم فنری بود و برای انتقال برق یا تلفن به کار می‌رفت؛ را استفاده می‌کرد. او در کمانچه کشی شیوه خود را داشت. حرکت انگشت‌ها و آمدن تا پشت خرک و برگشت (پوزسیون) استادانه و رعایت فاصله‌ها پاره‌ای از مهارت‌های او در خوش نوازی بود. درست نوازی با کمان یا آرشه کوتاه و کمانچه سه سیم و کاسه پشت باز و بداهه نوازی‌های گرم و پراحساس از ویژگی‌های هنر او بود.

سال‌های پایانی عمر

وی به دلیل بیماری روحی و روانی که در اثر حساسیت شدید به آن دچار شده بود سال‌های بحرانی و پررنجی را گذارند. وی در سال‌های پایانی عمر از همه کس و همه چیز گریزان بود. دهه‌های پایانی عمرش دوران شیدایی و خاموشی ظاهری او بود و در همین دوران دست به ساخت ترانه‌هایی زد که بازتاب همه فراز و فرودهای زندگیش است.

آثار

از آثار او می‌توان به ترانه‌های:

نفت ایران باید ملی گردد، «مرا ببوس»، درخت نارون، شو عید، زی تر بیا، و خواندن ابیاتی در مقام‌های علیدوستی اشاره کرد.

مرگ

او سرانجام در مورخ ۴ آذر سال ۱۳۴۹ درگذشت. آرامگاهش در قبرستان خضر بین بهشت ششم و هفتم قرار دارد.

علیرضا سلیمانی (متولد ۱۳۲۶ در قوچان) بخشی و نوازنده دوتار و خواننده موسیقی محلی شمال خراسان است. او در روستای علی‌آباد از شهرستان قوچان به دنیا آمد و فرزند قربان سلیمانی از بخشی‌های معروف شمال خراسان می‌باشد. سنت بخشی‌گری نسل‌ها در خانواده آنها استمرار داشته است.

زندگی‌نامه

علیرضا سلیمانی ساکن روستای علی‌آباد قوچان است، شغلش دهقان است و باغ انگور و زمین دارد. علیرضا سلیمانی نوازندگی را در سال ۱۳۳۴ به کمک مادرش آغاز کرد و بعدها پدرش مشوق او در این زمینه شد. او به همراه پدر در چند کنسرت خارج از کشور حضور داشته است. قربان سلیمان قبل از مرگش دوتار خود را به فرزندش علیرضا سلیمانی هدیه داد بود. علیرضا سلیمانی پنج فرزند پسر دارد.

دریافت نشان درجه یک هنری

در سوم شهریور ماه ۱۳۹۷ در مراسمی در تالار رودکی شورای ارزشیابی هنرمندان، شاعران و نویسندگان کشور که در نشستی که پیشتر در تیرماه برگزار شده بود نشان درجه یک هنری (معادل دکترای هنری) را به او تقدیم کردند.

علیرضا فیض بشی پور

علیرضا فیض بشی پور آهنگساز و نوازنده تنبور، تار و سه تار در بهمن ماه ۱۳۴۴ در کرمانشاه، در خانواده‌ای هنردوست به دنیا آمد. پدرش غلامحسین فیض بشی پور نوازنده تنبور بود که موسیقی این ساز را به روش سینه به سینه از گذشتگان آموخته بود. فیض بشی پور آموزش موسیقی و ساز تنبور را در کودکی نزد پدر آغاز کرد.

علاوه بر آن از محضر اساتید دیگر این ساز بهره فراوان برد. از جمله اساتید وی می‌توان به طاهر یارویسی و اسماعیل خان مسقطی، سید ولی حسینی، سید قاسم افضلی، سید محمود علوی، سید محمد احمدی، سید امراله شاه ابراهیمی و درویش عابدین خادمی (با بهره گیری از آثار بجا مانده) اشاره کرد. وی تحصیلات موسیقی اش را در دانشکده هنرهای زیبای تهران ادامه داد.

آثار

علیرضا فیض بشی پور کنسرت‌های متعددی را در کشورهایمانند آمریکا، فرانسه، سوئد، ژاپن و ... برگزار کرده است. اغلب این کنسرت‌ها با خوانندگی شهرام ناظری بوده است.

آلبوم «آواز اساطیر (شاهنامه کردی)» به آهنگسازی و نوازندگی علیرضا فیض بشی پور و خوانندگی شهرام ناظری از او منتشر شده است.

آلبوم «جامه رنگین» با آهنگسازی، نوازندگی و همخوانی علیرضا فیض بشی پور که به علت استفاده از صدای خانم بهرامه اکبری مقدم در ایران مجوز انتشار نیافت در سال 1393 در کشور آمریکا منتشر شد.

آلبوم «جامه رنگین» به آهنگسازی علیرضا فیض بشی پور و با خوانندگی بیژن کامکار و همخوانی نجمه تجدد در سال 1395 توسط انتشارات سروش منتشر شد.

علی محمد صفایی

علی محمد صفایی (زاده ۱۲۷۶ – درگذشته ۱۳۱۸) نوازنده و سازنده ساز سه‌تار اهل ایران بود.

زندگی هنری

علی محمد صفایی، فرزند «صفاءالملک» در سال ۱۲۷۶ خورشیدی متولد شد. وی نوه «علی محمد صفای لواسانی»، خوشنویس سرشناس دوران قاجار بود. او در ۱۵ سالگی، نواختن ساز «سه‌تار» را به‌صورت خودآموز آغاز نمود و پس از ۳ سال به کلاس «درویش‌خان» راه یافت و آموخته‌های خود را تکمیل کرد. وی نوازنده‌ای برجسته بود که بر ردیف موسیقی ایرانی تسلط کامل داشت. او همچنین در ساختن ساز، به‌ویژه ساختن سه‌تار، مهارت داشت. از ویژگی ظاهری سه‌تارهایی که ساخته است می‌توان به: کاسه چند ترک، استفاده از صدف در انتهای کاسه و تزئین دسته ساز با صدف اشاره نمود. او در خوشنویسی نیز، خطی نیکو داشت.

یکی از سه‌تارهای نفیس ساخته او در موزه موسیقی ایران نگهداری می‌شود. به نوشته روح‌الله خالقی در کتاب «سرگذشت موسیقی ایران»، علی محمد صفایی «در ریزه‌کاری، سرآمد همه سه‌تارسازان بوده و سه‌تار را با قطعات متعدد کوچک به‌طرز زیبایی می‌ساخته است».

یکی از سه‌تارهای مشهور او، سازی است با نام «برلیان». علی محمد صفایی سه‌تار برلیان را برای «نصیرالدوله اعتمادی» ساخته بود. این ساز به دلیل وجود دسته گلی کوچک از جنس صدف بر روی صفحه و کار گذاشتن صدف مابین ترک‌های آن در نور چراغ می‌درخشید. او برای خود نیز سه‌تاری ساخته بود که کاسه‌اش کتابی بود و آن را زیر پالتو یا عبا می‌گرفت و در مکان‌های دور از جمعیت می‌نواخت. درویش‌خان به سبب ساخت سه‌تارهای زیبا به او مدالی هدیه داده بود.

درگذشت

علی محمد صفایی در اواخر عمر به اختلال حواس و جنون مبتلا شد و در سال ۱۳۱۸ در ۴۲ سالگی درگذشت.

علی محمد فخام بهزادی

استادها یوسف خان صفایی آقا حسینقلی

میرزا عبدالله

شاگردان نور علی برومند

علی محمد فخام بهزادی معروف به **فخام‌الدوله** (زاده ۱۲۶۴ هـ.خ) نوازنده تار سه‌تار اوایل دوره قاجار بود.

زندگی هنری

علی محمد فخام بهزادی (فخام‌الدوله) در سال ۱۲۶۴ متولد شد. پدرش «محمود سراج‌الدوله» به موسیقی علاقه داشت، به همین سبب فخام از کودکی به موسیقی و ساز گرایش و با **دهان** (زبان) صدا و **مضرب** های تار را تقلید می‌کرد. پدرش به «یوسف‌خان» (پدر ابراهیم آژنگ) پنج تومان داد تا برای فخام یک ساز **سه‌تار** تهیه کند اما وی گفت: «تار بزنی بهتر است، سه‌تار هم خواهی زد.» علی محمد فخام ابتدا نزد **یوسف خان صفایی** نواختن تار را آغاز نمود. در ۱۵ سالگی به کلاس **آقا حسینقلی** راه یافت و تا پایان عمر آن هنرمند، از آموزش‌های وی بهره برد. از او به عنوان یکی از بهترین شاگردان آقا حسینقلی یاد می‌شود. علی محمد فخام مدتی نیز نزد **میرزا عبدالله** به فراگیری ساز سه‌تار پرداخت. او در سال ۱۳۲۸ بازنشسته شد و چند فرزند خود را از دست داد.

روح‌الله خالقی در کتاب **سرگذشت موسیقی ایران** درباره علی محمد فخام نوشته‌است: «نام‌برده با دایی نگارنده (اسدالله خالقی) دوست صمیمی بود و من مکرر او را دیده و سازش را شنیده‌ام. در تار مسلط بود و مضربی قوی داشت ولی حالا کندتر شده‌است. از او پرسیدم بعد از استادت، ساز کدام نوازنده را بیشتر پسندیده‌ای؟ گفت تنها تار **علینقی وزیری** مرا مجذوب کرده‌است زیرا او استادیست در نواختن تار مسلط و سازش عجب آور است.»

علی محمد فخام از نوازندگان ارکستر **انجمن اخوت** نیز بود. از شاگردان او می‌توان به **نور علی برومند** اشاره نمود.

روایت ردیف آقا حسینقلی

در دوران کهولت سن، با تلاش **محمد ایرانی** مجرد **ردیف آقا حسینقلی** توسط **فخام‌الدوله بهزادی** نواخته و ضبط شد. **ردیف فخام‌الدوله بهزادی** برداشت و ترکیبی از **ردیف آقا حسینقلی** و **ردیف میرزا عبدالله** فراهانی است.

این ردیف در سال‌های دهه ۱۳۶۰ توسط **مهدی کمالیان** جمع‌آوری شد و در اختیار خانواده فخام‌الدوله بود. این ردیف در سال ۱۳۸۳ در سه آلبوم موسیقی توسط مؤسسه آوای باربد منتشر شد. در سال ۱۳۸۴ نیز بخش‌هایی از این ردیف با عنوان «بخش‌هایی از ردیف آقا حسینقلی به روایت و اجرای **فخام‌الدوله بهزادی**»، توسط **مؤسسه فرهنگی هنری ماهور** منتشر شد.

علینقی وزیری

دانشگاه آموزشگاه عالی موسیقی در فرانسه، هنرستان موسیقی برلین

شاگردان ابوالحسن صبا، روح اله خالقی، جواد معروفی، حشمت سنجری، عبدالعلی وزیری، علی محمد خادم میثاق، حسینعلی ملاح و احمد فروتن راد

آلبوم سمفونی نفت
پراوازه و قطعات: دخترک ژولیده، بند باز، حاضر باش، ژیمناستیک موزیکال (تکنوازی تار)، شکایت نی، مشتاق و پریشان، دوست، ای وطن، بسته دام

امضا

علینقی وزیری (۹ مهر ۱۲۶۵ - ۱۸ شهریور ۱۳۵۸ ه.خ) مشهور به **کنل وزیری**، موسیقی‌دان ایرانی و از پیشگامان آهنگسازی برای اجرای ارکستری موسیقی ایرانی بود. وی به جهت تأثیرات عمده‌ای که بر موسیقی سنتی ایران گذاشت، از جمله ایجاد روشی برای نت‌نویسی و شیوه تدوین ردیف شهرت دارد.

وزیری در تهران به دنیا آمد و به واسطه پدرش در نوجوانی وارد ارتش شد و از همین طریق با موسیقی نظامی آشنا شد. اگر چه در باقی عمرش مدت‌ها در مناصب مختلف نظامی کار کرد و حتی به

درجه‌کنلی هم رسید، اما علاقه او به موسیقی نهایتاً بر علاقه‌اش به امور نظامی چیره شد و بیشتر عمرش را صرف موسیقی کرد. او که از دانش‌آموختگان مدرسه سن لویی در تهران بود، در حوالی سی‌سالگی به اروپا رفت و در آلمان و فرانسه آموزش موسیقی به روش غربی دید. وزیرری پس از بازگشت به تهران، «مدرسه عالی موسیقی» را برای آموزش موسیقی به روش غربی بنا کرد. وی همچنین نت‌نویسی را در موسیقی سنتی ایران ترویج و دو علامت عَرَضی سُرِی و کُرُن را برای همین منظور ابداع کرد. وزیرری برای اولین بار ردیف موسیقی ایرانی را به صورت مکتوب به نت درآورد و از این طریق و نیز به واسطه شاگردان بسیاری که تربیت کرد، تأثیراتی ماندگار بر موسیقی سنتی ایران گذاشت.

وزیرری چندین کتاب مهم در زمینه موسیقی ایرانی (از جمله کتاب دستور تار و کتاب موسیقی نظری) و نیز راجع به زیبایی‌شناسی نوشت. از وزیرری چند قطعه ضبط شده (روی صفحه) باقی مانده‌است. به جز خلق آثار موسیقی و سرودهای متعدد، وی چندین تئاتر نیز نوشت و روی صحنه برد. او همچنین باشگاهی به نام کلوپ موزیکال برای فعالیت‌های هنری (موسیقی و نمایش) ایجاد کرد. وزیرری به عنوان اولین کسی که اعتدال مساوی را در موسیقی سنتی ایرانی ترویج کرد شناخته می‌شود. ابداعات وزیرری و علاقه‌اش به ترویج روش غربی آموزش موسیقی، مورد انتقاد موسیقی‌دانان هم‌عصر او و پس از او بوده‌است، اما منتقدان در این که وزیرری تأثیری ماندگار بر موسیقی ایرانی گذاشته هم‌نظر هستند.

زندگی‌نامه

کودکی و نوجوانی

علینقی وزیرری در سال ۱۳۰۵ ه. ق. (برابر با ۱۲۶۵ یا ۱۲۶۶ ه. ش.) در تهران به دنیا آمد. پدرش موسی‌خان وزیرری معروف به موسی‌خان میرینج، سرتیپ قزاق‌خانه بود و مادرش بی‌بی‌خانم وزیرری (با نام اصلی بی‌بی‌خانم استرآبادی) مؤسس «مدرسه نسوان» (اولین دبستان دخترانه در تهران) بود. خانواده مادر وزیرری اهل بندر گز بودند. وزیرری چهار برادر با نام‌های حسنعلی، علی‌اصغر، علیرضا و فتحعلی، و سه خواهر با نام‌های مولود، خدیجه و مریم داشت (که این کوچکترین خواهرش، بعدها همسر غلامحسین بنان شد). به عقیده هوشنگ شهابی، وزیرری استعداد موسیقی را از مادرش به ارث برده بود چرا که بی‌بی‌خانم خودش تنبک می‌نواخت و برادرش نوازنده تار بود.

وزیرری زمانی که چهارده ساله بوده به همراه پدرش (که به ریاست قشون استرآباد منصوب شده بود) به استرآباد (گرگان) رفت و از شیپورچی‌های آن قشون نواختن شیپور را فراگرفت. همین رویداد زمینه آن شد که در چهارده‌سالگی و زودتر از سن معمول، به ارتش وارد شود. وقتی وزیرری به تهران بازگشت، رئیس قزاق‌خانه، ژنرال لیاخوف به وی پیشنهاد داد که شیپورچی قشون او بشود، اما وزیرری که سودای افسر شدن داشت، به کمک پدرش وارد مدرسه نظام شد. در پانزده سالگی نزد دای‌اش حسین‌علی‌خان فراگیری تار را شروع کرد. وزیرری تا بیست‌سالگی در ارتش بود اما در این سن و زمانی که در سفری از شیراز به تهران بود، در میانه راه خبر به‌توبیستن مجلس را شنید لذا به اصفهان رفت و در سال‌های پس از آن مدتی از فعالیت ارتشی به دور ماند و روی موسیقی تمرکز کرد.

آشنایی با موسیقی غربی و شروع فعالیت‌های سیاسی

وزیرری پس از بازگشت از سفر، نزد «یاور آقاخان» رفت تا از او نت‌نویسی موسیقی فرا بگیرد. او همچنین از حسین‌هنگ‌آفرین ساز ویولن و نت‌نویسی موسیقی غربی را فراگرفت. در این مدت وزیرری پیشرفت چشمگیری داشت و به سازهای کمانچه، سنتور و ماندولین نیز مسلط شد؛ سپس به واسطه یکی از دوستانش (محمد حجازی که ویولن می‌نواخت) نزد کشیشی فرانسوی به نام «پِر ژُفرُوا» که از معلمان مدرسه سن لویی تهران بود به تعلیم تئوری موسیقی و هارمونی پرداخت. وزیرری پس از آن که این کشیش از ایران رفت نیز مدتی نزد «سلیمان‌خان ارمنی» (که خود از شاگردان سابق آلفرد لومر

بود) به تکمیل آموخته‌های خود پرداخت و به اصرار او نواختن پیانو را فراگرفت تا مفاهیمی نظیر هارمونی، آکورد و مدولاسیون را درک کند.

در سال ۱۲۸۸ وزیری از سوی ارتش برای مأموریتی به کرج فرستاده شد. او که در خانواده‌ای مشروطه‌خواه بزرگ شده بود در این زمان اندیشه‌هایی انقلابی پیدا کرده بود که نهایتاً منجر به درگیری او با فرمانده روس قشون کرج شد؛ و پس از آن برای فرار از محاکمه مدتی زندگی پنهانی در پیش گرفت. در این مدت او با آزادی‌خواهان آن دوران همکاری می‌کرد و برایشان اسلحه و فشنگ جمع آوری می‌کرد. سپس به همراه آنان و مشروطه‌خواهان در تهران به مبارزه با قزاق‌ها پرداخت.

بازگشت به ارتش

پس از دوره استبداد صغیر، وزیری دوباره به ارتش بازگشت و در سال ۱۲۸۸ به او درجه کلنل (سرهنگ) اعطا شد و کنترل استرآباد، سمنان و دامغان به وی سپرده شد. اما وقتی در سال ۱۲۸۹ قوام السلطنه به وزارت جنگ منصوب شد و دستور داد که تمام افسران نظامی خلع درجه شوند و برای کسب مجدد درجه مجبور به قبولی در امتحانات نظامی باشند، وزیری در این امتحانات مردود شد و نتوانست درجه کلنلی را دوباره به دست یابد و با تنزل سه درجه، به درجه سلطانی (سروانی) رسید و به معاونت یکی از فوج‌های سواره‌نظام تهران منصوب شد. با این حال او نزد دوستانش به «کلنل وزیری» مشهور باقی ماند.

وزیری تا سال ۱۲۹۰ در ارتش باقی ماند و در این مدت در عملیاتی برای مقابله با لشکرکشی سالار الدوله به سمت تهران نیز نقش داشت؛ ولی در سال ۱۲۹۰ پیرو ماجرای اخراج مورگان شوستر از ایران، از شرایط کشور دلزده شد و برای مدتی طولانی فعالیت در ارتش را کنار گذاشت و به کارهای علمی و هنری مشغول شد.

نگارش کتاب دستور تار و به نت در آوردن ردیف

در حد فاصل سال ۱۲۹۰ که وزیری از ارتش کنارگیری کرد تا سال ۱۲۹۷ که به اروپا رفت، یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های او نگارش چند کتاب موسیقی بود. او یک شیوه‌نویسی برای موسیقی سنتی ایرانی ابداع کرد و قصد کرد که با استفاده از آن ردیف موسیقی ایرانی را مکتوب‌سازی کند. ابتدا به سراغ آقاحسینقلی رفت اما به توصیه او نزد برادرش میرزا عبدالله رفت و ظرف مدت یک سال و نیم تمام ردیف میرزا عبدالله را به نت در آورد.

سپس به نزد آقاحسینقلی بازگشت تا ردیف او را هم به نت در آورد اما به خاطر خلق و خوی خاص او (که با بی‌حوصلگی همراه بود) پس از نت‌نویسی سه دستگاه از ردیف او (شور وسط دسته، ماهور و همایون) از این کار دست کشید. با توجه به این که وزیری در سال ۱۲۹۲ به روسیه سفر کرد، گمان می‌رود که او تنها دو سال (۱۲۹۰ تا ۱۲۹۲) روی نت‌نویسی ردیف‌ها کار کرده باشد. روح الله خالقی نیز عمده فعالیت‌های موسیقایی وزیری در این دوران را در سه سال منتهی به سفر اروپا توصیف می‌کند که به معنای فاصله سال‌های ۱۲۹۰ تا ۱۲۹۲ است. به گفته خالقی در این سه سال وزیری زندگی درویشانه‌ای گزیده بود و با فروش اثاث منزلش زندگی می‌گذراند.

وزیری همچنین در این دوره شروع به نگارش کتابی کرد که بعدها با نام دستور تار منتشر شد. از شواهد بر می‌آید که وزیری طرح کلی این کتاب را زمانی که روی نت‌نویسی ردیف میرزا عبدالله و آقاحسینقلی کار می‌کرد، تنظیم کرده باشد. اما او این کتاب را پس از سفرش به اروپا و تحت تأثیرات تعلیماتش در آنجا تکمیل کرد. کتاب دستور تار نهایتاً در سال ۱۳۰۱ ه. خ در برلین منتشر گردید.

بازگشت مجدد به ارتش و سفر به روسیه

در سال ۱۲۹۲ وزیری یک بار دیگر به ارتش پیوست. این بار او مسئول تعلیم سواره‌نظام قشون قاننات شد. در همین سال دخترش «بدرآفاق» نیز متولد شد و در ابتدا وزیری به همین دلیل از پیوستن به ارتش سر باز زد اما نهایتاً پس از دیدار با شوکت الملک (حاکم قاننات) با این امر موافقت کرد. در

همان سال به پیشنهاد شوکت الملک و به همراه او به روسیه سفر کرد و در این سفر که جمعاً دو ماه طول کشید، از ترکمنستان و خراسان نیز گذر کرد و دست آخر در بیرجند ساکن شد. در این مدت او به تمرین تار نیز ادامه داد اما پس از شش ماه سکونت در بیرجند، دلتنگ خانواده شد و درخواست کرد که به تهران بازگردد. شوکت الملک به جای این کار، همسر و فرزند وی را از تهران به بیرجند آورد و وزیری تا حدود دو سال در بیرجند ماند.

وزیری به واسطهٔ علاقه‌ای که به موسیقی غربی داشت مایل به سفر اروپا بود اما برنامهٔ سفرش به خاطر شروع جنگ جهانی اول لغو شد. در سال ۱۲۹۵ وزیر داخلهٔ وقت، شوکت الملک را به تهران احضار کرد و وزیری و خانواده‌اش نیز به همراه او بیرجند را ترک کردند و به تهران بازگشتند. اگر چه شوکت الملک پس از آن دوباره به بیرجند بازگشت و برای وزیری هم درخواست ارتقای درجه به سرتیپی کرده بود، اما وزیری در تهران ماند و از فعالیت‌های نظامی برای همیشه کناره گرفت تا برای تحصیل موسیقی به اروپا برود. در این زمان جنگ جهانی اول به تازگی تمام شده بود. تاریخ دقیق سفر وزیری به اروپا مشخص نیست اما با توجه به قرائن موجود، حدس زده می‌شود که در زمستان سال ۱۲۹۷ بوده باشد. مصطفی‌قلی بیات وزیری را در این سفر همراهی می‌کرد؛ بیات همچنین در تأمین هزینه‌های آموزش موسیقی وزیری در اروپا کمک کرد.

وزیری از طریق روسیه و ترکیه به اروپا رفت و در پاریس مستقر شد. در آنجا وزیری ابتدا به «مدرسه عالی موسیقی» رفت اما از آنجا که او در ۳۱ سالگی از تمام دانش‌آموزان آن مدرسه مسن‌تر بود، تنها به عنوان مستمع آزاد در کلاس‌ها شرکت کرد. در آنجا او در زمینهٔ هارمونی و کنترپوان تعلیم دید و دوره‌هایی نیز برای ویولن، پیانو و آواز گذراند. همچنین مدتی نزد یل آنتونین ویدال آهنگساز و رهبر ارکستر بنام فرانسوی دوره دید. پس از صرف سه سال در فرانسه، در سال ۱۹۲۱ میلادی او به برلین رفت و در «مدرسه عالی موسیقی» پذیرفته شد و دوره‌هایی در زمینهٔ آهنگسازی و آموزش موسیقی گذارند. مدت حضور وی در آلمان دو سال بود.

در مدتی که وزیری در برلین بود، با گروهی از روشنفکران ایرانی آشنا شد که مجله‌ای با نام ارمغان منتشر می‌کردند. او اولین مقاله‌اش را با نام «صنایع مستظرفه» در همین مجله منتشر کرد. در همین زمان بود که او کتاب دستور تار را نیز منتشر کرد. وی تا سال ۱۳۰۲ در اروپا بود و در تیر ماه آن سال به ایران بازگشت.

تأسیس مدرسه عالی موسیقی و فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی

از راست به چپ: علی‌نقی وزیری (رو به تصویر)، مهرانگیز ملاح، حسینعلی ملاح، و حسین بهزاد (پشت به تصویر)

در اسفند ۱۳۰۲ وزیری «مدرسه عالی موسیقی» را در تهران تأسیس کرد که یک آموزش موسیقی بود. در این مدرسه مباحث نظری موسیقی ایرانی و غربی آموزش داده می‌شد و به نت‌نویسی، سلفژ، وزن‌خوانی و هارمونی توجه ویژه‌ای می‌شد. تدریس تمام مباحث توسط خود وزیری انجام می‌شد ولی برای مسائل دفتری از سلیمان سیانلو که نوازندهٔ تار بود کمک می‌گرفت. از جمله اولین شاگردان این

مدرسه می‌توان به اسماعیل مهرتاش، مهدی برکشلی، حسین سنجری، حسین گل‌گلاب و عبدالعلی وزیری (برادرزاده علینقی وزیری) اشاره کرد.

در سال ۱۳۰۴ وزیری یک آموزشگاه تئاتر موزیکال با نام «کلوپ موزیکال» تأسیس کرد که در این کلوپ هفته‌ای یکبار با شاگردان خود کنسرت می‌داد. تعدادی از هنرمندان برجسته معاصر وزیری که با دیدگاه‌های سیاسی انقلابی او همسو بودند در این کلوپ عضو بودند، از جمله علی‌دشتی، محمد حجازی، علی‌اکبر دهخدا، سعید نفیسی، رشید یاسمی، نصرالله فلسفی و عباس اقبال. یکی از مهم‌ترین شرکت‌کنندگان در کنسرت‌های کلوپ نیز رضاخان بود که در آن دوران نخست‌وزیر احمدشاه قاجار بود، و بعدها به همین جهت از وزیری حمایت کرد.

به جز اجرای موسیقی، این کلوپ محلی برای سخنرانی‌های وزیری در مورد موسیقی نیز بود. شرکت در این سخنرانی‌ها برای هر دو جنس آزاد بود و مصداقی از تلاش‌های وزیری برای ترویج فعالیت‌های فرهنگ نزد زنان دانسته می‌شود. در سال ۱۳۰۵ هم کلاس دختران را در مدرسه عالی موسیقی راه‌اندازی کرد و کلوپ خانم‌ها را نیز به راه انداخت. مدتی بعد مدرسه‌های موسیقی پسران و دختران به منطقه لاله‌زار تهران منتقل شدند؛ در این ساختمان جدید، مدرسه با سالن کنسرت تجهیز شده بود. در یکی از شب‌هایی که خانم‌ها کنسرت می‌دادند، آتشی بر پا شد که خسارت بسیار به بار آورد.

همچنین در سال ۱۳۰۴، رضا خان (که در آن زمان نخست‌وزیر بود) در یکی از کنسرت‌های وزیری و گروهش شرکت کرد و از کار او بسیار خوشش آمد. وی از وزیری خواست که طرحی برای موسیقی به دربار ارسال کند، و وزیری در طرحش چند پیشنهاد ارائه کرد که عبارت بودند از: آموزش موسیقی در مدارس دولتی، آموزش موسیقی به بچه‌های یتیم (احتمالاً به این دلیل که این بچه‌ها والدینی نداشتند که مانع از تعلیم موسیقی توسط آنان بشوند)، تأسیس یک تالار اپرا، و آموزش سرودهای فارسی به گروه‌های موسیقی نظامی به جای آموزش مارش‌های غربی.

نزدیک شش دهه پیشتر شاخه‌ای در دارالفنون برای آموزش موسیقی نظامی به ارتشیان تشکیل شده بود، و در سال ۱۲۹۷ از دارالفنون جدا شده بود و با نام «مدرسه موزیک» شناخته می‌شد. در سال ۱۳۰۷ ریاست مدرسه موزیک به وزیری محول شد و نام آن به «مدرسه موسیقی دولتی» تغییر یافت و به جای تمرکز بر موسیقی نظامی، مکانی برای آموزش موسیقی به همگان شد. چند سال بعد این مدرسه دولتی، با مدرسه عالی موسیقی که خود وزیری تأسیس کرده بود (و خصوصی بود) ادغام شدند و حاصل آن یک کنسرواتوار موسیقی بود که دوره‌ای پنج‌ساله ارائه می‌کرد که در انتهای آن هنرجویان مدرکی معادل پایان تحصیلات متوسطه دریافت می‌کردند.

تعدادی از برجسته‌ترین شاگردان پیشین وزیری، در این کنسرواتوار تدریس می‌کردند. همچنین در همین دوران وزیری به وزیر آموزش و پرورش دولت وقت پیشنهاد کرد که تئوری موسیقی و آواز جزو مفاد آموزشی دوران دبستان قرار بگیرد؛ این پیشنهاد اگر چه بلندپروازانه بود، اما چون با دیدگاه غرب‌گرایانه رضاشاه سازگار بود مورد تأیید قرار گرفت اما نهایتاً به خاطر این که به تعداد کافی معلم برای آموزش این مباحث وجود نداشت فقط در چند مدرسه در تهران اجرا و سپس ملغی شد. در این دوره وزیری مجموعه‌ای از سرودها برای اجرا در مدارس تهیه کرد؛ او این مجموعه را در ژانویه ۱۹۳۴ م. (دی ماه ۱۳۱۲ ه.ش) منتشر کرد، که مصادف بود با جشن هزاره‌ای که دولت برای بزرگداشت فردوسی تدارک دیده بود، و اوج احساسات ملی‌گرایانه مردم. بسیاری از سرودهایی که وزیری برای مدرسه تهیه کرد برپایه نیز اشعاری از فردوسی بودند و خود وزیری نیز هدفش از ساخت این سرودها را تهییج احساس ملی‌گرایی و گسترش اخلاق عمومی توصیف کرده بود.

وزیری در مدتی که مشغول به تدریس در مدارس موسیقی بود، از اجرای موسیقی خارج از کنسرت‌های کلوپ موزیکال پرهیز می‌کرد. در سال ۱۳۱۲ و در پی آن که وی از اجرای موسیقی همزمان با یک مراسم شام در دربار رضاشاه خودداری کرد، خانه‌نشین شد و به کار تحقیقی و دانشگاهی روی آورد. وزیری در همین سال رساله‌ای با عنوان «آرمونی موسیقی ربع برده» نوشت و به واسطه آن صلاحیتش برای تدریس در دانشگاه تهران تأیید شد و به تدریس در دانشسرای عالی پرداخت. او در

این مدت کتاب‌های مختلفی در زمینه عروض، تاریخ موسیقی، تلفیق شعر و موسیقی، آیین نمایش و زیبایی‌شناسی تألیف کرد. همچنین مؤسسه باستان‌شناسی را تأسیس کرد که خود نیز تا پایان فعالیت دانشگاهی‌اش رئیس آن بود.

همزمان با جنگ جهانی دوم و به حکومت رسیدن محمدرضا پهلوی، وزیرى نیز مجدداً به مناصب برجسته‌ای گماشته شد. او ضمن حفظ مقام استادی دانشگاه، به ریاست اداره موسیقی کشور نیز منصوب شد و مدیریت بخش موسیقی رادیو تهران نیز به او تفویض گردید. همچنین مدرسه موزیک (که در این زمان نامش به «هنرستان عالی موسیقی» تغییر کرده بود) در هفت سال پیش از آن توسط غلامحسین مینباشیان اداره می‌شد و موسیقی ایرانی از برنامه‌های آموزشی آن حذف شده بود، اما وزیرى در سال ۱۳۲۰ برای بار دوم به مدیریت این هنرستان گمارده شد و این تغییرات را واگردانی کرد و موسیقی و سازهای ایرانی را به این هنرستان بازگرداند. در سال ۱۳۲۴ او به ریاست اداره کل موسیقی کشور (در وزارت آموزش و پرورش) منصوب شد اما یک سال بعد از این منصب کنار گذاشته شد و پرویز محمود جای او را گرفت. در همین سال (۱۳۲۵) دوران مدیریت او بر هنرستان عالی موسیقی نیز خاتمه یافت.

ضبط موسیقی و سمفونی نفت

وزیرى به همراه ساز تار

وزیرى چند صفحه گرامافون از اجراهای موسیقی خودش (به ویژه تصنیف‌ها و سرودها) را در دهه‌های ۱۹۲۰ و ۱۹۳۰ میلادی برای فروش منتشر کرد. همچنین پس از ملی شدن صنعت نفت ایران در اسفند ۱۳۲۹، وزیرى شروع به ساخت یک سمفونی به همین مناسبت کرد که با نام «سمفونی نفت» منتشر شد. او این سمفونی را با ساز تار آهنگسازی کرد. سمفونی نفت آخرین اثر موسیقی ساخته وزیرى دانسته می‌شود.

بازنشستگی و مرگ

آخرین مقام دولتی وزیرى ریاست شورای عالی موسیقی رادیو در سال ۱۳۴۲ بود و در سال ۱۳۴۴ از خدمات دانشگاهی نیز بازنشسته شد. در دهه پایانی عمرش، وزیرى شاهد تحولات سیاسی ایران و وقوع انقلاب اسلامی بود اما پیش از آن که موسیقی ایران پس از انقلاب دوباره رونق بگیرد، در ۱۸ شهریور ۱۳۵۸ (۹ سپتامبر ۱۹۷۹) در سن ۹۲ سالگی در خانه‌اش در دامنه رشته‌کوه البرز در شمال تهران (و یا بنا بر روایتی در بیمارستان جم تهران) درگذشت.

ابداعات، تأثیرات

وزیرى اولین موسیقی‌دان ایرانی (در تاریخ معاصر) بود که برای تحصیل موسیقی به اروپا رفت و پس از بازگشتش به ایران تا مدت‌ها تنها موسیقی‌دانی بود که با تئوری موسیقی کلاسیک غرب آشنا بود و

آن را ترویج می‌داد. همچنین وی با نگارش کتاب دستور تار اولین کسی بود که ردیف موسیقی ایران را به صورت مکتوب به نت در آورد.

وزیری اولین کسی بود که در موسیقی ایرانی اعتدال مساوی را معرفی کرد و ترویج داد؛ در این روش، هر اکتاو به ۲۴ ربع پرده مساوی تقسیم می‌شود. این روش امکان ایجاد هارمونی در موسیقی را فراهم می‌کرد. او این دیدگاه را اولین بار در کتاب دستور تار به‌طور مختصر شرح داد و سپس در کتاب موسیقی نظری به‌طور مفصل‌تری توضیح داد. وزیری همچنین دو علامت عَرَضی جدید برای نت‌نویسی موسیقی ایرانی ابداع کرد که آن‌ها را سُری و گُرُن نامید؛ اولی زیرایی یک نت را یک ربع پرده بالاتر می‌برد و دومی آن را یک ربع پرده پایین می‌آورد.

علی‌نقی وزیری شاگردانی را تربیت کرد که چندی از آن‌ها در موسیقی ایران نامدار گشتند، از جمله: ابوالحسن صبا، روح اله خالقی، موسی معروفی، جواد معروفی، حسین سنجری، حشمت سنجری، عبدالعلی وزیری، علی محمد خادم میثاق، حسینعلی ملاح و احمد فروتن راد. او با دعوت از برخی هنرمندان هم‌دوره‌اش (نظیر علی دشتی، علی اکبر دهخدا، غلامرضا رشید یاسمی، بدیع‌الزمان فروزانفر و سید حسن تقی‌زاده) یک «آکادمی هنرهای زیبا» تأسیس کرد که هدفش جمع‌آوری فرهنگی از واژگان موسیقایی بود و به عقیده برخی پیش‌زمینه‌ای شد برای تشکیل فرهنگستان زبان و ادب فارسی.

وزیری همچنین بنیادی به نام «بنیاد وزیری» تأسیس کرد که هدف آن حفظ و انتشار آثار وزین موسیقی ایرانی از همه موسیقیدان‌ها بود. این بنیاد که پس از درگذشت وزیری به فراموشی سپرده شده بود بعدها توسط کیوان ساکت احیا شد اما کماکان به دلیل نداشتن بودجه فعالیت مؤثری ندارد.

نقد

منتقدان وزیری تقریباً هم‌رای هستند که وزیری تأثیراتی ماندگار بر موسیقی ایرانی گذاشت. محمود خوشنجام، موسیقی‌شناس ایرانی، از وزیری با لفظ «نیمای موسیقی ایران» (اشاره به نیمای پوشیج، خالق شعر نوی فارسی که تحولی اساسی در ادبیات فارسی ایجاد کرد) یاد کرده‌است. با این حال، دیدگاه‌های وزیری در برهه‌های زمانی مختلف مورد نکوهش منتقدان نیز قرار گرفته‌است.

دیدگاه وزیری برای تقسیم گام به ۲۴ ربع پرده مساوی مورد نقد بسیاری از موسیقی‌دانان معاصر او و پس از او بود. برای نمونه محمد مددیور در مقاله‌ای آن را مصادق «غربزدگی در موسیقی سنتی ایران» توصیف کرد. با این حال، برخی از موسیقی‌شناسان با اشاره به این که استفاده از اعتدال مساوی در موسیقی عربی نیز از زمان میخائیل مشاقه رو به رواج بوده‌است این انتقادها را پاسخ گفته‌اند. هر مز فرهت نیز این روش را کاملاً با موسیقی ایرانی ناسازگار نامیده‌است.

تلاش‌های وزیری برای آموزش موسیقی به سبکی متأثر از موسیقی کلاسیک اروپایی، مورد نقد برخی از موسیقی‌دانان سنتی قرار گرفت. از جمله منتقدان سرسخت او ابوالقاسم عارف قزوینی بود که در روزنامه‌های مختلف مجموعه‌ای از مقالات علیه او نوشت. گروهی دیگر از موسیقی‌دانان سنتی نیز، که تنها با آموزش موسیقی به روش سینه به سینه و بدون استفاده از نت‌نویسی آشنا بودند، تأکید وزیری بر نت‌نویسی موسیقی ایرانی و تدقیق در مسائل نظری را مغایر با اصول آموزشی موسیقی می‌دانستند. یکی دیگر از منتقدان سرسخت او غلامحسین مین‌باشیان بود؛ او که از نظامیان درباری بود، برخلاف وزیری به امکانات و حمایت دولتی دسترسی داشت و از آن برای تحت فشار گذاشتن وزیری و شاگردانش (همچون ابوالحسن صبا و روح‌الله خالقی) استفاده می‌کرد؛ به گفته حسین علیزاده، مین‌باشیان در کنار گذاشته شدن وزیری از مدرسه عالی موسیقی نقش داشت. از بین موسیقی‌دانان حال حاضر ایران، محمد رضا لطفی یکی از منتقدان شاخص سبک وزیری است و در نکوهش دیدگاه او و پیروی‌های شاگردانش همچون خالقی، مطالبی را طرح کرده‌است.

سبک موسیقی وزیری نیز، که در آن از پرش‌های غیر معمول، هارمونی‌های سه یا چهارصدایی، و فواصل کروماتیک که در موسیقی ایرانی معمول نبود استفاده می‌کرد، مورد نقد بود و توسط موسیقی دانان سنتی «بیگانه» تلقی می‌شد. از این گذشته، زمانی که بابت این قضیه به او انتقادی می‌شد، وزیری با آن منتقدان سرسختانه برخورد می‌کرد، آن‌ها را هنرمند نمی‌دانست و موجب رنجش آنان می‌شد. محمدرضا لطفی به نقل از روح‌الله خالقی (که شاگرد برجسته وزیری بود) چنین می‌نویسد که «کلنل با تمام تیزهوشی و تجربه، متوجه نشد که اهل موسیقی را نباید رنجانید.»

خلق و خو

برخی از افرادی که کارهای وزیری را نقد کرده‌اند، به خلق و خوی وزیری نیز اشاراتی داشته‌اند. هرمز فرهنگ در مدخلی که راجع به وزیری در دانشنامه ایرانیکا نوشت، او را فردی بسیار پرنرژی و منضبط توصیف کرده‌است که ورزش روزانه را حتی تا سنین پیری نیز ادامه داد. وی همچنین وزیری را دارای شخصیتی بسیار اثرگذار توصیف کرده که به فرهنگ غربی علاقه داشت و تلاش می‌کرد که ایران را از عقبگرد فرهنگی نجات دهد. روح‌الله خالقی نیز با واسطه از زبان همسر وزیری چنین نقل می‌کند که گاهی وزیری صبح پس از ورزش صبحگاهی به گوشه صندوق‌خانه می‌رفت و ساز می‌زد و چنان بر ساز زدن متمرکز می‌شد که تا غروب متوجه احساس گرسنگی نمی‌شد و غذا نمی‌خورد و حتی پس از آن هم باز به تمرین تار ادامه می‌داد.

وزیری از نظر داشتن یک شخصیت کاریزماتیک نیز زبانزد بود. حسین علیزاده چنین می‌گوید که حضور قدرتمند وزیری بر موسیقی‌دانانی که در زمان او صاحب سبک و صاحب نظر بودند نیز اثرگذار بود چنان‌که بر علی‌اکبر شهنازی و حتی درویش‌خان (که از استادان خود وزیری بود) نیز تأثیر گذاشت.

آثار

از وزیری آثار متعددی به شکل مکتوب و صوتی بر جای مانده‌است.

آثار مکتوب

- دستور تار و تعلیمات موسیقی، ۱۹۲۲ میلادی، برلین
- موسیقی نظری (در سه جلد برای دوره متوسطه)، ۱۳۱۳، تهران
- نظری مفصل به موسیقی غربی و آکوردشناسی، ۱۳۱۳، تهران
- آرمی موسیقی ربع‌پرده‌ای، ۱۳۱۴، تهران
- دستور ویولن برای دوره مقدماتی، ۱۳۱۵، تهران
- دستور ویولن شامل آوازهای ایرانی، ۱۳۱۵، تهران
- سرودهای مدارس «از پندهای سعدی»، ۱۳۱۶، تهران
- سه پیشاهنگ، ۱۳۱۶، تهران
- جوجه اردک زشت، ترجمه، ۱۳۱۷، تهران.
- خواندنی‌های کودکان، ۱۳۲۶، تهران
- مرال جنگل، ۱۳۲۸، تهران
- زیباشناسی در هنر و طبیعت، چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۲۹
- زیباشناسی تحلیلی اثر پی‌یر گاستالا، ترجمه توسط وزیری، چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۲۶
- تاریخ عمومی هنرهای مصور، چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۴۶

علاوه بر آثار فوق، مجموعه‌ای از سخنرانی‌های وزیری در زمینه هنر و زیباشناسی توسط سعید نفیسی جمع‌آوری و در قالب کتابچه‌ای به نام «در عالم موسیقی و صنعت» در سال ۱۳۰۳ یا ۱۳۰۴ منتشر شد.

آثار صوتی

- آثار بدون خواننده (شامل مارش ظفر، مارش لشکر جنوب، مارش ایران، مارش اصفهان، بندباز، دخترک ژولیده، ژیمناستیک موزیکال، حاضر باش، رقص دختر من، والس دو نامزد، سمفونی شوم، سمفونی نفت)
- سرودها (از جمله سرود ورزشکاران، سرود ای وطن، سرود پاینده ایران، مارش حرکت، سرود مهر ایران، سرود خاک ایران، و چند سرود برای مدارس)
- ترانه‌ها (شامل وصال دوست، مشتاق و پریشان، حسن عهد، اهل دل، کنار گلزار، اسرار عشق، موسم گل، راه وصال، صحبت دل، بهار، سوز من، بسته دام، ره عشق، پاداش، جدایی، دو بلبل)
- ترانه‌های کودکانه (شامل گنجشک محبوس، کودک یتیم، مادر، تاتی تاتی)
- آثار غنایی (شامل خریدار تو، گوشه نشین، شکایت نی، نیم شب، دل‌تنگ، دو عاشق، ناامید، و چند اثر دیگر روی اشعاری از سعدی، مولوی، حافظ و حسین گل‌گلاب)

آثار نمایشی

- اپرت گلرخ اپرت شوهر بدگمان اپرت دابی کچل یان‌تومیم‌ها (دزدی بوسه و لاسی‌ها)
- آثار دیرام (شامل دختر ناکام، جدایی، کودک یتیم)
- نمایشنامه‌ها (شامل تشک پر قو، خانم خوابند)

زندگی شخصی

وزیری اولین بار در ۱۹ سالگی ازدواج کرد. از این ازدواج تنها یک فرزند دختر به نام «بدر آفاق» (متولد ۱۹۰۹ م) باقی ماند. بدر آفاق بعدها با حسینعلی ملاح ازدواج کرد که ده سالی از او کوچکتر بود؛ ملاح از پیروان سرسخت وزیری بود و بعداً خود تبدیل به یک موسیقی‌شناس شد. زمانی که وزیری به اروپا سفر کرد از همسرش «اختر خانم» جدا شده بود. در سال ۱۹۳۷ م. با عذرا حجازی (خواهر محمد حجازی) ازدواج کرد.

غلامحسین حداد

غلامحسین حداد (متولد ۱۳۱۸) نوازنده دوتار و خواننده موسیقی نواحی خراسان است.

زندگی

غلامحسین حداد از سال ۱۳۶۶، فعالیت حرفه‌ای خود را در حوزه موسیقی آغاز کرد. او بجز نوازندگی و خوانندگی، مدتی طولانی به ساختن ساز مشغول بوده است. حداد و محمدابراهیم شریفزاده، از معدود هنرمندان باقی‌مانده از نسل عسگری‌پور، پور عطایی و درپور هستند.

غلامحسین بیگجه‌خانی

غلامحسین بیگجه‌خانی (زاده ۱۲۹۷ تبریز - درگذشته ۲۴ فروردین ۱۳۶۶ تبریز) نوازنده برجسته تار و از استادان مکتب تبریز موسیقی ایرانی بود.

زندگی‌نامه

او در سال ۱۲۹۷ شمسی در تبریز به دنیا آمد. پدرش حسینقلی خان بیگجه‌خانی نوازنده برجسته تار تبریز بود. بیگجه‌خانی از شش سالگی نزد پدر به آموختن تار پرداخت. پس از مرگ پدر در ۱۳۱۰ شمسی بیگجه‌خانی نزد شاگرد پدرش رضاقلی خان زابلی آذر آموزش خود را ادامه داد. او بعدها با دختر رضاقلی‌خان ازدواج کرد.

در دوران جوانی با گوش کردن به کارهای میرزا حسینقلی، درویش خان، نی‌داوود و علی‌اکبرخان شهنازی روی صفحه‌های سنگی قدیمی با ساز این استادان آشنا شد.

بیگجه‌خانی از تجربیات ردیفی اقبال آذر نیز آموخت و در کنسرتی در باغ گلستان تبریز با اقبال برنامه اجرا کرد.

بیگجه‌خانی هم‌زمان با تأسیس رادیو تبریز، فعالیت خود را در آن آغاز کرد و مدتی سرپرست ارکستر ایرانی رادیو تبریز بود. بعد در رادیو ایران مشغول به کار شد و مدتی نیز به دعوت نورعلی خان پرومند در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی به تدریس پرداخت. او آثاری نیز در تنظیم و اجرای موسیقی آذربایجانی دارد.

آخرین کنسرت او با گروه چاوش در سال ۱۳۶۳ برگزار شد.

غلامحسین بیگجه‌خانی در ۲۴ فروردین ۱۳۶۶ در بیمارستان ۲۹ بهمن تبریز درگذشت.

آثار

- تکنوازی‌های اصفهان، افشاری، سه‌گانه، شور، چهارگانه، با آواز اقبال آذر
- کنسرت بیات ترک و سه‌گانه در جشن هنر شیراز
- قسمت دوم بیداد در دستگاه همایون با آواز محمد رضا شجریان
- مجموعه رنگ‌های آذربایجانی

- اجرا و ضبط دستگاه‌های ماهور، سه‌گانه، همایون و آوازهای بیات اصفهان و بیات ترک
- کنسرت در کانون فرهنگی و هنری چاووش با محمدرضا لطفی در همایون و بیات ترک (سال ۱۳۶۳).

غلامحسین سمندری

غلامحسین سمندری (زاده ۱۳۱۱ در باخرز - درگذشت ۳ فروردین ۱۳۹۱ در تربت جام) دوتار نواز چیره‌دست خراسان و از نوابغ موسیقی این خطه بود.

زندگی و فعالیت هنری

سمندری در خانواده‌ای متوسط در باخرز به دنیا آمد. وی در کودکی همراه پدرش عبدالرحمان سمندری به شغل آرایشگری می‌پرداخت. از ۱۰ سالگی بود که به واسطه پدرش نواختن دوتار را آغاز کرد و در ۱۲ سالگی آن را به‌طور کامل آموخت.

پس از آن نیز به تدریج نزد استادان بزرگ موسیقی خراسان همچون غلامرضا قوی‌تن آموزش دید و همراه با رشد هنری در جشنواره‌های داخلی و بین‌المللی حضور یافت و عنوان‌هایی را نیز به دست آورد. از جمله این کشورها می‌توان آلمان، ایتالیا، فرانسه، یونان، لبنان، سوئیس و اتریش را نام برد.

اثرگذاری و اصالت

سمندری را بیش‌تر با مقام «سرو خرامان» و با آواز محمدابراهیم شریف‌زاده می‌شناسند. وی تأثیر زیادی بر موسیقی نواحی خراسان داشت که تا به امروز ادامه یافته‌است. وی با بهره‌گیری از جنس خاصی از تار و دو ماه کار بر روی سازش در سال ۱۳۴۳، دو تار ویژه‌ای را ساخت و پس از آن تلاش کرد آهنگ‌ها و مقام‌های قبلی را بر روی نظام کوکی تازه پیاده کند که سرانجام موجب تغییر گسترده‌ای در موسیقی خراسان شد.

وی که در همان سال برای شرکت در جشن فرهنگ و هنر به تهران رفته بود، ضمن ملاقات با استاد یگانه و به درخواست وی، سیم‌های دوتار وی را نیز دگرگون می‌کند و بدین ترتیب این تغییر رفته رفته در سراسر خراسان فراگیر می‌شود.

سمندری که به شنیدن موسیقی از طریق رادیو و گرامافون علاقه‌ای خاص داشت، با شنیدن قطعه‌ای کردی می‌کوشد با ساز خود آن را اجرا کند که با اجرای هنرمندانه آن آهنگ کردی وی در موسیقی تربت جام عمومیت می‌یابد.

وی در عین حال همواره بر اصالت ساز خویش تأکید داشت و هرگز پرده‌های ساز خود را از ۸ افزایش نداد. به گفته هوشنگ جاوید، سمندری هرچند در محافل جز نغمه‌ها، مقام‌ها و آهنگ‌های

فرهنگ موسیقایی خراسان و تربیت جام نمی‌نواخت اما نزد وی قطعات گوناگون موسیقی یابی، کوچه بازاری و حتی فرنگی را برای نشان دادن قابلیت‌های دوتار اجرا کرده‌است.

«یهودی منوهین»، ویولونیست مشهور بین‌المللی درباره او گفته است: حاضریم تمام افتخاراتم را بدهم، اما در عوض بتوانم پنجه‌های این مرد روستایی را داشته باشم.

حسن سمندری فرزند وی نیز می‌گوید: استاد سمندری را قبله دوتار خراسان رضوی نامیده بودند و همه هنرمندان و هنر دوستان از او به عنوان نوازنده‌ای چیره‌دست و به اصطلاح پنجه طلایی یاد می‌کردند.

آشنایی اخوان ثالث با سمندری

روزی کاستی از آثار غلامحسین سمندری به دست مهدی اخوان ثالث شاعر بنام خراسانی می‌رسد و وی را تحت تأثیر قرار می‌دهد به گونه‌ای که مشتاق دیدارش می‌شود. سرانجام در مجلسی او را می‌بیند و زمانی که سمندری دوتار به دست می‌گیرد، اخوان به گریه می‌افتد و شعر معروف «خون پاش و نغمه ریز...» را در توصیف او می‌سراید:

قربان زخمه‌های تو خون پاش و نغمه‌ریز
تو با دو سیم محشر کبری بپا کنی
از پنجه تو زخم جگر، خون دل چکان
تو زیر آب می‌بری و می‌دهی به دشت
استاد بی‌نظیر، حسین سمندری
«سرحدی» عجیب تو «فریاد» قرن‌هاست
در پهلوی دو تار تو، شش تار بی‌گمان
از من به «شیخ احمد جام» تو صد سلام
بیکوک تازه راه دگر می‌کنی، مگر
ساز عزیز خویش شنیدم فروختی
آقا شریف‌زاده که همراه ساز بود
آقای شهر و این همه خوش ذوق و اهل دل
از موی «تار نازک» خود تا چه دیده‌است
اطراف خواب بنده شنیدم که در سخن
آواز پیر و ساز تو دیگر به باد داد
و چیبزی نمانده بود مسلمان شویم باز
خنجر کشید بر جگرم زخمه تو مرد
من زیر و بم شنیده‌ام از این جهان بسی
ز آن زیرها به گوش من آمد نهیب
باران آب و نور روان بود چون جله
کاری هزار سازه کنی، با دو سیم، تو
دولوی خوشگل تو برد دست از همه
صد سمفونی به گرد دو تارت نمی‌رسد
باشد نوای «مسجد نور» تو چون دعا
پرواز می‌دهد «پرش جل» دل مرا
هر چند مدتی است صبحی نمی‌زنم

«سبزی‌ری» است این که زنی، یا «شتر خج»؟
شش تار خویش من شکم یانه؟ هان بگو
مضراب من برنجی و موی است سیم
دارد شتر خجی تو حکم شتر گلو
پر از کدام چشمه و دریا کنی سبُو؟
در آن دو تار گشته نهان، گرم‌های و هو
چون کله انشتن باشد بر کدو
آن زنده پیل، زنده صاحب آبرو
داری به ساز چند قناری نهان، بگو
کارزانتی از آن بخری، بر فلک نفو
بودش صدا مناسب و اشعار هم نکو
لطفی کن و سلام مرا عرض کن به او
کاینسان به درد بنالد، شیخی چو من دو مو
ور او که تل وزو مگن و ایکه رادیو
هم ور رادیو ره و هم ور تلوزو
ز «الله» و «یار» گفتن آن پیر نیکو
این تیغ را که کرده، بگو، در دلت فرو؟
زیر و بم تو می‌درد و می‌کند رفو
زور چنگیز بود یا دگر، آن ظلم زورگو؟
خورشید و ابر گشته دوان از هزار سو
رودی چنین بزرگ چه‌سان سازی از دو جو؟
با خال و داغ چون جگر من هزار لو
اینک «کرال» بتهوون و نیز صد چون او
حتی دعا مخوان تو، مگر پاک با وضو
تا عرش می‌روم چو دعا پاک و دوست جو
گوید پزشک نیست تورا زاین بئر عدو

اشکی گرفتی این سر صبحی ز من تو، مرد!
 پروانه‌ام من و تو «سمندر» کز آتش است
 ما و تو نسلمان به یکی اصل می‌رسد
 کم دست رفت بهر صبحی، سوی سبو
 معشوق و قبله‌ما، سوزان و روبرو
 یعنی به عشق، زنده بمانی پسر عمو
 تهران - فروردین ۶۳

آثار

از حسین سمندری تنها یک آلبوم به نام خون‌پاش و نغمه‌ریز در سال ۱۳۸۰ از سوی موسسه فرهنگی هنری ماه ریز مهر منتشر شد که یکی از پر فروش‌ترین آلبوم‌های موسیقی نواحی در ایران بوده است. این آلبوم گلچینی است به انتخاب ارشاد تهماسبی که از میان چندین ساعت صدابرداری از همراهی ساز حسین سمندری و آواز محمدابراهیم شریفزاده منتشر شده است. این آلبوم در بردارنده ۸ ترانه خراسانی است که قسمت‌های بسیاری از این ترانه‌های اصیل به خاطر ایرادات دفتر موسیقی وزارت ارشاد سانسور و حذف شده است. قطعات این آلبوم در اصل در اواسط دهه هفتاد و در استودیو بل در تهران صدابرداری شده‌اند. وی همچنین برخی قطعات آلبوم «موسیقی حماسی ایران ۸: موسیقی خراسان» را که از سوی حوزه هنری منتشر شد، در کنار غلام‌علی نی‌نوار، غلام‌علی پور عطایی و ذوالفقار عسگریور نواخته است.

علاوه بر این به گفته کیوان ساکت قرار بود کاری با آهنگ‌سازی وی، موسیقی حسین سمندری و آواز سالار عقیلی با شعر محمد خسروی ارائه شود اما برخی ممیزی‌ها و ایرادات از سوی شورای شعر خراسان موجب تعویق کار گشت و سرانجام با درگذشت حسین سمندری ساخت این اثر منتفی شد.

درگذشت

غلامحسین سمندری در نیمه‌های اسفند ۱۳۹۰ دچار سکته مغزی شد که موجب از کار افتادن دست چپش شد. بیماری وی که در بیمارستان سجادیه تربت جام بستری بود ادامه یافت و دچار عفونت ریه و حنجره نیز شده بود.

وی سرانجام روز سوم فروردین ۱۳۹۱ و در حالی که تنها چند ساعت از مرخص شدنش از بیمارستان می‌گذشت در سن ۷۹ سالگی، درگذشت.

اهدای ساز به موزه موسیقی

پس از درگذشت حسین سمندری، فرزندش حسن سمندری که شاگرد و همراه پدر بوده، شاگردان وی را آموزش می‌دهد. وی به منظور حفظ میراث حسین سمندری، ساز وی را به موزه موسیقی ایران اهدا کرد.

وی در این باره می‌گوید: پیش از این استاد سمندری وصیت کرده بود، ساز را به جایی تحویل بدهید که از آن به خوبی نگهداری کنند. او نزدیک به ۵۰ سال این ساز را دست گرفته بود و آن را بیشتر از پسرش دوست داشت. حتی وقتی می‌خواست ساز را روی سینه‌اش می‌گذاشت تا خوابش می‌برد. و بارها در مصاحبه‌هایش گفته بود که هیچ از مال دنیا نمی‌خواهم غیر یک ساز.

غلامحسین ظهیرالدینی

فلوت ویلن کمانچه

سازها

غلامحسین ظهیرالدینی (زاده ۱۲۹۰ هـ.خ در تهران - درگذشته ۱۳۶۰ در تهران) موسیقی‌دان، نوازنده و رهبر ارکستر اهل ایران بود.

زندگی هنری

غلامحسین ظهیرالدینی در سال ۱۲۹۰ در تهران و در خانواده‌ای اهل هنر متولد شد. برادر بزرگترش محمود ظهیرالدینی، نقاش و از بنیان‌گذاران هنر نوین تئاتر در ایران و برادر کوچکترش محسن ظهیرالدینی نیز بازیگر بود. غلامحسین ظهیرالدینی پس از پایان تحصیلات ابتدایی به هنرستان عالی موسیقی راه یافت و در رشته ساز فلوت و موسیقی کلاسیک فارغ‌التحصیل شد. او پس از ازدواج، ردیف‌های موسیقی ایرانی را نزد همسر خود که نوه آقاحسینقلی بود، آموخت. پس از آن به تدریس و نوازندگی در ارکسترهای مختلف مشغول شد. وی مدتی مسئول مرکز آموزش موسیقی وزارت فرهنگ و هنر بود. او همچنین مدتی به عنوان رهبر ارکستر ملی و کارشناس موسیقی در استان خراسان به فعالیت‌های موسیقی خود مشغول بود. وی غیر از فلوت، در نواختن سازهای ویلن و کمانچه نیز مهارت داشت.

فرزندان غلامحسین ظهیرالدینی؛ محمود، عباس، احمد، سیاوش و شورانگیز ظهیرالدینی، تحت نظر وی موسیقی را آموختند. از دیگر شاگردان او می‌توان به علی تجویدی، جواد بطحایی و سیامک شجریان اشاره نمود.

درگذشت

غلامحسین ظهیرالدینی در سال ۱۳۶۰ بر اثر ابتلا به سرطان پروستات درگذشت و در امامزاده عبدالله شهر ری به خاک سپرده شد.

غلام علی پور عطایی

غلام علی پور عطایی (زاده ۱۳۲۶ محمودآباد، تربیت جام - درگذشته ۱۲ مهر ۱۳۹۳ مشهد) نوازنده دوتار و سرآوازهای عارفانه و عاشقانه خراسان و پیشکسوت موسیقی نواحی خراسان بود.

زندگی‌نامه

غلامعلی عطایی متولد ۱۳۲۶ در منطقه محمودآباد تربیت جام و بازنشسته آموزش و پرورش بود. او از جوانی به خوانندگی و نوازندگی علاقه داشت.

دوتارزنی غلامعلی عطایی در چند مراسم شاهنامه خوانی از اجراهای به یادماندنی اش بود.

در اوان جوانی و در سال ۱۳۴۴ به سبب شهرت در نوازندگی و خوانندگی به تهران دعوت می‌گردد تا در تالار رودکی، مجامع هنری و سفارتخانه‌های اروپایی و رادیو و تلویزیون، همراه با گروه هنرهای آیینی، سنتی و حرکات موزون به سرپرستی هنرمند برجسته هنرهای آیینی «محمد فاروق کیانی‌پور» و دیگر هنرآفرینان میراث کهنسال به اجرای برنامه بپردازد که بسیار مورد اقبال واقع می‌شود. شهرت وی در این زمان تا بدانجا می‌رسید که ضمن سفر به سراسر ایران، برای اجرای برنامه در کشورهای گوناگون از وی دعوت به عمل می‌آید.

غلامعلی عطایی در گفتگویی درباره دوتار گفته بود:

"دوتار ساز دل است. هیچکس از عبارت دوتارنوازی استفاده نمی‌کند و همه می‌گویند؛ دوتارزنی. دوتار را می‌زنند، ولی بقیه سازها را می‌نوازند. دوتار یک جور فریاد است اما این زدن به معنای خشونت نیست. بیشتر جوشش و عصیان روح است. روال دوتارزدن اینگونه است که از یک دعوا شروع می‌شود و به آشتی ختم می‌شود."

او در ماه‌های آخر عمرش مبتلا به عفونت ریه و دردهای شدید کمر و گردن شده بود و سرانجام روز شنبه ۱۲ مهر ۱۳۹۳، در ۶۷ سالگی درگذشت.

فعالیت‌ها

وی همچنین در بیش از ۱۸ فیلم و سریال به کارگردانی افرادی چون واروژ کریم مسیحی، بهرام بیضایی ایفا نقش نموده است.

شرکت در مراسم شاهنامه خوانی با دوتار چون جنگ هفت لشکر، داستان سیاوش، داستان بیژن و منیژه، جنگ گک کوه زاد (قلعه‌ای در تربت جام به نام قلعه گگ) از دیگر فعالیت‌های وی است. عطایی برای خواندن «نواپی نواپی» و دیگر عاشقانه‌های خراسانی شهرت و محبوبیتی فراوان داشت.

فرامرز پایور

سال‌های فعالیت ۱۳۷۸-۱۳۳۳

همکاری‌های مرتبط
سرپرست گروه اساتید موسیقی
ایران و گروه پایور و (گروه همدلان
اهواز)

شاگردان
محمدرضا شجریان، سعید ثابت

فرامرز پایور، (زاده ۲۱ بهمن ۱۳۱۱ تهران – درگذشته ۱۸ آذر ۱۳۸۸ تهران) موسیقی دان ایرانی، ردیف دان، آهنگساز، مدرس و نوازنده سنتور و محقق موسیقی ایرانی بود. وی چهره ماندگار و یکی از تأثیرگذارترین‌های موسیقی ایرانی است.

آغاز کار هنری

فرامرز پایور در ۲۱ بهمن ۱۳۱۱ در تهران به دنیا آمد. پدرش علی پایور، هنرمند نقاش و استاد زبان فرانسه در دانشگاه تهران و پدر بزرگش مصور الدوله، نقاش چیره‌دست دوره قاجار بود که با نواختن ویولن، سنتور و سه‌تار آشنایی داشت. پایور، تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در دبستان عسجدی و دبیرستان دارالفنون تهران به پایان رساند. او در سال ۱۳۳۱ وارد خدمت نظام شد و یک سال بعد به استخدام وزارت دارایی درآمد.

وی در ۱۷ سالگی، آموزش موسیقی را نزد «ابوالحسن صبا» آغاز کرد در مدت شش سال ردیف موسیقی را فراگرفت. هنگامی که فرامرز پایور برای فراگیری سنتور به کلاس درس «ابوالحسن صبا» در خیابان ظهیرالاسلام رفت، سه سال از درگذشت آخرین بازمانده سنتورنوازان افسانه‌ای از نسل پیشین، «حبیب سماعی» می‌گذشت. ابوالحسن صبا که خود در دوره نوجوانی، سنتورنوازی را نزد «علی اکبرخان شاهی» و با تکنیکی گوناگون با روش خاندان سماعی فراگرفته بود، پس از مدتی نشست و برخاست با «حبیب سماعی»، روش سنتورنوازی او را برتر از استاد پیشین خود یافت؛ بنابراین با کوشش فراوان پاره‌ای از بداهه‌نوازی‌های وی را نت‌نویسی کرد. سپس «ابوالحسن صبا» کوشش کرد تا با آموزش روش درست سنتورنوازی به‌شماری از شاگردانش، از برافتادن روش سنتورنوازی نزدیک به آیین‌های هنری و زیبایی‌شناسی موسیقی دستگاهی ایران جلوگیری کند. در همین دوران، فرامرز پایور، یکی از برجسته‌ترین شاگردان «صبا» شد و تا سال ۱۳۳۶ که «ابوالحسن صبا» درگذشت، از آموزش‌های وی بهره برد.

پس از درگذشت ابوالحسن صبا، پایور نزد استادانی چون عبداله دوامی، موسی معروفی و نورعلی‌خان برومند به فراگیری ردیف درویش‌خان و ردیف میرزا عبدالله پرداخت.

فعالیت حرفه‌ای

فرامرز پایور از سال ۱۳۳۳، کار خود را در وزارت فرهنگ و هنر آن زمان و از سال ۱۳۳۷ آموزش سنتور را در هنرستان عالی موسیقی ملی آغاز کرد. او اولین سنتورنوازی بود که روی سنتور، نواسازی می‌کرد و تنها در پی بداهه‌نوازی نبود. به بیان دیگر، نخستین آهنگ‌سازی بود که ساز تخصصی او، سنتور بود.

او سپس هارمونی و کمپوزیسیون را در کلاس «امانوئل ملیک اصلانیان» آموخت. در سال ۱۳۴۱ برای ادامه تحصیلات کلاسیک خود، از طرف وزارت فرهنگ و هنر به انگلستان فرستاده شد. از دانشگاه کمبریج در زبان و ادبیات انگلیسی دانشنامه گرفت و در تمام این سال‌ها تلاش فراوانی در جهت معرفی موسیقی ایرانی و سنتور به محافل دانشگاهی انگلستان انجام داد که برنامه‌های دلپذیری از آن سال‌ها در آرشیو رادیو بی‌بی‌سی وجود دارد. در این سال‌ها، برای شناساندن موسیقی اصیل ایرانی، از طرف دانشگاه لندن و دانشگاه کمبریج از او خواسته شد تا کنفرانس‌هایی در این زمینه همراه با ساز خود ترتیب دهد. همه این کنفرانس‌ها با موفقیت انجام شد و از سوی این دانشگاه‌ها به دریافت جوایزی نائل گردید.

بازگشت پایور از انگلستان، همزمان با آغاز برگزاری جشن‌های هنر شیراز بود. او همه ساله با گروه اساتید و گروه نوازندگان فرهنگ و هنر، نمونه‌های ارزنده‌ای از آثار بزرگان موسیقی ملی و نیز آثار

خود را در این جشن‌ها اجرا می‌نمود. پایور در سال ۱۳۴۷ از وزارت دارایی به وزارت آموزش و پرورش (سازمان مبارزه با بی‌سوادی) منتقل و در سال ۱۳۵۵ بازنشسته شد.

«محمدرضا شجریان» در سال ۱۳۵۰ با فرامرز پایور آشنا شد و یادگیری سنتور و ردیف‌های آوازی را با او دنبال کرد.

سکته مغزی و درگذشت

فرامرز پایور، در سال ۱۳۷۸ دچار سکته مغزی شد و از آن زمان تا زمان مرگ نتوانست فعالیت هنری خود را ادامه دهد. با این حال، در این سال‌ها، برخی آثار قدیمی وی با تنظیم مهرداد دلنوازی و خوانندگی سالار عقیلی و با تأیید او تهیه و اجرا شدند. پایور سرانجام ۱۸ آذر ۱۳۸۸ در بیمارستان شهید باهنر منظریه تهران به علت ایست قلبی و مشکل تنفسی درگذشت.

آثار هنری

چکیده آثار فرامرز پایور در زمینه موسیقی به شرح زیر است:

بیش از هزار و پانصد ساعت اجرای گروهی و فردی روی صحنه‌های داخل و خارج از کشور

آهنگسازی و تنظیم قطعات فراوان موسیقی تربیت صدها شاگرد از چهار نسل متوالی

نت‌نویسی قطعات فراوانی از پیشینیان

حضور در هنرستان و هنرکده موسیقی ملی، اداره هنرهای زیبا و واحد موسیقی رادیو تلویزیون ملی ایران

نگارش کتب آموزشی سنتور (دومین کتاب «دستور سنتور» را در ۱۳۴۰ بعد از حسین صبا نوشت که تاکنون پرفروش‌ترین کتاب آموزش موسیقی در ایران بوده است)

نظارت بر کار گروه‌های دیگر و تصحیح آن‌ها

کار با خوانندگان بسیاری از جمله عبدالوهاب شهیدی، محمدرضا شجریان، محمود خوانساری، احمد ابراهیمی، خاطره پروانه، سیما بینا، مرضیه، نادر گلچین، سروش ایزدی، شهرام ناظری، حمیدرضا نوربخش، علی رستمیان، علیرضا افتخاری و بسیاری خوانندگان دیگر

کوشش‌های فرامرز پایور، پلی بود بین میراث ابوالحسن صبا و مرتضی محجوبی و جریانی که جوانان موسیقی‌دان و تحصیل‌کرده در دانشکده هنرهای زیبا از اوایل دهه ۱۳۵۰ به راه انداختند و الگوی موسیقی ایرانی امروزی شدند. در فاصله زمانی بین این دو، یعنی حدود پانزده سال، هیچ‌کس جز فرامرز پایور، کار جدی و پی‌گیر در زمینه موسیقی اصیل انجام نمی‌داد.

وی در اجراهای گروهی خود با شماری از نخبگان موسیقی ایرانی مانند: جلیل شهنواز(تار) و هوشنگ ظریف، رحمت‌الله بدیعی و علی اصغر بهاری (کمانچه)، حسن ناهید و محمد موسوی (نی)، حسین تهرانی و محمد اسماعیلی (تنبک) همکاری کرده است. در دهه ۱۳۶۰ به همراهی جلیل شهنواز، علی اصغر بهاری، محمد اسماعیلی و محمد موسوی، برای بار دیگر «گروه اساتید موسیقی ایران» را سازمان داد و سرپرستی، آهنگسازی و نوازندگی سنتور را در آن به دوش گرفت. این گروه، آثار ماندگاری با محمدرضا شجریان و شهرام ناظری اجرا کردند.

آواز عبدالوهاب شهیدی

عود من خداحافظ (عبدالوهاب شهیدی، فرامرز پایور، پرویز یاحقی و جهانگیر ملک)

نگاه گرم تو (زندگی) (عبدالوهاب شهیدی، فرامرز پایور، حسن ناهید، هوشنگ ظریف، رحمت‌الله بدیعی، محمد اسماعیلی)

بی تو به سر نمی‌شود (عبدالوهاب شهیدی، پرویز یاحقی، فرامرز پایور، جهانگیر ملک و هنرمندان دیگر)

اجرای عبدالوهاب شهیدی و ارکستر سازهای ملی و فرامرز پایور (مجموعه موسیقی تصویری در دستگاه سه گاه)

آواز محمدرضا شجریان

خلوت گزیده (گروه اساتید موسیقی ایران به سرپرستی فرامرز پایور، خواننده: محمدرضا شجریان)

راز دل (خون جوانان وطن) (گروه پایور به سرپرستی فرامرز پایور خواننده: محمدرضا شجریان)

انتظار دل (گروه اساتید موسیقی ایران به سرپرستی فرامرز پایور خواننده: محمدرضا شجریان)

ساز قصه گو (گروه پایور به سرپرستی فرامرز پایور و آواز محمدرضا شجریان)

یوسف گمگشته (گروه پایور به سرپرستی فرامرز پایور خواننده: محمدرضا شجریان)

آواز شهرام ناظری

دل شیدا (ارکستر پایور، آواز اصفهان، خواننده: شهرام ناظری)

کنسرت اساتید موسیقی ایران (گروه اساتید موسیقی ایران، آواز ابو عطا، خواننده: شهرام ناظری)

لیلی و مجنون (گروه پایور، دستگاه شور، خواننده: شهرام ناظری)

سایر آثار

آتش دل (آواز توسط علیرضا افتخاری)

به پاس نیمقرن فعالیت هنری استاد فرامرز پایور (آواز عبدالوهاب شهیدی، محمدرضا شجریان، شهرام ناظری، اسماعیل ادیب خوانساری و محمود کریمی)

آلبوم آموزشی دستور سنتور (فرامرز پایور) سی قطعه چهارمضراب (فرامرز پایور)

شهرناز (فرامرز پایور، حسین تهرانی) پرنیان (فرامرز پایور)

ضرباهنگ (فرامرز پایور، حسین تهرانی) شهر آشوب (فرامرز پایور، حسین تهرانی)

دلنواز (فرامرز پایور، حسین تهرانی) کرشمه (اجرای آثار درویش‌خان با ارکستر)

- پریزاد (اجرای آثار درویش‌خان با ارکستر) دلکش (اجرای آثار درویش‌خان با ارکستر)
- دستگاه ماهور و سه‌گانه (فرامرز پایور، هوشنگ ظریف و محمد اسماعیلی)
- نغمه‌هایی در دستگاه شور و ماهور (ارکستر پایور)
- شور، چهارگاه، به یاد حبیب سماعی (فرامرز پایور) دستگاه همایون (فرامرز پایور، محمد اسماعیلی)
- رهاورد (فرامرز پایور، جلیل شهنواز، محمد اسماعیلی) ضرب اصول (فرامرز پایور، حسین تهرانی)
- چهارباغ (گروه اساتید به سرپرستی فرامرز پایور، خواننده: علی رستمیان)
- حاصل عمر (پایور، بهاری، تهرانی) حکایت دل (گروه پایور، خواننده: علی رستمیان)
- پراکنده (فرامرز پایور، محمد اسماعیلی) این آلبوم همچنین با نام «در زیر باران» و در خارج از ایران نیز به اسم «یادگاری» منتشر شده‌است.
- ارغوان (گروه پایور، خواننده: علی رستمیان)
- شب مهتاب (مجموعه تصانیفی که علی رستمیان با گروه پایور خوانده‌است) نوای دل
- بداهه‌نوازی نوا، راست پنجگاه (فرامرز پایور) رنگ شهر آشوب (فرامرز پایور)
- گروه‌نوازی
- گفتگو (مجموعه دو نوازی برای سنتور و سازهای مختلف)
- پرده عشاق (گروه پایور، خواننده: حمیدرضا نوربخش)
- سروش بهار (ساخته فرامرز پایور، خواننده: بهرام باجلان) هفت پیکر
- مویه (گروه دلنوازی با همکاری فرامرز پایور، جلیل شهنواز، محمد موسوی)
- کرشمه نرگس (فرامرز پایور، جلیل شهنواز، محمد اسماعیلی، خواننده: سیامک شجریان)
- آواز محمود کریمی (سنتور: فرامرز پایور، سه تار: داریوش صفوت)
- تنها یک خاطره (فرامرز پایور و محمدرضا لطفی)
- عیاران (اجرای آثاری از احمد پژمان توسط گروه سازهای ملی)
- قطعاتی از استادان قدیم ایران (گروه سازهای ملی، تنظیم و سرپرست گروه: استاد فرامرز پایور)
- هم‌نوازی استادان (اجرای گروه پایور، انتشار در ۱۳۹۱)
- تعدادی از برنامه‌های گل‌ها با همکاری استاد فرامرز پایور: شماره ۱۰۳، ۱۰۷، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۵۰، ۱۵۶، ۱۵۸، ۱۶۲، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۵، ۱۰۲

و آثار بسیار دیگر

تألیف‌ها

دستور سنتور، دی ۱۳۴۰ سی قطعه چهارمضراب برای سنتور، اردیبهشت ۱۳۵۱
 هشت آهنگ برای سنتور، فروردین ۱۳۵۷ پرنیان (دونوازی برای تار و سنتور)، مهر ۱۳۵۸
 گفتگو (دونوازی برای ویلن و سنتور)، بهمن ۱۳۵۸ ردیف (چپ‌کوک) برای سنتور، مهر ۱۳۵۹
 مجموعه پیش‌درآمد و رنگ (برای سنتور)، مهر ۱۳۵۹
 مجموعه پیش‌درآمد و رنگ (برای ویلن)، مهر ۱۳۶۱ قطعات موسیقی مجلسی، مهر ۱۳۶۱
 فانوس، مهر ۱۳۶۱ تئوری موسیقی، اردیبهشت ۱۳۶۲ رنگ شهرآشوب، خرداد ۱۳۶۳
 دوره ابتدایی، شهریور ۱۳۶۷ رهگذر (دونوازی برای سنتور و فلوت)، شهریور ۱۳۶۸
 آموزش ابتدایی تار، شهریور ۱۳۷۳

ردیف آوازی و تصانیف قدیمی به روایت استاد عبدالله دوامی، شهریور ۱۳۷۵

ویرایش مجدد دوره‌های سنتور ردیف استاد ابوالحسن صبا {ویرایش اولیه توسط مسعود غریب زاده ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۵} (بازنویسی توسط پژمان آذرمینا)، فروردین ۱۳۷۸ فالگوش (هفت قطعه برای سنتور)، ۱۳۷۹ - نت‌نویس کامپیوتری مسعود غریب زاده - چهارمضراب از استادان قدیم ایران) گردآوری و تنظیم فرامرز پایور و تدوین شده توسط مینا افتاده، ۱۳۸۳

ردیف استاد ابوالحسن صبا برای سنتور چپ‌کوک، به کوشش فرامرز پایور، (انتقال به چپ‌کوک و ویرایش توسط مینا افتاده)، ۱۳۹۰، (نسخه اولیه این کتاب در اردیبهشت ۱۳۵۹ توسط خانم افتاده و زیر نظر استاد پایور آماده شده‌است)

فرامرز رضاپور

فرامرز رضاپور، (۱۳۹۳-۱۳۲۶) نوازنده و سازنده ساز قانون و رئیس «انجمن صنفی هنرمندان موسیقی ایران» بود.

وی از نخستین نوازندگان ساز قانون در ایران بود

زندگی‌نامه

فرامرز رضاپور متولد سال ۱۳۲۶ در شهر تهران بود. وی اولین استاد ساز قانون در ایران بود که نواختن این ساز را پس از فراگیری ساز سنتور و به صورت خود آموز در سال ۱۳۴۶ فرا گرفت. در آن زمان این ساز بیشتر در موسیقی عربی استفاده می‌شد و کمتر جایی در موسیقی ایرانی داشت. علاقه وی به ام کلثوم خواننده نامدار مصری، مشوق اصلی وی در یادگیری این ساز بود. با این حال وی در بسیاری از ارکسترهای ایرانی پیش از انقلاب ایران در سال ۱۳۵۷ قانون نواخت. پیش از انقلاب وی بارها برای شرکت به جشنواره‌های خارج از کشور شرکت نمود و با هنرمندانی همچون پرویز یاحقی، حمیرا، سوسن و مرضیه همکاری نمود. پس از انقلاب در مراسم خیریه سازمان بهزیستی به اجرای برنامه می‌پرداخت.

فرامرز رضاپور که از سازندگان قانون نیز بود، با بهره‌گیری از مشخصات این ساز، سنتور بدون کوکی (کروماتیک) ساخت که در سال ۱۳۷۴ مورد تأیید سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری قرار گرفت. هم‌اکنون این ساز ابداعی در موزه موسیقی ایران نگهداری می‌شود.

در سال ۱۳۷۷ به منظور پیگیری و بهبود وضعیت معیشتی و صنفی هنرمندان موسیقی موفق شد به همت جمعی از هنرمندان موسیقی، «انجمن صنفی هنرمندان موسیقی ایران» را پایه‌گذاری کند. این انجمن در تهران، تبریز، رشت، مشهد، اصفهان و چندین شهر دیگر حدود ۴۰۰۰ نفر عضو دارد. نام برده موفق شد برای اولین در ایران با تأسیس این صنف هنر موسیقی را به عنوان شغل به جامعه معرفی نماید و هنرمندان موسیقی را در سال ۱۳۷۷ تحت پوشش بیمه‌های تأمین اجتماعی در آورد.

رضاپور پس از مذاکرات فراوان موفق شد تا انجمن صنفی هنرمندان موسیقی ایران را به عضویت فدراسیون بین‌المللی موسیقی دانان جهان مستقر در پاریس در آورد و تا اواخر عمر به عنوان نماینده ایران در این نهاد بین‌المللی شناخته می‌شد.

رضاپور از حدود دو سال پیش از مرگ به بیماری سرطان لوزالمعده مبتلا شده بود. شنبه شب ۱۹ بهمن ۱۳۹۳ در سن ۶۷ سالگی در بیمارستانی در تهران درگذشت و در قطعه هنرمندان بهشت زهرا به خاک سپرده شد.

فربد یداللهی

نام شناسنامه‌ای	یدالله یداللهی
نام دیگر	فرید یداللهی

فرید یداللهی (زاده ۳ شهریور ۱۳۴۶ در تهران) نوازنده تمبک و سازهای کوبه‌ای اهل ایران است.

زندگی هنری

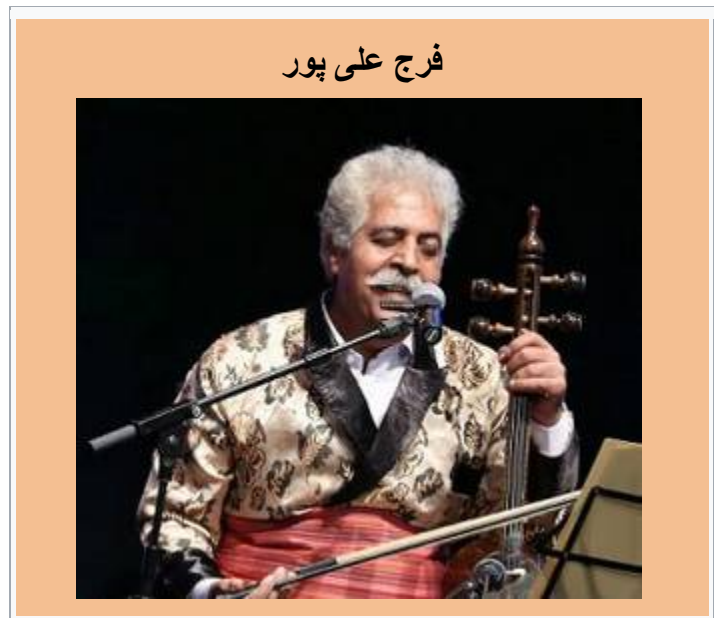
فرید یداللهی در سال ۱۳۴۶ در تهران متولد شد. او نواختن تمبک و سازهای کوبه‌ای را انتخاب کرد. دوره‌های آموزش تمبک را به مدت سه سال نزد محمد اسماعیلی گذراند و سپس نزد بهمن رجبی رفت. او همچنین ساز جدیدی به نام فرودو طراحی کرده و ساخته است که از دو اودوی متصل به هم ساخته شده است.

آلبوم‌شناسی

- آلبوم نفوذ که از ساخته‌های خود اوست و در آن به تکنوازی و بررسی شیوه نوازندگی تمبک با سبک‌های مختلف موسیقی جهان پرداخته است

کتاب‌شناسی

- کتاب آموزش تنبک به روایت فرید یداللهی (انتشارات چنگ)
- کتاب لنگار (شامل ریتم‌های لنگ و ترکیبات پیچیده‌تر نسبت به کتاب اول می‌باشد) انتشارات چنگ
- کتاب آموزشی برای ساز اودو (انتشارات چنگ)

فرج علیپور (زاده ۲۱ دی ماه ۱۳۳۸، خرم‌آباد) نوازنده کمانچه و بداهه‌نواز موسیقی مقامی لرستان، خواننده و از چهره‌های سرشناس موسیقی لری است. در ۱۳۹۴، نشان درجه یک هنری که معادل دکترای موسیقی است، توسط شورای ارزشیابی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به وی اعطاشد.

فعالیت‌ها

او از همان کودکی نوازندگی کمانچه را نزد عمویش آموخت. کمانچه او نخستین بار در سال ۱۳۴۸ در صفحه‌های گرامافون «دختر دهاتی» و «کیزه و شو» به خوانندگی بهمن اسکینی ضبط شد. از دیگر آثار او می‌توان به کاست و سی‌دی‌های زیر اشاره کرد:

- تکسوار به خوانندگی محمد میرزاوندی «دالکه» به خوانندگی رضا سقایی
  - یافته، آرزو و قدیم صیاد به خوانندگی بهمن اسکینی حرف دل با صدای غلام رضا سبزی‌علی
  - گل باغ با صدای فضل اله صفاری کنسرت موسیقی لری و بختیاری با صدای سیما بینا
  - آثاری همچون موسیقی محلی لری، داغ شقایق، تال، شادیانه، درسوگ آفتاب، شکوفه‌های موسیقی لرستان، چوپای، عزیز دل، میراث عشق، شانه شکی، سوز سیل، قالیباف و ...
- او از سال ۱۳۷۲ تا کنون کنسرت‌های متعددی را در کشورهای: آلمان، فرانسه، بلژیک، انگلیس، سوئد، نروژ، دانمارک، استرالیا، عراق و دبی اجرا نمود.

فرخ مظهري

فرخ مظهري (زاده ۲۶ بهمن ۱۳۲۸ در اصفهان) نوازندهٔ تار، سه تار، عود، تنبک و پیانو اهل ایران است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

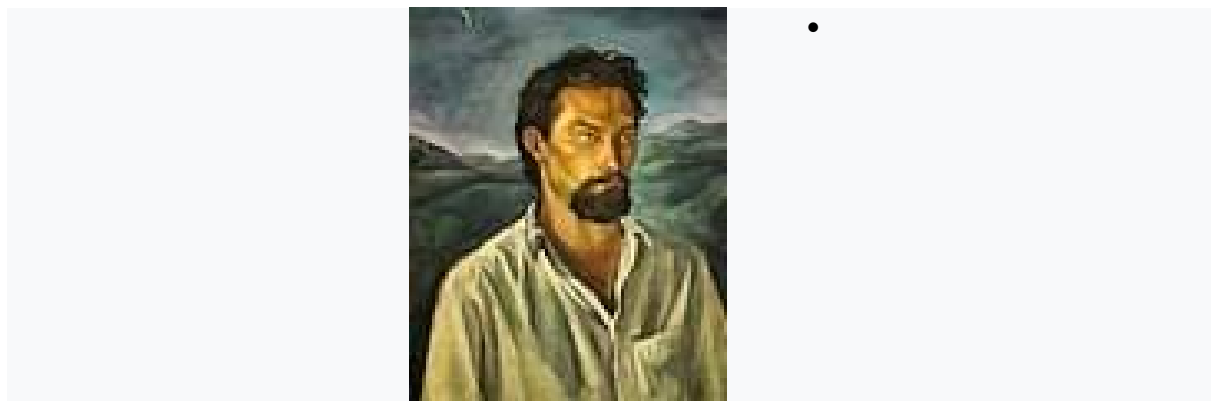
فرخ مظهري متولد ۱۳۲۸ در اصفهان است. او از آموزش‌های علی اکبر خان شهنازی، نور علی برومند و هوشنگ ظریف بهره برده‌است. او همچنین با ارکستر فارابی به سرپرستی حسین دهلوی همکاری کرده‌است. مظهري مسئول آرشيو موسیقی در کتابخانه پارک لاله بود و همچنین از اعضای گروه‌های چاوش، گروه شیدا و گروه عارف بوده‌است.

او همچنین نوازنده تار گروه همنازان شیدا (گروهی به سرپرستی محمد رضا لطفی) است.

آثار

- آلبوم بیداد به همراه گروه‌های شیدا و عارف با صدای محمد رضا شجریان
- آلبوم دستان به همراهی پرویز مشکاتیان و با صدای محمد رضا شجریان
- شرکت در آثار گروه همنازان شیدا به سرپرستی محمد رضا لطفی (به عنوان مثال وطنم ایران، یادواره عارف قزوینی، هنر گام زمان، یادواره استاد نور علی برومند، مجموعه‌های چاووش و ...)

نگارخانه

پرتره‌ای از فرخ مظهري که توسط همسر او نیلوفر قادری نژاد کشیده شده‌است

مظهري در کنسرت هنر گام زمان که در سالن میلاد نمایشگاه بین‌المللی تهران برگزار شده‌است.

مظهري در کنار محمد رضا لطفی در مکتب خانه میرزا عبدالله

فرزاد عندلیب

فرزاد **عندلیبی** در اول فروردین سال ۱۳۵۰ در شهر سنندج و در خانواده ای اهل عرفان و موسیقی بدنیآ آمد. فرزاد در چنین فضایی بود که از سه سالگی دف و دایره را آغاز نمود و در پنج سالگی ساز ملودیکا و پیانو را می نواخت و همان دوران در ارکستر موسیقی خردسالان سنندج به سرپرستی استاد حسن کامکار دعوت به همکاری شد. از وی نزدیک به ۳۷ اثر صوتی و تصویری منتشر شده موجود توان به راست پنجگاه، آئینه رو، سروستان، دوری، باقدسیان، تازه به تازه، است. از این آثار می مونس جان، بند کبود، پاییز نیزار، مجنون، نسیم نی، سکوت، ردیف آوازی استاد صبا برای ساز نی، خدا حافظ، آئینه ی اشک، هزار افسان دف ... اشاره کرد. وی شاگردان بسیاری را در زمینه ساز دف تربیت نموده است

فرهاد ارژنگی

فرهاد ارژنگی (۱۳۱۷تهران-۱۳۴۰تهران خورشیدی) آهنگساز، نوازنده تار و نقاش بود. فرهاد ارژنگی فرزند نقاش **رسام ارژنگی**، است که از ۵۰۰ سال پیش خانواده وی **نقاش** و **بیکر تراش** بوده اند.

زندگی نامه

وی از هفت سالگی نواختن تار را نزد **علی اکبر خان شهنازی** آغاز کرد و طی ۱۵ سال تمرین و نواختن تار به چنان پیشرفتی رسید که هنگامی که موسی خان معروفی از **آکادمی موزیک ایران** بازنشسته شد و برای جایگزینی ایشان مسابقه ای ترتیب دادند، فرهاد ارژنگی برنده این آزمون دشوار شد و در ۲۰ سالگی به عنوان استادیار در هنرستان عالی موسیقی به آموزش هنرجویان پرداخت. فرهاد، چندی بعد به درخواست اداره هنرهای زیبا در تلویزیون که تازه آغاز به کار کرده بود، تار نواخت و با سفر به **ترکیه**، **افغانستان** و **پاکستان**، موسیقی ایرانی را به مردمان آن کشورها بیشتر شناساند. مرگ فرهاد ارژنگی در سال ۱۳۴۰ اتفاق افتاد. علت حقیقی مرگ او هنوز هم روشن نشده و مدارک مطمئنی درباره ی آن به دست نیامده است.

آثار

از آثار موسیقایی وی

- کتاب دوره ردیف کلاسیک در ایران (از مکتب آقا حسینقلی)
- دوره ردیف عالی (ساخته علی اکبرخان شهنازی) سازشناسی و موسیقی در خاورزمین
- پیش درآمد و رنگ های قدیمی آهنگ های بسیاری را ساخت و آنچه که از ایشان اکنون برجای مانده افزون بر ۲۳ آهنگ است

هوشنگ ظریف

«فرهاد ارژنگی بسیار پرتکنیک و باحساس ساز می‌زد و اگر ایشان بود، بهترین نوازنده تار بود.»

علیرضا میرعلینقی

با اظهار تأسف از اینکه چرا خانواده موسیقی، ۵۰ سال از ارژنگی یادی نکرده‌است، گله کرد: «به همان نسبت که در این سال‌ها تجلیل‌ها زیاد شده، اصل موسیقی به محاق بی‌اعتنایی رفته‌است.»

یادروز

در تاریخ یکشنبه ۲۴ مهر ۱۳۹۰ در فرهنگسرای ارسباران بعد از ۵۰ سال پس از درگذشت یادروز وی برگزار شد و از کتاب «نقش فرهاد» که در بردارنده آثار نت‌نویسی شده اوست، رونمایی شد.

فرهنگ شریف

فرهنگ شریف (زاده ۳ فروردین ۱۳۱۰ در آمل – درگذشته ۱۷ شهریور ۱۳۹۵ در تهران)، دارای نشان درجه یک هنری معادل دکتری، از چهره‌های ماندگار موسیقی، نوازنده و بداهه نواز تار اهل ایران بود.

شروع فعالیت هنری

فرهنگ شریف در سوم فروردین سال ۱۳۱۰ در آمل متولد شد. وی از چهارسالگی تحت تأثیر آموزش موسیقی به وسیله پدرش و نیز رفت و آمد بزرگان موسیقی ایران به منزل آن‌ها خصوصاً **عبدالحسین شهنازی** و **مرتضی نی داوود** بود. پدر فرهنگ شریف دکتر داروساز بود و با اهل هنر نیز حشر و نشر بسیاری داشت. فرهنگ شریف تار را نزد **عبدالحسین شهنازی** و **مرتضی نی داوود**، که از تارنوازان بزرگ اواخر دوره قاجار و اوایل پهلوی بودند آموخت، بر خلاف اظهارات اشتباه **محمدرضا لطفی** که بر این باور بود تار را نزد **علی اکبر شهنازی** برادر بزرگتر **عبدالحسین شهنازی** آموخته، فرهنگ شریف تنها شاگرد **عبدالحسین شهنازی** بود و شاگردی دیگر جز ایشان نداشت. اما شیوه نوازندگی وی به استادانش شباهتی نداشت و مخصوص خود او بود.

در دوازدهسالگی نخستین تکنوازی خود را که زنده از رادیو پخش می‌شد با موفقیت اجرا کرد و به‌دنبال آن در اغلب برنامه‌های گل‌ها به عنوان تکنواز آواز، خوانندگان برنامه را همراهی می‌کرد، بخصوص برنامه‌ای که در **تالار وحدت** در ۱۳۵۳ همراه با حسین و اسدالله ملک، محمد موسوی و محمودی خوانساری و امیر ناصر افتتاح اجرا کرد، تمرکز و شفافیت نوازندگی او روی صحنه، شنیدنی بود.

سبک و تدریس

وی با ابداعاتی که در نحوه انگشت‌گذاری و مضراب‌زنی در نقاط مختلف سیم‌های تار انجام می‌داد، از تار صدایی کاملاً متفاوت به وجود آورد که بسیاری معتقدند زیباترین صدای تولیدشده از ساز تار است. وی با قریحه بی‌مانندش ملودی‌هایی بسیار لطیف و زیبا ساخته‌است. استفاده از ظرفیت‌های تار در صدادهی‌های متنوع، سکوت‌های سنجیده، آفرینش جملاتی فارغ از قالب‌های ردیف، جواب‌های کوتاه و مؤثر، اجرای ماهرانه انواع کنش‌ها و مالش‌های طولی و عرضی که ریشه در روش‌های ویولن‌نوازی ایرانی دارد، تکیه بر خیال آزاد و قدرت ایجاد موقعیت‌های خلسه‌آور در هنگام تکنوازی و آفرینش کوک‌های گوناگون اختصاصی از ویژگی‌های برجسته هنر نوازندگی فرهنگ شریف به‌شمار می‌رفت، به گونه‌ای که سبک و اسلوب نوازندگی‌اش منحصر به خود او بوده و از ساز هیچ نوازنده‌ای به غیر از ساز خودش شنیده نشده‌است. همچنین او چند سال در آمریکا اقامت کرد و در دانشگاه‌های معتبر آنجا نیز کرسی استادی داشت. شریف بعد از بازگشت به ایران کلاس تدریس خصوصی تأسیس کرد و در کلاس‌های دانشگاه به عنوان نوازنده میهمان دعوت شد. سیمین دانشور در سال‌های تدریس زیباشناسی در دانشگاه تهران، سال‌های ۱۳۴۰ گاه از فرهنگ شریف دعوت می‌کرد که در کلاس‌های استتیک برای دانشجویان تار بزند و او نیز با کمال فروتنی می‌پذیرفت.

در کلام دیگران

یا به تعریفی از بزرگان موسیقی اصیل ایران:

جلیل شهناز، نوازنده تار:

ساز گرم و دلنشین یعنی تار آقای فرهنگ شریف.

علی تجویدی، آهنگساز و نوازنده ویولون:

آقای فرهنگ شریف در ساز تار ویرتوئز هستند. نوازندگی فرهنگ شریف برپایه بداهه آکنده از سونوریت‌های بی نظیر و صدادهی‌هایی بسیار شفاف و رساء و خلق فضاهایی پر از آرامش، ملودیهایی غیرقابل وصف و موتیف‌هایی پر از اصالت و فرهنگ ایرانی می‌باشد. تکنیک ایشان بسیار شسته و رفته‌است.

من همواره در خلق آثار و نوازندگی بسیار تحت تأثیر سبک این استاد بزرگ تار بوده‌ام.

احمد عبادی، نوازنده سه‌تار:

هیچ‌کس در بداهه نوازی نظیر فرهنگ شریف نیست. فرهنگ شریف بداهه موسیقی اصیل ایرانی است.

علی اکبر گلپایگانی، خواننده:

تار فرهنگ شریف پرچم ایران است.

بیژن ترقی، شاعر معاصر:

بیهوده مکن ذهن پراکنده خود تار این زخمه زن نادره فرهنگ شریف است

نواب صفا، شاعر معاصر:

فرهنگ نیست که اینچنین چنگ می‌زند! بال فرشته ایست که آهنگ می‌زند

داریوش پیرنیاکان، آهنگساز و نوازنده تار:

استاد فرهنگ شریف از چهره‌های بسیار بارز تارنوازی ایران است. زمانی که موسیقی در رادیو تعطیل شد نوازنده‌های برجسته‌ای چون استاد شریف ادامه دهنده راه موسیقی بودند. شیوه تارنوازی شریف مختص به خود او است و با نوازندگی دیگر استادان تارنواز بسیار متفاوت خواهد بود. مضراب استاد شریف بسیار شفاف است و همواره از ملودی‌های زیبایی استفاده می‌کرد.

کیوان ساکت، آهنگساز و مدرس دانشگاه:

استاد فرهنگ شریف یکی نوابغ نوازندگی تار معاصر بود که شیوه نوینی در نوازندگی و نگاه به نوازندگی تار را فراروی نسل خودش و نسل‌های بعدی گشود پیش از استاد فرهنگ شریف، تنها کسی که شیوه جدیدی از نوازندگی تار را ابداع کرد استاد علی‌نقی وزیری بود.

نشان درجه‌یک هنر

فرهنگ شریف دارای گواهی‌نامه درجه‌یک هنری معادل دکترا بود که در دوره ریاست‌جمهوری محمد خاتمی به وی اهدا شد. همچنین نکوداشت فرهنگ شریف در فرهنگ‌سرای ارسباران با حضور افرادی حسین الهی قمشه‌ای، انوشیروان روحانی، داوود گنجه‌ای، هوشنگ ظریف، میلاد کیایی، محسن کرامتی، عبدالحسین مختاباد، سعید ثابت، افلیا پرتو، معصومه مهر علی، فخری ملک‌پور، سیما مافیها، شهرام میرجلالی و حسین پرنیا برگزار شد.

کنسرت‌ها

او از سوی مرکز حفظ میراث فرهنگی شرق در دانشگاه موزه هنر لندن برای برگزاری کنسرت پژوهشی و همچنین تشکیل کارگاه تخصصی ساز تار دعوت شد. در این سفر علاوه بر اجرای کنسرت پژوهشی ویژگی‌های ساز تار را در ۵ جلسه تشریح کرد. این کنسرت از سوی دانشجویان و علاقه‌مندان با استقبال فراوانی مواجه شد. فرهنگ شریف کنسرت‌های پژوهشی در کشورهای آلمان و انگلستان برگزار نمود. فرهنگ شریف در ایران نیز کنسرت‌های متعددی در تالارهای متعدد و جشنواره‌ها برگزار کرد و همچنین همراه با محمدرضا شجریان کنسرت‌های متعددی در کشور ایران و کشورهای مختلف اجرا نمود.

کارنامه هنری

فرهنگ شریف در کارنامه هنری خود با خوانندگانی چون حسین قوامی، گلیا، ایرج، تاج اصفهانی، دلکش، غلامحسین بنان، محمدرضا شجریان، علیرضا افتخاری، محمود محمودی خوانساری، مرضیه، حمیرا، هایده، روح‌انگیز و ناهید دایی جواد هم‌نوازی داشت و در چند فستیوال بین‌المللی از جمله فستیوال موسیقی برلین توانسته‌است ساز تار را به‌خوبی به جهانیان بشناساند. فرهنگ شریف چند سالی را در دانشگاه‌های مطرح آمریکا به امر آموزش موسیقی مشغول بوده‌است.

درگذشت

فرهنگ شریف در ۱۷ شهریور ۱۳۹۵ در ۸۵ سالگی در تهران درگذشت. و در قطعه هنرمندان بهشت زهرا به خاک سپرده شد.

آثار

در آرشیو موسیقایی فرهنگ شریف، آثار زیادی را چه در بخش تکنوازی تار و چه در همراهی با خوانندگان مختلف چون ایرج، علی اکبر گلپایگانی، محمود محمودی خوانساری، عبدالوهاب شهیدی، محمدرضا شجریان و ... وجود دارد؛ و به عنوان یکی از پرکارترین نوازندگان در برنامه‌های مختلف گلهای جاویدان، گلهای صحرائی، گلهای رنگارنگ، برگ سبز، یک شاخه گل، گلهای تازه، گلچین هفته، و برنامه تکنوازان رادیو) و ارکستر روح‌الله خالقی و اسدالله ملک همکاری داشته‌اند.

- «من می‌خوام به خونه خدا برم» شعر: لیلا کسری (هدیه) - خواننده: هایده و ترانه «گل گریه» با شعری از از بیژن ترقی و صدای اکبر گلپایگانی
- آثار متعدد در برنامه گل‌ها به همراه آواز بنان، اکبر گلپایگانی، ایرج
- موی سپید با آواز اکبر گلپایگانی

- بزم عاشقان با آواز ایرج و اکبر گلپایگانی
- همایون (برنامه گل‌ها با محمد رضا شجریان)
- عیدانه (برنامه ای بمناسبت عید سعید فطر در چهارگاه با آواز محمد رضا شجریان)
- عالم شیرین (اجرای در همایون با آواز محمود محمودی خوانساری و یولون حبیب‌الله بدیعی تنبک جهانگیر ملک)
- چشم سیه (اجرای در شور با آواز نادر گلچین، یولون حبیب‌الله بدیعی، تنبک جهانگیر ملک)
- شام و سحر (اجرای در دشتی با حضور هایده، کوروس سرهنگ زاده و آواز محمود محمودی خوانساری، یولون حبیب‌الله بدیعی، تنبک جهانگیر ملک)
- به یاد دوست (با یولون حبیب‌الله بدیعی)
- هم نوایی در اصفهان (اجرای در اصفهان با یولون پرویز یاحقی، نی محمد موسوی، تنبک جهانگیر ملک)
- شفق (اجرای در اصفهان با یولون پرویز یاحقی، نی محمد موسوی، تنبک جهانگیر ملک)
- بزم خراباتیان (اجرای با آواز محمد رضا شجریان، یولون پرویز یاحقی، نی محمد موسوی)
- مرید خرابات (اجرای در بیات ترک با آواز محمد رضا شجریان و تنبک جهانگیر ملک ۱۳۶۳)
- مرغ همایون (اجرای با آواز محمد رضا شجریان، نی محمد موسوی)
- کوی باده فروشان (با حضور فرهنگ شریف، احمد عبادی، حسن ناهید، علی تجویدی، پرویز یاحقی)
- آینه دار (اجرای خصوصی در شور)
- به یاد خالدی (اجرای خصوصی در دشتی ۱۳۷۳)
- دقیقه ای عشق (چهارمضرب مخالف سه گاه با همراهی یولون علی تجویدی و ضرب امیرناصر افتتاح)
- معراج (بیات اصفهان با یولون حبیب‌الله بدیعی و تنبک جهانگیر ملک)
- دخترک ژولیده (اجرای قطعات حاضر باش، دخترک ژولیده، رنگ بندباز علینقی وزیری)
- قطره شبنم (با همکاری هنرمندانی چون جلیل شهناز، اسدالله ملک، مجید نجاحی و...)
- صد سال تار (با حضور هنرمندانی چون هوشنگ ظریف، جلیل شهناز، محمد رضا لطفی، علی اکبر شهنازی)
- ۲۳ قطعه برای تار و سه تار (انتشار و نت نگاری کتاب توسط هوشنگ ظریف)

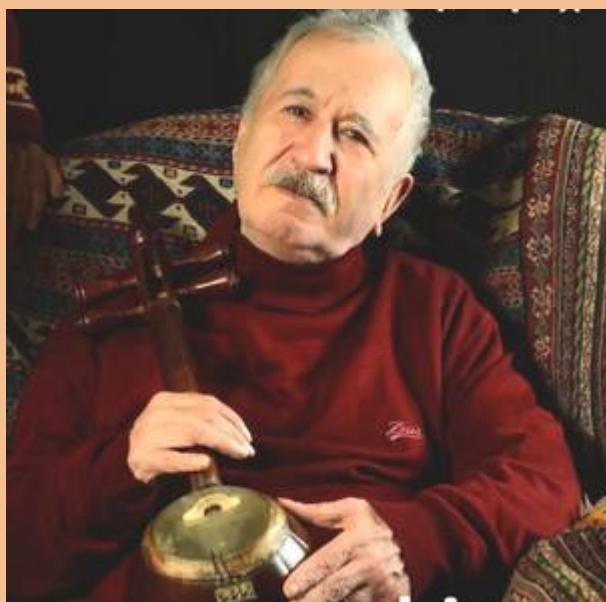
آلبوم‌ها

- پیوند مهر با آواز محمد رضا شجریان (۱۳۶۳) عشاق شور معشوق
- کرشمه اصفهان چنگ اورنگ ۲ و ۱ زیر جد ساز و نوا
- مونس جان ۲ و ۱ دردانه سدره نازنین یار زخمه (۱۳۸۲) عاشقانه‌ها (۱۳۸۳)
- زمرد (۱۳۸۴) آه باران با آواز محمد رضا شجریان (۱۳۸۸) چنگ اورنگ ۲ و ۱ (۱۳۹۱)
- سمیرا با همکاری اسدالله ملک
- آناهیتا با همکاری اسدالله ملک و یولون، جهانگیر ملک تنبک
- مینای شکسته با همکاری اسدالله ملک
- غروب کوهستان با همکاری اسدالله ملک
- غنچه پائیز با همراهی یولون اسدالله ملک
- آزاده با همراهی یولون اسدالله ملک
- آتش افروز با همراهی یولون اسدالله ملک

- گل افروز با همکاری همایون خرم
  - جان افروز با همکاری همایون خرم
  - مهر افروز با همکاری همایون خرم
  - بهار بهاره با صدای حمیرا آهنگسازی آلبوم و تکنوازی تار
- ترانه‌شناسی

خواننده	نام ترانه	ترانه‌سرا	آهنگساز
هایده	شب میخونه	هدیه	فرهنگ شریف
شهلا سرشار	چین زلف	هما میرافشار	فرهنگ شریف
شهلا سرشار	قسم	هما میرافشار	فرهنگ شریف
شهلا سرشار	پشیمون	هما میرافشار	فرهنگ شریف

فرود گرگین پور

هنر تهران

دانشگاه

نور علی برومند

استاد

فرود گرگین پور (زاده ۱۳ اسفند ۱۳۲۴ در ایل قشقایی – درگذشته ۱۰ دی ۱۳۹۸ در تهران) موسیقی‌دان، نوازنده ویولن و کمانچه اهل ایران بود.

زندگی‌نامه

فرود گرگین پور برادر فرهاد گرگین پور و خواهرزاده محمد بهمن بیگی از نوازندگان نامی ایل قشقایی بود. همسر او افسانه جهانگیری از خواننده‌های مشهور قشقایی است.

وی از کودکی با نوازندگی آکاردئون، یادگیری موسیقی را آغاز کرد و در سال ۱۳۴۲ جهت اعتلای کار خویش از کلاس‌های نور علی برومند، حبیب‌الله بدیعی، علی تجویدی و علی اصغر بهاری بهره برد. سال ۱۳۵۴ تحصیلات موسیقی در دانشگاه تهران را به پایان رساند و از همان سال به تشویق نور علی برومند به نواختن ساز کمانچه پرداخت. از آثار وی می‌توان ترکمن صحرا، هجران، کوراغلو و مجموعه موسیقی قشقایی را نام برد.

بزرگداشت

در تاریخ ۹ بهمن ۱۳۹۴ مراسم بزرگداشتی برای وی با حضور افرادی چون حسین علیزاده، محمود دولت‌آبادی، جواد مجابی و حسین الهی قمشه‌ای در فرهنگسرای نیاوران تهران برگزار شد.

درگذشت

فرود گرگین پور، سه‌شنبه ۱۰ دی‌ماه ۱۳۹۸ در شهر تهران بر اثر ایست قلبی درگذشت و در شهرستان آباد استان فارس در کنار برادر خود فرهادگرگین پور به خاک سپرده شد.

فرید الهامی

استاد سید ایاز قزوینه‌ای

آلبوم درفش کاویانی و همکاری با استاد شهرام

پراوازه ناظری، هزاره تنبور

فرید الهامی (متولد 23 فروردین ۱۳۵۹ در صحنه، کرمانشاه در خانواده‌ای هنرمند متولد شد. پدر بزرگ او استاد سید ایاز قزوینه‌ای از اساتید صاحب سبک مقام بوده و همچنین پدرش از اهالی برجسته منطقه کرمانشاه می‌باشد.

آغاز فعالیت

در هفت سالگی به تشویق مادر سه تار را نزد پسر عموهایش، سید صفی الدین، سید وهاب و همزمان به فراگیری تنبور نزد پدر بزرگ سید ایاز قزوینه ای آغاز کرد. پس از وفات پدر بزرگ شاگردی را نزد سید امرالله شاه ابراهیمی ادامه داد؛ و مقام‌های باستانی و حقانی تنبور را نزد ایشان فرا گرفت.

فعالیت حرفه‌ای

وی در سال ۱۳۷۹ اقدام به تشکیل گروه موسیقی زمزمه عشق کرد و همزمان در روچیار به سرپرستی استاد بهروز طاهری ادامه فعالیت داد و در سال ۱۳۸۴ گروه فردوسی را پایه نهاد. از سال ۱۳۸۵ مشغول به تمرین و ضبط دو اثر شاهنامه کردی (تراژدی رستم و سهراب) و شاهنامه فردوسی (ضحاک مار دوش) با آهنگسازی ایشان و صدای شهرام ناظری می‌باشد و برای اولین بار در سال ۱۳۸۵ سعی نموده یک داستان از شاهنامه فردوسی به اختصار (با گروه تلفیقی مقامی، سنتی) روایت کند.

انتشار آلبوم درفش کاویانی در سال ۱۳۹۴ همراه با گروه فردوسی و استاد شهرام ناظری ثبت و ضبط آلبوم هزاره تنبور که شامل مقامهای صحنه و گوران و بخشی از مقامهای حوزه لکستان و ترکستان در سال ۱۳۹۷ حاصل پانزده سال تحقیق از جمله آثار منتشر شده ایشان است . .

تشکیل گروه Mystical Music Of East Trio تلفیق

موسیقی مقامی تنبور، قلندری بلوچستان و موسیقی کلاسیک هندوستان و اجراهایی در شهرهای تهران کرمان و شیراز، زنجان و ....

ثبت و ضبط آلبوم آی عشق مجموعه اشعار عاشقانه احمد شاملو با آهنگسازی و آواز فرید الهامی، دکلمه سیروس شاملو و تنظیم آرش عادل پور.

ثبت و ضبط آلبوم عشق نامه با آهنگسازی فرید الهامی و تنظیم ارشک رفیعی . .

نامزد بهترین تیتراژ برای جشن حافظ با عنوان آخرین داستان با هنرمندی استاد شهرام ناظری .

ساخت موسیقی تیتراژ پایانی انیمیشن آخرین داستان

قرار گرفتن انیمیشن آخرین داستان در لیست کاندیدای اسکار 2020، ساخت تیتراژ پایانی

آثار

- هزاره تنبور درفش کاویانی (به صورت صوت و تصویر) شاهنامه کردی 2
- عشق نامه (تنبور و ارکستر سمفونیک) فیلم مستند تنبور آلبوم بداهه نوازی تنبور
- انسانم آرزوست با صدای غزاله فیلی نژاد (منتشر شده در کشور آمریکا)
- آی عشق اشعار احمد شاملو

کنسرت‌ها

- کنسرت موسیقی عرفانی شرق اولین کنسرت: زمزمه عشق سال ۱۳۷۹ در شهر صحنه
- کنسرت گروه تنبور نوازی زمزمه عشق در بوشهر
- اجرای شاهنامه خوانی گروه فردوسی و استاد شهرام ناظری در پاریس فستیوال اورینتالیست سال ۱۳۸۸
- برگزاری کنسرت در بیش از بیست استان کشور همراه با گروه فردوسی و استاد شهرام ناظری کنسرت در فستیوال کارناژ تونس ۱۳۸۸ اجرا در دانشگاه تهران سال‌های ۹۱ و ۹۴
- اجرا در دانشگاه صنعتی شریف اجرا در دانشگاه مهندسی برق و الکترونیک کازرون

- اجرا در سالن همایش‌های برج میلاد سال ۸۲ اجرای در آکسفورد انگلستان سال ۹۷
- اجرا در سالن همایش‌های برج میلاد تهران سال ۹۱ با گروه فردوسی
- و اجراهای متعدد همراه با استاد شهرام ناظری در بسیاری از
- شهرهای تهران، قزوین، ساری، رشت، قشم، اهواز، کرمانشاه، اراک، کرج، نور، شیراز، اصفهان و....
- کنسرت موسیقی عرفانی شرق در شهرهای تهران کرمان شیراز اصفهان زنجان و....
- پرفورمنس رستم و سهراب در کتابخانه ملی ایران برگزاری کنسرت عرفان شرق

فستیوال‌های بین‌المللی موسیقی

- اجرا در سالن همایش‌های برج میلاد سال ۸۲ فستیوال اوریتالیست پاریس سال ۸۸
- اجرا در کارتاژ فستیوال کارتاژ تونس سال ۸۸ تور کنسرت آلمان در سال ۸۷
- اجرا در تئاتر شهر پاریس سال ۹۶
- اجرا در دانشگاه آکسفورد به همراه استاد شهرام ناظری با گروه مانا نقش در پروژه زبان عشق

اجرا در رادیوهای بین‌المللی

- اجرا در رادیو فرانسه اجرای زنده در تلویزیون kurdsat
- اجرای زنده در تلویزیون nrt2 اجرای زنده در تلویزیون گلی کوردستان

داوری در مسابقات

- داوری جشنواره یزد

ویدئوها

- آلبوم هزاره تنبور جنون عشق، استاد شهرام ناظری، فرید الهامی و گروه فردوسی
- گروه فردوسی، اجرای قونیه ضرب زورخانه و باستانی
- اجرای گروه فردوسی با اجرای شهرام ناظری نمی دانی مگر دردم؟
- شاهنامه خوانی نیایش خروشیدن کاوه دادخواه مقام مجنونی و شاهنامه خوانی
- پادشاهی ضحاک و تولد فریدون مقام جلو شاهی باستانی و سحری قیام کاوه
- the mystical music of east[20]

کنسرت موسیقی عرفان شرق نوای موسیقی عرفانی شرق

آهنگسازی تیتراژ فیلم انیمیشن آخرین داستان همنازی با درشن آنند

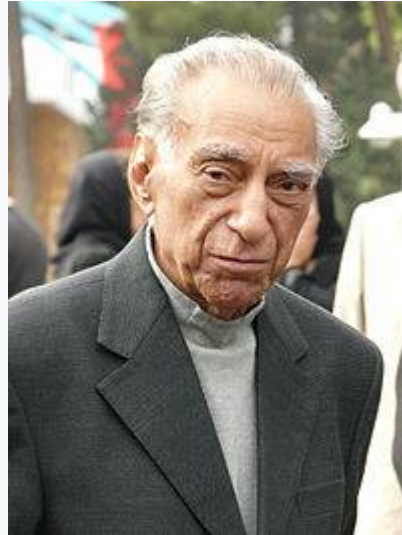
مصاحبه‌ها

- مصاحبه با فرید الهامی درباره آلبوم درفش کاویانی در رسانه نوا مصاحبه با فرید الهامی درباره
- نامگذاری شهر تنبور نگاهی به مصاحبه‌های فرید الهامی با مهرنیوز نگاهی به مصاحبه‌های
- فرید الهامی با ویستا مصاحبه شبکه تلویزیونی NRT2 با فرید الهامی مصاحبه و اجرای
- زنده فرید الهامی در شبکه کردستان مصاحبه با فرید الهامی در رادیو گفتگو

فعالیت‌های کنونی

- سرپرست و آهنگساز گروه فردوسی تدوین کتاب هزاره تنبور

- تشکیل گروه موسیقی عرفانی شرق و تور کنسرت‌های این گروه
- مدیر www.ferdowsimusic.com | آموزشگاه موسیقی فردوسی
- مدیر موسسه پارسه سروش فردوسی

فریدون حافظی

فریدون حافظی (۱ بهمن ۱۳۰۵ کرمانشاه – ۱۶ خرداد ۱۳۹۲ تهران) موسیقی‌دان، آهنگ‌ساز و نوازنده تار، سه‌تار اهل ایران بود.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

او از نوجوانی شیفته نواختن تار بود و چندان این شیفتگی را به پشتکار و جدیت آراسته بود که هنگامی که برای آزمون ورودی هنرستان موسیقی نزد استادان این هنرستان تار نواخت، ستایش ایشان را برانگیخت و او را به رادیو معرفی کردند. او بعدها برای کامل کردن اندوخته‌هایش از موسیقی به ایتالیا رفت.

حافظی همچنین تحصیلاتش را در رشته حقوق پی گرفت و مدتی مدیر کل روابط عمومی وزارت راه بود اما به سبب اشتغالاتش در حوزه موسیقی، از این کار کناره گرفت.

حافظی پیشینه‌ای ۵۰ ساله در آموزش تار و سه‌تار داشت. گفته می‌شود خوش‌صداترین تار ساخته‌شده توسط استاد یحیی تارسان به رسم هدیه از سوی استاد موسی معروفی در اختیار ایشان قرار داده شده بود. او پس از مرتضای داوود و عبدالحسین شهنازی یکی از سه نوازنده‌ای است اجازه تکنوازی در رادیو داشتند. جلیل شهناز، فریدون حافظی و فرهنگ شریف این سه نوازنده بودند. تکنوازی‌ها و همچنین هم‌نوازی او همراه استادان و بزرگانی چون احمد عبادی، همایون خرم، حسن‌علی دفتری، محمد موسوی، جهانگیر ملک، اسدالله ملک، مجید نجاحی، رضا ورزنده، کامران داروغه، منصور صارمی و منصور نریمان به ویژه در مجموعه تکنوازان به یادگار مانده‌است.

گذشته از تار که ساز تخصصی او بود، در جوانی عود نیز می‌نواخت و در نواختن بیانو نیز چیره‌دست بود. حافظی همچنین جز نواختن سازهای گوناگون دستی هم در آهنگ‌سازی داشت و از آن جمله تصنیف‌های بسیاری از او به یادگار مانده. از مشهورترین آثار وی می‌توان «رقص گیسو» را نام برد که با صدای زنده‌یاد دلکش جاودانه شده‌است.

از ویژگی‌ها و نکات ستودنی زندگی حافظی اشتغال داشتنش به موسیقی تا سنین کهن‌سالی است. او حتی در ۹۰ سالگی همچنان به انتقال آموخته‌ها و اندوخته‌هایش از یک سو و آهنگ‌سازی و تنظیم تصانیف از دیگر سو سرگرم بود و تا بازپسین روزهای زندگی‌اش دست از تلاش برای اعتلای

موسیقی و پرورش استعداد‌های نوظهور بر نداشت. بازپسین ساخته‌های او با صدای سالار عقیلی و اجرای ارکستر ملی به رهبری فرهاد فخرالدینی ضبط و تنظیم شد.

او در بیست و یکمین جشنواره بین‌المللی موسیقی فجر در سال ۱۳۸۴ مورد تقدیر قرار گرفت.

درگذشت

فریدون حافظی به علت شکستگی استخوان ران در فروردین ۱۳۹۲ زیر عمل جراحی قرار گرفت. اما پس از مرخصی از بیمارستان در ۱۶ خرداد ماه همان سال درگذشت. پیکرش پس از تشییع در تالار وحدت در قطعه هنرمندان بهشت زهراي تهران به خاک سپرده شد.

فریدون ناصری

ساز(ها)

سازهای کوبه ای

ویولنسل

اعضای پیشین

ارکستر سمفونیک تهران

کانون آهنگسازان سینمای ایران

تحصیلات

فارغ التحصیل هنرستان عالی موسیقی

علت سرشناسی

رهبری ارکستر سمفونیک تهران

بنیانگذار

کانون آهنگسازان سینمای ایران

فریدون ناصری (زاده ۱۴ آبان ۱۳۰۹ در تهران - درگذشته تیر ۱۳۸۴ در تهران)، نوازنده تیمانی. او سالها رهبر ارکستر و مدیر هنری ارکستر سمفونیک تهران بود.

زندگی هنری

از کلاس پنجم به هنرستان عالی موسیقی رفت و به یادگیری ویولنسل و سازهای ضربی پرداخت. از سال سوم دبیرستان در کلاس‌های هارمونی ثمین باغچه بان شرکت کرد و بعد از اخذ دیپلم هارمونی تخصصی، طی چهار سال دوره عالی کنترپوان، فوگ و اصول آهنگسازی را نزد وی آموخت. سپس

به بلژیک رفت و در کنسرواتوار سلطنتی بروکسل، در کلاس‌های آهنگسازی، تصنیف موسیقی فیلم و رهبری ارکستر آندره سوری شرکت کرد.

فعالیت‌ها

- نوازندگی در ارکسترهای ناسیونال بلژ و ارکستر رادیو تلویزیون با گروه موسیقی تازه بروکسل.
- همکاری با رادیو و تلویزیون ایران در دهه ۴۰ و ۵۰.
- همکاری در تاسیس ارکستر فارابی به رهبری مرتضی حنانه.
- ساخت موسیقی فیلم از جمله: موسیقی فیلم‌های «ستارخان» ساخته علی حاتمی، «حسن سیاه» از پرویز اصانلو، «فصل خون» از حبیب کاوش، «محکومین» و «تاریخ‌سازان» از هادی صابر، «کفش‌های میرزا نوروز» از محمد متوسلانی، «آن سوی مه» و «ناخدا خورشید» از ناصر تقوایی و شماری از مجموعه‌های تلویزیونی.
- عضو شورای مرکزی و از بنیانگذاران کانون آهنگسازان سینمای ایران.
- منصب مدیر عامل خانه موسیقی ایران.
- انتخاب شده به عنوان چهره ماندگار در دومین همایش چهره‌های ماندگار (۱۳۸۱)

آثار

- ترجمه کتاب اصطلاحات جهانی و لغات رایج موسیقی به زبان ایتالیایی نوشته رافائل کودکار، ۱۳۶۲
- ترجمه کتاب چگونه یک پارتیتور ارکستر را بخوانیم. نوشته ادوارد لیندنبرگ. انتشارات سرود، تهران، ۱۳۷۶.
- کتاب تاریخ موسیقی روس (تألیف)، ۱۳۷۹.
- کتاب فرهنگ جامع اصطلاحات موسیقی (تألیف)، ۱۳۸۱.
- قطعه سمفونیک حماسه فلسطین که برای ارکستر سمفونیک تصنیف کرد.

درگذشت

او در تیرماه ۱۳۸۴ پس از مدتی بستری‌بودن به علت نارسایی قلبی در بیمارستان مدائن تهران درگذشت.

کتابخانه فریدون ناصری

پانزده سال پس از درگذشت فریدون ناصری، سجاد پورقناد سردبیر ژورنال گفتگوی هارمونیک با کمک نیما ناصری فرزند فریدون ناصری، آثار به جای مانده از او را در کتابخانه اش مورد ارزیابی قرار دادند و در این کنکاش، پارتیتورهای زیادی از آثار منتشر شده و منتشر نشده او به همراه تعداد زیادی، نامه، سند، دست نوشته و... از فریدون ناصری و دیگر هنرمندان موسیقی ایران کشف شد.

فضل‌الله توکل

آلبوم پرآوازه نسیم عقیق آوازه خوان

فضل‌الله توکل (زاده ۱۴ آبان ۱۳۲۱ در تهران)، آهنگساز و نوازنده سنتور اهل ایران است.

زندگی هنری

فضل‌الله توکل در ۱۴ آبان سال ۱۳۲۱ در تهران متولد شد. پدرش افسر ارتش و مادرش دبیر ریاضی و زبان فرانسه بود. او تحصیلات ابتدایی را در مدرسه ایران طی کرد. پس از آن، دوران دبیرستان را در «دبیرستان پهلوی» و سپس در «دبیرستان مروی» گذراند و در سال تحصیلی ۱۳۳۹ دیپلم رشته طبیعی را از دبیرستان مروی دریافت کرد. به جهت معاشرت و آشنایی پدر بزرگ پدرش با هنرمندان، در سن ۶ یا ۷ سالگی به کلاس «حسین تهرانی» راه یافت و نزد وی دوره تمبک نوازی را سپری نمود. در سن ۹ - ۸ سالگی پدرش برای او یک ساز «سنتور» خرید. پس از آن وی نزد آقای «خائفی» (معلم موسیقی مدرسه) دوره ابتدایی سنتور نوازی را فرا گرفت.

سپس بعزت مأموریت پدر در شیراز، به شاگردی «بهادر نوزری» درآمد و در ادامه دوره‌های مختلف ردیف نوازی ایران را با «علی تجویدی» آغاز کرد. او در سال ۱۳۳۵ به دعوت «علی تجویدی» به عنوان نوازنده سنتور در «ارکستر شماره ۲ رادیو» پذیرفته شد و یکسال بعد در «ارکستر شماره ۳ رادیو» به سرپرستی «پرویز یاحقی» نیز به عنوان نوازنده فعالیت‌های هنری خود را پی گرفت. وی در سال ۱۳۳۷ به دعوت «داوود پیرنیا» به «برنامه گل‌ها» راه یافت. «گل‌های صحرایی شماره ۵» (در دستگاه شور) و «برگ سبز شماره (۶۵)» به همراهی آواز «محمود محمودی خوانساری» و تمبک «امیرناصر افتتاح» از اولین اجراهای تکنوازی او به‌شمار می‌آیند. از او به عنوان تکنواز آثار متعددی در برنامه‌های مختلف گل‌ها (گل‌های جاویدان، برگ سبز، گل‌های رنگارنگ و یک شاخه گل) به جا مانده است. وی پس از اخذ دیپلم به کشور انگلستان رفت و

در دانشگاه کمبریج موفق به اخذ مدرک فوق لیسانس در رشته اقتصاد گردید. پس از بازگشت به ایران از سال ۱۳۴۵ مجدداً همکاری خود را با رادیو ادامه داد. او در سال ۱۳۴۵ با ساخت آهنگ (قهر و ناز) با صدای اکبر گلپایگانی به جرگه آهنگسازان پیوست.

وی در سال‌های بعد با آهنگ‌هایی نظیر «دل بی‌قرار» (ابو عطا)، «نقش غم» (سه گاه)، «آشیانه» (شور) و «مهربونی» با همکاری اکبر گلپایگانی به آهنگ‌سازی و تکنوازی در رادیو ادامه داد. او همچنین آثار متعددی با صدای «حمیرا» به صورت صفحه و نوار کاست منتشر کرده‌است. (ترسم فراموش کنی، گذشتم، خواهم که رسوا بشی و یادم نمیره، از آن جمله اند)

آهنگسازی

پس از انقلاب سال ۱۳۵۷ همکاری او با رادیو قطع و مجدداً در سال ۱۳۷۲ این همکاری آغاز شد. وی با همکاری «اسدالله ملک» «ارکستر همنازان» را در صدا و سیما بنا نهاد. تکنوازی‌های متعددی حاصل این همکاری است که در آرشیو صدا و سیما موجود است.

در سال ۱۳۷۲ همکاری او با «اکبر گلپایگانی» با آهنگ‌های «عشق» و «آهسته آهسته» از سر گرفته شد. در سال ۱۳۷۴ آلبوم موسیقی «آوازه خوان» با ۸ ترانه به آهنگسازی و ترانه‌سرایی فضل‌الله توکل در اختیار عموم قرار گرفت.

در سال ۱۳۷۸ ضمن همکاری مجدد با «اکبر گلپایگانی» و ارائه دو آلبوم «مست عشق» و «عقیق» همکاری خود را با «علیرضا افتخاری» آغاز کرد. حاصل این همکاری آلبوم موسیقی «نسیم» بود. «غم زمانه» و «خاطرات جوانی» از دیگر آلبوم‌های موسیقی وی با صدای «علیرضا افتخاری» است. همسر وی «بیتا» از خوانندگان زن ایران بوده‌است.

شیوه نوازندگی

او در نواختن سنتور و همچنین آهنگسازی دارای سبکی مخصوص به خود است. وی علاوه بر سنتور بر نوازندگی ویلن نیز تسلط دارد. پرویز یاحقی بارها شیوه سنتور نوازی فضل‌الله توکل را منحصربه‌فرد خوانده بود و او را بی‌رقیب می‌دانست.

اسدالله ملک، جوادسازی فضل‌الله توکل و نواختن وی در هنگام همنازی‌هایش را بسیار تحسین می‌نمود و بارها در محافل هنری وی را برترین نوازنده سنتور دانسته بود.

در برنامه تکنوازان و همنازان، او پیوسته با تکنوازان و هنرمندانی نظیر حبیب‌الله بدیعی، پرویز یاحقی، همایون خرم و اسدالله ملک همکاری داشته‌است.

آثار

در برنامه تکنوازان و همنازان او پیوسته با تکنوازان و اساتید برجسته استادان حبیب‌الله بدیعی - پرویز یاحقی - همایون خرم و اسدالله ملک و دیگر اساتید همکاری داشته‌است؛ و حاصل این همکاری تعداد زیادی نوار است که در آرشیوهای گوناگون موجود می‌باشد.

- آلبوم مضراب عشق آلبوم زخم عشق آلبوم عمری عاشقانه نواختم ۱
- آلبوم عمری عاشقانه نواختم ۲ آلبوم زمزمه مهتاب
- آلبوم بوی کوچه باغ‌ها (همراه استاد جهان‌شاه برومند)
- آلبوم سه گاه زند (با گویندگی زنده یاد استاد نادر گلچین)
- آلبوم کیمیای مهر (با خوانندگی مهرداد پیکر زاده)
- آلبوم سراب آرزو (با خوانندگی احمد رضا نساجان) آلبوم پرنده (استاد ایرج خواجه امیری)
- آلبوم نم نم باران کجاست (با خوانندگی مسیح مریمی)

- آلبوم مست عشق (استاد اکبر گلپایگانی) آلبوم آوازه خوان (استاد اکبر گلپایگانی)
- آلبوم غم زمانه (با صدای علیرضا افتخاری، به اهتمام فریدون شهبازیان)
- آلبوم نسیم (با صدای علیرضا افتخاری، شعر از حسین منزوی)

ترانه‌شناسی

خواننده	نام ترانه	ترانه‌سرا	آهنگساز	تنظیم	آلبوم
اکبر گلپایگانی	ساقی	فضل‌الله توکل	فضل‌الله توکل	مجید اخشابی	مست عشق
	عبادت				
	باغبان خسته			علی تجویدی	
	سرنوشت				
	مهربان				
	عشق پاک				
	ساز و آواز			اسداله ملک	
	قهر و ناز				
	شب				
	نقش غم				
آوازه خوان خسته	آرش سزاوار			آوازه خوان خسته	

			فضل الله توکل	شعر ناگفته	
غم زمانه		فضل الله توکل	فضل الله توکل	دروغه	<u>علیرضا افتخاری</u>
				ای داد بی داد	
				رویا	
				رنگانگ	
				یا رب	
				صدای خسته	
				مژده بهار	
				غم زمانه	
خاطرات جوانی	<u>بهنام صبوحی</u>	فضل الله توکل	فضل الله توکل	تنها	
				لحظه شمار	
				تا به کی	
				مشق	
				نمیدونی	
				ای کاش	

				باران	
			فضل الله توکل	عشق تازه	
				شب پر ستاره (بی کلام)	
			فضل الله توکل	شب پر ستاره (راه)	
			فضل الله توکل	رفیق	
<u>نوای اساتید</u>		فضل الله توکل	<u>اکبر آزاد</u>	گندم طلایی	
			<u>مشفق کاشانی</u>	به یاد <u>استاد تاج</u>	
<u>نسیم</u>	<u>بهنام صبوحی ، پورناظری</u>	فضل الله توکل	<u>حسین منزوی</u>	گل‌های اطلسی	
				ساقی	
				دل ای دل	
				گمشده	
				حصار	
				خزان گل نسرين	

آوار به همراهی

				سه تار	
				مولا	
		فضل الله توکل	فضل الله توکل	روزگار	<u>بهرام حصیری</u>
		<u>حسین صمدی</u>	فضل الله توکل	پرنده	<u>ایرج</u>
		فضل الله توکل	فضل الله توکل	ترسم فراموشم کنی	<u>حمیرا</u>
				خواهم که رسوا شوی	
	<u>وبولون از پرویز یاحقی</u>	فضل الله توکل	<u>هما</u> <u>میرافشار</u>	آسمون (با دلم تو همزبونی)	
بی نوا دل	<u>انوشیروان روحانی</u>	<u>انوشیروان روحانی</u>	فضل الله توکل	دل شکسته	<u>مهستی</u>
دخترک فال بین		فضل الله توکل	فضل الله توکل	اولین دیدار	<u>هوشمند عقیلی</u>
ماندگار	عارف شکوری			روزگار	
طلوع	<u>پیام طونی</u>	فضل الله توکل	فضل الله توکل	ای دریغ	معین
	آرا			شراب	
خراباتی		فضل الله توکل	<u>تورج</u> <u>نگهبان</u>	دل سرده سرده	<u>هایده</u>

خراباتی	فضل الله توکل	فضل الله توکل	تورج نگهبان	راضی مشو	
همسر		فضل الله توکل	رضا عبداللهی	غربت	مازیار
		فضل الله توکل	فضل الله توکل	وسوسه	بیبا
بگو آبادی کجاست	لقمان ادهمی	فضل الله توکل	فضل الله توکل	دروغه	احمد آزاد
چشمون من		فضل الله توکل	فضل الله توکل	رفتم از یادت	شیلا

قباد ظفر

نام شناسنامه‌ای کیقباد ظفر بختیار

فرزند خسرو خان سردار ظفر

قباد ظفر (زاده ۱۲۸۴ – درگذشته ۱۳۷۳) موسیقی‌دان و نوازنده سنتور اهل ایران بود. او از شاگردان حبیب سماعی، ابوالحسن صبا بود.

زندگی هنری

کیقباد ظفر بختیار (قباد ظفر)، فرزند خسرو خان سردار ظفر از خان‌های بختیاری و نوه حسینقلی خان ایلخانی، در سال ۱۲۸۴ متولد شد. او ابتدا برای فراگیری ساز سنتور به حبیب سمعی مراجعه نمود، سمعی به وی پیشنهاد کرد که نخست سنتور را نزد ابوالحسن صبا فرا بگیرد. وی پس از آموختن سنتور از صبا، به جهت تکمیل آموخته‌هایش از آموزش‌های حبیب سمعی بهره برد. او از معدود شاگردان حبیب سمعی در ساز سنتور بود که شیوه وی را ادامه داد.

حبیب سمعی از بین شاگردانش ۳ نفر را تأیید کرده‌است، او در این مورد گفته‌است: «فقط مهندس قباد ظفر و مرتضی عبدالرسولی و نورعلی برومند شاگردان واقعی من هستند که حوصله به خرج می‌دهند و ابراز علاقه می‌نمایند و گر نه دیگران فقط هوس نواختن سنتور دارند و جز مدت کوتاهی با من کار نمی‌کنند و هنوز چیزی فرانگرفته مجلس درس را ترک می‌گویند.»

آثار هنری

از جمله آثار برجای مانده از قباد ظفر، می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- آلبوم موسیقی «ضربی‌خوانی‌های حسین تهرانی» به همراه: تمبک حسین تهرانی، ویلن و سه‌تار ابوالحسن صبا، پیانوی مرتضی محجوبی، ویلن علی تجویدی و مهدی خالیدی و تار لطف‌الله مجد.
- آلبوم موسیقی «صد سال سنتور» (گزیده‌ای از شیوه‌های سنتورنوازی در دوران معاصر)، تکنوازی در دستگاه شور
- آلبوم موسیقی «مجموعه آثار ۱ و ۲ ادیب خوانساری» (آواز ابوعطا)

قربان سلیمانی

قربان سلیمانی (۱۲۹۹ - ۳۰ دی ۱۳۸۶)، بخشی و نوازنده دوتار و خواننده موسیقی محلی شمال خراسان قوچان بود.

حاج قربان در منطقه سرولایت و در روستای علی‌آباد قوچان به دنیا آمد. او زیر نظر پدرش کربلایی رمضان، که خود از دوتارنوازان مشهور شمال خراسان بود، نواختن دوتار را آموخت و بعد از مرگ پدرش از بخشی‌های شمال خراسان همچون خان‌محمد، عوض (عیوض) و غلامحسین تعلیم گرفت.

زندگی‌نامه

حاج قربان در کودکی به همراه پدر روستای خود را به دلیل شغل پدر که آرایشگر (سلمانی) بود به قصد شهر ترک کرد و در روستای علی‌آباد ساکن گردید؛ و به همین دلیل است که نام خانوادگی ایشان به دلیل شغل پدر سلیمانی نام گرفت. وی در سال ۱۳۴۵ به دلیل توصیه‌ی یکی از متشرعین، دست از موسیقی کشید؛ ولی در سال ۱۳۶۲، دوباره نواختن را آغاز کرد.

حاج قربان در کنسرت‌هایی در ایران و خارج از ایران شرکت کرد و یک آلبوم از آثار او منتشر شد. وی همچنین به کشورهای بسیاری مانند پرو، هلند، تونس، ترکیه، بلژیک، انگلستان، سوئیس، کلمبیا، اکوادور، پاناما، فرانسه و چند شهر آمریکا نیز سفر کرد.

از جمله افتخارات وی می‌توان به کسب مقام اول جشنواره‌ی موسیقی لیون فرانسه و همچنین احراز مقام ستاره‌ی جشنواره‌ی اوینیون فرانسه اشاره کرد. وی ده‌ها اجرای دوتارنوازی در کنسرت‌های موسیقی کشورهای اروپایی، آسیایی و آمریکا داشت.

حاج قربان در داخل کشور هم مقام‌های برتر جشنواره‌ی موسیقی فجر ایران بین سال‌های ۶۹ تا ۷۱ را به دست آورد و دوازده دوره‌ی متوالی داور ثابت جشنواره‌های موسیقی مقامی کشور بود. همچنین وی نشان درجه‌ی دو فرهنگ و هنر را نیز از محمد خاتمی رئیس‌جمهور وقت، دریافت کرد.

او در آلبوم شب، سکوت، کویر با محمد رضا شجریان همکاری کرد.

درگذشت

حاج قربان در سال ۱۳۸۵، دوتار خود را به پسرش علیرضا سلیمانی هدیه داده با موسیقی وداع گفت. وی یک سال بعد درگذشت و در قوچان به خاک سپرده شد.

کامبیز گنجه‌ای

همکاری‌های مرتبط گروه‌های سماع، مولانا، و صبا

ناصر فرهنگ‌فر و محمود فرهمند

استادها

کامبیز گنجه‌ای (زاده ۱۳۴۷ شهر ری) نوازنده ایرانی تنبک می‌باشد.

زندگی‌نامه

کامبیز گنجه‌ای نوازنده تنبک متولد پانزدهم خردادماه ۱۳۴۷ در شهر ری است. وی از سال ۱۳۶۶ به تدریس در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی مشغول شد و به عنوان نوازنده رادیو و تلویزیون به فعالیت پرداخت. در کارنامه هنری او همکاری با گروه‌های سماع، مولانا، و صبا به چشم می‌خورد. گنجه‌ای در سالهای اخیر در فعالیتهای هنری پر شماری شرکت کرده است. وی دارای نشان با ارزش درجه دو هنری از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. وی همچنین از شاگردان ناصر فرهنگ‌فر و محمود فرمند است.

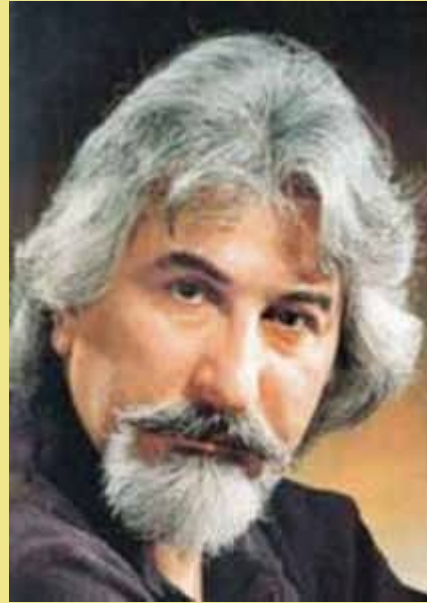
کامران داروغه

سال‌های فعالیت	نوازنده، مدرس
دانشگاه	دانشگاه تهران
استادها	حسین علی ملاح، اسدالله ملک

ابوالقاسم داروغه کاظم با نام هنری کامران داروغه (زاده ۱۴ فروردین ۱۳۲۱ در تهران - درگذشت ۱۴ فروردین ۱۳۸۴ تهران) نوازنده کمانچه بود. او علاوه بر نوازندگی کمانچه به سبک موسیقی کلاسیک ایرانی، فوت و فن‌های موسیقی مطربی قدیم را هم خوب می‌شناخت و گاه به تفنن قطعاتی در آن مایه‌ها می‌نواخت.

- در بخش جنبی آیین سومین «سال نوای موسیقی ایران» از آلبوم موسیقی «نوایی دیگر» اثر «کامران داروغه» که به کوشش «علی تفرشی» تنظیم شده‌است، رونمایی شد.

کاوه دیلمی

نام شناسنامه‌ای کاوه دیلمی رزمخواه

استادها غلامحسین بنان احمد عبادی
هوشنگ ظریف

کاوه دیلمی (زاده ۱۳۱۹ – درگذشته ۱۰ بهمن ۱۳۹۷) خواننده موسیقی سنتی ایرانی بود.

زندگی هنری

کاوه دیلمی در سال ۱۳۱۹ در رشت متولد شد. پس از پایان دبیرستان در تبریز به جهت ادامه تحصیل به انگلستان سفر کرد و در مقطع لیسانس رشته مدیریت فارغ‌التحصیل شد. او در سال ۱۳۵۴ به ایران بازگشت و به فراگیری موسیقی روی آورد. وی ساز تار را نزد هوشنگ ظریف آغاز کرد و در ادامه از آموزش‌های احمد عبادی بهره برد. او آموزش آواز ایرانی را نزد غلامحسین بنان آموخت. نخستین اثر او «یاد یار مهربان» به یاد بنان با آهنگسازی فرهاد فخرالدینی عرضه شده است.

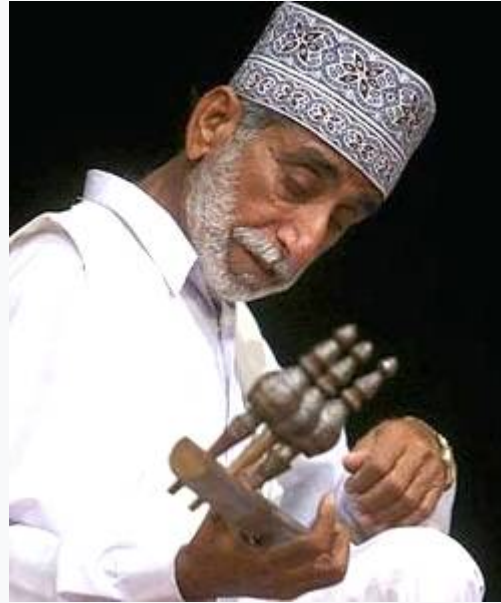
کاوه دیلمی ۱۰ بهمن ۱۳۹۷ در سن ۷۸ سالگی درگذشت.

آثار هنری

از جمله آثار هنری کاوه دیلمی به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

- آلبوم موسیقی یاد یار مهربان با آهنگسازی فرهاد فخرالدینی، ۱۳۶۸
- اجرای کنسرت به همراه حسین عزیزاده و گروه سازهای ملی در آمریکا و اروپا، ۱۳۶۹
- آلبوم موسیقی می‌ناب ۱ با آهنگسازی روح‌الله خالقی و تنظیم گلنوش خالقی، ۱۳۶۹
- آلبوم موسیقی می‌ناب ۲ با آهنگسازی روح‌الله خالقی و تنظیم گلنوش خالقی، ۱۳۶۹
- آلبوم موسیقی رامشگران با آهنگسازی فرهاد فخرالدینی و اجرای گروه شیدا
- آلبوم موسیقی مرغ حق با تنظیم مزدا انصاری، ۱۳۸۵

کمال خان هوت

کمال خان هوت معروف به **ملا کمالان** (زاده ۹ شهریور ۱۳۲۰ روستای **لاتیدان** شهرستان **چابهار** - درگذشته ۱ اسفند ۱۳۸۸ بیمارستان امام علی چابهار) یکی از خوانندگان موسیقی مقامی بلوچی و از نوازندگان تنبورک در **سیستان و بلوچستان** بود. سبک خوانندگی **کمال خان**، پهلوانی است که از اصیل‌ترین و قدیمی‌ترین گونه‌های موسیقی بلوچی است، در بلوچستان رواج داشته و اعتبار و ارزش بسیاری نزد بلوچ‌ها دارد.

زندگی‌نامه

کمال خان هوت، فرزند **مراد**، در سال ۱۳۲۰ خورشیدی در روستای **لاتیدان** از توابع **بخش دشتیاری چابهار**، در یک خانواده کشاورز به دنیا آمد و سپس در سن جوانی با خانواده اش در روستای **پلانی** اقامت کردند. او در جوانی متوجه علاقه و گرایش خود به موسیقی و شعر شد و شعرها و ملودی‌ها را به خاطر می‌سپرد و می‌خواند. او در زندگی هنری اش با خوانندگان، نوازندگان و شاعران مختلفی آشنا شد و همکاری کرد. **کمال خان** با اینکه مدرسه نرفته ولی، خواندن می‌داند و همین‌طور می‌نویسد. برخی از اشعار خودش و دیگران را در دفترهایش می‌نوشت.

کمال خان سحرگاه روز اول اسفند ۱۳۸۸ در سن ۶۸ سالگی در گذشت و در روستای مادری خود یعنی روستای **پلانی** به خاک سپرده شد.

دیدگاه‌ها در مورد او

محمد رضا شجریان اسفند ۱۳۸۸ در مراسم بزرگداشت **ملا کمال خان** که توسط شورای عالی فرهنگستان هنر برگزار شد در مورد این هنرمند گفته بود: برای من مایه خشنودی و مباحثات است که امروز در بزرگداشت بزرگواری از اهالی موسیقی بلوچ شرکت می‌کنم در حالی که باید بگویم متأسفانه تا کنون آن گونه که شایسته است این فرهنگ را نشناخته و از **ملا کمال** ها تقدیر نکرده‌ایم.

محمد رضا درویشی نیز در مورد **کمال خان** تصریح کرده بود: استاد **کمال خان** بزرگترین خواننده و موسیقیدان به معنای واقعی کلمه در بلوچستان و در سراسر کشور پهناور ایران است چراکه **کمال خان** علاوه بر اینکه خواننده‌ای برجسته است، شاعری پر آوازه است که حافظ تاریخ شفاهی، فرهنگ اساطیر و ناموس فرهنگی منطقه خودش نیز به‌شمار می‌رود.

درویشی همچنین گفته بود: در بلوچستان خواننده و نوازنده‌هایی وجود دارند که حرف اول را در تکنیک‌های موسیقی می‌زنند ولی به جرات می‌گویم که تکنیک‌های آوازی کمال خان در مقایسه با شیوه و سبک‌های آوازی دیگر فرهنگ‌ها بی‌همتا است چراکه این استاد ارتباط عمیقی با ادبیات بلوچ و پیوند تنگ‌انگ آن با هنر موسیقی دارد در واقع کمال خان به این دلیل مهم است که راوی تمدن و فرهنگ موسیقی بلوچستان است.

کیخسرو پورناظری

کیخسرو پورناظری (زاده ۷ خرداد ۱۳۲۳ در کرمانشاه) موسیقیدان نوازنده تنبور تار سه تار و آهنگساز ایرانی است. او نخستین فردی به‌شمار می‌آید که ساز تنبور را از گوشه‌های خانقاه و محافل شخصی به حوزه‌ای عمومی تر کشاند.

زندگی

کیخسرو پورناظری در ۷ خرداد سال ۱۳۲۳ در محله برزهدماغ در کرمانشاه متولد شد. پدرش، پرویز پورناظری، معروف به حاجی خان از شاگردان کنل علی‌نقی وزیری، درویش خان و مادرش، پوراندخت سرحددار، مؤسس نخستین دبیرستان ملی دختران و اولین زن دبیلیمه در کرمانشاه بود. کیخسرو از کودکی موسیقی را با ساز تار شروع کرد و نزد پدر کتاب‌های هنرستان موسیقی، آثار وزیری و ردیف موسیقی سنتی ایران را فرا گرفت. شعر و ادبیات کهن فارسی را از مادر آموخت و محضر بزرگانی چون کیوان سمیعی و بهزاد کرمانشاهی را درک نمود.

وی در رشته مهندسی راه و ساختمان به تحصیل پرداخت و در سال سوم آن را رها کرد، چرا که آن را با حال و هوای خود هماهنگ ندید. پس از آن وارد رشته موسیقی در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران شد. وی بعدها با حضور در محضر استاد دادبه، به مدت ۱۲ سال تاریخ و فرهنگ ایران باستان را نزدش آموخت.

پورناظری در سال ۱۳۵۱ به عنوان کارشناس موسیقی در وزارت فرهنگ و هنر وقت به گردآوری و بازسازی نغمه‌های موسیقی کردی و سنتی پرداخت و سرپرستی ارکستر کردی و سنتی را تا سال ۱۳۵۷ به عهده داشت.

کیخسرو پورناظری در سال ۱۳۵۹ گروه تنبور شمس را بنیان نهاد که این کار، راهی نوین را برای نگاه به گروه نوازی موسیقی تنبور پیش اهل موسیقی نهاد. از این منظر کاری را که کیخسرو پورناظری با ساز تنبور کرد می‌توان بعدها با تجربه گروه کامکارها در شهری کردن موسیقی کردی مقایسه نمود. شناخت پورناظری از ساز تنبور و آشنایی عمیق‌اش با موسیقی نواحی منطقه کرمانشاه و علاوه بر آن استفاده ظریف و متناسب از ساز دف در ساختار گروه فضایی را فراهم آورد تا نگاه به

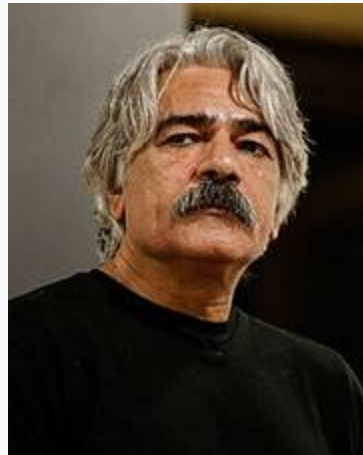
گروه نوازی تنبور صورت و صبغه‌ای متفاوت پیدا کند و بعدها گروه‌های دیگری هم به تاسی از کار وی در این زمینه شکل بگیرد.

حاصل این گروه آلبوم «صدای سخن عشق» با صدای شهرام ناظری بود. بعدها پورناظری آثاری چون «حیرانی»، «مهتاب رو» را با ناظری کار کرد و البته در این میان برخی از آثار همانند تصنیف مردان خدا را هم با جلال الدین محمدیان به صحنه برد.

پورناظری در سال‌های میانی دهه ۱۳۷۰ به اتفاق فرزندانش، تهمورس و سهراب تحولی جدی‌تر در گروه شمس را کلید زد که حاصل آن اجرای بیش از ۳۰۰ کنسرت در داخل و خارج از ایران بود. هم‌اکنون دو فرزند پورناظری خود به چهره‌هایی شناخته شده در موسیقی ایران تبدیل شده‌اند و علاوه بر زدن ساز در گروه در آهنگسازی و دانش‌های دیگر موسیقایی نیز دستی چیره دارند.

این گروه آثاری چون «مستان سلامت می‌کنند» با صدای بیژن کامکار، و «پنهان چودل» با صدای حمیدرضا نوربخش را هم انتشار عمومی داده‌است.

کیخسرو پورناظری هم‌اکنون مدیریت خانه تنبور شمس را در شهر تهران بر عهده دارد.

کیهان کلهر

ساز(ها) کمانچه تنبور سه‌تار شاه‌کمان

دانشگاه دانشگاه کارلتون اتاوا

آلبوم بی تو بسر نمی‌شود، فریاد، سفر به دیگر
پراوازه سو، شب، سکوت، کویر، شهر خاموش

جایزه ها دو اثر وی در سال ۲۰۰۴ نامزد جایزه گرمی شد. در سال ۲۰۱۷ به همراه گروه راه ابریشم برای آلبوم sing me home برنده جایزه گرمی شد.

کیهان کلهر (زاده ۳ آذر ۱۳۴۲ تهران) موسیقی‌دان، آهنگ‌ساز و نوازنده اهل ایران است.

ساز تخصصی کیهان کلهر کمانچه است و افزون بر آن تنبور، سه‌تار و شاه‌کمان نیز می‌نوازد. کلهر با هنرمندان نامی ایرانی همانند محمدرضا شجریان، شهرام ناظری، حسین علیزاده، علی‌اکبر مرادی، علیرضا افتخاری، ایرج بسطامی، همایون شجریان، مجید خلیج و اعضای گروه داستان آهنگسازی و نوازندگی کرده‌است. او در زمینه آهنگسازی برای موسیقی متن فیلم هم فعالیت داشته‌است. همکاری هنری او با هنرمندان گوناگون از فرهنگ‌های دیگر از جمله اردال ارزنجان از ترکیه، شجاعت حسین خان از هند، یویوما از چین، ژائو ژیبینگ، عالیم قاسمف از جمهوری آذربایجان، بروکلین رایدر از آمریکا، ارکستر فیلارمونیک نیویورک، کوارتت کروئوس، و گروه سازهای بادی هلند، او را به هنرمندی بین‌المللی تبدیل کرده‌است.

کیهان کلهر با آلبوم‌های بی‌تو بسر نمی‌شود، فریاد، باران و فراتر از نقشه جغرافیا که در آن‌ها به‌عنوان آهنگ‌ساز و نوازنده نقش داشته نامزد جایزه گرمی شده‌است. در پنجاه و نهمین مراسم جایزه گرمی، کیهان کلهر به همراه گروه جاده ابریشم به رهبری یویوما توانستند با آلبوم "sing me home" موفق به کسب جایزه گرمی بهترین موسیقی جهانی شوند.

در چهارمین جشن سالانه موسیقی ما که در تاریخ ۲۵ آذر ۱۳۹۶ در تالار وحدت تهران برگزار شد، از کیهان کلهر به پاس یک عمر فعالیت هنری تقدیر به عمل آمد. او نخستین نوازنده ایرانی است که برنده جایزه معتبر جهانی «وومکس» در سال ۲۰۱۹ شد. کیهان کلهر، جایزه هنرمند برتر سال ۲۰۱۹ در فستیوال جهانی موسیقی وومکس را در تاریخ ۵ آبان ۱۳۹۸ در کشور فنلاند دریافت کرد. او این جایزه را به محمدرضا شجریان، که آن زمان در بستر بیماری بود، تقدیم کرد.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

کیهان کلهر در سال ۱۳۴۲ خورشیدی در خانواده‌ای کرد و موسیقی‌دوست در تهران چشم به جهان گشود. پدرش عباس حیدری کلهر کارمند عالی رتبه وزارت کشاورزی و نوه مهرعلی‌خان از خوانین ایل کلهر بود و مادرش اقدس نام داشت.

کیهان کلهر آموختن موسیقی را از پنج سالگی به صورت آزاد شروع کرد. دوازده ساله بود که فعالیت حرفه‌ای موسیقی را آغاز کرد. در سال‌های تحصیل کیهان در دوره اول دبیرستان، خانواده کلهر بار دیگر به کرمانشاه مراجعت کردند و به همین دلیل کیهان و کامران فعالیت خود را با ارکستر رادیو تلویزیون کرمانشاه ادامه دادند و در مدت کوتاهی مورد توجه استادان موسیقی کرمانشاه قرار گرفتند. خانواده کلهر در سال‌های انقلاب و آغاز جنگ مقیم کرمانشاه بودند، اما در سالیان ابتدای جنگ ایران و عراق بار دیگر به تهران مهاجرت کرده و فعالیت‌های موسیقی کیهان و کامران نیز در تهران پی گرفته شد.

کیهان کلهر در این دوران مدتی کوتاه با گروه شیدا در مرکز هنری «چاووش» همکاری بود. اما پس از مدتی کیهان در سن هفده سالگی به ایتالیا رفت و سپس برای ادامه تحصیل راهی کانادا شد و در رشته آهنگسازی از دانشگاه کارلتون اتاوا با درجه کارشناسی ارشد آهنگسازی فارغ‌التحصیل شد. اقامت کیهان کلهر در کانادا ۸ سال به طول انجامید و تا سال ۱۳۷۳ ادامه داشت. در این مدت کامران کلهر فعالیت خود را با گروه موسیقی کامکار ادامه داد. با این حال در سال‌های آخر جنگ که نیروی هوایی ارتش بعث عراق شهر تهران را چندین بار مورد بمباران قرار دادند، خانه پدری او در تهران مورد اصابت موشک قرار گرفته و پدر، مادر و برادر کیهان کلهر کشته شدند.

کیهان چند سال پس از این ماجرا و در سال ۱۳۷۳ به ایران بازگشت و در تهران ساکن شد. او در آن شهر در زمینه موسیقی فعالیت کرد و در چند برنامه تلویزیونی نیز به همراه علیرضا افتخاری موسیقی اجرا کرد. با این حال در سال ۱۳۷۴ بار دیگر به کانادا بازگشت تا تحصیلات خود را در مقطع دکترا ادامه بدهد. او در کانادا با محمدرضا شجریان و شهرام ناظری همکاری کرد و در چند کنسرت آن‌ها در خارج از کشور اجرا کرد.

کیهان کلهر در چند سخنرانی و مصاحبه مجموعه جاده ابریشم انگیزه و الگو خود را در نوازندگی کمانچه استاد علی اصغر بهاری نام برده است. او برای شناساندن موسیقی ایرانی به غیر ایرانی‌ها تلاش بسیاری کرده است، همکاری وی با هنرمندان هندی از جمله «شجاعت حسین خان» (غزل) یا با کوارتت کروئوس (Kronos Quartet) (جاده ابریشم)، یویوما، ارکستر فیلارمونیک نیویورک و رامبراندت تریو (گروه موسیقی هلندی)، وی را به هنرمندی جهانی تبدیل کرده است و شنوندگان زیادی در بین غیر ایرانی‌ها دارد. او معتقد است: «موزیسین، موسیقی‌دان یا موسیقی‌شناس باید به ریاضیات، تاریخ و ادبیات آشنا باشد.»

وی مدت‌ها عضو گروه دستان بود و در کنسرت‌های این گروه به همراه شهرام ناظری می‌نواخت. از میان این آثار می‌توان به سفر به دیگر سو اشاره کرد. پس از جدایی از گروه دستان و آغاز فعالیت‌های مستقل با موسیقیدانهای خارجی، با همکاری استادان موسیقی سنتی ایران محمد رضا شجریان و حسین علیزاده آثاری را پدیدآورد که شامل شش آلبوم زمستان است، بی تو بسر نمی‌شود، فریاد، ساز خاموش، شب، سکوت، کویر و سرود مهر می‌شوند. وی در این سال‌ها با تعدادی از نوازندگان همچون اردال ارزجان و تومانی دایاباته هم‌نوازی داشته. همچنین به عنوان نوازنده در گروه راه ابریشم که یویوما ویولون‌سل‌نواز چینی-آمریکایی به راه انداخته حضور دارد. این گروه در دوازده فوریه ۲۰۱۷ برنده جایزه گرمی شد.

کنسرت‌ها

وی همراه با نوازنده باغلامای ترکیه، اردال ارزجان کنسرت‌هایی را هم در مناطق مختلف جهان در حال اجرا دارد و آلبومی نیز با این نوازنده کرد به نام The Wind در شرکت ECM ارائه کرده است. کلهر همچنین در ژانویه سال ۲۰۰۸ میلادی کنسرتی را به همراه کوارتت زهی بروکلین رایدِر در شهر نیویورک به روی صحنه برد که در آن قطعاتی از آلبوم شهر خاموش نواخته شد.

در فروردین ۱۳۹۸ کنسرت‌های «شهر خاموش» به همراه کوارتت «مینیاتور» در تالار وحدت تهران برگزار شد.

آثار

آلبوم‌ها

نام آلبوم	سال انتشار	آهنگساز	نوازنده	خواننده	ناشر	توضیحات
کنسرت ایرج بسطامی و گروه دستان	زمستان ۱۳۷۱	حمید متبسم، محمدعلی کیانی نژاد	آری	ایرج بسطامی		اجرای گروه دستان، در دستگاه‌های سه گاه و همایون، از نخستین آثار گروه دستان، اثر تصویری مربوط به کنسرتی در زمستان سال ۱۳۷۱ در مجموعه فرهنگی آزادی، میدان آزادی

اجرای گروه <u>دستان</u> ، در <u>دستگاه‌های سه گاه و همایون</u> ، از <u>نخستین آثار گروه دستان</u>		<u>ایرج بسطامی</u>	آری	<u>حمید متبسم</u>	زمستان ۱۳۷۱	<u>بوی نوروز</u>
<u>کیهان کلهر نوازنده کمانچه</u>	فارس نوا	<u>علی‌رضا افتخاری</u>	آری	<u>محمدعلی کیانی‌نژاد</u>	۱۳۷۳	<u>سرو سیمین</u>
<u>نوازندگان: کیهان کلهر، قربان سلیمانی، علی آبجوری، حسین بیبی، علیرضا سلیمانی، بیژن کامکار، حسین بهروزی‌نیا، اردوان کامکار، مرتضی اعیان، سیامک نعمت‌ناصر، همایون خسروی، بهزاد فروهری.</u>	<u>دل آواز</u>	<u>محمدرضا شجریان</u>	آری	آری	۱۳۷۷	<u>شب، سکوت، کویر</u>
<u>به همراه گروه دستان، کیهان کلهر نوازنده سه‌تار.</u>	سروش	<u>شهرام ناظری</u>	آری	<u>شهرام ناظری</u>	۱۳۷۷	<u>سفر به دیگر سو</u>
<u>با همکاری گروه موسیقی غزل: شجاعت حسین خان سی‌تار و سواپان چات هوری طبلا</u>	ماهریز		آری		۱۳۸۰	<u>غزل ۱</u>
<u>با همکاری گروه موسیقی غزل: شجاعت حسین خان سی‌تار و سواپان چات هوری طبلا</u>	ماهریز		آری		۱۳۸۰	<u>غزل ۲</u>
<u>با همکاری گروه موسیقی غزل: شجاعت حسین خان سی‌تار و سواپان چات هوری طبلا</u>	ماهریز		آری		۱۳۸۰	<u>غزل ۳</u>

به همراه حسین علیزاده، همایون شجریان . در مقام داد و بیداد.	دل آواز	محمدرضا شجریان	آری		۱۳۸۰	زمستان است
به همراه حسین علیزاده، همایون شجریان . در دستگاه نوا و آواز بیات کرد.	دل آواز	محمدرضا شجریان	آری	حسین علیزاده	۱۳۸۱	بی تو بسر نمی شود
در دستگاه راست پنجگاه، شور و همایون.	دل آواز	محمدرضا شجریان	آری		۱۳۸۲	فریاد
با همکاری گروه موسیقی غزل: شجاعت حسین خان سی تار و ساندیپ داس طبلا . این آلبوم نامزد جایزه گرمی شد.	آوای دوست، ئی سی ام رکوردز		آری		۱۳۸۲	باران
به همراه علی اکبر مرادی تنبور و پژمان حدادی تنبک.	ورلد ویلیج، آوای دوست	علی اکبر مرادی	آری	آری	۱۳۸۳	در آینه آسمان
چهار نعل هزار اسب به همراه، ژائو ژیبینگ، یویوما و دیگر اعضا پروژه راه ابریشم.			آری			موسیقی فیلم جاده ابریشم
به همراه پژمان حدادی تنبک	آوای دوست		آری	آری	۱۳۸۵	نخستین دیدار بامدادی
این آلبوم در بهار ۱۳۸۵ با عنوان تا بی کران دور دست در ایران منتشر شد.	ئی سی ام رکوردز، آوای دوست		آری	کیهان کلهر، اردال ارزنجان	۱۳۸۵	باد

سرود مهر	۱۳۸۶	حسین علیزاده	آری	محمدرضا شجریان	دل آواز	در آواز بیات زند و افشاری.
ساز خاموش	۱۳۸۶	حسین علیزاده	آری	محمدرضا شجریان	دل آواز	در آواز دشتی.
شهر خاموش	۱۳۸۷	آری	آری		ورلد ویلیج، آوای خورشید	به همراه کوارتت زهی بروکلین رایدر، این آلبوم به کودکان شهر حلبچه تقدیم شده است.
سامان سایه‌ها	۱۳۹۰	آری	آری		Ba Music Records	دونوازی با کمانچه و تمبک مجید خلج
موسیقی متن فیلم فصل کرگدن	۱۳۹۰	آری				فصل کرگدن فیلمی به کارگردانی بهمن قبادی.
تنها نخوام ماند	۱۳۹۱	آری	آری			کیهان کلهر شاهکمان، علی بهرامی فرد سنتور بم
لایه‌های تاریکی	۱۳۹۴	آری	آری			با اجرای کوارتت زهی بروکلین رایدر
هاونیا	۱۳۹۵	آری	آری	آینور دوغان		این آلبوم براساس موسیقی فولکلور کردی، با گویش کرمانجی با صدای آینور دوغان و آهنگسازی و نوازندگی شاهکمان توسط کیهان کلهر، همچنین سلمان قمبرف Salman Gambarov نوازنده اهل آذربایجان با پیانو و جمیل Cemil گوچگیری

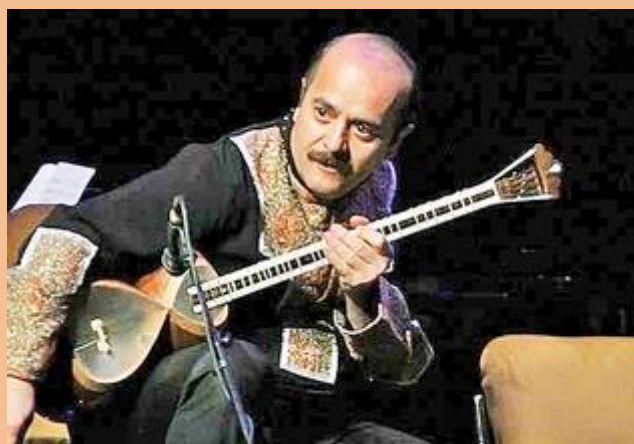
Qocgiri نوازنده ترک با تنبور نوازی در این اثر مشارکت کرده‌اند.						
همراه با رامبرانت تریو رامبرانت فرایش: پیانو، تونی اورواتر: کنترباس، وینسنت پلانیه: سازهای کوبه ای	نغمه ساز و آواز	-	آری	آری	۱۳۹۷	هنوز پاییز است

• شب‌های فیروزه‌ای نیشابور به همراه یوپوما و دیگر اعضا پروژه راه ابریشم

جوایز و افتخارات

- جایزه گرمی «بهترین آلبوم جهانی سال» به گروه کیهان کلهر اهدا شد.
- جایزه فعالیت هنری انسان‌دوستانه آیزاک اشترن، به خاطر کمک به بشریت و مسائل انسانی از طریق موسیقی، در مسابقه بین‌المللی ویولن آیزاک اشترن شانگهای، ۲۰۱۸.
- برنده جایزه جهانی «وومکس» ۲۰۱۹. همایش موسیقی ملل و وومکس درباره دلیل انتخاب کیهان کلهر، نوآوری و چیره‌دستی در نوازندگی و معرفی پیام موسیقی سنتی ایران به جهان را ذکر کرده‌است.
- در ماه اوت سال ۲۰۱۹ آلبوم «هنوز پاییز است» محصول مشترک کیهان کلهر با گروه رامبرانت تریو از نگاه مجله سانگ لاینز جزو ۱۰ آلبوم برتر سال ۲۰۱۹ قرار گرفت.
- برنده جایزه بیتا در سال ۲۰۱۹
- برنده جایزه گلوبال فست در سال ۲۰۲۰ در بخش هنرمند سال

کیوان ساکت

تحصیلات درجه یک هنری در نوازندگی و آهنگسازی

آلبوم «جامه‌دران»، «سبکیال»، «فسانه»، «دیدار»

پراوازه شرق و غرب، «شرق اندوه»، «ماه بانو»،
«شبی با خورشید» و «می تراود مهتاب»

کیوان ساکت (متولد ۱۴ تیر ماه ۱۳۴۰ در مشهد) آهنگساز، نوازنده تار و سه‌تار، نویسنده و مدرس دانشگاه اهل ایران است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

کیوان ساکت در ۱۴ تیر ماه ۱۳۴۰ در خانواده‌ای فرهنگی در مشهد چشم به جهان گشود. وی از کودکی با تشویق مادر و پدر خویش به موسیقی و نقاشی پرداخت، در نقاشی شاگرد اساتیدی همچون استاد صادق‌پور، در طراحی، استاد پیراسته، در رنگ و روغن و آبرنگ نیز شاگرد استاد دولو بود. اولین درس‌های موسیقی را از دایی خویش منوچهر زمانیان در کارگاه موسیقی کودکان و نوجوانان که در آن زمان از سوی صدا و سیمای وقت به مدیریت مرتضی دلشب در مشهد تأسیس شده بود، فرا گرفت. پس از مدت کوتاهی منوچهر زمانیان به دلیل ادامه تحصیل از مشهد مراجعت کرد. پس از مدتی همشهری و دوست دایی وی، حمید متبسم که در آن زمان در دانش‌سرای هنر تهران موسیقی تحصیل می‌کرد به مشهد آمده و هم‌زمان در کارگاه موسیقی به تدریس مشغول شد و حدود دو تابستان بی‌پایی مدرس آنجا باقی ماند.

کیوان ساکت در سال ۱۳۷۵ گروه وزیری را تأسیس کرد و آثار زیادی را با این گروه اجرا کرده‌است. او در سال ۱۳۶۹ به دعوت پرویز مشکاتیان به عنوان تکنواز به گروه عارف دعوت شد و حاصل این همکاری آثاری است نظیر «افشاری مرکب»، «افق مهر»، «وطن من» با صدای ایرج بسطامی، و «مقام صبر» از ساخته‌های پرویز مشکاتیان با تکنوازی تار و سه‌تار کیوان ساکت و آواز علیرضا افتخاری.

از دیگر فعالیت‌های کیوان ساکت می‌توان به کنسرت‌های متعدد در داخل و خارج از ایران اشاره کرد. وی ارکستر بزرگ کیوان ساکت را تأسیس کرده با بیش از ۶۰ نوازنده و خواننده که کنسرت‌های متعددی را در تهران و مشهد و بیشتر شهرهای ایران و جهان با موفقیت اجرا کرده‌است.

کتاب‌های ردیف نوشته شده توسط ساکت توسط مدرسین تار و سه‌تار تدریس می‌شود.

در دی ۱۳۹۸ کیوان ساکت برای همدردی با مصیبت‌دیدگان سرنگونی هوایم می‌مسافربری اوکراین توسط سپاه پاسداران، از شرکت در جشنواره موسیقی فجر انصراف داد.

آلبوم‌ها و اجراها

- «جامه‌دران» تکنوازی تار و تنبک در اصفهان، شور و چهارگاه
- «سبکبال» اجرای ۱۸ چهار مضراب نوشته شده در کتاب سبکبال
- «ای وطن» بازسازی و اجرای برخی آثار استاد علی‌نقی وزیری با آواز فاضل جمشیدی و پیانو هومن خلعتبری
- «آشنایی با آواز دشتی» اجرای برخی درس‌های دفتر دوم شیوه نوین آموختن تار و سه‌تار
- «فسانه» اجرای ابو عطا، راست‌پنجگاه با ارکستر وزیری با صدای ایرج بسطامی
- «دیدار شرق و غرب» (مرغ سحر) اجرای مرغ سحر با صدای فاضل جمشیدی و نیز اجرای ۸ آهنگ معروف جهان از ساخته‌های مشاهیر غرب با تار و همراهی پیانو مازیار حیدری
- «قاصدک» تکنوازی سه‌تار به همراهی دکلمه شعر توسط ژاله صادقیان از آثار شاعران معاصر

- «شرق اندوه» اجرای تار و ارکستر زهی در دو بخش نخست: ایرانی و سپس: موسیقی دوران مختلف غرب با همکاری امید نیکبین، نوید مصطفی‌پور و بهنام ابوالقاسم.
- «بی‌کاروان کولی» اجرای آثاری از ساخته‌های ساکت با ارکستر وزیری با صدای ایرج بسطامی در مایه شوشتری و شور.
- «ماه‌بانو»، تصانیف قدیمی، آواز صدیق تعریف
- «شبی با خورشید»
- «یادگار خون سرو»
- «زندگی» با صدای سعید لاری
- «نغمه مهر» (در ایران منتشر نشده)
- آهنگسازی و ساخت و اجرای ده برنامه به سبک «گل‌های جاویدان» به نام «نغمه‌های جاویدان» به سفارش واحد موسیقی صدا و سیما با دکلمه ژاله صادقیان و تکنوازی ساکت و حسن ناهید (نی) و محمود محمدی (کلارینت) و سینا جهان‌آبادی (کمانچه) و با اجرای ارکستر وزیری و صدابرداری آقای صابر و خانم بخشایش و صدای سالار عقیلی، رضا رضایی، محسن روح‌افزا، امیر تفتی و فاضل جمشیدی
- ساخت برنامه‌های ۱۵ دقیقه‌ای به نام «قول و غزل»، اجراء با سه‌تار به منظور شناخت و تجزیه و تحلیل ردیف موسیقی ایرانی به دو روایت یکی آنچه خود در کتاب‌های خویش نگاشته‌ام دوم روایت میرزا عبدالله.
- «رقص انگشتان» «یادگار سفر مسکو ضبط شده در استودیوی کنسرواتوار چایکوفسکی»
- «می‌تراود مهتاب» با صدای سالار عقیلی.
- «کی می‌رسد باران» با صدای سینا سرلک و روی اشعار هرمز ناصر شریفی

کتاب‌ها

1. ۱۲ جلد کتاب برای تار و سه‌تار
2. «بیباید تار و سه‌تار بنوازیم» در ۱۰ جلد که تا کنون ۶ جلد آن چاپ شده‌است. (برای ۵ سال آموزش)
3. «سبکبال» ۱۸ چهار مضراب برای تار و سه‌تار
4. «ده تمرین ۱۰ اتود» برای تار و سه‌تار
5. «با موج تا کرانه»، نُت تعدادی از آهنگ‌های آلبوم‌های «شرق اندوه» و «شبی با خورشید»
6. «حرکت دائمی» ۲۰ اتود برای تار و سه‌تار
7. «چرخ نیلوفری» ۲۰ تمرین برای تار و سه‌تار
8. «هشت آهنگ معروف جهان». نت آهنگ‌های کلاسیکی که در آلبوم «دیدار شرق و غرب» وجود دارند.
9. «در سایه سار بید» (۱۵ چهار مضراب ساده)
10. ردیف کاربردی موسیقی ملی ایران

مستند زندگی

در سال ۱۳۹۴ مستندی پرتره از زندگی و فعالیت‌های وی توسط مجتبی سعادت ساخته شده‌است.

لطف‌الله مجد

لطف‌الله مجد (۱۲۹۶ شمسی - آذر ۱۳۵۷ تهران)، نوازنده تار اهل ایران بود.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

لطف‌الله مجد از آغاز تأسیس انجمن موسیقی ملی ایران یکی از نوازندگان با ارزش ارکستر آن هنرستان بود و دو عدد از آهنگ‌های او که یکی در مایه همایون و دیگری در مایه سه گاه ساخته بود و شهرت فراوان یافت، با همکاری این انجمن اجرا کرد. بعد از نوازندگان دوره اول چون درویش‌خان و مرتضی نی‌داوود، لطف‌الله مجد و فرهنگ شریف و جلیل شهنواز ادامه دهنده راه و نوازندگان برتر تار در رادیو ایران بودند.

مجد برنامه‌های متعددی با هنرمندان نظیر علی‌اصغر بهاری، فرامرز پایور، حسین تهرانی و حسن کسایی اجرا کرده و از معروفترین همکاری‌های او جشن هنر شیراز، سال ۱۳۴۹ می‌باشد.

درگذشت

لطف‌الله مجد در آذر ۱۳۵۷ در تهران به دلیل سکته درگذشت.

مازیار شاهی

سازها	تار، سه تار، بریت
سال‌های فعالیت	۱۳۷۹ تا کنون
آلبوم پرآوازه	قافله‌سالار عشق

مازیار شاهی (زاده ۱۳۶۰) آهنگساز و نوازنده تار اهل ایران است.

وی جوان‌ترین نوازنده‌ایست که عضو هر دو گروه معروف موسیقی ایران عارف و شیدا بوده‌است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

مازیار شاهی بهمن ۱۳۶۰ در شهر مشهد متولد شد و از سال ۱۳۶۹ تار نواخت و سپس جهت آموختن بیشتر موسیقی به نزد استادانی چون فرهاد فخرالدینی، محمدرضا لطفی، محمدعلی کیانی نژاد و یعقوب صحاف رفت. وی در سال ۱۳۸۳ به دعوت پرویز مشکاتیان به گروه عارف پیوست و در کنسرت بزرگ گروه عارف که پس از ۱۳ سال با ترکیب قدیمی و اصلی خود و با خوانندگی شهرام ناظری و حضور برادران کامکار در تالار وزارت کشور به صحنه رفت، جوان‌ترین عضو گروه بود. در سال ۱۳۸۵ نیز به دعوت محمدرضا لطفی به عضویت گروه شیدا درآمد و در تمام آثار منتشر شده محمدرضا لطفی پس از بازگشت به ایران، نواخته‌است و نیز معاون هنری محمدرضا لطفی در گروه همنوازان شیدا بود وی تا سال ۱۳۸۸ همکاری مستمری با صدا و سیما به عنوان آهنگساز داشت

آثار

- آلبوم قافله‌سالار عشق با آهنگسازی مازیار شاهی و خوانندگی سالار عقیلی
این آلبوم در سوگ محمدرضا لطفی بر روی اشعاری از هوشنگ ابتهاج و شهریار ساخته شده‌است. تمامی این آثار، پس از درگذشت لطفی، ساخته و اجرا شده‌اند.
- آلبوم در مکتب عشق به آهنگسازی مازیار شاهی و نوازندگی بهمن رجبی. این آلبوم به پاس نیم قرن تلاش و کوشش هنری بهمن رجبی ساخته شده‌است.
شامل قطعاتی در دستگاه ماهر به آهنگسازی و تنظیم مازیار شاهی، و قطعاتی بر اساس آثاری ریتمیک از بهمن رجبی و آهنگسازی مازیار شاهی است.
- آلبوم مشق عشق بداهه نوازی تار و سه تار
«مشق عشق» شامل تکنوازی سه تار بر اساس موسیقی خراسان در دستگاه شور، همنازی سه تار و تمبک در مخالف سه گاه و همنازی تار و تمبک در دستگاه شور است.
در این آلبوم مازیار شاهی بداهه نوازی تار و سه تار و علیرضا جواهری نوازندگی تمبک را بر عهده داشته‌اند.
نشر آوای چکاد
- قطعه دریا را با شعری از محمدرضا شفیعی کدکنی به مناسبت تولد این شاعر با خوانندگی پوریا اخوای منتشر کرده‌است. در این اثر مازیار شاهی (تار و بریت و بختار) نواخته‌است.

- آلبوم «خوشه‌چین بوستان عشق» مشتمل بر قطعاتی از بزرگان تارنوازی ایران با نوازندگی مازیار شاهی تار و به همراهی تمبک و دایره گوهرناز مسائلی است، در این آلبوم مازیار شاهی تنظیم کننده هم هست و آلبوم را انجمن موسیقی ایران در فروردین ۱۳۹۹ منتشر کرده‌است.

نوازندگی تار در آثار محمدرضا لطفی

- وطنم ایران (آلبوم) اجرا گروه شیدا خواننده محمد معتمدی
- یادواره عارف قزوینی (آلبوم) اجرا گروه شیدا خواننده محمد معتمدی
- سایه جان (آلبوم موسیقی) اجرا گروه شیدا خواننده محمد معتمدی
- هنر گام زمان (آلبوم موسیقی) گروه شیدا
- دو نوازی تار با محمدرضا لطفی در آلبوم تصویری کنسرت گروه‌های سه‌گانه شیدا خواننده محمد معتمدی
- آلبوم تصویری کنسرت چاووش ۶ اجرا گروه شیدا خواننده محمد معتمدی

حضور در آثار دیگران

- تکنوازی سه تار و هم‌نوازی آواز در آلبوم دورها آوایی است با خوانندگی محمد معتمدی
- میکس و مسترینگ آثار پرویز مشکاتیان با نام‌های «گل آیین» «گل آوا» «سل آیین»
- میکس مسترینگ آثار بهمن رجبی با نام‌های «گل چین ۱» «گل چین ۲» «آوای چکاد»

کنسرت‌ها

- هم‌نوازی در کنسرت گروه عارف به سرپرستی پرویز مشکاتیان و خوانندگی شهرام ناظری. تالار وزارت کشور ۱۳۸۳
- تکنوازی و هم‌نوازی در کنسرت گروه‌های سه‌گانه شیدا به سرپرستی محمدرضا لطفی. تالار وزارت کشور ۱۳۸۷
- هم‌نوازی در کنسرت چاووش ۶ به سرپرستی محمدرضا لطفی. تالار وزارت کشور
- تکنوازی و هم‌نوازی در کنسرت گروه شیدا به سرپرستی محمدرضا لطفی. برج میلاد ۱۳۸۹
- تکنوازی و هم‌نوازی در کنسرت گروه شیدا به سرپرستی محمدرضا لطفی شیراز باغ عفیف آباد
- تکنوازی و هم‌نوازی در کنسرت‌های بسیار با همراهی بهمن رجبی در شهرهای مختلف ایران. ۱۳۸۲

مجید اخشابی

دانشگاه	هنر
استادها	سید حسین میثمی
علت سرشناسی	خواندن تیتراژ سریال <u>گمگشته</u>
بنیانگذار	آموزشگاه موسیقی همراز ماهنامه فرهنگی اجتماعی زیروم
آلبوم پرآوازه	گمگشته، همراز، پریزاد

مجید اخشابی (زاده ۲۷ دی ۱۳۵۱ در تهران) خواننده موسیقی پاپ و سنتی، آهنگساز، تنظیم‌کننده، و نوازنده سنتور اهل ایران است.

مجید اخشابی سال ۱۳۸۰ با خوانندگی در تیتراژ مجموعه تلویزیونی گمگشته شهرت بسیاری یافت. از آن سال به بعد استفاده از موسیقی همراه با خواننده در تیتراژ سریال‌های پس از انقلاب به صورت سنتی همیشگی شکل گرفت. اخشابی در سریال‌ها و برنامه‌هایی چون همراز، عروج، مهتاب، محله بنده‌نواز، مسافری از هند، یک وجب خاک، خانه‌به‌دوش، متهم گریخت و... آهنگ‌هایی را اجرا کرده است. وی فارغ‌التحصیل کارشناسی ارشد موسیقی و دکترای پژوهش هنر از دانشگاه هنر تهران می‌باشد.

ترانه‌شناسی

آلبوم‌ها

سال	نام آلبوم	ناشرها	توضیحات
۱۳۸۱	<u>گمگشته</u>	آوای برگ	
۱۳۸۳	<u>همراز</u>	هم‌آواز آهنگ	
۱۳۸۴	<u>پریزاد</u>	<u>سروش</u>	

تلویزیون

• مسابقه ستاره بیست (خواننده تیتراژ)

گمگشته، عروج، مسافری از هند، متهم گریخت، خانه‌به‌دوش، یک وجب خاک، بوی خوش زندگی، روزهای زیبا، چهار چرخ (تیتراژ ابتدایی و انتهایی)،

نقطه سر خط، همه بچه‌های ما، نوشدارو، اولین انتخاب، دارا و ندار (تیتراژ ابتدایی و انتهایی)

سفر بخیر، مهتاب، محله بندنواز، الفبای مهربانی، مسابقه ستاره‌ها، مسابقه مردان آهنین، صبح بخیر ایران، سیمای خانواده، بهار نارنج، گلگشت، جشن رمضان سال‌های ۸۵-۸۶-۸۷-۸۸
 شب‌های شیدایی، خانه مهر، ماه محبوب، تا نیایش، شب مهتاب، ماه در اومد، نوبهار، اقیانوس، ایوان بهار، المپیک، بنی‌آدم، جشن ایرانی، چهارباغ، هشت بهشت
 خوشا شیراز (دو تیتراژ)، دعوت، درخت دوستی، صبحی دیگر، برنامه با صبح (گل صبح)، مسابقه نسیم سبز (مستانه)، یک سبد سلامتی، نشانی، سیمای راهبران

سوابق تحصیلی

مقطع دیپلم: رشته ریاضی فیزیک (دبیرستان امام خمینی)
 مقطع کارشناسی/لیسانس: مهندسی عمران (دانشگاه فنی مهندسی چالوس)
 مقطع کارشناسی/لیسانس: موسیقی (دانشگاه هنر و معماری تهران مرکز)
 مقطع کارشناسی ارشد: نوازندگی موسیقی ایرانی (دانشگاه هنر تهران)
 دکترای: پژوهش هنر (دانشگاه هنر تهران)

مکتوبات

۱) تألیف و چاپ کتاب «نوازندگی در استودیو»، ۱۳۸۹

۱. تألیف کتاب «سنتورنوازی»، در دست ویراستاری (مجموعه‌ای از یکصد قطعه و اتود مختلف برای نوازندگان سنتور)
 ۲. تحقیق و تألیف پایان‌نامه دکتری با عنوان «معرفت‌شناسی بداهه در موسیقی ایران (با تکیه بر موسیقی قاجار)»،
 ۱۳۹۶ خواننده بین‌المللی

۴) ترجمه کتاب «In the Course of Performance»، در دست ترجمه

۵) مشارکت در ارائه مقاله ISI با عنوان «بررسی نقش برگزاری کنسرت‌های «موسیقی سنتی» در فعالیت‌های مربوط به اوقات فراغت در مراکز فرهنگی هنری شهرداری تهران / The role of traditional music concertin the Tehran,s municipal artistic and cultural centers», 2013

۶) مشارکت در ارائه مقاله ISI با عنوان «بررسی تأثیر موسیقی و شرایط اجتماعی؛ دلیل شکل‌گیری موسیقی رپ در ایران / Investigating the Affection of Music and Social Conditions; Reason for the Formation of Rap Music in Iran », 2014

۷) تألیف و ارائه مقاله «گفت‌وگوها و چالش‌های فردی، اجتماعی، فناوری و تعلیمی بداهه‌پردازی در موسیقی سنتی ایران»، ۱۳۹۶

۸) تألیف و ارائه مقاله «ارکان بداهه در موسیقی سنتی ایران»، ۱۳۹۶

سمت‌ها و مسئولیت‌ها

فعالیت در سازمان صدا و سیما از حدود سال ۱۳۷۲:
 - شروع همکاری با نوازندگی ساز سنتور در ارکسترها
 - سرپرستی ارکستر شماره ۴

- رهبری ارکستر ملی صدا و سیما در جشنواره‌های دوم و سوم سیما
- عضویت در شورای کارشناسی موسیقی شهرستان‌ها و آئینی
- عضویت در شورای مرکز موسیقی تاکنون
- مدیریت تولید شرکت آوای برگ وابسته به حوزه هنری از سال ۱۳۷۷ الی ۱۳۸۱
- عضو شورای موسیقی شرکت سروش از سال ۱۳۸۲ الی ۱۳۸۴
- سابقه تدریس از سال ۱۳۶۲ در مراکزی چون اداره ارشاد اسلامی تنکابن، کانون پرورشی فکری شهید صالحی تنکابن، بهزیستی چالوس، دانشگاه رویان نوشهر، هنرستان موسیقی دختران تهران، هنرکده وحدت چالوس، آموزشگاه تماشاگاه راز و آموزشگاه همراز، تدریس در دانشگاه پیام نور واحد لواسان و دارای کارت صلاحیت تدریس در دانشگاه پیام نور، تدریس در دانشکده رسانه وابسته به صدا و سیما تاکنون
- عضو کمیته تألیف کتب درسی هنرستان‌های هنرهای زیبا
- عضو شورای طرح و برنامه مرکز موسیقی صدا و سیما از فروردین ۱۳۹۰ تاکنون
- صاحب امتیاز و مدیرمسئول ماهنامه فرهنگی اجتماعی زیرویم، فصلنامه آفرینش هنر و پایگاه خبری زیرویم نیوز
- صاحب امتیاز و مدیرمسئول مرکز مهارت‌آموزی و آموزشگاه موسیقی همراز
- مدیر عامل مؤسسه فرهنگی هنری مهر آوا هنر
- صاحب امتیاز و مدیرمسئول مؤسسه تبلیغاتی پریراد

مجید خلع

سازها تمبک، دف، زنگ سرانگشتی

استادها استاد موسیقی در سوربن پاریس و آکادمی
موسیقی بازل در سوئیس

شاگردان نسل دوم شاگردان استاد حسین
تهرانی، مالکی و باجلان

مجید خلج، (زاده ۲۰ آبان ۱۳۴۱ در قزوین) نوازنده تمبک و زنگ سرانگشتی، دف و بم دایره
اهل ایران است.

مجید خلج صاحب سبک و خالق شیوه جدیدی در بداهه پردازی و همراهی سازی باشد، از وی
همچنین بعنوان باز گرداننده ساز "زنگ سرانگشتی" به موسیقی ایرانی یاد می‌شود. کار موسیقی را از
هفت سالگی در خانه فرهنگ قزوین شروع کرد. در ۲۵ سالگی با تشویق و معرفی داریوش طلائی به
مرکز مطالعات موسیقی شرقی دانشگاه سوربن پاریس راه یافت. اشنایی و همکاری وی در سال ۱۳۷۰
با حسین علیزاده نقطه عطفی در عرصه هنری وی به حساب می‌آید.

روزنامه "لوموند" از وی به عنوان یکی از شاخص‌ترین و خلاق‌ترین نوازندگان سازهای ضربی
ایران در سه دهه اخیر یاد کرده‌است. همچنین همکاری ۲۰ ساله مجید خلج با دانشکده موسیقی بازل
در سوئیس یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های وی در زمینه اکادمیک و ترویج و معرفی سازهای ضربی
ایران در اروپا به حساب می‌آید.

وی با اساتیدی همچون حسین علیزاده، داریوش طلائی، محمد رضا شجریان، حسین عمومی، کیهان
کلهر محمد رضا لطفی، .. همکاری داشته و نتیجه این همکاریها از جمله آثاری ارزنده همچون، کنسرت
همایون و کنسرت نوا، چشمه نوش، سایه روشن، سرود گل، نوای نور، سامان سایه‌ها .. می‌باشد. وی
همچنین فارغ تحصیل در رشته معماری از دانشکده معماری پاریس می‌باشد.

آثار

- مجید خلج, Infinite Breath, Persian Art Percussion, تمبک, دف, دایره, zang-e saringôshti, Bâ Music Records, BACD3
- ۲۰۰۱: مجید خلج, Iranian Percussion, تمبک, دف, دایره, zang-e saringôshti (Buda Records, 197815)
- ۲۰۰۰: Anthology of the Iranian Rhythms, volume 2, تمبک, دف, دایره, zang-e saringôshti (Buda Records, 1975252)
- ۱۹۹۹: Anthology of the Iranian Rhythms, volume 1, تمبک / Repertory of (Hossein Tehrani (Buda Records, 1975252)
- ۱۹۹۶: Rhythms of the Iranian Classical Music, تمبک, دف, دایره, (Al Sur,) (ALCD 168)
- ۱۹۹۳: Iran, l'art du, تمبک, تمبک, دف, دایره (Buda Records, 1973952)
- ۲۰۱۱: Voices of the Shades (سامان سایه‌ها), کیهان کلهر و مجید خلج. Ba Music
- ۲۰۱۰: Birthplace of Earth (مادران زمین), حسین علیزاده و Hamavayan, Ba Music
- ۲۰۰۹: Echoes of Light (نوای نور), حسین علیزاده و مجید خلج, Ba Music

- ۲۰۰۷: Ode To Flowers (سرود گل), Hamavayan Ensemble, حسین علیزاده, Ba Music
- ۲۰۰۵: Birds (پرنده‌ها), حسین علیزاده: تار ; مجید خلیج: تمبک ; H.Nikham: voix, Ba Music
- ۲۰۰۴: Trance of Devotion (سر مست), حسین عمومی, مجید خلیج, Ba Music
- ۲۰۰۲: Iran: Les Maîtres de l'improvisation, حسین علیزاده: تار ; مجید خلیج: تمبک
- ۱۹۹۸: Iranian Music: Saz-Eno, حسین علیزاده: تار, سه‌تار, تنبور ; افسانه رثایی: voix ; مجید خلیج: تمبک, Buda Records
- ۱۹۹۸: Art of improvisation in rastpanjgah, حسین علیزاده: تار ; مجید خلیج: تمبک
- ۱۹۹۴: Musique iranienne: improvisations, حسین علیزاده: تار ; مجید خلیج: تمبک, Buda Records
- ۱۹۷۶: Nava, حسین علیزاده: تار ; مجید خلیج: تمبک
- Homayun: حسین علیزاده: سه‌تار ; مجید خلیج: تمبک
- Cheshmeye Noosh (چشمه نوش): محمدرضا شجریان, vocal, محمدرضا لطفی: تار ; مجید خلیج: تمبک

DVD / تمبک

- The تمبک DVD: Video of 2 DVDs: تمبک + Documentary Film + lessons + Live Concert and Scores in Languages: Français, English, Spanish / تمبک ; مجید خلیج: تمبک

مجید درخشانی

مجید درخشانی، (زاده بیست و دوم شهریور ماه ۱۳۳۵ سنکسر) آهنگ‌ساز، تنظیم‌کننده و نوازنده تار و سه تار است.

فعالیت هنری

درخشانی از شاگردان محمدرضا لطفی و اعضای اولیه گروه شیدا بوده‌است. او آلبوم «بچه‌ها بهار» را با حسین علیزاده و آلبوم «قاصدک» را با صدای اخوان ثالث در دهه ۱۳۶۰ منتشر کرد. اما از سال ۱۳۶۳ به آلمان مهاجرت کرد و در شهر کلن ساکن شد. در این مدت به آموزش موسیقی و اجرای موسیقی ایرانی مشغول بود. همچنین در سال ۱۳۷۵، محمد رضا شجریان را به عنوان آهنگساز و نوازنده تار در آلبوم در خیال همراهی کرد.

وی در سال ۱۳۸۴، پس از ۲۱ سال، به ایران بازگشت و گروه خورشید را بنیان گذاشت و به همراه این گروه ۱۵ کنسرت در تهران و شهرستان‌ها و چین و فرانسه انجام داد. همچنین آلبوم‌هایی چون «من طربم» و «بیدار دلان» و «فصل باران» و «ترنجستان» و «از بودن و سرودن» و «آسمانه» را منتشر کرد.

وی در تابستان ۱۳۸۶، به همراه گروه خود و دو گروه از تاجیکستان و افغانستان، به مناسبت هشت صدمین سالگرد تولد مولانا، کنسرت‌هایی در یونسکو در پاریس اجرا کرد. مجید درخشانی از سال ۱۳۸۵، محمدرضا شجریان و گروه آوا را در کنسرت‌های اروپا، آمریکا و ایران همراهی کرد. در این دوران دو اثر به نام‌های غوغای عشق‌بازان و کنسرت محمدرضا شجریان و گروه آوا اجرا و به بازار عرضه شدند.

محمدرضا شجریان در سال ۱۳۸۷ یک گروه موسیقی بنیان‌گذاری کرد و آن را به افتخار جلیل شهنواز (نوازنده نامی تار)، گروه شهنواز نامید. از آن زمان به بعد محمدرضا شجریان با این گروه فعالیت داشته‌است. یکی از ویژگی‌های مهم این گروه موسیقی استفاده از سازهای ابداعی محمدرضا شجریان که به دست خودش ساخته شده‌اند و برخی از آن‌ها ویژگی‌هایی دارند که می‌توان آن‌ها را جایگزین سازهای غربی مثل ویولون نیز قرار داد، می‌باشد. در این مدت دو آلبوم صوتی رندان مست و مرغ خوش‌خوان و آلبوم تصویری کنسرت محمدرضا شجریان و گروه شهنواز در دبی اجرا و به بازار عرضه شدند.

استاد شجریان به همراه گروه شهنواز در سال ۱۳۸۹ یک تور کنسرت جهانی برگزار کرد که دو مورد از این کنسرت‌ها منتشر شده‌اند. کنسرت محمدرضا شجریان و گروه شهنواز در دبی که نامش دربالا آمده بود یکی از همین کنسرت‌هاست و اثر دیگر کنسرت در لندن می‌باشد و به صورت رسمی توسط بی‌بی‌سی پخش شد. مجید درخشانی (سرپرست گروه شهنواز) این دو کنسرت را از موفق‌ترین کنسرت‌های این گروه می‌داند و در این کنسرت‌ها بسیاری از سازهای ابداعی محمدرضا شجریان به کارگیری شده‌اند. گروه شهنواز در سال ۱۳۹۳ نیز یک بار دیگر یک تور جهانی کنسرت برگزار می‌کنند.

مجید درخشانی در گفتگویی اختصاصی با وبسایت «شجریانی‌ها» اعلام کرده‌است به آهنگ‌سازی بیش‌تر از نوازندگی علاقه دارد. هر چند که استاد سابقش، محمدرضا لطفی او را به امر تکنوازی دعوت می‌کند اما به سمت آهنگ‌سازی کشش دارد. درخشانی در سال ۱۳۸۹، آلبوم چاووشی را با صدا و شعر اخوان ثالث آهنگ‌سازی نموده که توسط نشر زمستان منتشر گردیده‌است. در مهر ماه سال ۱۳۹۱ مجید درخشانی با همراهی گروه خورشید آلبوم لحظه ناب را در دستگاه‌های همایون و ماهور با خوانندگی حسین رضا اسدی منتشر نمود. او پس از گروه خورشید، گروه ماه را بنیان‌گذاری کرد.

مجید درخشانی به موسیقی زادگاهش، یعنی موسیقی سنکسر توجه ویژه‌ای دارد. وی آهنگ‌سازی چند اثر موسیقایی به گویش سنکسری را عهده‌دار بوده‌است که از میان آن‌ها می‌توان به آثاری چون پیتکو، امام رضا، وارشو، باز بمه و یار، لالایی و ... اشاره کرد. وی سابقه ساخت سه آلبوم موسیقی برای

رحیم عدنانی در موسیقی بختیاری و موسیقی اصیل ایرانی را نیز دارد. آلبوم حریر شبنم از آثار برجسته ساخته شده توسط اوست.

آثار

- در فهرست زیر بخشی از آثار مجید درخشانی که در همکاری با محمدرضا شجریان و همایون شجریان خلق شده‌اند آمده‌است.

آلبوم‌ها						
نام آلبوم	سال انتشار	آهنگساز	نوازندگان	خواننده	ناشر	توضیحات
نیریز			جمشید عندلیبی (نی)، مجید درخشانی (تار) و مرتضی اعیان (تنبک)	-		بی کلام
بچه‌ها بهار	۱۳۶۰	حسین علیزاده و مجید درخشانی				
قاصدک	۱۳۶۰	مجید درخشانی				
من طربم	۱۳۸۴	مجید درخشانی		مجید درخشانی		
لحظه ناب				<u>حسین رضا</u> <u>اسدی</u>		
جنون عشق - کنسرت بزرگداشت سعدی	۱۳۹۳			محمد معتمدی		
شهر آشنائی		مجید درخشانی		حسام الدین سراج	سروش	
بیدار دلان		مجید درخشانی		محمدملا آقایی		

	سروش	علیرضا قربانی		مجید درخشانی	۱۳۸۵	فصل باران
						ترنجستان
		محمد معتمدی		مجید درخشانی		از بودن و سرودن
						آسمانه
	نشر زمستان			مجید درخشانی	۱۳۸۹	چاووشی
						خانه ام ابری است
						گمگشته
						جوهر عشق
بی کلام			جمشید عندلیبی (نی)، مجید درخشانی (تار) و مرتضی اعیان (تنبک)			حکایت نی
		حسام اینانلو			۱۳۸۸	صبح امید
		حسام اینانلو				پشت پرچین سخن
		مهدی فلاح		مجید درخشانی		بیکران
زنده در برلین					۲۰۰۳	کنسرت

						گروه دیدار
		مهسا وحدت		مجید درخشانی		نسیم صبحدم
		پریمه				نسیم سحر
		مهدیه محمدانی				دریا دل
سرپرست گروه: مجید درخشانی، اشعار از سعدی شیرازی و مولوی	سروش	محمدرضا شجریان	مجید درخشانی، بهداد بابایی، عبدالنقی افشارنیا، بیژن کامکار، پیشنگ کامکار، ارسلان کامکار، ارژنگ کامکار	مجید درخشانی	۱۳۷۵	در خیال
بخش دوم کنسرت محمدرضا شجریان و گروه آوا که در استودیو ضبط شده است.	دل آواز	محمدرضا شجریان، همایون شجریان	گروه آوا	فرح پوری، سعید محمدرضا شجریان	۱۳۸۶	غوغای عشق‌بازان
آلبوم تصویری (کنسرت) شامل دو بخش: در بخش اول که سخن عشق نام دارد قطعاتی از ساخته‌های محمدرضا شجریان و مجید درخشانی بر اساس اشعاری از سعدی اجرا شده است و بخش دوم در قالب آلبوم استودیویی غوغای عشق‌بازان انتشار یافته است، اجرا در سال ۱۳۸۶	دل آواز	محمدرضا شجریان، همایون شجریان	گروه آوا	مجید درخشانی، سعید فرح پوری، محمدرضا شجریان	۱۳۸۷	کنسرت محمدرضا شجریان و گروه آوا
سرپرست گروه: مجید درخشانی، اشعار از حافظ	دل آواز	محمدرضا شجریان	گروه شهناز	مجید درخشانی، محمدرضا شجریان، حسام‌السلطنه	۱۳۸۸	رندان مست

شیرازی، ملک الشعرا بهار، سعدی شیرازی و مولوی، در دستگاه همایون				مراد		
سرپرست گروه و تنظیم‌کننده: مجید درخشانی، اشعار از حافظ شیرازی، مولوی و با باطاهر، در دستگاه شور	دل آواز	محمدرضا شجریان	گروه شهنواز	محمدرضا شجریان	۱۳۹۰	مرغ خوش‌خوان
آلبوم تصویری (کنسرت) در دستگاه‌های همایون و ماهور، مربوط به یکی از کنسرت‌های تور جهانی کنسرت گروه شهنواز در سال ۲۰۱۱، اجرا شده در ۲۸ بهمن ۱۳۸۹ (۱۷ فوریه ۲۰۱۱) در دبی، سالن شیخ راشد مجید درخشانی نوازندگی سازهای تار و کرشمه را بر عهده داشت	دل آواز	محمدرضا شجریان	گروه شهنواز	مجید درخشانی، محمدرضا شجریان، پرویز مشکاتیان، مرتضی نی داوود		کنسرت محمدرضا شجریان و گروه شهنواز در دبی
آلبوم تصویری (کنسرت) در دستگاه‌های همایون و شور مربوط به کنسرت تهران، اجرا در سال ۱۳۸۷، اجرای زنده آلبوم‌های رندان مست و مرغ خوش‌خوان	دل آواز	محمدرضا شجریان	گروه شهنواز	مجید درخشانی، حسام‌السلطنه مراد، میرزا عبدالله، مرتضی‌خان نی داوود و محمدرضا شجریان		کنسرت محمدرضا شجریان و گروه شهنواز (رندان مست و مرغ خوش خوان)

مجید کیانی

همکاری های مرتبط
 مدیریت گروه موسیقی دانشکده هنرهای
 زیبا ۱۳۷۳-۱۳۷۹
 تدریس درس ردیف موسیقی ایران در
 دانشگاه تهران
 مدیریت مرکز حفظ و پژوهش موسیقی
 ایران
 رئیس گروه موسیقی فرهنگستان هنر

سید عبدالمجید کیانی هندی (زاده ۱ مهر ۱۳۲۰، تهران)، مدرس موسیقی ایرانی، نوازنده سنتور و از چهره‌های ماندگار است. کتاب او با عنوان شناخت هنر موسیقی: سماع ردیف، شامل ۱۸ دفتر درسی و پنجمین دوره کتاب سال، به عنوان شایسته تقدیر برگزیده شد.

زندگی‌نامه

او ردیف سنتور ابوالحسن صبا و قطعات علینقی وزیری و روح‌الله خالقی را به مدت چهار سال در هنرستان آزاد موسیقی نزد منوچهر صادقی و محمد حیدری فراگرفت. سپس در دانشکده هنرهای زیبا دانشگاه تهران قسمتی از ردیف میرزا عبدالله را نزد داریوش صفوت و نورعلی خان برومند آموخت و برای مدت چهار سال دیگر نزد برومند بقیه ردیف میرزا عبدالله و همچنین شیوه سنتورنوازی حبیب سماعی را فراگرفت.

پس از آن مدت ۲ سال نزد عبدالله دوامی برای آموختن ردیف آوازی و همچنین چگونگی اجرای موسیقی ایرانی تحصیل کرد. سپس به مدت ۳ سال در دانشگاه سوربن پاریس نزد تران وانکه و ادیت وبر در رشته اتنوموزیکولوژی تحصیل نمود. او در سال ۱۳۵۸ درست در زمانی که بیشتر هنرمندان موسیقی به دلیل تنگناهای ایجاد شده در فضای بعد از انقلاب از کشور خارج می‌شدند و در حالی که از سوی دولت فرانسه اقامت و بورس تحصیلی دریافت کرده بود همراه با اعضای خانواده‌اش به ایران

بازگشت. او در بهمن ۱۳۸۳، در مراسم اختتامیه بیستمین جشنواره موسیقی فجر، مورد تقدیر قرار گرفت.

فعالیت‌های اجرایی

- تدریس موسیقی ردیف در مؤسسه فرهنگی هنری سرو ستاه ۱۳۷۲ تا کنون
- تدریس موسیقی ردیف در مکتب خانه میرزا عبدالله
- مدیریت گروه موسیقی دانشکده هنرهای زیبا در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۹
- تدریس درس ردیف موسیقی ایران در دانشگاه تهران به مدت ۲۳ سال
- مدیریت مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایران
- رئیس گروه موسیقی فرهنگستان هنر
- عضو شورای عالی یونسکو در ایران

آثار

- کتاب هفت دستگاه موسیقی ایران
- کتاب مبانی نظری موسیقی ایران
- کتاب ستاره عشق (داستان)
- کتاب چگونگی پژوهش در موسیقی ایران
- آلبوم درک موسیقی-نوا اثری است در سبک سنتی. این آلبوم ۱۳ آهنگ دارد.
- آلبوم هفت دستگاه موسیقی ایران (ردیف میرزا عبدالله، تنظیم برای سنتور) (صوتی)
- آلبوم هفت دستگاه موسیقی ایران (ردیف میرزا عبدالله، تنظیم برای سنتور) (DVD تصویری)
- ضربی‌های حبيب سماعی
- گذری در شیوه سنتورنوازی حبيب سماعی
- آثار حبيب سماعی
- شناخت موسیقی ۱ و ۲ و ۳ شناخت موسیقی ۱: نوا (نگرشی بر غم در موسیقی ایران) (برنده جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران) ۲- سید حسین طاهرزاده ۳- حبيب سماعی، بررسی ۳ شیوه هنر تک نوازی، (نوار و کتاب)
- سنتور (تکنوازی سنتور از مجموعه خسروانی)
- ایران (تکنوازی سنتور از مجموعه خسروانی)
- کنسرت بارسلونا و تاراگونا (همراه با ضرب شهرام کیانی) (تصویری)
- تورنتو (تکنوازی سنتور در شور، سه گاه و راست پنجگاه)
- کنسرت سفارت ایتالیا در تهران ۱۳۶۰ - تکنوازی سنتور در راست پنجگاه و بیات اصفهان - صدابردار: مجید درخشانی
- آلبوم نقش سکوت در موسیقی دستگاهی (شماره ۱ از مجموعه شناخت هنر موسیقی ایرانی شامل یک آلبوم تصویری، یک آلبوم صوتی، و یک کتاب الکترونیک)
- نگرشی بر غم در موسیقی ایرانی (نوا) (شماره ۲ از مجموعه شناخت هنر موسیقی ایرانی شامل یک آلبوم تصویری، یک آلبوم صوتی، و یک کتاب الکترونیک)
- آلبوم هفت مثنوی (شماره ۳ از مجموعه شناخت هنر موسیقی ایرانی شامل یک آلبوم تصویری، یک آلبوم صوتی، و یک کتاب الکترونیک)
- چهار عنصر طبیعت در موسیقی (شماره ۴ از مجموعه شناخت هنر موسیقی ایرانی شامل یک آلبوم تصویری، یک آلبوم صوتی، و یک کتاب الکترونیک)

- بررسی سه شیوه هنر تکنوازی (شماره ۵ از مجموعه شناخت هنر موسیقی ایرانی شامل یک آلبوم تصویری، یک آلبوم صوتی، و یک کتاب الکترونیک)
- آلبوم خیام و موسیقی (شماره ۶ از مجموعه شناخت هنر موسیقی ایرانی شامل یک آلبوم تصویری، یک آلبوم صوتی، و یک کتاب الکترونیک)
- آلبوم طبیعت در هنر موسیقی (شماره ۷ از مجموعه شناخت هنر موسیقی ایرانی شامل یک آلبوم تصویری، یک آلبوم صوتی، و یک کتاب الکترونیک)
- آلبوم بررسی وزن در موسیقی ایرانی (شماره ۸ از مجموعه شناخت هنر موسیقی ایرانی شامل یک آلبوم تصویری، یک آلبوم صوتی، و یک کتاب الکترونیک)
- آلبوم جایگاه معنوی در هنر موسیقی ایران (شماره ۹ از مجموعه شناخت هنر موسیقی ایرانی شامل یک آلبوم تصویری، یک آلبوم صوتی، و یک کتاب الکترونیک)
- آموزش سنتور - روش ردیف نوازی - دستگاه شور ردیف میرزا عبدالله (نسخه جدید همراه با دی وی دی تصویری)

برخی مصاحبه‌ها

- مصاحبه با رادیو فرهنگ (صدای جمهوری اسلامی ایران) برنامه آسمان هنر
- مصاحبه زنده تلویزیونی - شبکه یک سیمای جمهوری اسلامی ایران - برنامه طلوع ماه ۱۳۸۱
- مصاحبه با روزنامه شرق «ردیف سیال و متغیر است» (مصاحبه‌کننده: علی شادکام، ۱۱ مرداد ۱۳۸۹)
- گفتگو با مجید کیانی (کتاب) (مصاحبه‌کننده: محسن شهرنازدار - نشر نی)
- گفتگو با مجله آهنگ شماره سوم بهمن (مصاحبه‌کننده: امیر لواسانی)
- «بیاد حبیب» گفتگو با مجید کیانی به اهتمام علی شادکام به مناسبت صد و دهمین سال تولد حبیب سماعی: ناشر مؤلف با همکاری مؤسسه فرهنگی سرو سناه (۱۳۹۴)
- مصاحبه زنده تلویزیونی، «تفاوت بین موسیقی فاخر و موسیقی تفریحی»، شبکه چهار سیمای جمهوری اسلامی ایران - برنامه راز ۱۳۹۶

برخی از شاگردان

- پیشنگ کامکار
- علی بیانی

مجید مولانیا

متولد ۱۳۵۹ تهران

سوابق

همکاری با گروه مهتاب از سال ۷۵ الی ۸۱ و حضور در کنسرت‌های متعدد و نوازندگی در اولین آلبوم این گروه با نام "سایه روشن مهتاب" به آهنگسازی احسان ذبیحی فر و به خوانندگی بیژن کامکار و نجمه تجدد

استاد کلاس آموزش تار و سه تار

سابقه تدریس تار و سه تار از سال ۹۰ تاکنون

اساتید: نیما فریدونی، حمیدرضا خبازی، داریوش پیرنیاکان
همکاری و اجرای کنسرت با ارکستر موسیقی نو به رهبری علیرضا مشایخی
همکاری و اجرای کنسرت با ارکستر سمفونیک تهران به رهبری منوچهر صهبایی
کنسرت در کشور فرانسه، در سالن اصلی یونسکو در شهر پاریس به مناسبت بزرگداشت مولانا
به آهنگسازی سعید ذهنی
آهنگسازی آلبوم "آژنگ" به خوانندگی امیر حسین مدرس، ناشر: ایرانگام
پایه گذاری گروه موسیقی سور و شرکت در فستیوال موسیقی سوفی به همراه این گروه در کشور
اندونزی

کنسرت در کشورهای: رومانی، بلاروس

اسلوانی و نیجریه به همراه گروه های سور و مضراب

کنسرت به همراه گروه سور در کشورهای: یونان، سوئد، آلمان و اتریش به خوانندگی وحید تاج

آهنگسازی آلبوم "یارمست" به خوانندگی

سالار عقیلی، ناشر: ایرانگام

اجرای تور کنسرت یارمست به همراه گروه سور و سالار عقیلی در کشورهای: هلند، آلمان و

انگلستان

آهنگسازی آلبوم "در عشق زنده باید" به خوانندگی وحید تاج، ناشر: ایرانگام
کسب رتبه اول آهنگسازی در جشن خانه موسیقی سال ۹۶ برای آلبوم در عشق زنده باید
دریافت جایزه بارید در جشنواره فجر سال ۹۶ برای آهنگسازی آلبوم در عشق زنده باید
آهنگسازی آلبوم "چشم بی خواب" به خوانندگی حسام الدین سراج، ناشر: نوفه
کنسرت به همراه گروه سور و حسام الدین سراج در شهر کابل
آهنگسازی آلبوم "رنج عاشق" به خوانندگی پوریا اخوای، ناشر: نوفه

مجید ناظم پور

سازها	بریت، عود
اعضای کنونی	گروه زیراب
اعضا:	مجید ناظم پور (سرپرست): عود امیرحسین حمیدی: گیتار شایان میرغفوری: گیتار الکتریک سهراب علیجانی: گیتار بیس بنیامین مباشر امینی: گیتار افشین هنرور: بندیر/تمبک مهرزاد املشی: کاخن/داربوکا سیاوش معصومی: کوزه
اعضای پیشین	گروه حلاج گروه وزیری گروه باربد
استادها	محمد گلستانه <u>حسن منوچهری</u> <u>حسین بهروزی‌نیا</u>
آلبوم پرآوازه	<u>فلسفه - حکمت - مردی برای تمام فصول</u> گفتوگو عود و گیتار (زریاب)

مجید ناظم پور (زاده ۲۰ تیر ۱۳۵۲) در شهرضا اصفهان، پژوهشگر، آهنگ‌ساز، ردیف‌دان و نوازنده بریط اهل ایران است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

مجید ناظم پور در سال ۱۳۵۲ شمسی در شهرستان شهرضا (قمشه) ی اصفهان متولد شد. از نوجوانی به نواختن و ساخت تار و سه تار پرداخت. سپس به فراگیری ساز عود علاقه‌مند شد و از تعلیمان محمد گلستانه، حسن منوچهری و حسین بهروزی‌نیا بهره برد. مبانی موسیقی را از شریف لطفی آموخت و در زمینه ساخت شاگرد ابراهیم قنبری مهر بوده‌است. او آشنایی خود را با ابراهیم قنبری مهر بختی بزرگ و سبب تحولی عظیم در زندگی خویش می‌داند. وی مدت سه سال زبان عربی را فراگرفت و سپس با سفر به کشورهای عربی، به پژوهش پیرامون مکاتب مختلف عودنوازی، شیوه‌های نوازندگی و آموزش و تاریخچه این ساز در جهان پرداخت و از راهنمایی استادان و پژوهشگران عرب استفاده نمود. در زمینه شناخت ردیف آوازی مکتب اصفهان شاگرد خلیل‌الله مشکوه و نعمت‌الله ستوده بوده و در زمینه شناخت آوار بین‌المللی و صداسازی از کلاس آزاده رضایی بهره برده است. همچنین خوانندگی مقام‌های آوازی موسیقی عرب را در کشورهای عربی آموخته است. وی کتابی با نام داستان بریت (مروری بر تاریخ پنج هزار ساله بریت) در زمینه تاریخچه ساز عود (به همت نشر سوره مهر) و کتابی شامل مجموعه قطعات ساخته خود را تألیف و منتشر کرده‌است.

از آلبوم‌های منتشر شده وی می‌توان به راز ساحل، کنسرت بریت، فلسفه، حکمت و آلبوم‌های بررسی تاریخچه عود و مکاتب عودنوازی در جهان اشاره کرد. مجید ناظم پور بر پایه تحصیلات و پژوهش‌های دانشگاهی خود در رشته روان‌شناسی و عضویت در انجمن علمی هیپنوتیزم بالینی ایران، کتاب

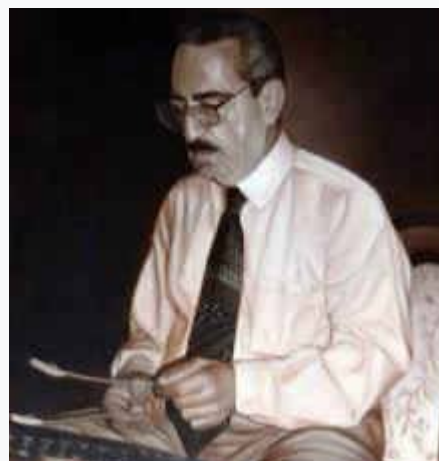
نوین «کاربرد موسیقی در هیپنوتیزم درمانی و مراقبه» را تألیف نموده که به لحاظ موضوعی، پژوهشی است جدید. سخنرانی و نوازندگی در سمینارها و فستیوال‌های تخصصی ساز عود در کشورهای مختلف مانند مراکش، الجزایر، سوریه، عمان، قطر، مالزی و [تونس] ... از دیگر فعالیت‌های هنری او در زمینه موسیقی است ناظم پور در سال ۲۰۰۹ به عنوان یکی از داورهای مسابقات بین‌المللی عود در کشور سوریه شرکت داشت.

آثار

آثار ماندگار						
نام آلبوم	سال انتشار	آهنگساز	نوازنده	تکنوازی	ناشر	توضیحات
راز ساحل	۱۳۸۳	مجید ناظم پور	آری	آری	آوای سپهر	به همراه گروه زیریاب
فلسفه	۱۳۸۶	مجید ناظم پور	آری	آری		
حکمت	۱۳۸۸	مجید ناظم پور	آری	آری		
تکنواری بریت	۱۳۸۸	مجید ناظم پور	آری	آری		
زریاب	۱۳۸۸	مجید ناظم پور	آری	آری	نواگستر آپادانا	به عنوان دو نوازی عود و گیتار
مردی برای تمام فصول	۱۳۸۸	مجید ناظم پور	آری	آری		به همراه خوانندگی
آثار مکتوب						
نام کتاب	سال انتشار	تعداد جلد	تعداد چاپ	موضوع	ناشر	توضیحات

مجموعه قطعات	۱۳۸۴	۱	۱	قطعاتی برای عود	آوای مهربانی	ساخته ناظم پور
کاربرد موسیقی	۱۳۸۸	۱	۱	هیپنوتیزم درمانی		
داستان بربت	۱۳۹۳	۱	۱	مروری بر تاریخ بربت	سوره مهر	تاریخ پنج هزار ساله
مهارت عودنوازی	۱۳۹۵	۱	۴	بربت نوازی	سرای عود زریاب	آموزش مبتدی تا عالی

مجید نجاحی

مجید نجاحی (زاده ۱۳۱۳ تهران- درگذشته ۲۱ مرداد ۱۳۹۵) موسیقیدان و نوازنده سنتور ایرانی بود.

زندگی

مجید نجاحی در بهمن ماه ۱۳۱۳ در تهران، در یکی از کوچه‌های اطراف میدان بهارستان دیده به جهان گشود و پس از طی دوره تحصیل ابتدایی در مدرسه پروانه (که در آن با پرویز یاحقی همکلاس بود)، برای ادامه تحصیل و طی دوره متوسطه، در دبیرستان علمیه ثبت‌نام کرد. پس از پایان دوره متوسطه، برای خدمت وظیفه به دانشکده افسری احتیاط رفت و با درجه ستوانی خدمت سربازی را به پایان رساند. سپس در بانک تهران استخدام شد و بعد به اداره برق تهران منتقل گردید. پس از طی دوران مراحل مختلف سنوات خدمت، رئیس اداره خدمات عمومی برق شمیران شد و نهایتاً در سال ۱۳۶۰ بازنشست گردید.

نجاحی در روز پنجشنبه ۲۱ مرداد ماه ۱۳۹۵ در ۸۲ سالگی در تهران درگذشت.

موسیقی

آشنایی با سنتور در کودکی

مجید نجاحی می‌گوید: «سال‌ها منزل ما در بهارستان بود ولی چند سالی که گذشت ما برای سکونت به دروازه شمیران آمدیم، از حسن تصادف، در همسایگی منزل جدید ما یکی از نوازندگان بسیار خوب سنتور که از تکنوازان آن زمان رادیو بود زندگی می‌کرد که آن شخص آقای محسن بی‌آزار بود و من با برادر وی هم سن و سال بودم و آشنا شدم و به منزل هم‌دیگر می‌رفتیم و همین آمد و شدها بود که من با شکل و قیافه سنتور و طرز نواختن آن آشنایی ابتدایی پیدا کردم. مدت دو سال گذشت و من با توجه به علاقه شدیدی که به موسیقی داشتم جرأت نمی‌کردم که به پدرم بگویم یک سنتور بخرد.

به‌ناچار به نجار سر کوچه که مردی هنرمند و باذوق بود گفتم یک سنتور برای من بسازد و وی یک سنتور کوچک در مقابل دریافت مبلغی کم برایم ساخت و من با تکه سیمهایی که آقای محسن بی‌آزار در اختیارم گذاشت سیمها را روی سنتور بستم و مدت یکسال نزد خود شروع به نواختن از طریق گوش دادن به رادیو کردم، در این زمان پدرم که عشق و علاقه بی‌حد مرا به موسیقی دید، برایم یک سنتور بزرگ و معمولی به مبلغ ۱۷ تومان خریداری کرد و من از این تاریخ رسماً با نواختن این ساز آشنایی پیدا کردم.»

آموزش حرفه‌ای

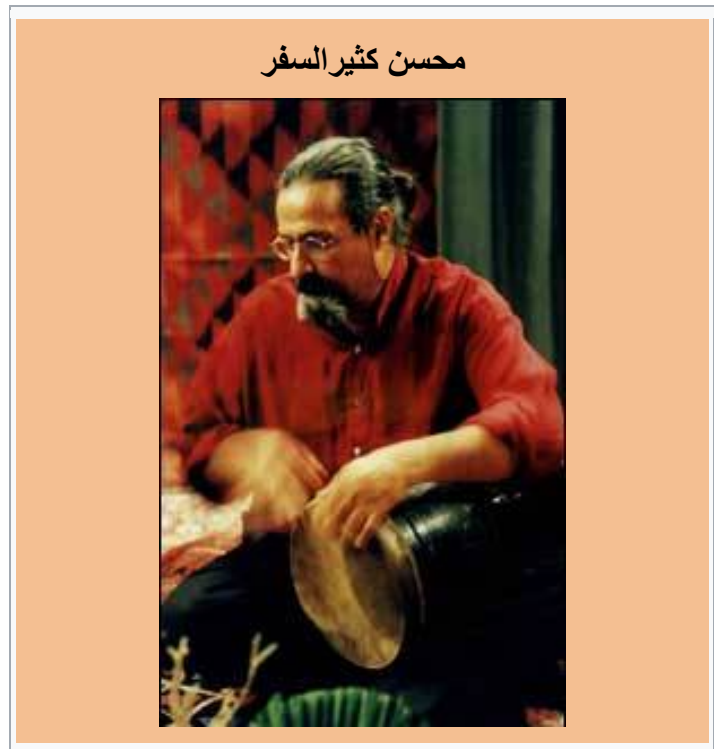
نجاحی پس از پنج سال نواختن سنتور، با حسین قوامی آشنا شد و این آشنایی پنجره‌ای را برایش گشود و پس از چندی با احمد عبادی و مرتضی‌خان محجوبی و نورعلی‌خان پرومند و استادان دیگر آشنا و از وجود آنها بهره گرفت. او شدیداً تحت تأثیر نوازندگی محجوبی قرار گرفت و سعی کرد از سبک و سیاق نوازندگی استفاده نماید و با ردیفها و گوشه‌ها و دستگاه‌های موسیقی ایرانی آشنا شود.

فعالیت در رادیو

مجید نجاحی، در سال ۱۳۳۷ بنا به دعوت داود پیرنیا برای شرکت در برنامه گلها رفت. نحوه دعوت پیرنیا از وی چنین بود که روزی نجاحی در منزل عبدالعلی وزیری مهمان بود و در منزل وی سنتور می‌زده که پیرنیا بلافاصله از او برای اجرای برنامه دعوت می‌کند و پس از امتحانی که توسط چند استاد از او می‌شود در گلهای جاویدان شماره ۲۰ به اتفاق عبدالعلی وزیری شرکت و این برنامه در دستگاه «همایون» بود. پس از این برنامه بود که در گلهای گوناگون پیرنیا همراه با خوانندگانی چون: حسین قوامی، اکبر گلیایگانی، محمد رضا شجریان، محمود خوانساری، ایرج، عبدالوهاب شهیدی و بسیاری از خوانندگان گلها شرکت مستمر داشت. نجاحی در برنامه‌های دیگر رادیو نیز فعالیت داشته از جمله: تکنوازی سنتور و برنامه تکنوازان و چند سالی هم به اتفاق مهندس همایون خرم برنامه موسیقی اصیل ایرانی را از برنامه دوم رادیو (اف.ام) اجرا می‌کرد.

سفرهای خارجی

وی برای شناساندن موسیقی اصیل و سنتی ایران، به خصوص سنتور که یک ساز ملی است مسافرت‌های فراوانی به کشورهای: آلمان، آمریکا، انگلستان، ایتالیا، ترکیه، افغانستان، بحرین و کویت نمود.

محسن کثیرالسفر (زاده ۱۳۳۴ در خراسان) نوازنده تمبک و دف اهل ایران است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

محسن کثیرالسفر نوازندگی تمبک را از بیست و پنج سالگی آغاز و از سال ۱۳۶۲ جهت تکمیل تکنیک‌های نوازندگی، زیر نظر اساتیدی همچون حسین علیزاده، کیهان کلهر، محمدرضا لطفی و ناصر فرهنگ‌فر به تمرین پرداخت. در سال ۱۳۵۷ به رم رفت و در آنجا به همکاری با موسیقی‌دانانی چون انیو موریکونه، جیانکارلو اسکیاپینی، جنورجیو باتیستلی، مائورو پاگانی، دانیل سیپ، ریتال مارکتولی، آنتونیو سالیس و آلساندرو سالتا پرداخت. حیطه فعالیت او از موسیقی کلاسیک ایرانی تا موسیقی پاپ و از موسیقی قرون وسطا و رنسانس تا موسیقی معاصر و تجربی امروزی را در بر می‌گیرد.

آثار

- آلبوم لحظه دیدار به همراه پرویز مشکاتیان، جمشید محبی، بهداد بابایی
- آلبوم کنسرت رم-فستیوال مولانا به همراه پرویز مشکاتیان، ناصر فرهنگ‌فر
- آلبوم دیتیرامبی به همراه وزلین میتف

محسن نفر

دانشگاه هنرستان عالی موسیقی ملی، دانشکده هنرهای
زیبای دانشگاه تهران، دانشکده علوم انسانی
دانشگاه تهران استادیار موسیقی دانشکده
هنرهای زیبای دانشگاه تهران

استادها رضا وهدانی، علی اکبر شهنازی، سعید
هرمزی، یوسف فروتن، عبدالله دوامی و محمود
کریمی

محسن نفر (زاده ۱۳۳۹ در تهران) آهنگساز، پژوهش‌گر، مدرس موسیقی و نوازنده تار و سه تار اهل ایران است. وی آهنگساز و نوازنده تار آلبوم‌های وصل مستان، شمس الضحی، باغ ارغوان، یاد یار و فکر نو، یاس، خاکستری، آبی، سرگردان است. وی همچنین آهنگسازی چند فیلم را بر عهده داشته‌است.

زندگی‌نامه

محسن نفر در سال ۱۳۳۹ در تهران چشم به جهان گشود. در دوازده سالگی به هنرستان عالی موسیقی وارد و از محضر اساتیدی همچون رضا وهدانی بهره‌مند گردید. همزمان با آغاز دوره دوم هنرستان بنا به پیشنهاد مرحوم وهدانی به استاد علی اکبر خان شهنازی معرفی شد که این دوره پنج سال به درازا کشید. گفتنی است عشق و علاقه به ساز تار، ایشان را شش جلسه در هفته به پای درس استاد شهنازی می‌کشاند، به طوری که علاوه بر کلاس‌های روزانه و شبانه استاد شهنازی در هنرستان، در کلاس‌های ایشان در مکتب صبا نیز حضور یافته و از خرمن دانش ایشان بهره‌ها گرفت.

در سال ۱۳۵۵ بنا به پیشنهاد محمود کریمی و دعوت رئیس وقت مرکز حفظ و اشاعه موسیقی - داریوش صفوت - جهت تحصیل تار و سه تار وارد مرکز شده، و از محضر اساتیدی همچون یوسف فروتن و سعید هرمزی و نیز عبدالله دوامی و محمود کریمی بهره‌مند شد. پس از آن در سال ۱۳۵۷ با رتبه اول از هنرستان عالی موسیقی فارغ‌التحصیل و با شرکت در آزمون ورودی گروه موسیقی و اخذ رتبه اول وارد دانشکده هنرهای زیبا گردید. وی در سال ۱۳۷۰ به رتبه علمی استادیاری در موسیقی

سنتی (وزارت فرهنگ و آموزش عالی کشور) نائل آمده و در سال ۱۳۷۱ موفق به اخذ مدرک کارشناسی فلسفه از دانشگاه تهران گردید. در سال ۱۳۹۲ مدرک درجه یک هنری به او اعطاء شد.

آلبوم‌های منتشر شده

- آلبوم وصل مستان آلبوم شمس الضحی آلبوم باغ ارغوان آلبوم یاد یار
- آلبوم فکر نو آلبوم یاس آلبوم خاکستری، آبی آلبوم سرگردان

موسیقی فیلم

- موسیقی فیلم مرگ دیگری به کارگردانی محمدرضا هنرمند
- موسیقی فیلم هودج به کارگردانی مجید مجیدی
- موسیقی فیلم معبّر به کارگردانی بهزاد بهزادپور
- موسیقی فیلم گورکن به کارگردانی محمدرضا هنرمند
- موسیقی فیلم بلمی به سوی ساحل به کارگردانی رسول ملاقلی‌پور
- موسیقی فیلم روزنه به کارگردانی جمال شورجه

محمد آذری

دانشگاه دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران

بنیانگذار گروه موسیقی آفاق

محمد آذری (زاده ۴ آذر ۱۳۴۶ در اصفهان) موسیقی‌دان، نوازنده سنتور و آهنگساز اهل ایران است.

زندگی هنری

محمد آذری، ۴ آذر سال ۱۳۴۶ در اصفهان متولد شد. از سال ۱۳۵۹ فراگیری موسیقی را با ساز سنتور در اصفهان آغاز کرد. پس از ۱ سال به کلاس فرامرز پایور راه یافت و شیوه سنتورنوازی فرامرز پایور را آموخت. پس از آن نزد پرویز مشکاتیان آموخته‌های خود را تکمیل نمود. او در سال ۱۳۶۹ با ورود به دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران، تحصیلات دانشگاهی خود را در رشته

موسیقی آغاز کرد. از دیگر استادان او می‌توان به محمدتقی مسعودیه، فرهاد فخرالدینی، خسرو مولانا، تقی بینش و ... اشاره نمود.

وی که از اعضای گروه عارف به سرپرستی پرویز مشکاتیان بود، سرپرستی گروه موسیقی «آفاق» را بر عهده دارد.

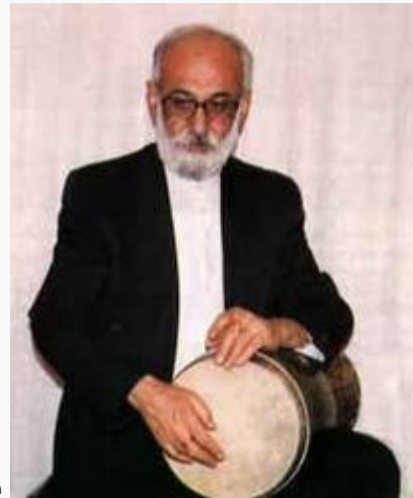
آثار هنری از جمله آثار محمد آذری، به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

آهنگسازی: آلبوم موسیقی «راز گل»، با تنظیم مجتبی میرزاده و خوانندگی علیرضا افتخاری

- «آتش سینه» به رهبری مجتبی میرزاده
- «سفر» با شعر عطار نیشابوری و خوانندگی حسام‌الدین سراج
- «آینه در آینه» به خوانندگی جمال‌الدین منبری
- «صبوری» با شعر خواجوی کرمانی و خوانندگی علی سعیدی و محمد سعیدی
- «رؤیای صلح» با شعر و خوانندگی محمد آذری

نوازندگی:

- آلبوم موسیقی «وطن من» به آهنگسازی پرویز مشکاتیان و خوانندگی ایرج بسطامی
- آلبوم موسیقی «مقام صبر» به آهنگسازی پرویز مشکاتیان و خوانندگی علیرضا افتخاری

محمد اسماعیلی

سال‌های فعالیت ۱۳۳۷ تا کنون

همکاری‌های مرتبط عضو گروه اساتید موسیقی ایران

محمد اسماعیلی (زاده ۴ شهریور ۱۳۱۳، تهران) موسیقیدان و نوازنده تنبک اهل ایران است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

محمد اسماعیلی با نام اصلی «محمد علی اسماعیلی متین» ۴ شهریور سال ۱۳۱۳ در تهران متولد شد. او در سال ۱۳۳۰ توسط دایی‌های خویش مرتضی و مصطفی گرگین زاده به «حسین تهرانی» معرفی شد. در سال ۱۳۳۷ در گروه‌های موسیقی وزارت فرهنگ و هنر مشغول به کار شد و در ارکسترهای موسیقی ملی و گروه تنبک شروع به همکاری کرد و بعد از ۵ سال برای اجرای برنامه‌های موسیقی

ملی و هر چه بیشتر شناساندن آن به کشورهای آفریقایی، آسیایی، اروپایی و آمریکایی مسافرت کرد و برنامه‌هایی اجرا نمود. از سال ۱۳۴۳ در هنرستان موسیقی ملی مشغول تدریس شد و در سال ۱۳۴۵ سرپرستی گروه تنبک وزارت فرهنگ و هنر آن زمان را عهده‌دار شد. در سال ۱۳۴۳ به سمت هنرآموز تنبک در هنرستان موسیقی ملی به جانشینی استاد خود آموزش تنبک را عهده‌دار شد.

شیوه نوازندگی محمد اسماعیلی شیوه حسین تهرانی است. محمد اسماعیلی از امکانات تمبک مانند چوب، گرفت‌های تنبک استفاده کامل می‌کند. محمد اسماعیلی سابقه طولانی در تکنوازی و همراهی با ارکستر دارد. دونوازی‌های (سؤال و جواب) وی با سنتور فرامرز پایور از آن جمله است.

در دهه ۱۳۶۰ به سرپرستی فرامرز پایور (سنتور) و همراهی جلیل شهناز (تار)، علی اصغر بهاری (کمانچه) و محمد موسوی (نی)، گروه اساتید موسیقی ایران را تشکیل داد و با این گروه، مسافرت‌های متعددی به کشورهای اروپایی، آسیایی و آمریکا داشت. وی دارای مدرک درجه یک هنری، معادل دکترا است. وی حدود ۱۵ قطعه فانتزی روی ریتم‌های ایرانی تنظیم کرده که معروفترین آن‌ها قطعه‌ای به نام رونماست.

مراسم نکوداشت «محمد اسماعیلی» پنجشنبه ۹ آذر ۱۳۹۶ با حضور جمعی از هنرمندان در تالار وحدت تهران برگزار شد. در این مراسم که به همت مؤسسه فرهنگی «راد نو اندیش» برگزار گردید، از «۵ دهه تلاش مؤثر استاد محمد اسماعیلی در حوزه موسیقی ایرانی و تمبک نوازی» قدردانی شد. پخش فیلم کوتاهی از فعالیت‌های هنری محمد اسماعیلی، اجرای گروه موسیقی «استاد پایور» به سرپرستی «سعید ثابت» و خوانندگی «علی رضا فریدون پور» و اجرای گروه «تمبک نوازان» به سرپرستی و نوازندگی «محمد اسماعیلی» و دف نوازی «احسان قدمی» از جمله بخش‌های این مراسم بود.

مجید اسماعیلی فرزند محمد اسماعیلی و نوازنده بنام ساز ویلنسل و ساکن تهران است.

محمدجلیل عندایبی

آلبوم پرآوازه امان از جدایی بی‌قرار

محمدجلیل عندایبی (زاده ۳ اردیبهشت ۱۳۳۳ در سنندج) آهنگساز و نوازنده سنتور اهل ایران است.

زندگی هنری

محمدجلیل عندلیبی، ۳ اردیبهشت سال ۱۳۳۳ در محله چهار باغ سنندج متولد شد. او در خانواده‌ای پرورش یافت که هم از طرف مادری، یعنی داییش «حکمت نوبری» که خواننده رادیو بود و هم از طرف پدری، ایرج عندلیبی که از خواننده‌های رادیو و تلویزیون بود، کمک و راهنمایی شد.

وی در ۱۲ سالگی به مدت ۳ سال خواننده فرهنگ و هنر سنندج به سرپرستی حسن کامکار بود و از ۱۵ سالگی نوازندگی سنتور را آغاز نمود. او پیش از عزیمت به تهران و آغاز تحصیلات دانشگاهی، در دبیرستان هدایت ارکستری تشکیل داد که در جشن‌ها به اجرای موسیقی می‌پرداختند. وی در سال ۱۳۵۲ به دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران ره یافت و نزد هنرمندانی نظیر: نورعلی برومند، داریوش صفوت، احمد پژمان، علیرضا مشایخی، هرمز فرخت، شاهین فرخت، محمدتقی مسعودیه و مهدی برکشلی آموزش یافت.

عندلیبی در سال ۱۳۵۴ در دانشکده هنرهای زیبا علاوه بر ساز تخصصی سنتور و ساز الزامی پیانو، ساز دوم فاگوت را زیر نظر «پرژرف» بلغاری فرا گرفت که باعث شد عملاً به‌طور آکادمیک موسیقی کلاسیک غربی را تجربه نماید. در سال ۱۳۵۵ به دعوت داریوش صفوت، به مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایران پیوست و ضمن تدریس سنتور، گروه مشتاق یا مولانا را تشکیل داد. گروه مولانا ادامه ارکستر فوق برنامه دانشگاه تهران بود. وی با خوانندگانی نظیر: حمیرا، شهرام ناظری و علیرضا افتخاری همکاری داشته‌است.

او کنسرت‌های متعددی در کشورهای مختلف با گروه مولانا به سرپرستی و آهنگسازی خویش اجرا نموده و به معرفی و شناسایی موسیقی ایرانی در کشورهای مختلف پرداخته‌است. وی دارای دو فرزند به نام‌های سالار و سانوا است. همسر سابق وی، مینو افتاده نیز نوازنده ویلن و کمانچه است. او بیش از ۳۰ آلبوم موسیقی را آهنگسازی و منتشر نموده‌است.

عندلیبی در سال ۱۳۹۲ مدرک درجه یک هنری به وی اعطاء شد.

او اثر کردی و عرفانی «هی گل» را در سال ۱۳۶۵ با صدای بهروز توکلی، و «از دست عشق» عزیز شاهرخی، «دوری» حسینی شریفی، «صدای تازه» با صدای سالار عندلیبی منتشر کرده‌است. همچنین در زمینه موسیقی عرفانی کردستان «با قدسیان ۱-۲-۳»، پیام عزیزی و حسام لرنژاد و «با قدسیان ۴» با صدای جمیل خالدی، «تنگ شکر» با صدای احمد کامیار و آلبوم موسیقی «صدای بی صدایی» با صدای رسول شریفی، از دیگر آثار اوست. وی برای حمیرا نیز قطعاتی ساخته که در دو آلبوم به نام‌های «عشق و عرفان» و «سرنوشت» منتشر شده‌است.

در سال ۱۳۵۶ عندلیبی برای اولین بار ساز عرفانی دف را به مجموعه ارکستر ایرانی اضافه نمود. «از نوازندگی تا آهنگسازی»، نام کتاب آموزشی وی برای ساز «دف» است که بر اساس ذکرهای خانقاه کردستان نوشته شده‌است. در این کتاب برای اولین بار از دو حامل برای نت‌نویسی و همچنین کلید جدیدی مخصوص ساز دف استفاده شده‌است. او گردآوری و آوانویسی آهنگ‌های تک‌ایای کردستان را آماده نموده که مربوط به رساله پایانی وی در دانشکده هنرهای زیبا است. جمشید عندلیبی نوازنده نی برادر او است.

محمدجلیل عندلیبی، مرداد سال ۱۳۹۸ در اختتامیه نهمین جشنواره بین‌المللی دف نوای رحمت، مورد تجلیل قرار گرفت.

آثار هنری

از جمله آثار محمدجلیل عندلیبی به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

ردیف	نام ترانه و آلبوم(ها)	خواننده	توضیحات
۱	آلبوم موسیقی کیش مهر	شهرام ناظری	
۲	آلبوم موسیقی بنمای رخ	شهرام ناظری	
۳	آلبوم موسیقی بی‌قرار	شهرام ناظری	
۴	آلبوم موسیقی عشق و عرفان	حمیرا	
۵	آلبوم موسیقی سرنوشت	حمیرا	
۶	آلبوم موسیقی سروستان	رضوی سروستانی	
۷	کنسرت ۱۳۵۶	رضوی سروستانی	
۸	گل افشان	شاپور رحیمی	
۹	شکوفه‌های جاویدان	شاپور رحیمی	
۱۰	ای میهن	علیرضا افتخاری	
۱۱	غربستان	علیرضا افتخاری	
۱۲	امان از جدایی	علیرضا افتخاری	
۱۳	تازه به تازه	علیرضا افتخاری	
۱۴	خداحافظ	علیرضا افتخاری	

۱۵	جاده ابریشم	علیرضا افتخاری
۱۶	گرفتار	علیرضا افتخاری
۱۲	میهن	سالار عقیلی
۱۳	قسم	کامیا بهزاد
۱۴	با قدسیان ۱	پیام عزیزی
۱۵	با قدسیان ۲	حسام لرنژاد
۱۶	با قدسیان ۳	پیام عزیزی - حسام لرنژاد
۱۷	با قدسیان ۴	علی اسماعیلی
۱۸	تنگ شکر (ساز کن)	احمد کامیار
۱۹	صبحی زدگان	رسول شریفی
۲۰	صدای تازه	سالار عندلیبی

آثار کردی

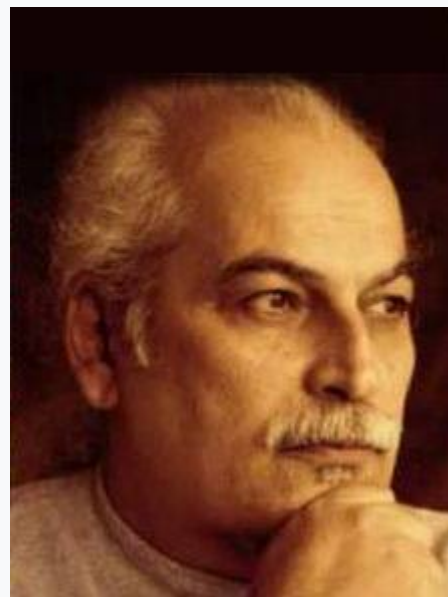
ردیف	نام ترانه	خواننده	توضیحات
۱	هی گل	بهرز توکلی	
۲	از دست عشق	عزیز شاهرخ	
۳	دوری	حسین شریفی	

۴	کیژی کورد	<u>عباس کمندی</u>
---	-----------	-------------------

کتابشناسی

1. زود شناخت ریتم برای سازهای کوبه ای دف...
2. کتاب آموزش سنتور
3. آوانویسی آثار عرفانی کردستان
4. مجموعه آثار مکتوب انتشار یافته

محمد جمال سماواتی

محمد جمال سماواتی؛ متولد ۱۵ بهمن ماه سال ۱۳۳۴، موسیقی دان، نوازنده تار، سه تار و، نویسنده و منتقد موسیقی ایران است. از شاگردان محمدرضا لطفی و نوازنده گروه های موسیقی چاووش، شیدا، شیدا و عارف بوده است.

آثار موسیقایی

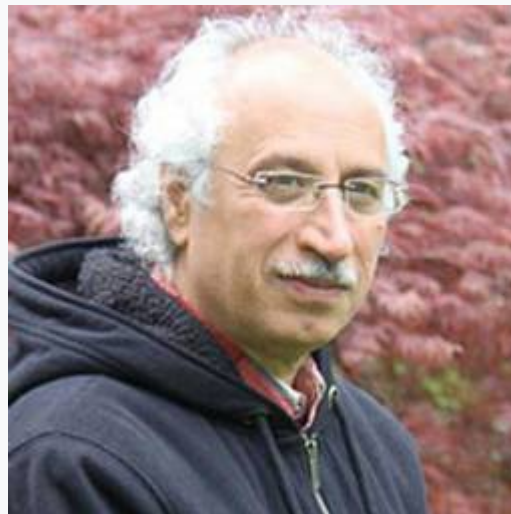
نوازندگی در آلبوم چاووش ۸ به آهنگسازی و سرپرستی محمدرضا لطفی
 نوازندگی در آلبوم چاووش ۱۰ به آهنگسازی و سرپرستی محمدرضا لطفی
 نوازندگی در آلبوم گلگشت به آهنگسازی و سرپرستی پیشنگ کامکار و آواز صدیق تعریف
 نوازندگی در آلبوم های شورانگیز و راز و نیاز به آهنگسازی و سرپرستی حسین علیزاده
 آهنگسازی تصنیف آهوی وحشی در آلبوم باران درود به تنظیم حسن زرگانی و آواز میرحسین مظفری
 نوازنده تار در کنسرت شهر گیسن آلمان برای کمک رسانی به زلزله زدگان رودبار به همراه بریت: میراسماعیل صدقی آسا، تار: مجید درخشانی و آواز: حسین مظفری
 نوازندگی در آلبوم یادواره نور علی برومند به سرپرستی و آهنگسازی محمدرضا لطفی

آثار مکتوب

«کوهسار» سایه‌ای محو از موسیقی درباره تجربه دوگانه جنگوک
 موسیقی اصیل ایرانی بازگشت به گذشته؟ (نقدی بر آلبوم نوا و مرکب خوانی به آهنگسازی پرویز
 مشکاتیان و آواز محمدرضا شجریان)
 یکنواختی در تحریرها و حالتهای صدا (نقدی به آلبوم گل صد برگ به سرپرستی جلال ذوالفنون و آواز
 شهرام ناظری) بندی موقعیت (نگاهی به ولفگانگ بورشرت، ادبیات ویرانی)

• گفتگوها و نشست‌های پژوهشی

نشست بررسی سازهای ابداعی خرداد ۱۳۸۸ با حضور آقایان؛ محمدجمال سماواتی، رامین جزایری،
 جلال ذوالفنون، حسین علیزاده، کیهان کلهر، محمد سرپر، داریوش طلایی، محمود فرهمند
 نشست پژوهشی «موسیقی و قدرت» دوشنبه ۱۲ اسفند ۱۳۹۲ در فرهنگسرای ارسباران
 نشست پژوهشی موسیقی دستگامی ایران با عنوان (نگاهبان شعله یا پاسدار خاکستر؟) - جمعه ۲۸ خرداد
 ساعت ۱۹ در فرهنگسرای ارسباران
 گفتگو با رادیو دویچه وله آلمان درباره ناگفته‌هایی از زندگی و موسیقی محمدرضا لطفی

محمدجواد ضرابیان

محمدجواد ضرابیان (زاده ۱۲ اسفند ۱۳۲۹ در تهران) آهنگساز و نوازنده سنتور اهل ایران است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

محمدجواد ضرابیان، در ۱۲ اسفند سال ۱۳۲۹ در تهران متولد شد. آموزش سنتور را نزد «داریوش
 صفوت» و دانش موسیقی کلاسیک (هارمونی، ارکستراسیون و کنترپوان) را نزد «محمدتقی
 مسعودیه» فرا گرفت. ضرابیان همچنین نواختن پیانو را نزد «فرمان بهبود» آموخت. او فعالیت
 گروهی خود را با گروه سماع به‌عنوان سرپرست و آهنگساز آغاز کرد. گروه سماع کنسرت‌های
 متعددی را در داخل کشور اجرا کرده‌است و در سال ۱۳۶۷ در جشنواره موسیقی فجر مقام اول را
 احراز نمود. ضرابیان به‌عنوان سرپرست گروه، نوازنده سنتور و آهنگساز موفق به دریافت نشان طلا
 و دیپلم افتخار گردید.

او در سال ۱۳۸۲ اولین آلبوم موسیقی مستقل «همایون شجریان» با نام «نسیم وصل» را آهنگسازی و منتشر نمود که تا سال‌ها بعد بسیاری، شجریان را با قطعات این آلبوم می‌شناختند. تصنیف «هوای گریه» یکی از مشهورترین آثار وی با صدای همایون شجریان محسوب می‌شود.

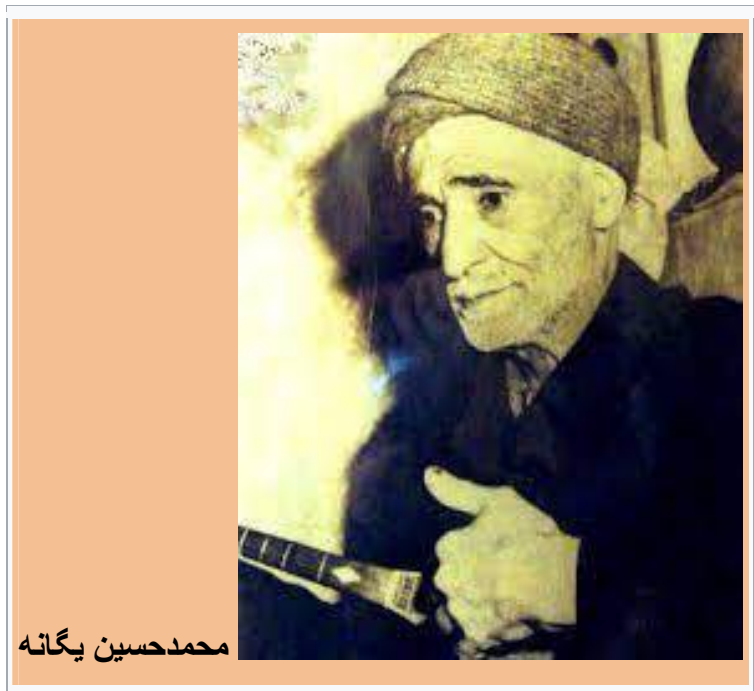
در تاریخ ۲ آذر ۱۳۹۷ در مراسم چهارمین «سال نوای موسیقی ایران» از «محمدجواد ضرابیان» تقدیر به عمل آمد و تندیس «سال نوا» و لوح تقدیر به ایشان اهداء شد.

آثار

آلبوم‌ها

سال	نام آلبوم	آهنگساز	تنظیم‌کننده	خواننده
	آتش عود	آری	آری	فرامرز گرمرویی
۱۳۶۹	شکوه‌ها	آری	آری	<u>رضا رضایی</u> <u>پاپور</u>
۱۳۷۴	<u>ناز نگاه</u>	آری	آری	<u>علیرضا افتخاری</u>
۱۳۷۵	<u>زیباترین</u>	آری	آری	علیرضا افتخاری
۱۳۷۸	<u>عطر سوسن</u>	آری	آری	علیرضا افتخاری
۱۳۸۲	<u>نسیم وصل</u>	محمدجواد ضرابیان، <u>سینا جهان‌آبادی</u>	محمدجواد ضرابیان، <u>سینا جهان‌آبادی</u>	<u>همایون شجریان</u>
۱۳۸۳	<u>شوق دوست</u>	آری	آری	همایون شجریان
۱۳۸۴	آینه و آه	آری	آری	<u>حسام‌الدین سراج</u>
	طیب دل	آری	آری	سیامک شجریان
۱۳۸۵	<u>با ستاره‌ها</u>	محمدجواد ضرابیان، <u>سینا جهان‌آبادی</u>	محمدجواد ضرابیان، <u>سینا جهان‌آبادی</u>	همایون شجریان

رضا رضایی پاپور	آری	آری	حدیث عشق	
رضا رضایی پاپور	آری	آری	خرقه سوخته	
علی جهاندار	آری	آری	صورتگر نقاش	۱۳۸۷
بیژن بیژنی	آری	آری	حرفی دیگر	۱۳۹۳

محمدحسین یگانه (زاده ۱۲۹۷ داغیان، قوچان - درگذشته ۱۳۷۱) نوازنده دوتار اهل ایران بود. از ابتکارات یگانه می‌توان به ترجمه منظوم متون ترکی برخی از منظومه‌ها همچون زهره و طاهر و ابراهیم ادهم به زبان فارسی اشاره کرد.

زندگی

محمدحسین یگانه در روستای داغیان از توابع شهرستان قوچان متولد شد. او تحصیلات ابتدایی را در مکتب‌خانه گذراند و دیپلم نظام قدیم را در همان روستا گرفت. یگانه در کنار کار کشاورزی به آرایشگری و طبابت سنتی نیز می‌پرداخت. او در جوانی روستا را ترک کرد و ۷ سال در تیتکائلو به سر برد. در آن زمان، با دوتار آشنایی مختصری داشت و به سبک قدیم دوتار می‌نواخت. عوض محمد و خان محمد بخشی نخستین استادانش بودند. بعد از شهریور ۱۳۲۰، نزد محمد جوزانی که سرآمد دوتارنواز آن منطقه بود، به یادگیری دوتار پرداخت. غلامحسین زیره نیز از استادانش بود.

یگانه همچنین صدای گرم و رسایی داشت و در کارهای نمایشگری مثل شبیه‌خوانی، هیاتهای مذهبی و... شرکت می‌کرد. او با هنر نقالی هم آشنایی کامل داشت و شاهنامه فردوسی را بخوبی می‌خواند. وی از جمله بخشی‌های معروف شمال خراسان بود. یگانه دوتارش را ترکی می‌دانست؛ اما به ترکی، کردی و فارسی آواز می‌خواند. وی همچنین از مقامهای ترکمنی، درگزی، قوچانی، کردی و باخرزی در اجراهایش استفاده می‌کرد. یگانه در سال ۱۳۷۱ درگذشت. او نواختن دوتار را به بچه‌های خود نیز آموخته‌است، تا این سنت در میان خانواده از بین نرود. از فرزندان او استاد محمد یگانه (نوازنده دوتار)، موسی‌الرضا و حمیدرضا هم چنین از شاگردان ایشان سعید طهرانی‌زاده و علی غلامرضایی و سید حسن خلیق نیز این هنر را دنبال کردند.

محمد حق‌گو

روزبه آذر

شاگرد

محمد حق‌گو (زاده ۱۳۴۱ در بیرجند) موسیقی‌دان، آهنگساز و نوازنده سنتور اهل ایران است. وی دانش‌آموخته رشته آهنگسازی از دانشگاه کی‌یف اوکراین است. محمد حق‌گو مدیر ارکستر سمفونیک رودکی نیز بوده‌است.

زندگی هنری

حق‌گو در سال ۱۳۴۱ در بیرجند متولد شد. فراگیری موسیقی را از سال ۱۳۶۰ با نواختن ساز سنتور آغاز نمود. او سنتور را نزد رضا درمان، یسنگ کامکار و مجید کیانی فراگرفت و به رشته موسیقی دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران راه یافت. از جمله استادان او می‌توان به: فرهاد فخرالدینی، علیرضا مشایخی، توماس کریستیان داوید و محمدتقی مسعودیه اشاره نمود. آموزش‌های محمدتقی مسعودیه سبب شد تا به پژوهش در موسیقی محلی خراسان نیز بپردازد. پس از پایان تحصیل در دانشگاه تهران، در مشهد ساکن شد و اولین آموزشگاه موسیقی آن شهر را پایه‌گذاری نمود. پس از آن به منظور ادامه تحصیلات موسیقی در رشته آهنگسازی به اوکراین سفر کرد و در کنسرواتوار چایکوفسکی کی‌یف نزد یوگنی استانکوویچ آموخته‌های خود را تکمیل نمود.

در سال ۱۳۹۹ کتاب «تربیت شنوایی؛ آموزش سلفژ براساس تریادهای ماژور با روش ساده»، تألیف محمد حق‌گو از سوی انتشارات ماهور روانه بازار نشر موسیقی شد. در مقدمه کتاب آمده است: «هر نتنوخته موسیقی دارای دو ویژگی فرکانس و زمان است و برای هنرجویان موسیقی، توانایی سرایش

فرکانس‌های متفاوت، دشوارتر از رعایت زمان و درک کشش‌های مختلف نت‌های موسیقی است. ترانه‌های ماژور، ترکیب‌های صوتی بسیار دقیقی هستند که می‌توانند یادگیری سرایش صحیح فواصل مختلف موسیقایی را بسیار ساده نمایند. این یادگیری زمانی ساده‌تر خواهد شد که طبیعت فیزیکی اصوات موسیقایی در مسیر یادگیری، به‌صورت آگاهانه مورد استفاده قرار گیرند.»

آثار هنری

از جمله آثار **محمد حق‌گو** به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- پونم سمفونیک آواز کویر   سونیت سمفونی کنکاش   سمفونی بیرجند
- کنسرتو برای دوتار و ارکستر
- ترانه‌های روزی که نیست، دشت‌ها و بادگیرها (برای ویدئو کلپی با صدای علیرضا عصار)
- مجموعه ترانه‌هایی در آلبوم سرو و خرامان، قطعات کوتاهی برای گروه کر و پیانو
- سرود خواف و تربت جام   چند قطعه ی موسیقی با صدای حسام الدین سراج
- قطعات رویا و ایران با همراهی گروه کر
- قطعات بانگ دهل و الله مزار با صدای حمید هادی و علیرضا قربانی

موسیقی متن فیلم و سریال‌های

- زیر گنبد کیود   سودا   مستند گره   قهوه اسپرسو،   طرکه،   کودک شاعر
  - سیاوشون   وداع یاران   مستند شرقی
- موسیقی نمایش**   **نمایش موزیکال گل‌بانگ سربلندی**

محمد حیدری

محمد حیدری (زاده دوم دی ماه ۱۳۱۶ در تهران - درگذشت ۳ شهریور ۱۳۹۵ در کالیفرنیا) ردیف‌دان و آهنگساز برجسته موسیقی پاپ ایران و نوازنده سنتور ایرانی مقیم آمریکا بود. از جمله ترانه‌های مشهورش، «سوغاتی» و «بهار بهار» با صدای هایده، «بیا بنویسیم» و «چراغ» با صدای مهستی، «گذشته» و «دیوونتم» با صدای حمیرا، «صبحت بخیر عزیزم» با صدای معین و «دل من» با صدای داریوش را می‌توان نام برد.

زندگی‌نامه

محمد حیدری در دوم دی‌ماه ۱۳۱۶ در تهران متولد شد. وی در ۱۳ سالگی مقدمات نوازندگی سنتور را از ابوالحسن صبا فراگرفت. مدتی نیز از تجربیات عبدالله دوامی و محمد ایرانی مجرد بهره برد. از سال ۱۳۳۴ به مدت یک سال با ارکستر شماره یک هنرهای زیبا به سرپرستی ابوالحسن صبا همکاری داشت و از ۱۳۳۶ با گروه دیگری در اداره هنرهای زیبا به سرپرستی نصرت‌الله گلیپگانی وارد همکاری هنری شد و از همین دوران تا سال ۱۳۵۷ برنامه‌های متعددی در داخل و خارج کشور اجرا کرد.

فعالیت هنری

در کتاب موسیقی‌دانان ایرانی نوشته پژمان اکبرزاده آمده است: «محمد حیدری از سال ۱۳۴۰ به تدریس در هنرستان موسیقی ملی و کلاس‌های شبانه هنرستان اشتغال داشت. وی توانست شاگردان چیره‌دستی را به موسیقی ایرانی معرفی کند. او سرپرستی «گروه نوازندگان» را نیز عهده‌دار بود و همراه با نوازندگان و خوانندگان مختلف، برنامه‌هایی را نیز در رادیو به اجرا درآورد. اسماعیل واثقی، که از شاگردان حیدری بوده است، و اکنون یکی از نوازندگان برجسته سنتور است، در مورد استاد خود چنین می‌گوید: «سنتور ایران به حیدری بدهکار است.»

محمد حیدری پس از انقلاب ۱۳۵۷ ابتدا به ایتالیا و سپس به آمریکا کوچ کرد و فعالیت هنری خود را در زمینه‌های ساخت ترانه، تدریس و نوازندگی سنتور در جنوب کالیفرنیا ادامه داد.

درگذشت

محمد حیدری در ۳ شهریور ۱۳۹۵ در جنوب کالیفرنیا و در سن ۷۸ سالگی درگذشت.

آهنگسازی و تنظیم

خواننده	نام ترانه	ترانه‌سرا	آهنگساز	تنظیم
داریوش/حسن خیاط‌باشی	دل من	هما میرافشار/ایرج رزمجو	محمد حیدری	آندرانیک
هایده	سوغاتی	اردلان سرفراز	محمد حیدری	ناصر چشم‌آذر
هایده	قلبم گرفت	لیلا کسری	محمد حیدری	محمد حیدری
هایده	حیف	هما میرافشار	محمد حیدری	محمد حیدری
هایده	دل من سنگ صبوره	هما میرافشار	محمد حیدری	محمد حیدری

محمد حیدری	محمد حیدری	تورج نگهبان	نامهربونی	هایده
محمد حیدری	محمد حیدری	محمد حیدری	چین زلف	هایده
محمد حیدری	محمد حیدری	محمد حیدری	به غیر خدا کسی نیست	هایده
محمد حیدری	محمد حیدری	محمد حیدری	زهر جدایی	هایده
منوچهر چشم آذر	محمد حیدری	محمد حیدری	بهار بهار	هایده
محمد حیدری	محمد حیدری	تورج نگهبان	منم آنکه برای تو می‌میرد	هایده
محمد حیدری	محمد حیدری	هما میرافشار	حیف از جوونی	هایده
محمد حیدری	محمد حیدری	تورج نگهبان	نامهربونی	<u>الهه</u>
آندرانیک	محمد حیدری	هما میرافشار	بهار (میگن که از بهار بگو)	<u>لیلا فروهر</u>
آندرانیک	محمد حیدری	لیلا کسری	دلم گرفته	<u>معین</u>
محمد حیدری	محمد حیدری	محمد حیدری	محض رضای خدا	معین

منوچهر چشم آذر	محمد حیدری	هما میرافشار	صبحت بخیر عزیزم	معین
منوچهر چشم آذر	محمد حیدری	هما میرافشار	مسافر	معین
بیژن مرتضوی	محمد حیدری	مسعود امینی	بی بی گل	معین
عارف شکوری	محمدحیدری	هما میرافشار	از نو گل کن	معین
منوچهر چشم آذر	محمد حیدری	اردلان سرفراز	بیا بنویسیم	مهستی
منوچهر چشم آذر	محمد حیدری	لیلا کسری	میخانه بی شرابه	مهستی
منوچهر چشم آذر	محمد حیدری	اردلان سرفراز	چراغ	مهستی
منوچهر چشم آذر	محمد حیدری	هما میرافشار	هزار سال	مهستی
محمد حیدری	محمد حیدری	هما میرافشار	عید من و تو	مهستی
محمد حیدری	محمد حیدری	هما میرافشار	نوروز رسیده است.	مهستی، گلوریا روحانی، شایسته ظلی
ناصر چشم آذر	محمد حیدری	اردلان سرفراز	پرسه	مرتضی

مرتضی	نار فیک	لیلا کسری	محمد حیدری	آندر انیک
<u>مارتیک</u>	دل ما رفته مهمونی	مسعود امینی	محمد حیدری	منوچهر چشم آذر
<u>شکیلا</u>	عزیز دیروز	امیل	محمد حیدری	علیرضا توانگر
شکیلا	<u>سوغاتی</u>	<u>اردلان سرفراز</u>	محمد حیدری	<u>کاظم عالمی</u>
شیدا	نامه	هما میرافشار	محمد حیدری	آرمن
<u>امید سلطانی</u>	تکیه گاه	مسعود امینی	محمد حیدری	محمد حیدری
امید سلطانی	پیروزی	مهدی داوودی	محمد حیدری	بابک رادمنش
امید سلطانی	آیه‌های بارونی	مسعود امینی	محمد حیدری	محمد مقدم
<u>پویا</u>	سینه ریز	هما میرافشار	محمد حیدری	محمد مقدم
<u>پویا</u>	عهد شکن	هما میرافشار	محمد حیدری	محمد مقدم
<u>ستار</u>	یادته	هما میرافشار	محمد حیدری	محمد حیدری

ستار	ما رو باش	شهیار قنبری	محمد حیدری	محمد حیدری
ستار	هزار و یک شب(منتشر نشده)	امیل	محمد حیدری	منوچهر چشم آذر
حمیرا	دیوونتم	هما میرافشار	محمد حیدری	محمد حیدری
حمیرا	گذشته	هما میرافشار	محمد حیدری	محمد حیدری
حمیرا	چشم انتظاری	هما میرافشار	محمد حیدری	محمد حیدری
حمیرا	بی تو هیچم	هما میرافشار	محمد حیدری	محمد حیدری
حمیرا	منتظر به راه	هما میرافشار	محمد حیدری	محمد حیدری
حمیرا	سفر کرده	بیژن ترقی	علی تجویدی	محمد حیدری
سروش	پشیمان	هما میرافشار	محمد حیدری	منوچهر چشم آذر
نسرین	نوای مهربونی	امیل	محمد حیدری	محمد حیدری
نسرین	غربت ۲	امیل	محمد حیدری	منوچهر چشم آذر
شہلا سرشار	وای به حالت	امیل	محمد	

	حیدری			
منوچهر چشم آذر	محمد حیدری	مسعود امینی	آنتیک	مهرداد آسمانی

محمد رضا اسحاقی گرجی

سازها دوتار، تار، سه تار، کمانچه، سرنا

سال‌های فعالیت ۱۳۳۷ تا امروز

تحصیلات دکترای افتخاری در هنر

استادها حسن علی پور علی اصغر ابراهیم‌نژاد
گرجی

شاگردان آرش اسحاقی گرجی
خسرو اسحاقی گرجی علی اصغر اسحاقی
گرجی خشایار اسحاقی گرجی
و علی اسحاقی گرجی

علت	تنها خنیاگر موسیقی نواحی، شاعر،
سرشناسی	خواننده، نوازنده، آهنگساز
بنیانگذار	گروه «مشتاق حسن» فرهنگسرای شرق مازندران
آلبوم	آرش کمانگیر
پراوازه	شبی به نغمه و نوا
جایزه ها	چهره ماندگار موسیقی نشان درجه یک هنر

محمدرضا اسحاقی گرجی (زاده ۱۴ آبان ۱۳۲۶ در گرجی محله بهشهر، مازندران) موسیقی‌دان، و نوازنده دوتار گرجی ایرانی است. و در حال حاضر یکی از آگاهان مقامات و ریز مقامات آوازی و سازی مناطق شرقی مازندران است. او همچنین آخرین خنیاگر موسیقی نواحی مازندران است. در ۹ اسفند ۱۳۹۶، سازمان میراث فرهنگی نام محمدرضا اسحاقی گرجی را به عنوان گنجینه زنده بشری در فهرست آثار ملی کشور ثبت کرد.

او هدایت‌های فکری و معنوی محمدصادق اسحاقی گرجی برای شناساندن هنرش به جامعه هنری را ستایش کرده است و در مراسم درگذشت او نواخته است.

زندگی‌نامه

محمدرضا اسحاقی در سال ۱۳۲۶ در روستای گرجی محله ۵ کیلومتری غرب شهرستان بهشهر متولد شد. مادرش در زمینه شعر و موسیقی فعالیت جدی داشت و همین فضای مناسب او را به سمت این هنر سوق داد و نوازندگی را در ۱۱ سالگی زیر نظر حسن علی‌پور، معروف به «حسن طبال» و با ساز تمبک آغاز کرد. او بعدها للا را امتحان کرد و سپس به دوتار روی آورد و همزمان در تعزیه خوانی‌ها نیز شرکت داشت. او از آموزش‌های علی اصغر ابراهیم‌نژاد گرجی نیز بهره‌های فراوانی در نوازندگی دوتار برد.

اسحاقی گرجی در مصاحبه‌ای ضمن توضیح روزهای آغاز فعالیتش در زمینه موسیقی، می‌گوید: «زمانی که به دوتار روی آوردم، این ساز در حال انقراض بود. همان‌طور که می‌دانید دوتار ساز نقالی ست و توجه من پس از آموزش دوتار به سوی خنیاگری جلب شد که شاخه ای رو به انقراض در موسیقی نواحی بود و پس از فراگرفتن اصول و پایه خنیاگری و بقول دوستان، استادی در آن دیدم که از میان خنیاگران قدرتمند گذشته همه به دیار باقی شتافته و تنها من باقی مانده‌ام و با اینکه به عقیده بسیاری نقطه عطف و قوت من اینست که آخرین خنیاگر مازندران هستم وای خود از این موضوع اصلاً خوشحال نیستم و در حال حاضر سعی در انتقال معلومات خود به دیگران مخصوصاً فرزندانم هستم تا بعد از من خنیاگری باقی بماند و هم اکنون پسر من اصغر در خنیاگری بسیار موفق و علاقه مند بوده و انشاءالله بزودی او هم جزو خنیاگران انگشت شمار مازندران خواهد بود و با توجه به فعالیت‌های آموزشی اصغر و آموزشگاهه موفقی که چند سالی است به همت اداره ارشاد در شهرستان بهشهر دائر نموده در تلاش هستم تا خنیاگری را از طریق آموزش نظری در آموزشگاه به سایر علاقه مندان آموزش دهم. در حال حاضر متأسفانه بنده تنها نقل باقی مانده از راویان و نقالان مازندران هستم.»

او علاوه بر دوتار نوازی و مقام خوانی، در ساختن سازهایی چون دوتار و کمانچه نیز مهارت دارد. محمدرضا اسحاقی دارای چهار پسر به نام‌های آرش، خسرو، اصغر و خشایار است که هر چهار پسر او در زمینه‌های هنری و نوازندگی فعالیت می‌کنند. پسر بزرگ او، آرش اسحاقی، مدرس کمانچه و ویولن، خسرو اسحاقی دوتار، علی اصغر اسحاقی، سازهای کوبه‌ای علی‌الخصوص تمبک و خشایار اسحاقی، خواننده و نوازنده کمانچه است.

همچنین محمدرضا اسحاقی دارای یک آموزشگاه موسیقی به نام آموزشگاه موسیقی مشتاق در شهرستان بهشهر، استان مازندران است که تحت نظر او و با مدیریت اصغر اسحاقی اداره می‌شود.

فعالیت‌ها

محمدرضا اسحاقی گرجی در سال ۱۳۶۴ به جشنواره فجر دعوت شد و فعالیت موسیقی‌اش را به صورت رسمی و جدی آغاز کرد. او در سال ۱۳۶۵ گروه موسیقی «مشتاق حسن» را با کمک محمد صادق اسحق گرجی پایه‌گذاری کرد. این گروه از هفتمین دوره جشنواره موسیقی فجر به بعد، در حدود ۲۶ جشنواره شرکت داشته و موفق به کسب مقام شده‌است.

محمدرضا اسحاقی شخصاً در اولین جشنواره موسیقی فجر و جشنواره‌هایی چون جشنواره موسیقی نواحی، ذکرالذکرین، آیین آواز، حماسه ای و ... شرکت داشته‌است

او آخرین راوی موسیقی خنیاگری مازندران است و البته خودش چندان از این عنوان رضایتی ندارد و می‌خواهد پس از او، راویان دیگری باشند و می‌گوید: «نمی‌خواهم آخرین راوی باشم.» ساز اصلی او دوتار است. وی چامه‌های کهن مازندرانی را از مادر خویش آموخته و بر روی دوتار پیاده نموده‌است

بیشتر ترانه‌های وی در مورد وقایعی که در سرزمین او مازندران اتفاق افتاده از جمله بیماری وبا که در سال‌های دور در شرق مازندران اتفاق افتاده و افراد زیادی را به کام مرگ کشاند، داستان‌های عاشقانه و عارفانه سرزمین وی همچون طالب و زهره، نجما و ... سرچشمه می‌گیرند.

در سال ۱۳۹۰، گروه «مشتاق حسن» به عنوان سفیر فرهنگی مازندران، در جشن نوروز ترکمنستان شرکت کرد

از آثار محمدرضا اسحاقی گرجی، آلبوم محلی مازندرانی آرش کمانگیر و آلبوم شبی به نغمه و نوا که در زمستان سال ۱۳۹۲ توسط شرکت فرهنگی هنری مهرآوا منتشر شده‌است.

محمدرضا اسحاقی گرجی راهنمای بخش موسیقی مازندرانی در آلبوم سرنای نوروز ۹۲ گروه موسیقی نواحی رستاک با اعضای این گروه همکاری داشت

از جدیدترین فعالیت‌های او می‌توان به حضور به عنوان نوازنده و خواننده موسیقی متن در سریال پایتخت به همراهی گروه موسیقی محلی مازندرانی «تبری» اشاره کرد.

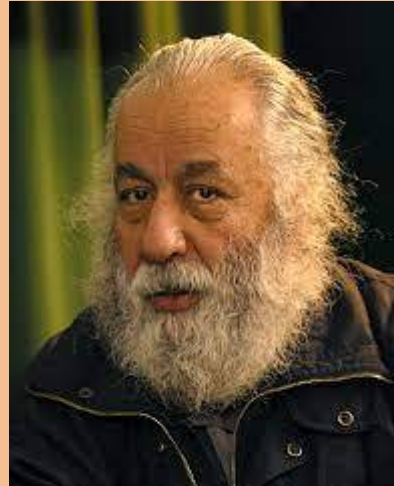
محمدرضا اسحاقی در حال حاضر به دنبال تکمیل پروژه ساخت فرهنگسرای شرق مازندران در حیاط منزل خود برای دوستداران موسیقی و فرهنگ مازندران است.

مستند سال‌های عاشقی

در سال ۱۳۹۱، مستندی به نام «سال‌های عاشقی» به تهیه‌کنندگی مهدی رسولپور و از سیمای مرکز مازندران پخش شد. مستند سال‌های عاشقی بخشی از زندگی استاد اسحاقی را به عنوان آخرین بازمانده خنیاگران (راویان داستان‌ها و افسانه‌های منظوم) در روستای گرجی محله، محل زندگی او به تصویر می‌کشد. این مستند نگاهی دارد به صبغه هنری، فعالیت‌ها، پژوهش‌ها و آثار این هنرمند تعزیه خوانی، سحرخوانی و اجرای موسیقی مقامی همچون هرایی و حقانی.

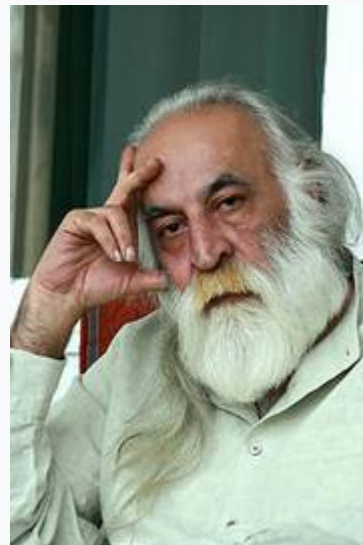
همچنین بازخوانی منظومه‌های امام حسین و امام رضا از دیگر مواردی است که در فیلم به آن اشاره می‌شود.

محمدرضا روح بخش

محمدرضا روح بخش (زاده ۱۳۲۱ - درگذشته ۲۱ خرداد ۱۳۹۳)، نوازنده تار و عضو کانون خوانندگان سنتی اهل ایران بود. محمدرضا روح بخش متولد ۱۳۲۱ بود و از نخستین دانش‌آموختگان موسیقی «دانشکده هنرهای زیبا» بود. در سال ۱۳۹۲ هنگام سفر بر اثر تصادف با خودرو در یکی از خیابان‌های شهر یزد به اغما رفت و به بخش آی. سی. یو بیمارستانی در یزد بستری شد. او پیش از حادثه در تهران زندگی می‌کرد اما پس از آن به یزد نقل مکان نمود.

وی در ۲۱ خرداد ۱۳۹۳ در سن ۷۰ سالگی در منزل خویش در یزد درگذشت و در قطعه هنرمندان و مفاخر یزد به خاک سپرده شد. محمدرضا روح بخش از نظر شیوه نوازندگی، به شدت متأثر از جلیل شهنواز بوده و قطعه «نوبهار آمد یارا» از قطعات ماندگار این هنرمند محسوب می‌شود.

محمدرضا لطفی

محمدرضا لطفی (زاده ۱۷ دی ۱۳۲۵ - درگذشته ۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۳) ردیف‌دان، موسیقی‌دان، آهنگ‌ساز، نوازنده برجسته تار و سه‌تار و کمانچه همچنین پژوهشگر و مدرس موسیقی سنتی ایرانی بود. او از چهره‌های تأثیرگذار موسیقی ایرانی بود و با خلق آثاری چون «ایران ای سرای امید»، «کاروان شهید»، «برادر بی‌قراره» و «عشق داند» به میان توده مردم راه یافت.

لطفی بنیان‌گذار کانون فرهنگی و هنری چاووش، گروه شیدا و مکتب‌خانه میرزا عبدالله بود و هنرمندان بسیاری از جمله مجید درخشانی، صدیق تعریف، حمید متبسم و حسین بهروزی‌نیا را تربیت کرد. او در کنار تار و سه‌تار، کمانچه، دف، نی و سنتور نیز می‌نواخت.

لطفی تجربه همکاری با خوانندگان چون تاج اصفهانی، غلامحسین بنان و شجریان و شهرام ناظری را داشت و همچنین خوانندگانی چون هنگامه اخوان، صدیق تعریف، محمد گلریز و محمد معتمدی، علیرضا شاه‌محمدی و امیر اثنی‌عشری را نخستین بار او به جامعه موسیقی معرفی کرد.

زندگی‌نامه

از کودکی تا خروج از مرکز حفظ و اشاعه

محمدرضا لطفی در ۱۷ دی سال ۱۳۲۵ در شهر گرگان، در خانواده‌ای فرهنگی که پدر و مادر هر دو معلم بودند، زاده شد. مادرش از اهالی گرگان و پدرش زاده خلخال بود و از آنجا که در اثر شیوع بیماری ویبا، تمام خانواده‌اش را از دست داده بود، به رودسر نزد یکی از اقوامش فرستاده می‌شود. این دو در دوران جوانی و زمانی که به معلمی اشتغال داشتند، طی فرمانی از رضاشاه که تمامی معلم‌های مجرد را ظرف سه ماه به ازدواج موظف کرده بود، با یکدیگر ازدواج کردند، و به مدت ۱۵ سال در ترکمن صحرا به معلمی پرداختند. مادر لطفی حرفه معلمی را پی گرفت و آن را ادامه داد. طبق گفته لطفی، به تدریس قرآن نیز مشغول بود؛ اما پدرش پس از مدتی کار معلمی را رها کرد و به تجارت و زراعت پرداخت. لطفی پدر و مادر خود را عاشق و دوست‌دار موسیقی معرفی می‌کند، و اضافه می‌کند که پدرش خواننده و نوازنده تار نیز بوده است. وی معتقد است که صدای پدرش به صدای رضاقلی میرزا ظلی شباهت داشته است، اما با زنگ بیشتر. علاوه بر پدر لطفی، برادرش نیز نوازنده تار بود، که هر دوی آن‌ها از طریق یکی از دوستان پدر لطفی با این ساز آشنا شده بودند. لطفی می‌گوید با تار برادرش بزرگ شده است و بیشتر تحت تأثیر تارنوازی برادرش بوده تا زندگی فرهنگی پدرش.

لطفی در همان شهر گرگان تحصیلات عمومی‌اش را گذراند و در آغاز جوانی برای فراگیری ساز تار به تهران نقل مکان کرد. او در ابتدا در کلاس‌های شبانه هنرستان موسیقی نام‌نویسی کرد، و سپس به کلاس‌های روزانه نیز راه یافت. آشنایی لطفی با حسین علیزاده و داریوش طلایی نیز مربوط به همین زمان (سال اول حضورش در هنرستان موسیقی) می‌باشد. او به مدت پنج سال در کلاس‌های آزاد هنرستان موسیقی به آموختن موسیقی نزد اشخاصی چون علی‌اکبر شهنازی و حبیب‌الله صالحی پرداخت.

لطفی در دوره هنرستان به دعوت حسین دهلوی به ارکستر صبا رفت و به عنوان نوازنده تار مشغول به کار شد و در سال ۱۳۴۳ جایزه نخست موسیقی‌دانان جوان را نیز کسب کرد. او پس از راهیابی به دانشگاه، در سال تحصیلی ۱۳۵۲-۱۳۵۳ زیر نظر محمد تقی مسعودیه، و با رساله موسیقی آوازی ایران — مکتب اصفهان و تیریز موفق به دریافت مدرک کارشناسی از دانشکده هنرهای زیبای تهران شد و در همان‌جا شروع به تدریس کرد. در سال ۱۳۵۳ به عضویت گروه علمی دانشکده موسیقی درآمد، و به مدت یک سال و نیم مدیر گروه موسیقی دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران بود تا اینکه در نهایت از این سمت استعفا کرد.

لطفی پس از ورود به دانشگاه به مرکز حفظ و اشاعه موسیقی راه یافت و در این زمان در فراگیری ردیف‌های آوازی و سازی از اشخاصی مانند نورعلی برومند، عبدالله دوامی و سعید هرمزی نیز بهره جست. او اما خیلی زود از مرکز حفظ و اشاعه خارج شد که گفته می‌شود دلیل آن مشکلات میان وی و داریوش صفوت، مدیر آن زمان مرکز، بر سر اعتقادات چپ‌گرایانه لطفی بوده است. ارشد تهماسبی معتقد است که لطفی این مرکز را از آن جهت که از راه اصلی خود منحرف شده بود، رها کرد و از آن خارج شد. لطفی اما رابطه‌اش را با نورعلی برومند حفظ کرد و به او وفادار ماند.

لطفی همزمان با تار، به نوازندگی ویولن کلاسیک نیز مشغول بود و به گفته خودش، زمانی در ۲۳ سالگی پس از اینکه تمامی آموزش‌های ردیف، رینگ‌ها، ضربی‌ها و... را پشت سر گذاشته بود، موسیقی ایرانی را رها کرد تا به سراغ موسیقی کلاسیک غرب برود و در آمریکا ادامه تحصیل بدهد؛ بنابراین برای مدت‌ها تنها به فعالیت در زمینه موسیقی کلاسیک غربی، و نوازندگی ویولن پرداخت. خودش نقل می‌کند که پس از مدتی یک روز چشمش به سه‌تار، که روی دیوار اتاق آویزان بود، افتاد و از روی دل‌تنگی با این ساز، سه‌تار را برداشته و به نواختن مشغول شده‌است. وی اضافه می‌کند:

«همین که دوتا ناخن به آن زدم، اشک از چشمانم سرازیر شد. دیدم که موسیقی غرب چنین حالتی را هیچ وقت به من نمی‌دهد.»

لطفی می‌گوید که پس از این اتفاق، از آنجا که موسیقی ایرانی به وی احتیاج داشت، تصمیم گرفته‌است که فقط به موسیقی ایرانی بپردازد، و موسیقی کلاسیک را تنها به عنوان پشتوانه در اندیشه خود همراه داشته باشد.

محمدرضا لطفی دوران سربازی خود را با سیاه‌دانش به سنندج رفته بود و در همین زمان با خانواده کامکار آشنا شد. به واسطه همین آشنایی وی با قشنگ کامکار از دواج کرد که امید لطفی حاصل این ازدواج است. البته لطفی و قشنگ کامکار در نهایت از یکدیگر جدا شدند.

ورود به رادیو و تشکیل گروه شیدا

فعالیت رسمی لطفی از سال ۱۳۵۰ آغاز گردید، هرچند که پیش از آن نیز چندین بار در سنندج و گرگان بر روی صحنه به اجرا پرداخته بود.

لطفی پس از خروج از مرکز حفظ و اشاعه به رادیو رفت و با حمایت هوشنگ ابتهاج جذب این سازمان شد. وی برای حضور در رادیو بایستی از آزمون ورودی عبور می‌کرد، اما به پیشنهاد دوستانش تصمیم گرفت در آزمون شرکت نکند، بلکه آهنگی بسازد و آن را به رادیو ببرد. لطفی تصنیفی که سال‌ها پیش بر روی یکی از شعرهای مولانا ساخته بود را به رادیو، پیش هوشنگ ابتهاج، مسئول وقت موسیقی رادیو برد. این تصنیف در نهایت به تصویب رادیو رسید، و با تنظیم جواد معروفی برای ارکستر بزرگ رادیو، و خوانندگی مرضیه ضبط شد.

این کار نخستین کار لطفی بود و با نام «گل‌های تازه شماره ۱۲۶» در سال‌های ۱۳۵۴ و ۱۳۵۵ از رادیو پخش شد. در این برنامه لطفی خودش تکنوازی تار را بر عهده داشت، و همنازی تمبک را ناصر فرهنگ‌فر انجام می‌داد. تا پیش از این برنامه هنرمندانی که حتی یکی از ردیف‌های موسیقی ایرانی را به‌طور کامل حفظ باشند بسیار نادر بودند، و اجرای برنامه بر اساس جملات ردیفی کار غیر معمولی بود. لطفی اما اساس تکنوازی‌هایش در این برنامه را جملات ردیفی قرار داده بود، که این کار در آن زمان حرکتی نو به حساب می‌آمد. از همان زمان دو دستگی عمیقی در میان دوست داران موسیقی، نسبت به سبک کار لطفی به وجود آمد، عده‌ای به شدت شیفته کار او، و عده‌ای منکر زیبایی‌های کارش شدند.

پس از ورود لطفی به رادیو، هوشنگ ابتهاج که برای ترویج و اشاعه موسیقی ایرانی، از مدیر وقت رادیو بودجه جداگانه‌ای گرفته بود، از لطفی درخواست کرد تا گروهی تشکیل دهد و به تولید کارهایی در موسیقی ایرانی بپردازد. اعضای ابتدایی گروه لطفی را خانواده کامکارها، زیدالله طلوعی، هادی منتظری و درویش‌رضا منظمی تشکیل داده بودند. این گروه بنا به خواست ابتهاج، به بازآفرینی ساخته‌های گذشتگان پرداخت، و چون نخستین کاری که بوسیله این گروه تولید شد، از ساخته‌های علی‌اکبر شیدا بود، به پیشنهاد ابتهاج، نام گروه را شیدا گذاشتند. البته محمدرضا لطفی با همکاری علی‌اکبر شکارچی، حسین عمومی و ناصر فرهنگ‌فر پایه‌های تأسیس گروه شیدا را در سال ۱۳۵۱ در دانشگاه تهران ریخته بود، اما فعالیت رسمی این گروه در سال ۱۳۵۳ با همکاری هوشنگ ابتهاج در رادیو ایران آغاز شد.

ابتهاج برای معرفی بهتر کارهای این گروه، در رادیو برنامه‌ای با نام «گلچین هفته» را پایه گذاشت که هر جمعه صبح، به پخش کارهای گروه شیدا می‌پرداخت. این برنامه در معرفی موسیقی ایرانی مبتنی بر ردیف به جوانان، و جذب آنان به موسیقی ایرانی تأثیر بسیار فراوانی داشت. اشتیاقی که در آن دوره در میان مردم برای یادگیری و نوازندگی تار ایجاد شد، باعث افزایش قیمت تار از دو تومان آن زمان به پنجاه تومان شد؛ و به عبارتی به گفته ابتهاج، لطفی تار را گران کرد.

کنسرت راست پنجگاه

در سال ۱۳۵۴ در جشنواره موسیقی جشن هنر شیراز به همراه محمدرضا شجریان و ناصر فرهنگفر به اجرای راست پنجگاه پرداخت که بسیار مورد توجه قرار گرفت. دستگاه راست پنجگاه در نزد قدما به عنوان فن آخر شناخته می‌شد، و در واقع این دستگاه، آخرین دستگاهی بود که استادان به نوازنده یا خواننده آموزش می‌دادند. تا پیش از اجرای این اثر در جشن هنر شیراز، سالیان درازی بود که هیچ قطعه‌ای در این دستگاه اجرا نمی‌شد و در واقع این دستگاه مهجور مانده بود. علت عدم اجرا در این دستگاه، فراگیری دشوار آن بود؛ چراکه در راست پنجگاه، مایه‌گردانی نسبت به دستگاه‌های دیگر به مراتب بیشتر انجام می‌شود، و به همین دلیل، در فراگیری و اجرای آن دقت بسیاری لازم است.

این اجرا به گفته ارشد تهماسبی، هنوز هم بهترین محک برای سنجش آثار دیگر هنرمندان در اجرای ساز و آواز می‌باشد. تهماسبی می‌گوید این نخستین بار بود که شنوندگان، بدون احساس خستگی، ساز و آوازی طولانی را تا آخر گوش دادند. این اجرا علاوه بر مخاطبان خاص موسیقی سنتی، توجه طیف وسیعی از مخاطبان عام را نیز به خود جلب کرد. ارشد تهماسبی دلیل این جذابیت را اجرای قاعده‌مند لطفی می‌داند، و معتقد است که لطفی با حذف بزک‌های ظاهری معمول آن روزها، عمق و جوهر ذاتی موسیقی ایران را متجلی کرد.

کنسرت چهره به چهره و استفاده از دف برای نخستین بار

علاوه بر برنامه گلچین هفته که به پخش کارهای گروه شیدا می‌پرداخت، این گروه کنسرت‌هایی را نیز در گرگان، طوس و شیراز اجرا کرد. در جشن هنر شیراز که گروه شیدا با خوانندگی محمدرضا شجریان، در دستگاه نوا قطعاتی را اجرا کرد، لطفی برای نخستین بار از ساز دف در موسیقی سنتی ایران استفاده کرد، که نوازندگی آن را بیژن کامکار بر عهده داشت. این ساز، تا پیش از این تنها در کردستان و خانقاه‌ها نواخته می‌شد و برای اکثر ایرانیان ناشناخته بود؛ چرا که معتقد بودند این ساز را نباید برای نامحرم نواخت.

دف هم‌اکنون از جایگاه خاصی در موسیقی ایرانی برخوردار است، اما پیش از اینکه لطفی آن را وارد موسیقی ایرانی کند، عملاً بیکار بوده است. لطفی نیز در طی دوران اقامتش در کردستان با این ساز آشنا شده بود. وی می‌گوید از آنجایی که نمی‌توانست با خود، دف‌نواز به تهران بیاورد، پس خودش شخصاً نوازندگی با این ساز را آموخت، و تصمیم گرفت تا سلحشوری موجود در صدا و ریتم دف را در فرم‌های مختلف موسیقی سنتی اعم از پیش‌درآمد، تصنیف و حتی برخی قسمت‌های ردیف وارد کند.

استعفا و خروج از رادیو

اعضای گروه شیدا در سال ۵۷ در حال آماده‌سازی خود برای اجرای کنسرت «به یاد عارف» در ۲۱ شهریورماه همان سال در مسکو بودند که حوادث ۱۷ شهریور ۵۷ به وقوع پیوست. لطفی می‌گوید که خودش شاهد و ناظر این اتفاقات بوده است. وی می‌گوید که روز پس از این واقعه، زمانی که برای تمرین به ساختمان رادیو وارد شده، با نیروهای گارد مواجه شده که برای پنهان ماندن از چشم مردم در محوطه ساختمان رادیو مستقر شده بودند. لطفی بنا به گفته خودش با دیدن این صحنه برآشفته و بعد از اینکه ابتهاج را از این موضوع و ناراحتی‌اش آگاه می‌کند، اعلام می‌کند که به عنوان یک موسیقی‌دان نمی‌تواند در رادیویی که پایگاه نیروهای مسلح شده کار کند، و قصد دارد تا به نشان اعتراض به وقایع ۱۷ شهریور از رادیو استعفا دهد.

لطفی اعضای گروه را از تصمیمی که گرفته با خبر می‌کند، ولی از آنان می‌خواهد که به کارشان ادامه دهند. اما در نهایت با پیشنهاد ابتهاج، که معتقد بود اگر لطفی به تنهایی استعفا دهد می‌تواند برایش خطرناک باشد و امکان دارد وی را بازداشت کنند، تمامی اعضای گروه شیدا هم استعفا می‌دهند. نامه استعفای گروه شیدا با دست خط محمدرضا شجریان نوشته شد، و یک روز پس از آن برای مدیر عامل رادیو و تلویزیون وقت فرستاده شد. هوشنگ ابتهاج نیز یک روز بعد به صورت مستقل از رادیو و تلویزیون استعفا داد.

تشکیل کانون فرهنگی و هنری چاووش

نماد کانون فرهنگی و هنری چاووش بر روی یکی از آلبوم‌ها

پس از استعفای اعضای گروه شیدا، گروه عارف نیز – که چندی پس از تشکیل گروه شیدا، با همان هدف بازخوانی آثار گذشتگان با پشتیبانی ابتهاج و آهنگ‌سازی حسین علیزاده و پرویز مشکاتیان در رادیو تشکیل شده بود – در اعتراض به واقعه ۱۷ شهریور از رادیو و تلویزیون استعفا کرد. این موسیقی‌دانان به نام جریان احیا نامیده شده بودند و تحت حمایت رضا قطبی رئیس وقت رادیو تلویزیون بودند. از آن پس گروه شیدا به همراه گروه عارف، که پس از استعفا، به آنان پیوسته بود، به صورت مستقل به فعالیت خود ادامه دادند.

زیرزمین منزل لطفی مکانی بود که این دو گروه در آن جمع می‌شدند و به اجرا و ضبط سرودهای انقلابی ضد دودمان پهلوی می‌پرداختند. خود اعضای گروه این اجراها را پس از ضبط و تکثیر در همان زیرزمین به فروش می‌رساندند. این سرودها در سه مرحله اجرا ضبط شد. در مرحله نخست این سرودها بدون ساز و به صورت گر ضبط شد تا اعضای گروه شناسایی نشوند، سپس همان اجراها را حسین علیزاده با یک ماندولین و گروه گر دوباره ضبط کرد، و در نهایت زمانی که پایه‌های دودمان پهلوی سست شده بود، همان اجراها به صورت گروه‌نوازی در استودیو ضبط و تکثیر شد که نخستین محصول آن سرودهای «شب‌نورد» و «آزادی» بود، که سپس نام چاووش ۲ گرفت.

مدتی بعد با اضافه شدن نوازندگان دیگر به این گروه، زیرزمین منزل لطفی دیگر گنجایش کافی نداشت. هوشنگ ابتهاج برای حل این مشکل، ساختمان سه طبقه بزرگی را در اختیار این گروه قرار داد، و با پیشنهاد خودش نام این مرکز را کانون چاووش گذاشت. بنا به گفته زیدالله طلوعی، از آنجا که حسین علیزاده تازه به آنان ملحق شده بود، لطفی از او خواسته بود تا مجوز این کانون را به نام حسین علیزاده بگیرد، تا بتواند او را در کانون ماندگار کند؛ در نهایت نیز مجوز به نام حسین علیزاده ثبت شد. مدیریت کانون را هوشنگ ابتهاج بر عهده گرفت، لطفی رئیس هیئت‌امنا شد و مدیریت آموزشگاه نیز

به حسین علیزاده محول شد. قسمت آموزشگاه کانون، علاوه بر کلاس‌های نوازندگی، سه کلاس آواز داشت که هر کدام از این کلاس‌ها را محمدرضا شجریان، شهرام ناظری و نصرالله ناصح‌پور اداره می‌کردند.

آثار کانون چاووش هم از جایگاه اجتماعی - سیاسی مهمی بهره‌مند هستند و هم از دیدگاه موسیقایی تحول و پیشرفت مهمی در زمینه موسیقی سنتی ایران به وجود آوردند که تأثیر مهمی هم در سبک و شیوه اجرایی (چه نوازندگی چه خوانندگی)، هم در نوع رویکرد به یک قطعه موسیقایی به مثابه یک کل، هم در شیوه رنگ آمیزی و صدادهی ارکستر و به ویژه در تلاش برای استفاده از تکنیک چندصدایی‌نویسی در موسیقی سنتی ایرانی گذاشت.

حسین علیزاده می‌گوید این کارها تجربه‌ای جدید در موسیقی ایرانی بود، که تا پیش از آن سابقه نداشت، و ما در هیچ جا آموزش ندیده بودیم که موسیقی ایرانی می‌تواند علاوه بر موسیقی محفل، موسیقی‌ای در خدمت جامعه نیز باشد؛ و این چیزی بود که جامعه خودش به ما یاد داد. لطفی در چاووش ۲ که نخستین کار کانون چاووش با تأثیر از فضای سیاسی آن روز جامعه ایران بود، از همان موسیقی دستگاهی و ساز و آوازی با ایجاد تغییرهایی استفاده کرد. به‌طور مثال او علاوه بر اینکه اشعاری انقلابی برای این کار انتخاب کرده بود، از ابزار دکلاماسیون در شروع کار بهره برد، و همچنین با ایجاد تغییراتی در آوازخوانی شجریان، بر خلاف عرف معمول در آواز سنتی، به جای شروع اجرا از درآمد، آواز از اوج شروع شد. لطفی همچنین در سرود آزادی، از طبل ریز استفاده کرد، و در تکرار شعر، همخوانی گروهی را جایگزین صدای شهرام ناظری کرد. علاوه بر این‌ها هنگام آوازخوانی ناظری، به جای جواب آواز بر طبق عرف، گروه‌نوازی آهنگی ضربی را در پس‌زمینه آواز اجرا کرد، که پس از آن به شگرد خاص خودش بدل گشت، و به مراتب در کارهای دیگران تا به امروز تکرار و تقلید شده‌است.

سپس ۱۲ آلبوم چاووش (به صورت رسمی ۱۰ آلبوم) شامل چاووش ۱، چاووش ۲، چاووش ۳، چاووش ۴، چاووش ۵، چاووش ۶، چاووش ۷، چاووش ۸، چاووش ۹، چاووش ۱۰، چاووش ۱۱، و چاووش ۱۲ منتشر شدند؛ که از میان این آلبوم‌ها، مجموعه‌های ۲ تا ۸ تحت تأثیر فضای سیاسی آن زمان ایران، با اشاره‌ها و استعاره‌های روشنی به وقایع، افراد و گروه‌های سیاسی آن دوره ساخته شده‌بودند.

در کنار این فعالیت‌ها، روزهای پنج‌شنبه هر هفته در کانون چاووش کنسرت‌های تکنوازی یا هم‌نوازی‌ای با تمبک نیز با نام «کنسرت‌های آموزشی» در مقابل جمعیتی محدود برگزار، و ضبط می‌شد. هدف این کنسرت‌ها ایجاد فضایی برای تجربه تکنوازی بود، و خود لطفی نیز در این مجالس به نوازندگی می‌پرداخت؛ که یکی از تکنوازی‌های وی در این مجالس در آواز بیات اصفهان، در آلبوم چاووش ۸ منتشر گردید. ارشد تهماسبی این تکنوازی را زیباترین تکنوازی تاریخ تار می‌داند، و کیوان ساکت نیز آن را قطعه‌ای بی‌نظیر معرفی می‌کند. هوشنگ ابتهاج در مورد این تکنوازی چنین می‌گوید:

«... هیچ نوازنده‌ای نه پیش از او، نه در زمان او و نه احتمالاً بعد از او، هیچ‌کس این کارو نکرده، و نمی‌تونه بکنه.»

سخت‌گیری‌ها پس از انقلاب ۵۷ و خروج از ایران

متصدیان امور آن زمان، نهایتاً از انتشار کاست‌های موسیقی در کانون چاووش جلوگیری کردند و اتاق تکثیر این کانون را بستند. اما لطفی با ظرافتی خاص قانون را دور زد و کاست به یاد درویش‌خان را منتشر کرد. لطفی بر روی شیرازه این کاست نوشت: «نوار خصوصی برای علاقه‌مندان موسیقی (غیر قابل تکثیر) قیمت ۱۵۰ تومان.» وی آلبوم به یاد طاهرزاده را نیز با همین شکل منتشر کرد؛ و بدین شکل دیگرانی همچون عطاالله جنگوک و زیدالله طلوعی نیز با همین روش، آلبوم‌های نوازندگی خود را به بازار فرستادند.

انتشار نخستین سه‌تار نوازی

محمدرضا لطفی هم‌زمان که به نوازندگی تار مشغول بود، سه‌تار نیز می‌نواخت؛ اما نخستین باری که سه‌تار نوازی لطفی به صورت رسمی شنیده‌شد سال ۱۳۶۲، هم‌زمان با انتشار آلبوم به یاد درویش‌خان بود — با اینکه ابتهاج ۸ سال پیش از آن از او خواسته بود تا اثری با نوازندگی سه‌تار منتشر کند. انتشار این آلبوم شور و اشتیاق فراوانی را در میان جوانان برای یادگیری سه‌تار به راه انداخت؛ تا آنجا که مدرسان سه‌تار کانون چاووش که تنها لطفی و محمد فیروزی شامل آن می‌شدند، از عهده آموزش این تعداد متقاضی برنیامدند، و مدرسان تار کانون نیز نهایتاً به آموزش سه‌تار مشغول شدند.

ساز سه‌تار تا پیش از انقلاب، سازی مهجور بود، که در طی سال‌ها تنها یک نوازنده مطرح به نوازندگی این ساز مشغول بود: احمد عبادی. لطفی در نخستین اجرایی که با سه‌تار منتشر کرد، همان روشی را پیش گرفت که پیش از این با تار پیش گرفته بود. او مبنای نوازندگی‌اش را ردیف قرار داده بود و آن را با نوازندگی مجلسی، به شکل به‌هنجاری ترکیب کرد و به نمایش گذاشت. او در نوازندگی سه‌تار بیش از هر کسی تحت تأثیر ابوالحسن صبا بود، و اندک گزایشی نیز به نوازندگی احمد عبادی داشت. آلبوم به یاد درویش‌خان نتیجه ۸ سال تلاش و زحمت لطفی بر روی ساز سه‌تار بود که نتیجه خارق‌العاده‌ای داشت. لطفی بعدها نیز در اجراهایی که با ساز سه‌تار در خارج از ایران انجام داد، بیشتر از همین روش سه‌تار نوازی استفاده کرد. همچنین دیگر نکته قابل توجه آلبوم به یاد درویش‌خان این بود که لطفی برای نخستین بار در این آلبوم به آوازخوانی پرداخت.

خروج از ایران و انحلال کانون چاووش

در سال ۱۳۶۳ بیشتر آموزشگاه‌ها و مراکز موسیقی، یکی پس از دیگری به دست «اداره اماکن» بسته و پلمپ می‌شدند. در آن زمان لطفی نه می‌توانست کنسرتی اجرا کند، نه آلبومی روانه بازار کند و نه حتی کلاس‌های آموزشی برگزار کند. در آن سال‌ها به گفته ارشد تهماسبی، هیچ‌کس حتی نمی‌توانست ساز با خودش حمل کند. بدین گونه بود که دیگر محمدرضا لطفی نمی‌توانست ماندن در ایران را تاب بیاورد؛ و او که زمانی با خروج مجید درخشانی از ایران قاطعانه مخالفت کرده‌بود، خودش مجبور شد ایران را ترک کند.

لطفی در ابتدا برای برگزاری یک کنسرت به کشور ایتالیا سفر کرد، که عده‌ای معتقدند پس از همین سفر در اروپا اقامت کرد. اما ارشد تهماسبی با توجه به فعالیت‌هایی که در آن سال به همراه محمدرضا لطفی داشته، و تاریخ‌هایی که لطفی در دفتر او ثبت کرده، معتقد است لطفی پس از این سفر به ایران بازگشت، چند ماهی را در ایران سپری کرد، و نهایتاً دوباره به ایتالیا سفر کرد، و این سفر دوم بود که منجر به اقامت وی در اروپا شد. تاریخ خروج از ایران را، خود لطفی سال ۱۳۶۴ ذکر می‌کند، و توضیح می‌دهد که قرار بود پس از دو هفته به ایران بازگردد، اما با قرارگرفتنش در تورهای کنسرت اروپا و آمریکا، پس از گذشت ۲ سال، شرایطش به شکلی تغییر کرده که مانع بازگشت‌اش به ایران شده‌است.

کانون چاووش مدتی پس از سفر محمدرضا لطفی و حسین علیزاده — که پیش از وی به اروپا رفته‌بود — نیز به فعالیت‌های خود ادامه داد، اما نهایتاً هنگام بازدید مسؤولان دولتی از این مرکز، به دلیل عدم حضور مدیر و صاحب امتیاز، (حسین علیزاده) این مکان پلمپ؛ و کانون چاووش در سال ۱۳۶۳ عملاً تعطیل شد.

اقامت در آمریکا

پس از خروجش از ایران، با حسین علیزاده در ارتباط بسیار نزدیکی بود و با او به دونوازی می‌پرداخت. حسین علیزاده این دونوازی‌ها را به دلیل حس مشترکی که آن دو با بیانی متفاوت در اجراهایشان داشتند، اجراهایی منقلب‌کننده می‌داند. این دو سپس با حسین عمومی و محمد قوی‌حلم همراه شدند. در سال ۱۹۸۶ گروه چهارنفره آنان کنسرت بزرگی را در پاریس برگزار کرد. این گروه سپس برای تور کنسرتی به آمریکا رفت، که به گفته حسین علیزاده، محمدرضا لطفی خیلی با اکراه در سفر

به آمریکا با آنان همراه شد، اما به محض رسیدن به آمریکا به دنبال راه‌هایی گشت که بتواند در آمریکا بماند.

او نهایتاً در سال ۱۳۶۵ در آمریکا اقامت گزید، و تا سال ۱۳۸۵ به ایران بازنگشت. او در طول این سال‌ها، علاوه بر کنسرت‌های متعدد در سراسر آمریکا، مؤسسه فرهنگی و هنری آوای شیدا را در واشینگتن، دی.سی. بنیان گذاشت، و شعبه‌های دیگر آن را در شهرهای مختلف جهان از جمله پاریس، زوریخ و ژنو بازگشایی کرد.

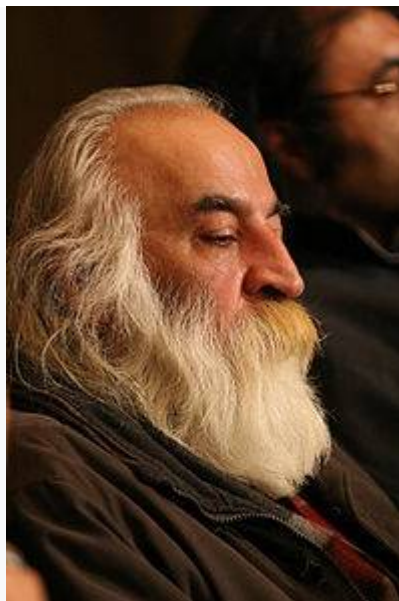
محمدرضا لطفی در سال ۱۳۸۵ به ایران بازگشت و با تربیت شاگردانی در مکتب خانه میرزا عبدالله و ثبت آثاری در مؤسسه آوای شیدا به فعالیت هنری خود ادامه داد.

او در این سال‌ها با ساخت و تهیه برنامه‌های شناخت موسیقی و تاریخ موسیقی و پخش آن‌ها از رادیو فرهنگ گامی دیگر در مسیر آشنا کردن مردم با موسیقی ایرانی برداشت.

از خوانندگانی که در طول سالیان فعالیت هنری با او همکاری کرده‌اند می‌توان به عبدالله دوامی، مرضیه، نصرالله ناصح‌پور، محمدرضا شجریان، شهرام ناظری، هنگامه اخوان، صدیق تعریف، زویا ثابت، علیرضا شاه‌محمدی، محمد معتمدی اشاره کرد.

همکاری با دیگران

- لطفی در اثری مشترک با احسان طبری در آلبوم موسیقی‌ای با نام از میان ریگ‌ها و الماس‌ها بعد از انقلاب ۵۷ در کنار شعرخوانی طبری به بداهه‌نوازی پرداخته‌است.
- موسیقی متن فیلم حاجی واشنگتن به کارگردانی علی حاتمی ساخته محمدرضا لطفی است. این فیلم در سال ۱۳۶۱ ساخته شد.
- محمدرضا لطفی با بداهه‌نوازی تار و محمود دولت‌آبادی با بداهه‌خوانی رمان سترگ کلپیر اثر مشترکی را خلق کردند. به گفته محمود دولت‌آبادی متن بازخوانی شده این رمان، از اوایل سال ۱۳۸۳ برای کسب مجوز از سوی نشر ثالث به وزارت ارشاد رفته بود، اما سرانجام به گفته محمود دولت‌آبادی این اثر مجوز نشر دریافت نکرده و منتشر نشده‌است.

از اوایل دهه هفتاد کتابی تحت عنوان کتاب سال شیدا به کوشش محمدرضا لطفی چاپ شد. تا دهه نود این کتاب وارد بازار کتاب می‌شد و موضوع و مطالب کتاب حاوی مقالات گردآوری شده به قلم موسیقیدان‌های ایرانی و همچنین مقالات ترجمه شده در باب موسیقی بود. محمدرضا لطفی در هر شماره کتاب مقاله‌ای پژوهشی از موسیقی ارائه می‌داد. این کتاب در هر نوبت بعضاً به دست ناشرهای مختلف به چاپ می‌رسید. طرح جلد کتاب کاری از مرتضی ممیز بود.

مؤسسه فرهنگی و هنری آوای شیدا

با بازگشت محمدرضا لطفی به ایران در سال ۱۳۸۵ مؤسسه فرهنگی و هنری آوای شیدا دوره جدید فعالیت خود را آغاز کرد. سیاست فرهنگی این مؤسسه به وسیله محمدرضا لطفی مدیر هنری و اجرایی، طراحی شده و هدف آن تولید موسیقی هنری از هر نوعی بود. به جز آثار لطفی، آوای شیدا تولیدات هنری دیگر هنرمندان را نیز در دستور کار خود داشت.

گروه بانوان شیدا

محمدرضا لطفی پس از بازگشت به ایران گروه بانوان شیدا را راه‌اندازی کرد و کنسرت‌هایی را با این گروه اجرا نمود. برخی از اعضای این گروه عبارت بودند از: نازنین بازرگانی، پویا لقایی، کتایون ملک مطیعی، تینا پیرهادی، المیرا نصیری، آزاده شمس، فریما موفقی، هنگامه مشهدی الاصل، ساناز ستارزاده، سپیده مشکی.

آموزش

مکتب‌خانه میرزا عبدالله

هنرستان آزاد موسیقی (مکتب‌خانه میرزا عبدالله) موسسه‌ای آموزشی است که به سرپرستی و زیر نظر محمدرضا لطفی در سال ۱۳۷۲ تشکیل شد. این مکتب‌خانه به تعلیم ساز و آواز ایرانی با متد تاریخی آن یعنی سینه به سینه (شفاهی) می‌پردازد. محتوای دروس بر پایه ردیف میرزا عبدالله فراهانی بوده که تحت نام «متن و حاشیه ردیف» شناخته شده‌است. در کنار آموزش ردیف به پیشرفت فن (تکنیک) نوازندگی هنرجویان، با متد برگرفته از ردیف نیز توجه می‌شود.

شاگردان

محمدرضا لطفی شاگردان بسیاری را تربیت کرد و از وی به عنوان یکی از بزرگ‌ترین مدرسان موسیقی یاد می‌کنند. از میان شاگردانش می‌توان اردشیر کامکار، حمید متبسم، مجید درخشانی، صدیق تعریف، بیژن کامکار، ارشاد طهماسبی، مازیار شاهی، هادی منتظری و زیدالله طلوعی را نام برد.

زندگی شخصی

محمدرضا لطفی با قشنگ کامکار ازدواج کرد و در سال ۱۳۵۷ از او جدا شد. حاصل این ازدواج امید لطفی می‌باشد. سرود لطفی فرزند دیگر محمدرضا لطفی می‌باشد که حاصل ازدواج دوم اوست.

درگذشت

محمدرضا لطفی صبح روز جمعه، ۱۲ اردیبهشت ماه ۱۳۹۳ بر اثر بیماری سرطان پروستات در ۶۷ سالگی در بیمارستان پارس تهران درگذشت.

واکنش‌ها و پیام‌های تسلیت در پی درگذشت لطفی

- محمدرضا شجریان سوگنامه‌ای در فراق لطفی منتشر کرد: استاد محمدرضا لطفی آن یار دیرینه بی‌همتا به جاودانگی پیوست. او تمام زندگیش تلاش و دقت و وسواس در موسیقی نژاده و ردیف بجا مانده از میراث‌داران موسیقی کهن و آموزش به شاگردان بود. دستی توانا در نواختن و فکری سنتی در اصالت تاریخی آهنگ و نغمه با حال و هوا و شور و شیدایی خاص خود داشت. از شروع زندگی موسیقائی‌اش به شکلی تأثیرگذار در عرصه هنر و جاودانگی سنت‌های آن راه پیمود و به انجام رساند. همواره دلسوز طبقه کارآمد کم‌درآمد بود. حیف و صد حیف که زود درگذشت و ما را سوگوار کرد. با تأثر فراوان.

- پیام تسلیت حسین علیزاده:

«آن نغمه سرا از تو چرا جدا شد» محمدرضا لطفی از ما جدا شد... ملت ایران، امروز در سوگ خاطرات و زندگی عاشقانه‌شان نشسته‌اند، تا جاودانه نغمه‌هایش را بر لب داشته باشند. یاد و خاطره محمدرضا لطفی جاودان.

- شهرام ناظری: باز هم یکی دیگر از پرچمداران موسیقی سنتی ایران، جهان بی‌بنیاد را وداع گفت. فقدان موسیقیدان برجسته استاد محمدرضا لطفی ضایعه‌ای است جبران‌ناپذیر برای جامعه فرهنگی ایران

- مجید انتظامی با اظهار تأسف از درگذشت این نوازنده پیشکسوت تار، گفت: بسیار متأسفم که کسانی مانند محمدرضا لطفی که در کار خود استاد هستند، به این راحتی از جمع ما می‌روند.

- اکبر گلیایگانی در گفتگو با بخش فارسی صدای آمریکا ضمن تسلیت به همه هنرمندان و هنردوستان، آقای لطفی را این‌گونه توصیف کرد: «او یک نوازنده ردیف دان بی نظیری بود... ضمن این که پایش را گذاشت بالاتر و آن دوره عالی را دید که بداهه نوازی است.»

- همچنین دفتر رئیس جمهوری حسن روحانی، علی جنتی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، محمود احمدی‌نژاد احمد مسجد جامعی رئیس شورای شهر تهران، علی مرادخانی معاون امور هنری وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، مسعود سلطانی‌فر رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کانون ساز سازان فرهنگ شریف، فرهاد فخرالدینی، هوشنگ ظریف، محمد سرپر، کیهان کلهر، درویش‌رضا منظمی، هادی منتظری کیوان ساکت، حسام‌الدین سراج، بیروز ارجمند تاج‌الدینی مدیرکل دفتر موسیقی معاونت هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مهدی افضلی مدیرعامل مؤسسه توسعه هنرهای معاصر هنگامه اخوان، کیخسرو پورناظری، عبدالحسین مختاباد، همایون شجریان و علیرضا قربانی هم در پیام‌ها و نوشته‌هایی درگذشت محمدرضا لطفی را به مردم و جامعه هنری تسلیت گفتند.

آیین تشییع پیکر محمدرضا لطفی در تهران

پیکر محمدرضا لطفی صبح ۱۴ اردیبهشت ۱۳۹۳ روی دوش دوستداران و شاگردانش، از مقابل تالار وحدت، به سمت زادگاهش گرگان بدرقه شد.

محوطه تالار وحدت و خیابان استاد شهریار که منتهی به این تالار می‌شود برای وداع با محمدرضا لطفی مملو از جمعیت بود. این مراسم با پخش قطعه موسیقی ایران، ای سرای امید اثر محمدرضا لطفی و با صدای محمدرضا شجریان آغاز شد. در این مراسم علی جنتی وزیر فرهنگ و ارشاد

اسلامی گفت: من از طرف رئیس‌جمهور این ضایعه بزرگ را خدمت همه علاقه‌مندان این هنرمند مردمی تسلیت عرض می‌کنم.

در این مراسم علی‌اکبر شکارچی، محمود دولت‌آبادی، حسین علیزاده و داریوش طلایی سخنرانی کردند و همچنین افرادی چون بهزاد فراهانی، محمد سریر، هوشنگ ظریف، داوود گنجه‌ای، حمید متبسم، هنگامه اخوان، ارشاد تهماسبی، حسین فریدون، کیوان ساکت، پیروز ارجمند، مسعود شعاری، بهداد بابایی، بیژن بیژنی، اکبر زنجانیور، بیژن امکانیان، علی دهکردی، محسن آرمین، علی مرادخانی و محمد اصفهانی حضور داشتند.

خاکسپاری در گرگان

مراسم تشییع و خاکسپاری محمدرضا لطفی صبح ۱۵ اردیبهشت ماه ۱۳۹۳ در گرگان و در بافت قدیمی شهر «محلّه سبزه مشهد» انجام شد. پیکر محمدرضا لطفی بعد از خروج از تالار فخرالدین اسعد گرگانی و نواخته شدن از مارش عزّا به‌سوی جایگاه خاکسپاری روانه شد. بسیاری از هنرمندان مطرح در این مراسم حضور داشتند.

یادبودها

- مراسم یادبود محمدرضا لطفی، عصر ۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۳ در مسجد جامع شهرک غرب تهران برگزار شد. در این مراسم احمد مسجدجامعی رئیس شورای شهر تهران به سخنرانی پرداخت. شرکت‌کنندگان در این مراسم عبارت بودند از: محمدرضا شجریان، حسین علیزاده، بیژن کامکار، داریوش طلایی، محمد سریر، مهدی خزعلی، علی مرادخانی، علی‌اکبر شکارچی، صدیق تعریف، ارشاد تهماسبی، کیوان ساکت، اردشیر کامکار، فرخ مظهری، بیژن بیژنی و ...
- حسین علیزاده ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۳ کنسرتی را با همراهی گروه هم‌آوایان در گرگان به یاد محمدرضا لطفی اجرا کرد.
- مراسم چهل‌مین روز درگذشت محمدرضا لطفی، ۳۱ خرداد ۱۳۹۳ در تالار وحدت برگزار شد. در این مراسم هنرمندانی چون حسین علیزاده و علی‌اکبر شکارچی به اجرای موسیقی پرداختند. محمود دولت‌آبادی، فریدون شهبازیان، شهرام ناظری، کیخسرو پورناظری، مصطفی کمال پورتراب، امین‌الله رشیدی، مجید کیانی، محمدعلی بهمنی، هوشنگ کامکار، اردوان کامکار، هادی خامنه‌ای، رامبد صدیف و ... در این مراسم حضور داشتند.
- مراسم شصت‌ونهمین زادروز محمدرضا لطفی، ۱۸ دی ۱۳۹۴ در فرهنگسرای نیاوران برگزار شد. در این مراسم علی‌اکبر شکارچی، ارشاد تهماسبی، بیژن کامکار، نجمه تجدد، صدیق تعریف، محمد سریر، داوود گنجه‌ای، قطب‌الدین صادقی، مسعود شعاری، علی مرادخانی حضور داشتند و در مورد شخصیت و آثار لطفی صحبت کردند.
- آلبوم قافله‌سالار عشق، در سوگ محمدرضا لطفی، به آهنگسازی مازیار شاهی و خوانندگی سالار عقیلی در دومین سالگرد درگذشت وی منتشر شد. هنرمندان سرشناسی چون محمود دولت‌آبادی، جواد مجابی، بهزاد فراهانی، اکبر زنجانیور، مهدی صباغی و رضا ژاله، در مراسمی گرد هم آمدند تا به بهانه انتشار این آلبوم، یاد محمدرضا لطفی را گرامی بدارند.

محمد شیرخدایی

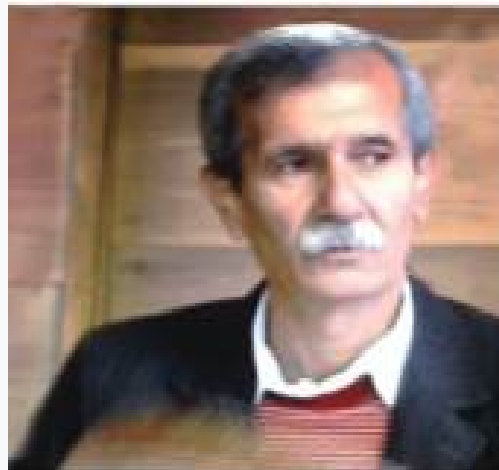
سازها   فلوت، کلارینت، قره‌نی، تار، نی

محمد شیرخدایی (زاده ۱ فروردین ۱۳۰۵ تهران/ ۱۳۷۹ درگذشته در تهران)، نوازنده، ترانه‌سرا و آهنگ‌ساز ایرانی است. او مدت‌ها در رادیو گل‌ها فعالیت می‌کرد و در برنامه «گل‌های جاویدان» قره‌نی می‌نواخت. قطعه مثنوی مخالف سه‌گانه او تیتراژ آغازین این برنامه بود. او مدتی در ارکستر انجمن ملی موسیقی ایران قره‌نی نواخت و چند سال در سمت کارشناس هنرستان‌های شبانه‌روزی استان‌های کرمان، سیستان و بلوچستان و مازندران فعالیت کرد.

آلبوم‌ها

- تکنوازی قره‌نی (۱۳۷۷)

محمد صادق اسحاقی گرجی

محمد صادق اسحاقی گرجی، (زاده ۱۳۳۸ گرجی محله - درگذشته ۱۳۹۶) معروف به «ونوشه» (بنفشه)، آهنگساز، شاعر، موسیقی‌دان، نویسنده، و پژوهشگر موسیقی فولکلوریک مازندران، و نوازنده دف و تمبک بود.

او از موسیقی‌دانان و پژوهشگران موسیقی فولکلوریک بود که از خود کتاب و مقالاتی در مورد زمینه‌های پیدایش نغمه‌ها، سازها، و مقام‌های مازندرانی به جای گذاشته‌است.

پژوهشهای اسحاقی در مورد پیدایش سازهای اولیه در مازندران

کتاب

- نگاهی جامعه‌شناختی به موسیقی مازندران، توسط انتشارات نیکا - مازندران در سال ۱۳۹۳ به چاپ رسیده‌است. کتاب در ۱۳ گفتار به بررسی جامعه‌شناختی موسیقی در فرهنگ عامیانه مردم مازندران پرداخته‌است.

درگذشت

محمد صادق اسحاقی گرجی، صبح روز سه‌شنبه ۱۵ اسفند ۱۳۹۶ درگذشت.

محمد صادق خان

نام	محمدصادق خان
شناسنامه‌ای	
نام(های) دیگر	رئیس و سرورالملک
زاده	نامعلوم
درگذشته	۱۳۲۲ قمری
ژانر	موسیقی سنتی ایرانی
ساز(ها)	سنتور و کمانچه
سال‌های فعالیت	از زمان ناصر الدین شاه تا مظفر الدین شاه
سازهای اصلی	
	سنتور . کمانچه . پیانو . سه تار

محمدصادق خان سنتورچی ملقب به **سرور الملک**، نوازنده سرشناس **سنتور** و **کمانچه** دوران **ناصرالدین شاه** بود که تا زمان **مظفرالدین شاه** هم حیات داشت و سمت ریاست نوازندگان دربار و نقاره خانه را بر عهده داشته‌است. به همین سبب به او لقب رئیس و سرورالملک را داده‌اند.

زندگی‌نامه

محمدصادق خان، فرزند **آقا مطلب** بود که وی نیز از نوازندگان ابتدای دوره ناصری و رئیس **عمله** **طرب** بود. ابتدا او **کمانچه** را از پدرش فراگرفت و بعد برای آموختن ساز **سنتور** نزد **سنتور خان** رفت. میزان پیشرفت وی در ساز **سنتور** چنان بود که به عنوان نوازنده مخصوص **ناصرالدین شاه** در میان **عمله خلوت** قرار گرفت و به گفته **دوستعلی معیری** در هنگام خواب برای شاه نوازندگی می‌کرد. **محمدصادق خان** در دهه آخر دوره ناصری رئیس **عمله طرب** شد به همین دلیل بعضی او را به **محمدصادق خان رئیس** نیز می‌شناختند.

در اواخر عمر و در دوره مظفری لقب **سرور الملک** به او دادند. وی علاوه بر **کمانچه**، **سنتور**، **پیانو**، و **سه تار** نیز می‌نواخت و در تمام این سازها شاگردانی نیز داشت. **مشیر همایون شهردار**، نوازنده **پیانو**، از جمله شاگردان وی بود. وی در توصیف **محمدصادق خان** گفته بود که هیچ‌کس در نواختن **سنتور** به او نمی‌رسید. از دیگر شاگردان **سنتور** وی می‌توان از **علی اکبرخان شاهی** و **سماع حضور پدر حبیب سماعی** نام برد.

محمد صادق خان در سال ۱۳۲۲ قمری از دنیا رفت.

محمدصادق خان پیش از شروع فعالیت کمپانی **گرامافون** در ایران از دنیا رفت. اما معدودی آثاری از وی به صورت خصوصی با دستگاه **فونوگراف** توسط **دوستمحمدخان معیر الممالک** ضبط شده‌است که **ساسان سینتا** باز یافت صوتی آن را انجام داده و امروز موجود است. تصاویر بسیار از وی در

آلبوم‌های سلطنتی موجود است که بخش زیادی از آن در کتاب موسیقی ایران در سده گذشته منتشر شده است.

فرزندان

محمد صادق خان دو پسر داشته یکی به نام مطلب خان (هم اسم جدش) که او هم سنتور می‌زده و لی در جوانی در گذشته و شهرت زیادی نیافته بود. فرزند دیگرش هم عبدالله نام داشته که او هم نوازده سنتور بوده است.

نوازندگی پیانو

داریوش صفوت از محمدصادق خان به عنوان اولین موسیقی‌دان ایرانی یاد می‌کند که دست به پیانو برد. همچنین روح‌الله خالقی او اولین نوازنده پیانو بعد از ورود پیانو به ایران می‌داند. دوست‌علی معیری (معیر الممالک) در کتاب خود نوشته است:

در بالای خانه انیس الدوله پیانویی بود ولی هیچ‌کس از اهل اندرون زدن آنرا نمی‌دانست. در آن زمان پنج یا شش پیانو در تهران بیش نبود. کمتر مسی از نواختن آن سر رشته داشت. محمد صادق خان که استاد سنتور بود و در اواخر ملقب به سرورالملک شد، پیانو را نیز خوش می‌زد. مادرم تبسم نامی از کنیزانش را بر آن داشت تا نزد مشارالیه پیانو بنوازد و او هرچه مشق می‌کرد به مادرم می‌آموخت. این کار بین خانمهای اندرون شهرتی به سزا یافت و شاه را نیز خوش آمد. از آن شب هر شب که مادرم نزد شاه می‌ماند، حسب الامر باید پیانو بنوازد چون دستگاه آواز به پایان می‌رسید، یکی از خانمها که از عهده خواندن تصنیف برمی‌آمد، آغاز به خواندن می‌نمود.

روایت‌هایی درباره محمد صادق خان

• نوازندگی برای شاه موقع خواب

معیر الممالک در کتاب خود نوشته است:

نوازندگان موقع خواب یکی سرورالملک که خداوند موسیقی و مشهور بود، دستمالی بر روی سنتور می‌گسترده به قدری صدای ملیحی موقع خواب می‌داد که بهتر از آن نمی‌شد.

• سفر به فرنگ

روح‌الله خالقی در کتاب سرگذشت موسیقی ایران نقل کرده که:

وقتی ناصر الدین شاه به فرنگ می‌رفته است در یکی از مسافرتها سرورالملک و سماع حضور هم همراهش بوده‌اند. وقتی شاه از سر حد خارج شد، محمد صادق خان و سماع حضور به قصد گذرش از همراهان جدا و به دهی می‌روند و در جلوی قهوه‌خانه آن می‌نشینند. هرچه طلب می‌کنند، هیچ کس به آنها اعتنایی نمی‌کند. محمد صادق خان به شاگردش سماع حضور می‌گوید: جعبه سنتور را بیاور. سرورالملک روی سکوی قهوه‌خانه می‌نشیند و به زدن سنتور مشغول می‌شود. صدای ساز همه را به دور او جمع می‌کند؛ و دهاتی‌ها به قدری علاقه‌مند می‌شوند و مشتاق می‌شوند که چند روز آنها نزد خود نگه می‌دارند و با کمال احترام پذیرایی می‌کنند.

• نوازندگی با کاسه گیلان

داستانی از او حکایت می‌کنند که کاسه‌های چینی با گیلان‌های مختلف را آب می‌کرده و کم و زیاد کردن آب درون آن یک گام موسیقی تشکیل می‌داده و آهنگهایی می‌نواخته است.

• روایت میرزا علی اکبر شاهی

از میرزا علی اکبر سنتوری منقول است که وی روزی به منزل محمد صادق خان رفته و از پشت در صدای سنتور شنیده و چنین به نظرش آمده است که جوانکی با صوت زیر همراه با ساز وی می‌خواند. صدای سنتور و آواز او را به درون اتاق می‌کشاند؛ و مشاهده میکند که استادش با یک دست در زیر و با دست دیگر دریم کاری کند و مضراب ریز آنقدر متوالی و نرم به سی‌ها می‌خورد که از دور اثر صوت خواننده جوانی را می‌دهد. هر چند روح‌الله خالقی در کتاب سرگزشت موسیقی اشاره می‌کند که این روایت کمی اغراق‌آمیز به نظر می‌آید.

مجلس نوازندگان دربار ناصری (تابلوی کار کمال الملک که در سال ۱۳۱۰ قمری کشیده شده است).
 نوازنده سنتور: محمد صادق خان، نوازنده کمانچه: موسی کلیمی، نوازنده تار: آقا غلامحسین،
 نوازنده تنبک و خواننده: آقا باشی

محمد طغانیان دهکردی

محمد طغانیان دهکردی (زاده ۱۲۹۹ در شهرکرد - درگذشته ۲۹ فروردین ۱۳۸۶ در شهرکرد)
 نوازنده ساز کمانچه اهل ایران بود.

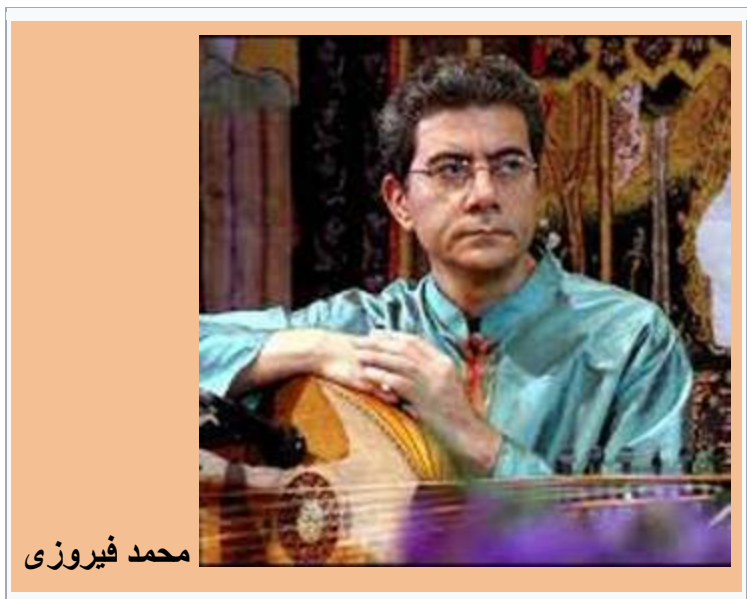
زندگی‌نامه

محمد طغانیان دهکردی در سال ۱۲۹۹ در شهرکرد به دنیا آمد. در سیزده سالگی به تهران آمد و نزد **ابوالحسن صبا** به فراگیری موسیقی پرداخت و در نواختن کمانچه مهارت یافت. سپس به **اصفهان** رفت و فعالیت هنری خود را از شانزده سالگی، ابتدا با رادیو ارتش و سپس با رادیو اصفهان آغاز کرد. او بارها کنسرت‌های متعدد برای شناساندن موسیقی سنتی، در خارج از کشور اجرا کرده‌است.

از نواخته‌هایش منابع زیادی در دسترس نیست. زیرا بیشتر ضبط‌ها خصوصی بوده‌اند. مهم‌ترین مجموعه منتشر شده از آثار وی یک آلبوم شامل سه عدد نوار کاست است که در سال ۱۳۷۲ به کوشش **محمد علی کیانی‌نژاد** ضبط گردید. او در این مجموعه علاوه بر کمانچه نوازی دستگاهی، تعدادی از شاخص‌ترین نغمات محلی شهرکرد و بختیاری را نواخته‌است. نکته جالب توجه در نواخته‌های دستگاهی وی، ردپای سبک ویلن نوازی **اسدالله ملک** و **پرویز یاحقی** است.

وی کنسرت‌های زیادی در خارج از ایران برای شناسایی موسیقی سنتی ایران به جهانیان به اجرا گذاشت. محمد طغانیان آخرین بازمانده نسل قدیم کمانچه کش‌های ایران بود. او در شهرکرد زندگی می‌کرد. علاوه بر تسلط کامل به **ردیف موسیقی ایرانی**، گنجینه‌ای از مقام‌های اصیل **بختیاری** در سینه داشت.

محمد طغانیان در سال ۱۳۶۹ به همراه **علی اصغر بهاری** و جمعی دیگر از هنرمندان موسیقی محلی ایران به **فرانسه** رفت و در فستیوال آوینیون به اجرا پرداخت و در بخش کمانچه‌نوازی ایران جایزه فستیوال را دریافت نمود.

محمد فیروزی

محمد فیروزی (زاده ۱۳۳۶ در تهران)، نوازنده **بربط** و **سه‌تار** است. وی در اجرای آثار و کنسرت‌های پرشماری از **موسیقی اصیل ایرانی** مشارکت داشته است.

زندگی

محمد فیروزی از همان دوران کودکی به موسیقی علاقه داشت و نسبت خانوادگی وی با **هوشنگ ظریف**، موسیقیدان نامدار ایرانی باعث شد که با موسیقی بیشتر آشنا شود.

او در سال ۱۳۴۹ به **هنرستان عالی موسیقی ملی** وارد شد. با ورود **منصور نریمان** به هنرستان، ساز **بربط** را به عنوان ساز دوم خود انتخاب کرد. بعد از اتمام دوره هنرستان، در سال ۱۳۵۵ به **دانشکده**

هنرهای زیبای دانشگاه تهران وارد شد و در دانشگاه نزد محمد رضا لطفی، حسین علیزاده و نورعلی پرومند آموزش سه‌تار را دنبال کرد.

کار هنری

وی در سال ۱۳۵۶ وارد رادیو شد و در گروه سماعتی به سرپرستی حسن ناهید به اجرای برنامه پرداخت. در همان سال بود که در رادیو گروه عارف تشکیل شد و محمد فیروزی همراه با پرویز مشکاتیان، حسین علیزاده، ناصر فرهنگ فر، جمشید عندلویی و علی اکبر شکارچی نخستین اعضای این گروه بودند. وی همراه با این گروه در ساخت مجموعه چاووش همکاری کرد.

محمد فیروزی به همراه گروه عارف کنسرت‌های متعددی در کشورهای مختلف دنیا به خوانندگی محمدرضا شجریان، شهرام ناظری و ایرج بسطامی اجرا کرد که در آلبوم‌هایی چون دستان، نوا، لاله بهار، شورانگیز و افشاری مرکب نتیجه آن بود.

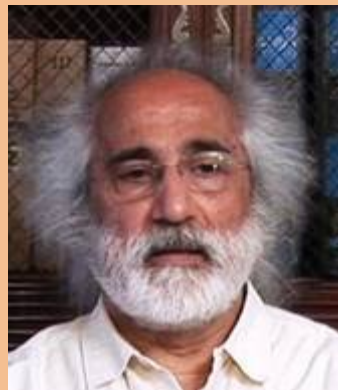
وی در سال ۱۳۶۹ از گروه عارف جدا شد و به گروه آوا پیوست که سرپرستی و خوانندگی آن را محمدرضا شجریان بر عهده داشت و اعضای آن عبارت بودند از: داریوش پیرنیاکان، جمشید عندلویی، مسعود شناسا، جواد بطحایی، سعید فرج‌پوری و همایون شجریان که حاصل همکاری این گروه آثاری همچون: آهنگ وفا، رسوای دل و شب وصل بود.

محمد فیروزی همچنین از سال ۱۳۶۹ همراه با گروه‌های آوا و بیدل به سرپرستی محمدرضا شجریان و حسام‌الدین سراج سفرهای متعددی به خارج از کشور داشت و در فستیوال‌های مختلف در آلمان و هلند شرکت کرد. وی همچنین در آلبوم‌های آسمان عشق و آرام جان و بعدتر غوغای عشق‌بازان و سخن عشق هم با محمدرضا شجریان همکاری کرد.

در سال ۱۳۸۰ در گروه رومی «مولویه» به همراه شهرام ناظری، بزرگترین تور موسیقی ایران را در شانزده شهر اجرا کرد که کنسرت آنها با بیش از ۱۲۰ هزار تماشاچی در کاخ سعد آباد رکورد خاورمیانه را برایشان رقم زد. همچنین محمد فیروزی در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ محمدرضا شجریان، مجید درخشانی، سعید فرج‌پوری، همایون شجریان و حسین رضایی نیا را در قالب گروه آوا، در کنسرت‌های اروپا و تهران همراهی کرد.

تدریس

محمد فیروزی، تدریس بربط، تار و سه‌تار را از مرکز حفظ و اشاعه موسیقی و کانون چاووش (از بدو تشکیل) آغاز کرد و در حال حاضر در هنرستان موسیقی دختران، کنسرواتوار تهران و همچنین در دو آموزشگاه موسیقی سعدی و نوای تار به تدریس می‌پردازد. وی همچنین در حال تدوین کتابی مختص ساز بربط است.

محمد قوی‌حلم

محمد قوی حلم (زاده ۳۱ شهریور ۱۳۳۰ در تهران) نوازنده سازهای کوبه‌ای اهل ایران است. او کنسرت‌های متعددی به همراه محمدرضا لطفی در داخل و خارج از ایران برگزار کرده‌است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

محمد قوی حلم در سال ۱۳۳۰ در تهران متولد شد. او نخستین درس‌های موسیقی محلی نواحی مختلف ایران را از عموی خود یادگرفت و توسط پدر و مادر خود از پنج سالگی با تمبک آشنا شد. او در یازده سالگی وارد هنرستان موسیقی شد و در آنجا به فراگیری موسیقی دستگاهی پرداخت و همچنین دانش آموخته کنسرواتوار پاریس است و پس از مدتی به آموختن موسیقی کلاسیک غربی روی آورد. در سال ۱۳۵۷ عازم فرانسه شد و برای تکمیل رپر تواری زیر نظر سیلویو گوالدا به تحصیل سازهای کوبشی پرداخت.

او در عین حال که از ایران دور بود اجرای موسیقی ایرانی را نیز ادامه می‌داد. او علاوه بر تدریس سازهای کوبه‌ای غربی در کنسرواتوار شهرهای پلزو، آنس و اکول ناسیونال دو بورژ، به برپایی گردهمایی‌هایی پیرامون هنر بداهه نوازی سازهای کوبه‌ای ایرانی می‌پردازد. او هم در عرصه ضبط و هم در عرصه صحنه کنسرت فعالیت دارد و بارها در جشنواره‌ها و کنسرت‌های کشورهای اروپایی و آسیایی و نیز در ایالات متحد آمریکا ظاهر شده‌است. قوی حلم تاکنون با موسیقی‌دانان مطرح ایران از جمله حسین علیزاده و محمدرضا لطفی همکاری کرده‌است. او همچنین در سال ۱۹۹۶ در آلبومی با موسیقی‌دان ایتالیایی لونیجی ککارلی همکاری داشته‌است. در سال ۲۰۰۵ نیز آلبوم Zarbing را با همکاری ادیسون استودیو توسط ناشر ایتالیایی CNI منتشر کرد.

آثار

- کنسرت کاخ نیاوران ۱۳۸۶ به همراه محمدرضا لطفی
- کنسرت گرامیداشت هشتصد سالگی مولانا به همراه محمدرضا لطفی در بریتانیا
- آلبوم بیخود شده به همراه محمد رضا لطفی، عبدالنقی افشارنیا، امید لطفی (کنسرت ۱۹۹۷ زوربخ)
- آلبوم رمز عشق به همراه محمد رضا لطفی کنسرت آوریل سال ۱۹۹۴ در کینهاگ. در دستگاه ماهور و آواز دشتی
- آلبوم گریه بید به همراه محمد رضا لطفی
- آلبوم خموشانه به همراه محمد رضا لطفی کنسرت رادیو فرانسه پاییز ۲۰۰۰ و کنسرت بازل سوئیس ۱۹۹۸
- آلبوم بال در بال به همراه هوشنگ ابتهاج و محمد رضا لطفی
- آلبوم بهانه از توست
- آلبوم هزار مضراب-نم باران
- آلبوم یادواره رضاقلی میرزا ظلی
- آلبوم چهارگاه - بیات ترک به همراه حسین علیزاده و حسین عمومی
- آلبوم نوبانگ کهن به همراه حسین علیزاده

محمدعلی حدادیان (زاده ۱۳۱۶ – درگذشته ۱۳ بهمن ۱۳۸۱) نوازنده نی و سه تار موسیقی‌دان ایرانی بود.

زندگی هنری

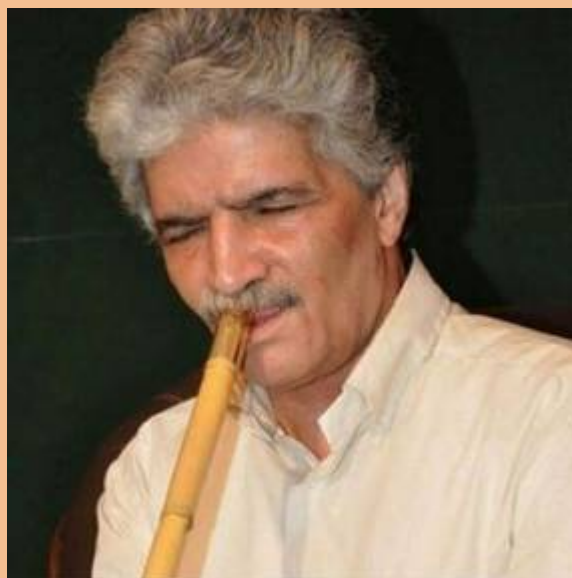
محمدعلی حدادیان در سال ۱۳۱۶ در اصفهان متولد شد. وی از دوران کودکی، نوازندگی را نزد پدرش آغاز کرد. در سن پانزده‌سالگی به شاگردی «حسین یآوری اصفهانی» درآمد. وی سپس به منظور تحصیل، به تهران رفت و فعالیت هنری خود را تا اخذ لیسانس موسیقی در سال ۱۳۵۰ ادامه داد. او از اعضای نخستین گروه موسیقی سنتی مرکز حفظ و اشاعه موسیقی بود و نزد نورعلی برومند و دکتر داریوش صفوت به فراگیری ردیف میرزا عبدالله پرداخت. در سال ۱۳۵۲ همراه با داریوش طلایی، رضا شفیعیان و بهمن رجبی در دهمین جشن هنر شیراز شرکت کرد.

از دیگر استادان او می‌توان به «عبدالله داوودی»، «سعید هرمزی»، «یوسف فروتن» و «علی اصغر بهاری» اشاره نمود. او با موسیقی‌دانانی همچون «رضوی سروستانی»، «حسین علیزاده» و «داوود گنجه‌ای» نیز همکاری داشت و به پژوهش در موسیقی ایرانی همت گماشت. وی مدتی قائم مقام کمیته مدرسان خانه موسیقی ایران بود. محمدعلی حدادیان، در اواخر عمر، بیشتر در خانه نشست و به آموزش نی و سه‌تار پرداخت. وی همچنین در دانشگاه‌های تهران، سوره و آزاد، به تدریس نی مشغول بود.

مرگ

محمدعلی حدادیان صبح روز یکشنبه ۱۳ بهمن سال ۱۳۸۱ در بیمارستان جم تهران بر اثر سرطان درگذشت. مراسم تشییع پیکر محمدعلی حدادیان ساعت ۹ صبح روز دوشنبه ۱۴ بهمن ۱۳۸۱ در مقابل تالار وحدت برگزار و در قطعه هنرمندان بهشت زهرا به خاک سپرده شد.

محمدعلی کیانی‌نژاد

دانشگاه

دانشگاه تهران

استادها

نورعلی برومند

داریوش صفوت

محمدتقی مسعودیه

هرمز فرहत

محمدعلی کیانی‌نژاد، (زاده ۱ آبان ۱۳۳۱ در بیرجند) موسیقی‌دان، آهنگساز و نوازنده ساز نی اهل ایران است. او از بنیان‌گذاران گروه موسیقی دستان بوده است.

زندگی هنری

محمدعلی کیانی‌نژاد، ۱ آبان سال ۱۳۳۱ در بیرجند متولد شد. پدر وی، غلامحسین کیانی‌نژاد، صدای خوشی داشت و فرزندش را به خواندن تشویق می‌کرد. او از سن ۸ سالگی خوانندگی و نواختن فلوت را آغاز کرد. وی در سال ۱۳۵۱ به دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران راه یافت و نزد هنرمندانی نظیر: نورعلی برومند، داریوش صفوت، محمدتقی مسعودیه و هرمز فرहत به آموختن موسیقی پرداخت.

او از سال ۱۳۵۳ وارد مرکز حفظ و اشاعه موسیقی شد و همچنین توانست در اولین آزمون باربد، در رشته نی‌نوازی به عنوان نخست دست یابد. وی در ادامه با هنرمندان سرشناسی همچون: شهرام ناظری، محمدرضا شجریان، حسین علیزاده، عطا جنگوک، پرویز مشکاتیان، ایرج بسطامی و علیرضا افتخاری همکاری نمود. او در سال ۱۳۷۳ در فستیوال جهانی تکنوازی و بداهه‌نوازی سازهای بادی در کشور سوئد به کسب مقام دست یافت.

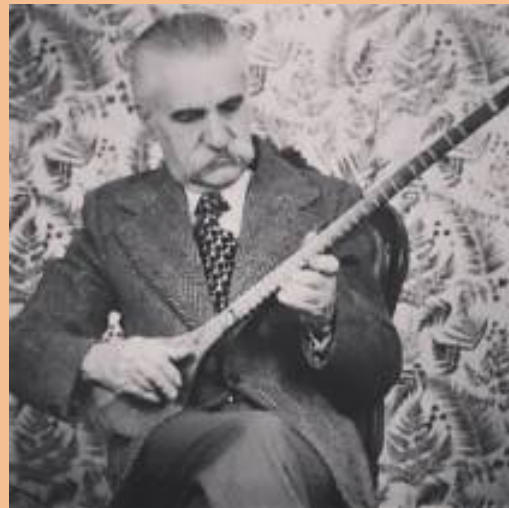
او نخستین اثر مستقل خود به عنوان آهنگساز را در سال ۱۳۶۵ با عنوان «مهرورزان» با صدای علیرضا افتخاری منتشر نمود. محمدعلی کیانی‌نژاد در سال ۱۳۶۷ کتاب آموزشی برای نی به عنوان شیوه نی‌نوازی و شناخت سازهای بادی ایران و در سال ۱۳۷۹ کتاب ردیف موسیقی ایران برای ساز نی را منتشر کرد. در سال ۱۳۸۷ نشان درجه یک هنری به وی اعطا شد. او همچنین عضو هیأت مدیره خانه موسیقی ایران بوده و سرپرستی «ارکستر موسیقی جوان» را بر عهده داشته است.

آثار هنری

از جمله آثار محمدعلی کیانی‌نژاد به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- «مهرورزان» با آهنگسازی محمدعلی کیانی‌نژاد و خوانندگی علی‌رضا افتخاری
- «انتظار» با آهنگسازی محمدعلی کیانی‌نژاد و خوانندگی محمد رضا شجریان
- «سرو سیمین» با آهنگسازی محمدعلی کیانی‌نژاد و خوانندگی علی‌رضا افتخاری
- «پیرمغان» با آهنگسازی محمدعلی کیانی‌نژاد و خوانندگی ملک‌محمد مسعودی
- «مندیر» با آهنگسازی محمدعلی کیانی‌نژاد و خوانندگی ملک‌محمد مسعودی
- «گلمی» با آهنگسازی محمدعلی کیانی‌نژاد و خوانندگی ملک‌محمد مسعودی
- «فریاد عشق» با آهنگسازی محمدعلی کیانی‌نژاد و خوانندگی سیامک شجریان
- «پادگار دوست» با آهنگسازی کامبیز روشن‌روان و خوانندگی شهرام ناظری
- «سوته دلان» با آهنگسازی کامبیز روشن‌روان و خوانندگی شهرام ناظری
- «نهان‌خانه دل» با آهنگسازی کامبیز روشن‌روان و خوانندگی بیژن بیژنی
- «مژده بهار» با آهنگسازی پرویز مشکاتیان و خوانندگی ایرج بسطامی
- «بوی نوروز» با آهنگسازی حمید متبسم و خوانندگی ایرج بسطامی
- «نجوا» با آهنگسازی حسن یوسف‌زمانی و خوانندگی شهرام ناظری
- «بامداد» با آهنگسازی حمید متبسم و خوانندگی بیژن کامکار
- «دف و نی» (موسیقی کردی) به همراه بیژن کامکار
- «گلریزان» تکنوازی نی، به خوانندگی امیر مهریار

محمود تاج بخش

استادها

<u>کریم تاجبخش</u>	<u>اسماعیل زرین‌فر</u>
<u>روح‌الله خالقی</u>	<u>ابوالحسن صبا</u>
<u>مهدی برکشلی</u>	<u>لطف‌الله مفخم پایان</u>
<u>حسین یاحقی</u>	<u>موسی معروفی</u>

آلبوم پرآوازه ۱۶ کاست ردیف موسیقی ایرانی

محمود تاجبخش (زاده ۱۳۰۳ - درگذشته ۲۷ خرداد ۱۳۷۸) موسیقی‌دان و نوازنده ویلن و سه‌تار اهل ایران بود.

زندگی هنری

محمود تاجبخش در سال ۱۳۰۳ متولد شد. از سن ۸ سالگی نزد عموی خود «کریم تاجبخش» که از شاگردان «درویش خان» بود فراگیری سه‌تار را آغاز کرد. در دوران دبیرستان با ساز ویلن آشنا شد و به هنرستان موسیقی ملی راه یافت. او آموزش مثنوی و ویلن «علینقی وزیری» را نزد «اسماعیل زرین‌فر» که مدرس و معاون هنرستان موسیقی شبانه بود، پی گرفت. وی در مدت کوتاهی توانست غیر از آموختن مثنوی و زرینی، تعدادی از قطعات اسماعیل زرین‌فر و همچنین ردیف «علی رضا چنگی» را که نوازندگان کمانچه بود، بنوازد.

در سال ۱۳۲۳ توسط اسماعیل زرین‌فر به «روح‌الله خالقی» معرفی شد. نوازندگی ویلن او بسیار مورد توجه روح‌الله خالقی قرار گرفت و از همان زمان، هفته‌ای یک روز در رادیو به نوازندگی می‌پرداخت. وی از اوایل سال ۱۳۲۳ به کلاس «ابوالحسن صبا» نیز راه یافت. مدتی هم از آموزش‌های «مهدی برکشلی»، «لطف‌الله مفخم پایان»، «حسین یاحقی» و «حسین تهرانی» بهره برد. او همچنین نزد «موسی معروفی» ردیف‌های موسیقی ایرانی را آموخت.

در فروردین ۱۳۳۳ به عنوان ریاست بانک کشاورزی ملایر منصوب شد. در ملایر برای اولین بار با «احمد عبادی» آشنا شد. خود او در این باره می‌نویسد:

«افتخار آشنایی و میهمانداری استاد عبادی سبب شد مجدداً به ساز سه‌تار روی آورم و به‌طور جدی به تمرین و نوازندگی بپردازم.»

شیوه نوازندگی تاج بخش را نزدیک‌ترین شیوه به نوازندگی احمد عبادی می‌دانند. «علی تجویدی» درباره نوازندگی او چنین گفته‌است:

«آقای تاج بخش خود صاحب سبکی ویژه در نوازندگی سه‌تار می‌باشد که عصاره آموخته‌های خویش از استادان به نام زمان و تلفیق آن باحال و هوای خود برداشت خود از موسیقی ایرانی می‌باشد.»

او با موسیقی‌دانانی همچون غلامحسین بنان، علینقی وزیری، حسین قوامی و احمد ابراهیمی در ارکسترهای مختلف همکاری داشته‌است. وی جدا از فعالیت‌های هنری، کارمند عالی‌رتبه بانک کشاورزی بود و سرپرستی و ریاست بانک کشاورزی در برخی شهرستان‌ها از جمله منطقه گرگان، رشت، استان‌های گیلان و اصفهان را بر عهده داشته‌است. او در سال ۱۳۵۴ از خدمات بانکی بازنشسته شد. وی دارای گواهینامه درجه یک هنری از شورای ارزشیابی هنرمندان کشور بود.

فعالیت‌های هنری

از جمله فعالیت‌های هنری محمود تاجبخش به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

ویلن نوازی در ارکسترهایی نظیر: ارکستر انجمن موسیقی ملی، ارکستر شماره ۱ رادیو، ارکستر شماره ۴ (هنرهای زیبای سنتی)، ارکستر شماره ۱ هنرهای زیبا، تدریس سه‌تار در هنرستان موسیقی ملی و مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایران، تدریس ویلن در هنرستان موسیقی ملی و هنرستان آزاد موسیقی به مدیریت محمدعلی امیرجاهد، معاونت سازمان برنامه‌های موسیقی ایرانی در تالار رودکی، تأسیس یک کلاس موسیقی به نام «ترانه» در سال ۱۳۲۶ (استادان این کلاس ظاهراً این هنرمندان بوده‌اند: جواد بدیع‌زاده (آواز)، حسین تهرانی (تمبک)، حسینعلی وزیری‌تبار (قره‌نی)، حسین صبا (سنتور)، نصرالله زرین‌پنجه (تار) و...)، عضویت در شورای موسیقی صدا و سیما

آثار هنری

از جمله آثار هنری **محمود تاجبخش** به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- ساخت آثار موسیقی نظیر: بیش‌درآمد، رنگ و تصنیف
- تألیف متد تدریس سه تار در سه جلد
- تهیه یک ردیف کامل از موسیقی ایران به خط نت و به همراه شعر
- انتشار ردیف موسیقی ایران و بداهه نوازی در ۱۶ کاست به کوشش «عالم اسرافیلی» ۱۳۸۲

درگذشت

محمود تاجبخش در تاریخ ۲۷ خرداد سال ۱۳۷۸ در سن ۷۵ سالگی درگذشت و در قطعه هنرمندان بهشت زهرای تهران به خاک سپرده شد.

محمود تبریزی زاده

محمود تبریزی زاده (زاده ۱۳۳۰ اصفهان درگذشته ۱۳۷۶ فرانسه) نوازنده کمانچه و سنتور بود. او از دوران کودکی آموختن موسیقی را نزد پدر آغاز نمود و با سازهای سنتور و ویولن آشنا شد. در جوانی به فرانسه مهاجرت کرد و با گروه کوچکی که خود تشکیل داده بود به ارائه موسیقی می‌پرداخت. در سن ۲۵ سالگی ویولن را رها کرد و به آموختن و نواختن کمانچه روی آورد. تبریزی به موسیقی کشورهای ارمنستان، ترکیه، ژاپن و ... علاقه‌مند بود و آثاری را با نوازندگان این مناطق به اجرا درآورد. قدسی ارگونر نوازنده نی معروف ترک زبان در چندین آلبوم خود با محمود تبریزی زاده همکاری نمود. او همچنین با هنرمندان ایرانی نیز همکاری می‌نمود، اجرای کمانچه او در کنسرت تاجیکستان محمد رضا شجریان، رضا قاسمی و مجید خلج، یکی از اجراهای زیبای اوست.

فعالیت و آثار

ساخت موسیقی برای تئاترهای پیتر بروک (Peter Brook)، کارگردان معروف انگلیسی تئاتر و سینما بود. پیتر بروک همچنین از تبریزی زاده در کنار ساخت موسیقی فیلم مهابار اتا به عنوان یکی از بازیگران نمایش معروفش استفاده کرد. آخرین وسوسه مسیح (The Last Temptation of Christ) یکی دیگر از فیلم‌هایی است که محمود تبریزی زاده در آن به اجرای موسیقی پرداخته است.

از نگاه دیگران

در مورد شیوه نوازندگی او از قول ضیا میرعبدالباقی، آموزگار تمبک و مسئول بخش موسیقی‌های شرقی در کنسرواتوار نیس، می‌خوانیم: «در مورد نوازندگی او می‌توان به تفصیل از صدای صاف ولی پرطنین و پنجه‌های نرم و همین‌طور از کشش دقیق و حالت‌های مختلف آرشه کمانچه اش صحبت کرد. نوای سازش پرمغز و گرم است. سازش بازتابی است از درون پرجوش و خروش و روحیه ظریفش».

آلبوم‌ها

- Scènes (صحنه تئاتر)
- Sufi Music of Turkey
- Musique persane
- گروه نوازی ماهور-دشتی به همراه گروه مشتاق و مجید خلیج
- Oriental Dreams (رویاهای شرقی)
- دونوازی کمانچه و تمبک (محمود تبریزی زاده و جمشید شمیرانی)

مرگ

محمود تبریزی زاده در سال ۱۳۷۶ بر اثر بیماری در فرانسه درگذشت.

محمود فرنام

محمود فرنام (زاده ۱۲۷۷ در تبریز - درگذشته ۸ دی ۱۳۷۲ در تبریز) نوازنده دایره اهل ایران بود. از وی با عنوان «پدر دایره نوازی ایران» یاد شده است.

او پرورش‌یافته مکتب موسیقی تبریز همچون ابوالحسن اقبال آذر بود. همراهی بیش از پنجاه سال وی با استادانی چون اقبال آذر، ابوالحسن صبا، غلامحسین بیگجه‌خانی، علی‌اکبر شهنازی، عارف قزوینی و قمرالملوک وزیری در خور توجه بسیار است.

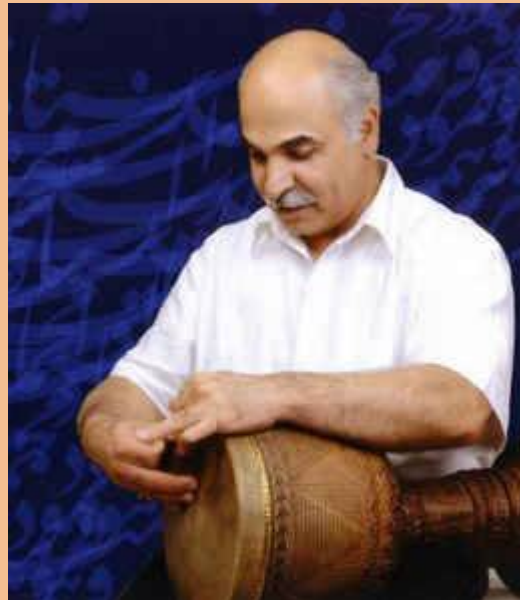
او در تاریخ ۸ دی ۱۳۷۲ در سن ۹۵ سالگی درگذشت و در آرامستان وادی رحمت تبریز به خاک سپرده شد.

آثار

آثار چندانی از محمود فرنام به جا نمانده و چندین نوار خصوصی در دسترس است. از جمله آثار محمود فرنام:

- آلبوم مکتب تار تبریز (با همراهی تار داوود آزاد)
- اجرای دونوازی ایشان با تار غلامحسین بیگجه‌خانی در حافظیه شیراز

محمود فرمند

محمود فرمند (زاده ۱۳ فروردین ۱۳۳۵) موسیقی‌دان و نوازنده تمبک اهل ایران است.

زندگی‌نامه

محمود فرمند بافی در ۱۳ فروردین ۱۳۳۵ ه.ش در تهران متولد شد. او از ۱۰ یا ۱۲ سالگی به نقاشی و موسیقی به ویژه ریتم گرایش پیدا کرد و در سال ۱۳۴۷ به کمک کامران داروغه به کلاس امیرناصر افتتاح راه یافت و نواختن تمبک را نزد وی فراگرفت. او تدریس و نوازندگی در گروه‌های مختلف موسیقی را از همان زمان آغاز کرد. فرمند در زمان دانشجویی به استخدام رادیو و تلویزیون درآمد. آموزش موسیقی به کودکان، نخستین مسئولیت وی در این رسانه بود. او پس از مدتی به کرمانشاه منتقل شد و به عنوان مسئول کارگاه موسیقی و آموزش موسیقی به کودکان مشغول به کار شد. او همچنین در زمینه سازسازی نیز به فعالیت پرداخت.

فرمند در سال ۱۳۵۲ با ارکستر انجمن ژونس موزیکال ایران همکاری خود را آغاز کرد و از سال ۱۳۵۳ با مرکز حفظ و اشاعه موسیقی صدا و سیما به همکاری پرداخت. محمود فرمند چندین سال

همکاری با ارکستر سمفونیک تهران، ارکستر ملی، صدا و سیما، سه دوره حضور در جشن هنر شیراز و چندین اجرا در دانشکده هنرهای زیبا و کارگاه نمایش با حسین علیزاده و پرویز مشکاتیان را در کارنامه هنری خود دارد. او با موسیقی‌دانانی همچون: علی اکبر خان شهنازی، جلیل شهناز، پرویز یاحقی، اصغر بهاری، فرامرز پایور، فرهاد فخرالدینی، محمدرضا شجریان و ... همکاری داشته است. نوید افقه از جمله شاگردان وی بوده است. او در بیست و یکمین جشنواره بین‌المللی موسیقی فجر در سال ۱۳۸۴ مورد تقدیر قرار گرفت.

فعالیت‌های هنری

از جمله فعالیت‌های هنری محمود فرهمند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- نوازندگی در ارکستر ژونس موزیکال ایران
- تدریس در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی
- نوازندگی در ارکستر سمفونیک تهران
- نوازندگی در ارکستر ملی
- نوازندگی در جشن هنر شیراز
- همکاری با گروه‌های مختلف موسیقی همچون:

عارف، مولانا، درویش، صبا، همایون، ارغنون و گروه فرامرز پایور

- سه دوره متوالی عضویت در هیئت مدیره کانون ساز سازان خانه موسیقی ایران

آثار

محمود فرهمند در اجرای بسیاری از قطعات موسیقی در سبک‌های مختلف حضور داشته‌است که از آن میان به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- آلبوم موسیقی «همراز من» - عبدالحسین خاکسار
- آلبوم موسیقی «مقام صبر» - علیرضا افتخاری
- آلبوم موسیقی «تنها ماندم» به آهنگسازی همایون خرم، تنظیم کامبیز روشن روان به خوانندگی محمد اصفهانی
- آلبوم موسیقی «گلریزان» - محمد علی کیانی نژاد
- آلبوم موسیقی «کنسرت صوتی گلیونه‌ها» - ایرج بسطامی
- آلبوم موسیقی «مرغ حق» - کاوه دیلمی
- آلبوم موسیقی «شکوفه‌های جاویدان» - شاپور رحیمی
- آلبوم موسیقی «ناله دشت» - بهزاد فروهری
- آلبوم موسیقی «چتر عشق» - انوش جهانشاهی
- آلبوم موسیقی «تکنوازی تار ماهور و سه گاه» - داریوش پیرنیاکان
- آلبوم موسیقی «جاودانه با عشق» - محمد نوری
- آلبوم موسیقی «سایه‌های سبز» - سالار عقیلی
- آلبوم موسیقی «عشق و مستی» - حسام الدین سراج
- آلبوم موسیقی «قصه گیسو» - حسام الدین سراج
- آلبوم موسیقی «خزان و آرزو» - ایرج بسطامی
- آلبوم موسیقی «گل و نی» - حسن ناهید
- آلبوم موسیقی «شاختایی» - مرتضی گودرزی

- آلبوم موسیقی «نغمه و نی» - مسعود جاهد
- آلبوم موسیقی «آوای روستا» - حوروش خلیلی
- آلبوم موسیقی «نوای غربت» - رضوی سروسنایی
- آلبوم ای عاشقان با صدای علیرضا براتیان

مرتضی اعیان

مرتضی اعیان (زاده ۱۳۲۵) نوازنده تنبک اهل ایران است.

زندگی‌نامه

وی در خانواده‌ای اهل هنر و موسیقی به دنیا آمد و از کودکی علاقه فراوانی به موسیقی سنتی داشت. همین موضوع باعث شد که پدرش، او را نزد حسین خرسندی، که یکی از نوازندگان ضرب بود، ببرد. مرتضی اعیان، بیش از یک سال نزد حسین خرسندی کار کرد و پس از مدتی برای ادامه آموزش‌های خود، نزد امیرناصر افتتاح رفت.

وی در سن حدود پانزده‌سالگی، در برنامه کودکان رادیو شروع به همکاری کرد ولی پس از یک سال، با هدف آموزش و تحقیق بیشتر در نواختن تنبک از رادیو کناره‌گیری کرد. در سال ۱۳۵۱، به دعوت داریوش صفوت، به مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایران رفت و با افرادی چون حسین علیزاده، جلال ذوالفنون، داود گنجه‌ای، داریوش طلائئی، محمد مقدسی، خانم مانی‌زاده و رضوی سروسنایی همکاری کرد.

او تاکنون با موسیقی‌دانان مختلف مانند محمدرضا شجریان، رضوی سروسنایی، خانم پریسا، جلال ذوالفنون، محمدعلی کیانی نژاد، داریوش طلایی، داریوش بیرنیاکان، حسین عمومی، حمید متبسم، مجید درخشانی، رضا شفیعیان، جمشید عندلیبی و... کنسرت‌های متعددی در کشورهای مختلف اجرا کرده‌است.

همچنین وی یک جلد کتاب درباره نواختن تمبک و شیوه‌های فراگیری آن تألیف کرده‌است.

مرتضی گودرزی

مرتضی گودرزی (زاده ۱۷ اردیبهشت ۱۳۵۸ در قوچان) آهنگساز، محقق، نوازنده دوتار خراسان و خواننده موسیقی سنتی ایرانی که بیشتر بر روی موسیقی محلی شمال خراسان تمرکز دارد. او طراح و سازنده «دوتار معاصر» است و هم‌اکنون در تهران و کرج به آموزش دوتار و آواز خراسانی مشغول است.

گودرزی از محضر استادان بزرگی نظیر حاج قربان سلیمانی، حاج حسین یگانه، مرحوم اسماعیل ستارزاده، محمد یگانه، حسن قدرتی بهره برده است.

تاکنون از وی آلبوم موسیقی محلی قوچان (۱۳۶۹)، آلبوم ساختاری (۱۳۸۰)، آلبوم ابریشم طرب (۱۳۸۵)، آلبوم رهگذار (۱۳۸۸) و آلبوم پیوند (۱۳۸۸) و آلبوم صبوری (۱۳۹۶) منتشر شده است.

جوایز و فعالیت‌های هنری

- دریافت عنوان نوازنده برتر از جشنواره بین‌المللی موسیقی فجر
- دریافت دیپلم افتخار از فستیوال رومی در کشور نروژ
- دریافت دیپلم افتخار و لوح تقدیر در فستیوال فلک تاجیکستان
- اجرای کنسرت در قاره‌های آسیا، اروپا و آمریکا
- حضور در سی و یکمین جشنواره بین‌المللی موسیقی فجر به عنوان یکی از اعضای هیئت داوران
- استادیار کنسرواتوار موسیقی تاجیکستان و عضو افتخاری کمیته ملی رادیو و تلویزیون تاجیکستان
- مدیر تولید و آهنگساز مستند "دور مشو" بر اساس زندگی استاد دولتمند خال اف.

مرتضی نی‌داوود

استادها

آقا حسینقلی، درویش خان

علت سرشناسی

تصنیف مرغ سحر

مرتضی نی‌داوود (۱۲۷۹ اصفهان – ۲ مرداد ۱۳۶۹ سان فرانسیسکو) موسیقیدان، آهنگساز و نوازنده تار، تنبک اهل ایران بود. او در خانواده‌ای یهودی و دوستدار موسیقی پرورش یافت.

زندگی‌نامه

مرتضی نی‌داوود در سال ۱۲۷۹ در خانواده‌ای یهودی در محله یهودی‌نشین شهر اصفهان به دنیا آمد، ولی در سن ۳ سالگی به همراه خانواده‌اش به تهران رفت و در آنجا ساکن شد. در برخی منابع محل تولد او اصفهان و در دانشنامه ایرانیکا تهران ذکر شده است. در کودکی استعداد موسیقی وی آشکار شد و پدرش «بالا خان» که خود اهل موسیقی بوده و با تار و تنبک آشنایی داشت، او را نزد «رمضان ذوالفقاری» (از شاگردان آقا حسینقلی) برد. مرتضی خان به مدت هفت ماه تحت تعلیم رمضان ذوالفقاری قرار گرفت و سپس نزد آقا حسینقلی رفت و به مدت دو سال و نیم نیز از آموزش‌های این استاد بهره جست.

وی بعد از آقا حسینقلی، نزد شاگرد برجسته او درویش خان ردیف موسیقی و نواختن تار را آموخت و پس از سه سال موفق به دریافت نشان «تبرزین طلایی»، که به شاگردان ممتاز داده می‌شد، شد. از شاگردان مشهور مرتضی نی‌داوود، فرهنگ شریف است.

فعالیت‌ها

نی‌داوود در اوایل ۱۳۰۴ اقدام به تأسیس کلاسی برای تدریس تار و ردیف موسیقی ایرانی نمود و اسم آن را به احترام استادش، درویش نام‌گذاری کرد که پس از مرگ نابهنگام استاد درویش خان ادامه آموزش شاگردان استادش را نیز در آنجا برعهده گرفت.

آشنایی او با قمرالملوک وزیری در یک محفل خصوصی منجر به کشف یکی از بزرگترین استعدادهای آواز ایرانی می‌شود که در ادامه به همکاری آن دو انجامیده و قمر با آموختن از او

بسیاری از ترانه‌های مشهور خود را اجرا کرد. بیشتر تصنیف‌ها و آوازهای قمر از سال ۱۳۰۶ به بعد با تار مرتضی خان نی‌داوود همراه بوده‌است.

نی‌داوود پس از تأسیس رادیو مانند هنرمندان دیگری چون رضا محجوبی، علی اکبر شهنازی، حبیب سماعی، ابوالحسن صبا و موسی معروفی، به همکاری با رادیو پرداخت. او برای خوانندگان معروفی چون قمرالملوک وزیری، ملوک ضرابی، روح‌انگیز، ادیب خوانساری، جواد بدیع زاده و غلامحسین بنان تصنیف ساخته یا با آوازشان تار نواخته‌است.

وی در سال ۱۳۴۸ اقدام به اجرا و ضبط حدود ۳۰۰ گوشه از ردیف موسیقی ایرانی نمود که توسط «انتشارات ماهور» چاپ و نشر یافته‌است.

پیش‌درآمد اصفهان اثر مرتضی نی‌داوود، با تنظیم مرتضی حنانه موسیقی عنوان بندی مجموعه تلویزیونی "هزارستان" ساخته علی حاتمی می باشد. همچنین این قطعه با تنظیم فریدون شهبازیان روی شعری سروده فریدون مشیری و با صدای علیرضا افتخاری اجرای با کلام نیز داشته است.

مرتضی نی‌داوود، سال‌ها در خیابان منوچهری تهران مغازه لوازم خانگی داشت، ولی بعد از حدود ۳۰ سال در سال ۱۳۵۵ تقریباً دو سال قبل از انقلاب اسلامی ایران به همراه فرزندانش به آمریکا مهاجرت کرد و در شهر سان فرانسیسکو ساکن شد و تا آخر عمرش در آن شهر زندگی کرد.

درگذشت

وی در ۲ مرداد سال ۱۳۶۹ به علت کهولت سن در سن نود سالگی در آمریکا درگذشت.

مرتضی ورزی

مرتضی ورزی (۸ دی ۱۳۰۱ – ۱۳ دی ۱۳۸۲) نوازنده کمانچه اهل ایران بود.

مرتضی ورزی نزد رضا محجوبی، ابوالحسن صبا و علی اصغر بهاری هنرآموخته بود. وی برادر کوچکتر ابوالحسن ورزی، غزلسرای معاصر بود. نخستین اجرای مرتضی ورزی به همراه مرتضی نی‌داوود و قمرالملوک وزیری در سال ۱۳۱۶ بود. ورزی سال‌ها در ایالات متحده آمریکا زندگی و در رشته موسیقی شرقی در دانشگاه لس آنجلس تدریس می‌کرد. او با تشکیل مراکزی چون انستیتو حافظ و انجمن موسیقی ملی ایران، به تدریس ساز و آواز و اشاعه موسیقی ایرانی می‌پرداخت. وی پایه‌گذار دو گروه موسیقی بهاری و عشاق بود. «گروه بهاری» که به سرپرستی او و نوازندگان آمریکایی تشکیل

شده بود، چندین کنسرت در شهرهای مختلف ایالات متحده برگزار کرد. مرتضی ورزی هنگامی که برای دیدار اقوام به تهران آمده بود، ۱۳ دی ۱۳۸۲ درگذشت و در قطعه هنرمندان بهشت زهرا به خاک سپرده شد.

مسعود حبیبی

همکاری‌های مرتبط بنیان‌گذار و نوازنده گروه دالاهو
 نوازندگی دف در گروه صبا
 نوازندگی دف در گروه بیدل
 نوازندگی دف در گروه نوا
 نوازندگی در گروه عارف

سازهای اصلی

دف حبیبی، پیانو، بندیر، دمام

مسعود حبیبی (متولد ۲۶ بهمن ۱۳۴۰ در کرمانشاه) نوازنده و مدرس و سازنده ی ساز دف می باشد که اهل ایران است.

زندگی‌نامه و کار به عنوان نوازنده دف

مسعود حبیبی متولد ۲۶ بهمن ماه سال ۱۳۴۰ در کرمانشاه است. موسیقی را از سن ۱۲ سالگی با نواختن ساز پیانو آغاز کرد و در ۱۷ سالگی به دعوت رادیو کرمانشاه به عنوان نوازنده پیانو به ارکستر رادیو پیوست و ده سال بعد، یعنی در سال ۱۳۶۷ کار خود را با رادیو تلویزیون تهران آغاز کرد. وی همچنین از اواخر دهه ۱۳۶۰ پیوسته با گروه عارف به آهنگسازی و سرپرستی مرحوم استاد پرویز مشکاتیان همکاری کرده و در آلبوم‌ها، کنسرت‌های داخلی و خارجی به عنوان نوازنده دف حضور داشته است. از اوایل دهه ۱۳۷۰ علاوه بر فعالیت در رادیو تلویزیون تهران، به همکاری با گروه موسیقی صبا، به سرپرستی و آهنگسازی مرحوم استاد حسین فرهادپور می‌پردازد. به همراه گروه نوا که متشکل از اساتید برجسته موسیقی کشور مانند استاد حسن ناهید، استاد محمد مقدسی و ... در سالهای ۱۳۶۹ تا ۱۳۷۲ کنسرت‌های متعددی در داخل و خارج کشور اجرا کرد و حاصل این فعالیت ها آلبوم های صوتی است که به صورت نوار کاست ضبط شده و در دسترس عموم است.

وی سپس به همراه استاد جلال ذوالفنون و حسام الدین سراج گروه بیدل را به همراه تنی چند از اساتید موسیقی کشور تاسیس نمودند که به همراه این گروه آثار متعددی را خلق نموده و اجراهای بیشماری را در داخل و خارج کشور برگزار کردند، حاصل این تلاش ها به صورت نوار کاست و سی دی در دسترس است. مسعود حبیبی از آن پس با گروه ها و آنسامبل های مختلفی همکاری داشته که ارکستر صدا و سیما از جمله مهم ترین آن ها به شمار می رود. انتشار آلبوم های موسیقی زورق مهتاب، رقص گل ها، بهشت من، نوبهار، دشت شقایقها، کوچ، غریبانه، هنگامه، شب بارانی، حسرت، فاصله و بسیاری از آلبوم ها که در آن سالها از ساز دف استفاده کرده اند نیز از دیگر فعالیت های ایشان در این سال ها بوده است.

رد پای او را می توان به سادگی در حافظه شنیداری اغلب ایرانیان جست. دف نوازی درخشان موسیقی فیلم و سریال های همچون ولایت عشق، تنهاترین سردار و امام علی (ع) از این جمله اند. او در بیش از 30 موسیقی فیلم، بالغ بر 150 آلبوم و بویژه هزاران اثر موسیقی ضبط شده در صدا و سیما نوازندگی کرده. ایشان به منظور اشاعه هنر دف نوازی در آمریکا، کانادا، اروپا و آسیا اقدام به برگزاری ورکشاپ های بسیاری نموده است.

وی همچنین در سال ۱۳۷۲ گروه سازهای ضربی را با نام "دالاهو" بنیان گذاشت. آن گروه متشکل از سازهای ضربی بود که در زمان خود اولین گروه کوبه ای با قطعات و پارتیتورهای مربوطه بوده و آلبوم حماسه ای ایران زمین را ساخته و توسط شاگردانش ضبط کردند. که نمونه ی متفاوت و نوینی از ارکستر اسپون کوبه ای را به نمایش می گذاشت. در کنار آن، ایشان گروه موسیقی دالاهوی ملودیک را با همکاری جمعی از نوازندگان برجسته موسیقی ایرانی همچون هادی منتظری و مرحوم شهریار فریوسفی بنیان گذاشت. از جمله فعالیت های مشترک ایشان با استاد بیژن کامکار، می توان به همکاری مشترک آنها با ارکستر تخت جمشید در سال 1391 اشاره نمود.

در تاریخ 23 مهر ماه 1392 به پاس سالها تلاش، تحقیق و فعالیت هنری ایشان در ترویج و بهبود ساختار و نوازندگی ساز دف و همینطور تالیف کتب مختلف در آموزش متدیگ ریتم برای این ساز، از طرف شورای ارزشیابی هنرمندان، نویسندگان و شاعران به ریاست وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، در رشته ی نوازندگی (دف) به ایشان گواهی درجه یک هنری (دکتری) اعطاء شد. در شهریور ۱۳۹۲ مراسم بزرگداشت مسعود حبیبی در سالن احسان شیراز برگزار شد. در این مراسم از سردیس و تمیر یادبود مسعود حبیبی رونمایی شد.

طراحی مدل جدیدی از دف

دف حبیبی از اتفاقات پر سر و صدا در جامعه موسیقی بود. تا پیش از آن، دف ها از جنس پوست طبیعی مانند پوست گوسفند یا بز ساخته می شدند و در اجراهای صحنه ای و ضبط های استودیویی، با تأثیرپذیری از دمای هوا و رطوبت تغییر صدا و طنین می دادند که کار را برای نوازنده مشکل می کرد، از طرفی با توجه به پیچیده تر شدن ریتم های طراحی شده توسط ایشان، نیاز به وجود پوستی منطبق با این خواست ها ضروری جلوه می نمود، لذا مسعود حبیبی دف با پوست مصنوعی را ابداع نمود، پوست این دف از جنس مخصوصی است که رطوبت، گرما و سرما بر آن بی اثر می باشد. این اختراع منجر به تحولی عظیم در ساختار دف و نوازندگی آن شد. زمانی که دف با پوست مصنوعی ابداع شد اعتقاد عموم بر این بود که دف سازی سنتی است و باید به همان شکل پوست طبیعی باقی بماند و دف حبیبی بدعت در سنت است. اما پس از گذشت چند سال و پذیرفته شدن دف حبیبی در جامعه ی دف نوازان به عنوان سازی کارآمد، شاهد تولید دف های دیگر با برندهای مختلف و با همان شیوه ی دف حبیبی هستیم.

تألیف کتاب

آموزش ریتم و دف

آموزش دف به شیوه‌ی مسعود حبیبی نیز متفاوت از همتایانش می‌باشد. علیرغم اینکه در سازهای کوبه‌ای عموماً از یک خط برای نگارش نغمات استفاده می‌شود، مسعود حبیبی با مشورت تعدادی از برجسته‌ترین اساتید موسیقی زمان (استاد مرحوم حسین دهلوی، استاد مصطفی کمال پورتراب، استاد شریف لطفی و سرکار خانم مهربانو توفیق) در کتاب‌های خود از چهارخط حامل برای نت‌نگاری ریتم‌ها استفاده کرد و معتقد است با این روش درک و خواندن علائم برای هنرجو راحت‌تر است. همچنین با این شیوه می‌توان تمامی صداها را مورد نیاز ساز دف را به نگارش درآورد و قطعه‌ی موسیقی مورد نظر را با تمام جزئیات روی کاغذ نوشت.

وجود خط مجزا برای حلقه‌ها برای اولین بار باعث شد تا اینصدا ماهیت زمانی و موسیقایی جداگانه پیدا کرده و خارج از یک نت زینت به آن نگاه شود، حبیبی با نگرشی جهانی به موسیقی و ریتم، باعث رشد و تعالی ریتم و دف نوازی خارج از چارچوب‌های متداول و معمول آن زمان شد که این روند تا به امروز نیز ادامه یافته است. وی در سال 1378 تا 1386 یک مجموعه سه جلدی با عنوان "شیوه نوین دف نوازی" را تألیف و آماده کرده است که توسط انتشارات چنگ منتشر شد و در سال 1393 یک مجموعه هفت جلدی با عنوان "آموزش ریتم و دف" را تألیف و منتشر نموده است. او بر اساس همین شیوه، به پرورش شاگردان بسیار مهمت گمارده که حاصل آن حدود تعداد زیادی از معلم‌های موفق است که در سراسر ایران و کشورهای مختلف در حال تدریس و اشاعه‌ی فرهنگ دف‌نوازی می‌باشند.

مسعود شَعاری

گروه همساز، گروه رهاب

اعضای کنونی

گروه شیدا

اعضای پیشین

مسعود شَعاری (زاده ۲۲ دی ۱۳۴۰ تهران) آهنگساز و نوازنده سه‌تار می‌باشد.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

مسعود شکاری در سال ۱۳۴۰ در تهران متولد شد. موسیقی را از کودکی و با فراگیری سنتور نزد منیژه علی‌پور آغاز کرد. سپس نزد داریوش طلایی و حسین علیزاده به فراگیری سه‌تار پرداخت و از سال ۱۳۶۱ آموزش ردیف موسیقی ایران و فراگیری تار را نزد محمدرضا لطفی آغاز نمود. همچنین قطعات بسیاری از موسیقی قدما را نزد استاد اصغر بهاری آموخت. وی سپس به کمک اساتیدی چون استاد مهدی کمالیان و محمود هاشمی به پژوهش و بازسازی مکاتب سه‌تار نوازی قدما نظیر صبا، هرمزی، فروتن، عبادی و غیره پرداخت که دو آلبوم شباهنگ و کاروان صبا حاصل این دوره از فعالیت اوست. او در آلبوم شباهنگ قطعاتی از موسیقی قدما را در سه‌گاه و اصفهان تنظیم و اجرا نمود که مورد توجه قرار گرفت.

این قطعات شامل آثار استادانی چون استاد اصغر بهاری، رکن‌الدین مختاری، یوسف فروتن و سعید هرمزی بود. همچنین او در آلبوم کاروان صبا قطعات استاد ابوالحسن صبا را با شیوه اجرایی مختص سه‌تار تنظیم کرد و خود به اجرای آن‌ها پرداخت. مسعود شکاری همچنین به امر آموزش نیز پرداخت و با تأسیس مرکز آموزشی همساز شاگردان بسیاری تربیت نمود. او در ادامه مسیر نوازندگی اش دست به تجربیاتی در موسیقی تلفیقی زد که تاکنون منجر به خلق ۴ آلبوم: سیر، انتظار، در سایه باد و رهاب شده‌است. در این آثار وی تلاش کرده‌است تا گفتگویی شنیدنی میان سه‌تار و سازهای غیر ایرانی ایجاد کند.

آثار

آلبوم‌ها						
نام آلبوم	سال انتشار	آهنگساز	نوازنده	خواننده	ناشر	توضیحات
راز و نیاز	۱۳۶۷	حسین علیزاده	آری	علیرضا افتخاری	ماهور	اجرا با گروه شیدا و عارف
کاروان صبا	۱۳۷۴	آری	آری		سروش	تنظیم و اجرای آثار ابوالحسن صبا برای سه‌تار
یادواره استاد نورعلی برومند	۱۹۹۵	محمدرضا لطفی	آری	نصرالله ناصح‌پور	آوای شیدا	اجرا با گروه شیدا
نیایش	۲۰۰۰	لوگا رامین ترکیان	آری			اجرا با گروه اصل انتخاب

سیر	۱۳۸۰	آری	آری	نشر هرمس	موسیقی تلفیقی با همکاری <u>کریستف رضاعی</u>
انتظار	۱۳۸۴	آری	آری	آوای شیدا	موسیقی تلفیقی (دونوازی سه‌تار و طبل)، با همراهی درشن آند
در سایه باد	۱۳۸۶	آری	آری	آوای باربد	موسیقی تلفیقی با همراهی آرش مینویی و درشن آند
شباهنگ	۱۳۸۹	آری	آری	سروش	<u>سه‌تار</u> نوازی به شیوه قدما، به همراه کوشان یغمایی
غروب	۱۳۸۹	آری	آری	آوای باربد	به همراه گروه همساز
رهاب	۱۳۹۰	آری	آری	آوای باربد	به همراه گروه رهاب
<u>کنسرت نیاوران</u>	۱۳۹۰	آری	آری	آوای باربد	با همراهی سینا شعاری و درشن آند
<u>سایه‌وار</u>	۱۳۹۶	آری	آری	موسسه فرهنگی هنری نقطه تعریف	با همراهی <u>پژمان حدادی</u>
<u>افسانه روزگار</u>	۱۳۹۷	آری	آری	سالار عقبلی	به همراه گروه همساز مرکز موسیقی حوزه هنری

کتاب‌ها

- گنجینه سه‌تار (۱)، بازسازی آثار قدما و تنظیم برای سه‌تار، موسسه فرهنگی سرای اهل هنر
- کاروان صبا، مجموعه قطعات استاد ابوالحسن صبا تنظیم برای سه‌تار، انتشارات سروش

- سیر، مجموعه قطعاتی برای سه‌تار
- تحلیل، نت نگاری و نگرشی بر ساختار موسیقی دستگاهی ایران (۱) دستگاه ماهور، انتشارات عارف

مسعود شناسا

دانشگاه

دانشگاه تهران

استادها

نور علی برومند داریوش صفوت

احمد پژمان علیرضا مشایخی

محمدتقی مسعودیه

آلبوم پرآوازه

آسمان عشق تندر غم زیبا

نوازه سرگذشت انتظار

مسعود شناسا (زاده ۲۸ شهریور ۱۳۳۱ در شیراز) موسیقی‌دان، نوازنده سنتور و آهنگساز اهل ایران است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

مسعود شناسا ۲۸ شهریور سال ۱۳۳۱ در شیراز متولد شد. پس از آموختن مقدمات موسیقی، در سال ۱۳۵۱ به دانشکده هنرهای زیبا دانشگاه تهران وارد شد و تحصیلات عالی موسیقی خود را نزد هنرمندانی همچون: داریوش صفوت و نور علی برومند (سنتور و ردیف موسیقی ایرانی)، علیرضا مشایخی و احمد پژمان (آهنگسازی)، لوست مارتیروسیان (پیانو)، فرشاد سنجرى (ساز آرایبی) و هرمز فرهت پی گرفت. او در سال ۱۳۵۵ با درجه لیسانس از دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل شد. پس از آن نیز مدتی نزد محمدتقی مسعودیه فراگیری آهنگسازی ادامه داد.

وی از سال ۱۳۵۲ تا اواخر دهه ۱۳۶۰ به تدریس سنتور در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی اشتغال داشت و از سال ۱۳۵۳ تا ۱۳۵۸ مدرس کارگاه موسیقی رادیو و تلویزیون ملی (به سرپرستی سعید خدیری) بود. مدتی نیز در گروه موسیقی دانشگاه آزاد، دانشگاه هنر و دانشگاه علم و فرهنگ به تدریس پرداخت.

شناسا در سال ۱۳۷۰ به اتفاق مهدی آذر سینا، محمد اخوان و سپس همراه با محمدرضا شجریان، شهرام ناظری، داریوش پیرنیاکان، سعید فرج پوری، محمد فیروزی، جلیل عندلایی کنسرت‌هایی در داخل و خارج از کشور به اجرا درآورد.

در سال ۱۳۹۲ مدرک درجه یک هنری به او اعطاء شد. در اردیبهشت ۱۳۹۶ در مراسم نکوداشت سرآمدان ادب و هنر استان فارس که توسط بنیاد نخبگان فارس برگزار شد، از مسعود شناسا تقدیر به عمل آمد.

برخی از آثار

- نوازنده سنتور آلبوم موسیقی آسمان عشق به خوانندگی محمدرضا شجریان
- نوازنده سنتور آلبوم موسیقی انتظار به خوانندگی محمدرضا شجریان
- نوازنده سنتور آلبوم موسیقی «خونین‌شهر» به آهنگسازی علی اکبر شکارچی
- نوازنده سنتور آلبوم موسیقی «سیاه مشق» به آهنگسازی مهدی آذر سینا
- تألیف کتاب «تندر» (ده قطعه برای سنتور، چاپ ۱۳۷۲)
- آلبوم موسیقی «تندر» با همراهی محمد اخوان (تمبک)
- «نوا» برای سازهای ایرانی (با هماهنگی)
- آهنگسازی و انتشار آلبوم موسیقی «سنتور» (۱۹۹۶-فرانسه)
- همنازی در آلبوم‌های؛ «سخن تازه» (اثر مهدی آذر سینا)، مال کنون (اثر عطا جنگوک، براساس نغمه‌های بختیاری)
- آهنگسازی و انتشار آلبوم موسیقی غم زیبا به خوانندگی شهرام ناظری (۱۳۸۲)
- آهنگسازی و انتشار آلبوم موسیقی «نوازه» به خوانندگی علیرضا شاه‌محمدی (۱۳۹۰)
- تألیف کتاب «سنتورنامه» (۱۳۹۵)
- آهنگسازی و انتشار آلبوم موسیقی «سرگذشت» (۱۳۹۶)
- انتشار کتاب و سی‌دی «ردیف میرزا عبدالله - برومند» (۱۳۹۸)

مصطفی کمال پورتراب

مصطفی کمال پورتراب (زاده ۲۳ شهریور ۱۳۰۳ در تهران - درگذشته ۲ تیر ۱۳۹۵)، آهنگ‌ساز ایرانی و از استادان تئوری موسیقی بود. او از اعضای هیئت مؤسس و نایب‌رئیس شورای عالی خانه موسیقی ایران بود.

زندگی‌نامه

مصطفی پورتراب و قدرت الله انتظامی (نوازنده ویولن)

کمال پورتراب سال ۱۳۰۳ در تهران به دنیا آمد. پدرش از افسران نظامی شوروی بود که بعد از انقلاب اکتبر سال ۱۹۱۷ به ایران آمد و ازدواج کرد. فرزند اول خانواده بود و در پنج سالگی، پدرش یک فلوت برایش خرید و مصطفی با آن برای بچه‌های محله آهنگ‌هایی را که شنیده بود می‌نواخت. پس از آموختن مقدمات موسیقی سال ۱۳۱۸ وارد دوره شش ساله متوسطه هنرستان عالی موسیقی شد و تا سال ۱۳۲۴ که مدرک دیپلم را دریافت کرد، سازهای متنوعی نظیر فاگوت را از یاروسلاویزها، ویولن را از حشمت سنجری و عطاالله خادم میثاق و تار را از موسی معروفی فرا گرفت. وی همچنین تئوری موسیقی ایرانی را نزد روح‌الله خالقی آموخت و در فراگیری آواز گروهی از آموزش‌های روبیک گریگوریان و در سرایش از آموزش‌های فریدون فرزانه و پاتما گریان استفاده کرد. پس از آن، به دلیل این که امکان تحصیل در دوره عالی آهنگسازی در هنرستان وجود نداشت، به‌طور خصوصی نزد پرویز محمود به فراگیری آهنگسازی پرداخت. او بعداً همین رشته را در هنرستان نیز ادامه داد و در سال ۱۳۳۹ فارغ‌التحصیل شد. از استادان دیگر او می‌توان به «گیتی امیرخسروی» اشاره نمود. او بعدها در سال ۱۳۴۶ دوره‌ای تکمیلی نیز در فرانسه گذراند.

کمال پورتراب از ۱۳۲۴ تدریس موسیقی را آغاز کرد. وی در سال ۱۳۴۰ سرپرستی یکی از ارکسترهای وزارت فرهنگ و هنر ایران را به عهده گرفت. همچنین در فاصله ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۲ مدیر هنرستان موسیقی ایران شد.

بعد از انقلاب ۱۳۵۷ در ایران، کمال پورتراب به تدریس هارمونی و کنترپوان به صورت خصوصی ادامه داد و پس از گذشت چند سال، به عنوان استاد دانشکده موسیقی دانشگاه هنر و دانشگاه آزاد نیز به صورت رسمی در این زمینه تدریس کرد.

کمال پورتراب چندین قطعه موسیقی خلق کرده و چند کتاب نیز نوشته یا ترجمه کرده‌است. یکی از پرفروش‌ترین آثار او کتابی به نام «تئوری موسیقی» است که تا سال ۱۳۹۳ به چاپ پنجاه و سوم رسید.

وی در سال ۱۳۸۷ به عنوان چهره ماندگار موسیقی ایران انتخاب شد.

درگذشت

وی در ۲ تیر ۱۳۹۵ در ۹۱ سالگی به علت کهولت سن در تهران درگذشت و پیکرش صبح روز جمعه، ۴ تیرماه از مقابل تالار وحدت تشییع و در قطعه هنرمندان بهشت زهرا دفن شد.

کتاب‌شناسی

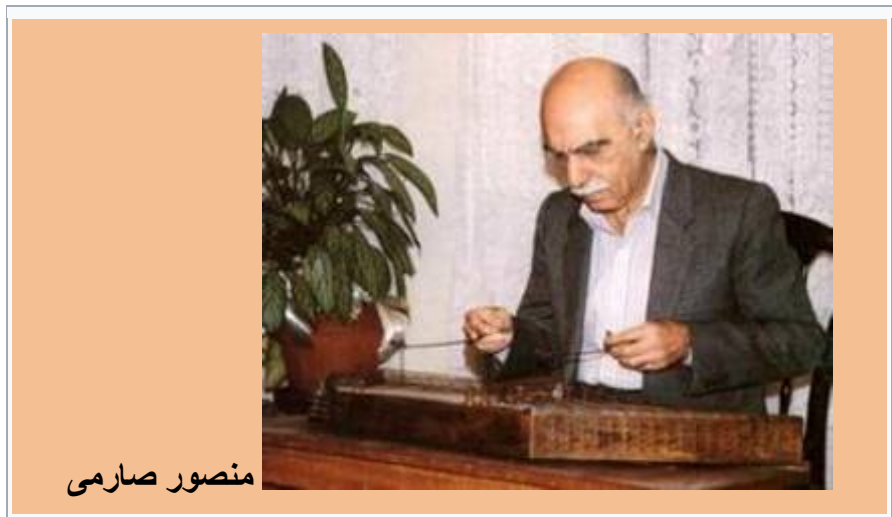
تألیف

- «تئوری موسیقی»، نشر چشمه، شابک ۳-۲۷-۶۱۹۴-۹۶۴
- «مقدمه‌ای بر مبانی آهنگسازی»، نشر چشمه، شابک ۵-۴۳-۶۱۹۴-۹۶۴
- «آهنگهای برگزیده برای پیانو»، انتشارات سرود، شابک ۰-۰۵-۵۸۴۲-۹۶۴

ترجمه

- «متد آموزش پیانو اروپا»، ترجمه یویان آزاده، ویرایش مصطفی کمال پورتراب، نشر چشمه
- «کنترپوان به زبان ساده»، نوشته اچ. سی. ال. استاک، شابک ۴-۰۳-۵۸۴۲-۹۶۴
- «تجزیه و تحلیل موسیقی برای جوانان»، نوشته لئونارد برنستاین، شابک ۰-۲۳-۶۱۹۴-۹۶۴
- «هارمونی بر روی شستی‌های پیانو»، نوشته کارل پدرن، انتشارات جنگ، شابک ۷-۴۱-۸۵۳۸-۹۶۴
- «تکالیف و حل مسائل تئوری موسیقی و تعلیم خط و خوشنویسی»، نوشته اتوره پوتسولی، شابک ۴-۰۴-۶۱۹۴-۹۶۴
- «آموزش کنترپوان مدال (مقامی)»، نوشته مارسل دوپر، انتشارات جنگ، شابک ۳-۴۳-۸۵۳۸-۹۶۴
- «هارمونی کلاسیک»، نوشته سی. اچ. کیتسون
- «موسیقی مدرن»، نوشته موریس لورو، شابک ۰-۹۹-۶۱۹۴-۹۶۴
- «موتسارت»، نوشته یان مک لین
- «زندگی پراضطراب چایکوفسکی»، نوشته هربرت ولستوک
- «هانون»، نوشته شارل لویی، شابک ۷-۳۸-۵۸۴۲-۹۶۴
- «هارمونی مدرن (توضیح و کاربرد آن)»، نوشته ایگلفیلد هال
- «همانگی علمی و عملی»، نوشته هانری سارلی، انتشارات جنگ، ۹-۹۲-۰۳-۸۰۲۶-۰-

ISMN ۹۷۹

منصور صارمی

منصور صارمی (زاده ۱۳۱۳ در رشت - درگذشته ۴ آبان ۱۳۷۸ در تهران)، موسیقی‌دان و نوازنده سنتور اهل ایران بود.

عمده شهرت او، به واسطه اجراهایی است که به عنوان تکنواز سنتور در رادیو ایران داشته‌است و از شاخص‌ترین اثر او بعد از انقلاب ۱۳۵۷ می‌توان به کار همایون مثنوی که با آواز محمدرضا شجریان منتشر شده‌است نام برد.

زندگی‌نامه

منصور صارمی به سال ۱۳۱۳ در شهر زیبا و سرسبز لشت نشاء از توابع شهرستان رشت متولد شد و هنوز دو سال از بهار زندگی او نگذشته بود که پدرش را از دست داد و تحت توجهات و سرپرستی برادرش روزگار را سپری کرد. پس از چندی، وی همراه مادر و برادر و خواهر به تهران آمد؛ و از همین تاریخ، برادر او برای سرگرمی خود یک سنتور می‌خرد و روزها شروع به نواختن می‌کند، ولی همین که او از خانه بیرون می‌رفت، منصور خان ساز او را برداشته و پیش خود تمرین و به ساز زدن می‌پرداخت، همین علاقه و پشتکار و تمرین‌های مکرر موجب شد که او پیشرفتی قابل تحسین در نواختن این ساز بنماید به طوری که برادرش در نواختن از او عقب می‌ماند. ابوالقاسم صارمی برادر منصور صارمی نزد شخصی بنام «مش سیف‌الله» که در همدان، هم ساز می‌ساخت و هم سنتور را به‌طور سینه به سینه آموخته بود تعلیم می‌گرفت

وقتی استعداد شگرف و علاقه برادرش را در نواختن این ساز مشاهده کرد، سنتور خود را به او می‌بخشد و وی را جهت شاگردی و تعلیم نزد شخص مذکور می‌برد، منصور صارمی مدت چهار سال نزد این شخص به فراگرفتن و نواختن سنتور ادامه می‌دهد، ولی چندی بعد با احمد ابراهیمی که شاگرد استاد «غلامحسین بنان» بود و در فرهنگ و هنر به هنر آموزان تعلیم آواز می‌داد آشنا شد و نواختن ردیف‌های آواز موسیقی ایرانی را نزد وی آموخت و دیری نگذشت که احمد ابراهیمی، صارمی را به استاد مرتضی خان محجوبی معرفی و او چند سال زیر نظر استاد کار کرد و با صلاح‌دید و نظر استاد محجوبی، سنتور را طوری کوک می‌کرد که با پیانو پس از این کوک روی سنتور پیاده می‌شد، و در این مورد بخصوص می‌توان از چهار مضرابها و ضربی‌ها نام برد.

چندی بعد منصور صارمی با استاد "نورعلی خان برومند" آشنا شد و مدت چهار سال نیز از محضر وی بهره‌مند شد و در منزل استاد "برومند" چهار مضراب‌های سماعی را به‌خوبی آموخت ولی دنبال "نت" نرفت مگر چند صباحی که در ارکستر ابراهیم خان منصور همکاری داشت. منصور صارمی مدتی نیز تکنواز برنامه‌های کارگران بود و پس از مدتی توسط رهی معیری برای شرکت در برنامه "گل‌های جاویدان" و سایر برنامه‌های مشابه، دعوت شد و شروع به همکاری نمود و اولین برنامه‌ای که در "گل‌های جاویدان" اجرا کرد با حبیب‌الله بدیعی بود و مدت ۱۰ سال در برنامه "گل‌ها" متوالیاً با سایر هنرمندان این برنامه همکاری داشت. منصور صارمی جهت اعتلاء و شناساندن سنتور، این ساز کهن ایرانی به کشورهای: پاکستان، افغانستان، ترکیه، دوبی، کویت و اردن مسافرت و برنامه‌هایی در رادیوهای این ممالک اجرا کرد و در حد و توان خود در بدیبه نوازی خدمت شایانی به موسیقی اصیل و سنتی نمود.

منصور صارمی به گفته خودش بسیار تحت تأثیر ساز مرتضی محجوبی بودند و نواخته‌های ایشان نیز رنگ و بویی از پیانو مرتضی محجوبی را داراست.

منصور صارمی در ۴ آبان‌ماه ۱۳۷۸، بر اثر بیماری سرطان در تهران درگذشت

آلبوم‌ها

- همایون مثنوی، ساز و آواز همایون و مرکب خوانی - اجرای خصوصی به همراه آواز محمد رضا شجریان: این اثر در آذر سال ۱۳۶۳ اجرا و در سال ۱۳۷۴ توسط شرکت دل آواز منتشر شد. این اثر در دستگاه همایون و مرکب خوانی اجرا شده است.

منصور نریمان

نام شناسنامه‌ای اسکندر ابراهیمی

شاگردان حسین بهروزی‌نیا، نگار بوبان، محمد فیروزی، علی پژوهشگر

منصور نریمان (زاده ۲۰ اسفند ۱۳۱۴ - درگذشته ۲۳ تیر ۱۳۹۴) نوازنده بریط و آهنگ‌ساز، ردیف‌دان و پژوهشگر موسیقی سنتی ایران بود. از او به عنوان پدر عود ایران یاد می‌کنند.

سال‌های ابتدایی زندگی

- با نام اصلی اسکندر ابراهیمی زنجانی در ۲۰ اسفند ۱۳۱۴ در مشهد متولد شد. پدرش که خود سه‌تار و تار و نی را به خوبی می‌نواخت از همان دوران کودکی وی را تحت آموزش خود گرفت و وی را با ردیف‌ها و گوشه‌های موسیقی ایرانی آشنا کرد و نواختن سه‌تار را به وی آموخت. نریمان از سن چهارده سالگی همکاری خود را با رادیو مشهد به عنوان تکنواز موسیقی آغاز کرد و پس از تسلط کافی بر شیوه نوازندگی عود، در بعضی برنامه‌ها به اجرای موسیقی با این ساز پرداخت. پس از مدتی همکاری با رادیو مشهد، به شیراز نقل مکان کرد و به مدت چهار سال فعالیت و همکاری خود را در زمینه موسیقی و اجرا با رادیو شیراز ادامه داد. بعد از معرفی ایشان توسط استاد عبدالوهاب شهیدی به عنوان تکنواز رسمی رادیو در کنار اساتید دیگر نظیر جلیل شهناز، فرهنگ

شریف، پرویز یاحقی و دیگر تک نوازان آن دوره به فعالیت خود در رادیو تهران ادامه داد. وی مانند بسیاری از نوازندگان ایرانی عود آموختن موسیقی را با تار و سه‌تار آغاز کرد.

در آن سال‌ها عود سازی بود که کمتر نوازنده‌ای سراغ آن می‌رفت و اگر قرار بود در ارکستری جا داشته باشد، نوازنده تار نواختن آن را بر عهده می‌گرفت. در مجموع عود ساز فرعی نوازندگان تار محسوب می‌شد.

منصور نریمان از نخستین نوازندگانی بود که تمرکز خود را بر روی این ساز قدیمی ایرانی گذاشت و آن را به ساز اصلی خود تبدیل کرد. نریمان درباره این‌که چگونه نواختن عود را آموخت در خاطرات خود گفته‌است:

«در عود استادی نداشتیم، فقط از راه گوش به رادیوهای کشورهای همسایه استفاده کردم و به محمد عبدالوهاب خواننده و نوازنده بزرگ مصری به رادیو قاهره نامه نوشتم و درباره کوک و بعضی مسائل این ساز از وی سؤالاتی کردم و مسائلی را مطرح نمودم؛ پس از چندی عبدالوهاب در جواب نامه من نوشت که کوک عود همانی است که خود شما انجام داده‌اید و خلاصه کل نظریات مرا تأیید کرد.»

منصور نریمان و حسن ریاحی اختتامیه بیست و هشتمین جشنواره موسیقی فجر ۲ اسفند ۱۳۹۱

بعد از وی بود که عود، که رنگ و بوی عربی داشت، کم‌کم در ارکستر سازهای ایرانی جا پیدا کرد و حتی گاهی قطعه‌ای تکنوازی به آن اختصاص داده می‌شد. وی در سال‌های قبل از انقلاب ۱۳۵۷ نیز همراه با جهانگیر ملک سلسله برنامه‌های تکنوازی در سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران اجرا می‌کرده‌است.

نریمان علاوه بر تلاش برای تغییر شیوه نوازندگی که تحت تأثیر موسیقی عربی و عودنوازان عرب بود، عقیده داشت عود سازی ایرانی و نامش بر بربت یا بربت است و ساختار آن با عودی که در جهان عرب نواخته می‌شود، متفاوت است.

ابراهیم قنبری مهر (طراح و سازنده ساز) سازی طراحی کرد و ساخت که دسته‌ای بلندتر از عود معمولی و کاسه‌ای کوچکتر از آن داشت. بربط ساخته قنبری مهر که از سوی سازنده و نوازندگان آن «بربت» نام گرفت شیوه بربط نوازی نریمان در آمیختن جای خود را در ارکستر سازهای ایرانی پیدا کرد. شیوه بربط نوازی نریمان به مکتبی تبدیل شده که تقریباً تمام آموزگاران نوازندگی بربت در ایران این شیوه را تدریس می‌کنند. محمدرضا آقایی، محمد فیروزی، حسین بهروزی‌نیا، نگار بوبان، شهرام غلامی و علی پژوهشگر از شاگردان نریمان بوده‌اند.

تدریس و تألیف

در سال ۱۳۴۱ از منصور نریمان برای تدریس تخصصی ساز عود در هنرستان موسیقی دعوت به عمل آمد. در این سال‌ها تصمیم به نگاشتن کتابی برای تدریس این ساز گرفت. این کتاب با نام «شیوه

بریت نوازی» در سال ۱۳۷۲ همراه با دوره عالی که شامل پنج اتود متنوع است به چاپ رسید. از تألیفات دیگر نریمان می‌توان به کتاب «۴۲ قطعه برای عود» و «ردیف موسیقی ایرانی برای بریت» اشاره کرد.

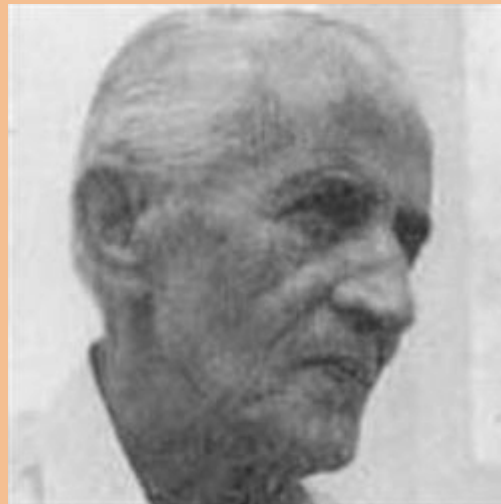
زندگی شخصی

منصور نریمان در سال ۱۳۳۶ ازدواج نمود و ثمره ازدواج وی یک پسر و سه دختر می‌باشد.

بیماری و درگذشت

منصور نریمان که به دلیل عارضه ریوی در بیمارستان بستری شده بود، بامداد چهارشنبه، ۲۳ تیر ۱۳۹۴ در بیمارستان بهمن تهران درگذشت. و صبح جمعه ۲۶ تیر ۱۳۹۴ در قطعه هنرمندان بهشت زهرا به خاک سپرده شد.

منصور یاحقی

منصور یاحقی (زاده ۱۳۰۳ - درگذشته ۱۳۸۴) نوازنده سنتور اهل ایران بود. او برادر بزرگتر «پرویز صدیقی پارس» ملقب به پرویز یاحقی از نوازندگان شهیر ویولون است.

از سنین کودکی نزد دایی خود حسین یاحقی نواختن سه‌تار را فرا گرفت. در نوجوانی با معرفی حسین یاحقی زیر نظر حبیب سماعی شروع به یادگیری سنتور کرد. منصور یاحقی از معدود شاگردان حبیب سماعی است که موسیقی دستگاهی را بدون یادگیری نت و به روش به اصطلاح سینه به سینه فرا گرفت. در سال ۱۳۲۸ شمسی وارد رادیو شد. در آنجا سال‌ها به اجرای زنده موسیقی مشغول بود. منصور یاحقی همانند سایر شاگردان اصیل حبیب سماعی بر روی سنتور ۹ خرک می‌نواخت. یاحقی شاگردان محدودی را به همان سبک و سیاق استاد خود حبیب سماعی تربیت کرد. از جمله خصایص آن شیوه تسلط بی بدیل به ظریف‌ترین گوشه‌های موسیقی دستگاهی سنتی ایران است. منصور یاحقی در سال ۱۳۸۴ در اثر سرطان درگذشت و در تهران به خاک سپرده شد. آثار متعددی از وی در زمینه تکنوازی سنتور به‌جای مانده است.

منوچهر جهانبگلو

تحصیلات

دکترای موسیقی

استادها

حبیب سماعی ابوالحسن صبا

منوچهر جهانبگلو (زاده ۲۱ مرداد ۱۳۰۵ در تهران – درگذشته ۱۵ آذر ۱۳۶۹ در تهران) موسیقی‌دان، نویسنده و نوازنده سنتور اهل ایران بود.

زندگی هنری

منوچهر جهانبگلو ۲۱ مرداد سال ۱۳۰۵ در تهران متولد شد. از ۱۴ سالگی به درخواست پدرش، فراگیری ساز سنتور را نزد حبیب سماعی آغاز کرد و تا پایان عمر حبیب سماعی، از آموزش‌های وی بهره‌مند شد. پس از آن، به هنرستان موسیقی ملی راه یافت و سنتور نوازی را نزد ابوالحسن صبا ادامه داد. او به واسطه ابوالحسن صبا به منزل محمد ایرانی مجرد راه یافت و با بسیاری از هنرمندان آشنا شد و از آنان بهره گرفت. منوچهر جهانبگلو غیر از سنتور، به نواختن سازهای سه‌تار، تمبک و ویلن نیز آشنایی داشت. او در سال ۱۳۳۸ به اتریش سفر کرد و در شهر وین به تحصیل و مطالعات موسیقی ادامه داد و مدرک دکترای موسیقی را اخذ نمود. وی پس از بازگشت به ایران، همکاری خود را با رادیو آغاز نمود و در «برنامه استادان» و برنامه گله‌ها به اجرای موسیقی پرداخت. او همچنین برنامه «نوایی از موسیقی ملی» را به همراه اسدالله ملک تهیه می‌نمود.

او به نویسندگی نیز علاقه داشت و نخستین نوشته‌هایش در مجله «نیرو و راستی» ارگان باشگاه ورزشی نیرو و راستی منتشر شد. وی همچنین به ورزش کوهنوردی می‌پرداخت. در سال ۱۳۴۱ به همراه غلامرضا تختی با گذشتن از مناطق صعب‌العبور به یاری زلزله‌زدگان بوئین‌زهر شتافت. او در سال ۱۳۴۳ عضو هیئت تحریریه روزنامه کیهان ورزشی بود و آرم آن روزنامه را بر قله دماوند نصب کرد. منوچهر جهانبگلو مقاله‌های متعددی در روزنامه‌های کیهان، اطلاعات و مجله‌های اطلاعات هفتگی، اطلاعات جوانان، فردوسی، فصلنامه آهنگ و ... منتشر نمود.

از شاگردان او می‌توان به محمود محمودی خوانساری اشاره نمود.

آثار هنری

از جمله آثار منوچهر جهانبگلو، به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

موسیقی

- «اسرار خانقه» (دستگاه شور و مرکب خوانی) با آواز محمدرضا شجریان
- «شهادت عشق» با آواز محمدرضا شجریان
- «برنامه شماره ۷۴ - برگ سبز» (دستگاه شور) به همراه تمبک امیرناصر افتتاح و آواز حسین قوامی
- آلبوم موسیقی «مرغ شباهنگ» (نوازنده سنتور) به آهنگسازی اسدالله ملک و آواز محمود محمودی خوانساری

کتاب

- «آموزش مقدماتی سنتور» (با همکاری اسدالله حجازی)
- «دوره دوم آموزش سنتور»
- «ردیف سنتور» (آوازهای ایرانی)
- «تکنیک‌های مضرابی برای سنتور»

درگذشت

منوچهر جهانبگلو در ۱۵ آذر ۱۳۶۹ پس از سخنرانی در مراسم یادبود مهدی خالدي، در سن ۶۴ سالگی بر اثر حمله قلبی درگذشت. پیکر او در بهشت زهراي تهران به خاک سپرده شد.

منوچهر صادقی

منوچهر صادقی (زاده ۱۳۱۷ در تهران) استاد سنتور است. او سال‌ها تکنواز ارکستر شماره یک هنرهای زیبای کشور بود و کنسرت‌های متعددی در حضور مقامات کشورهای خارجی چون هندوستان، پاکستان، ترکیه، دانمارک، انگلستان و آمریکا اجرا کرده و در عین حال در کنسرواتوار

موسیقی ملی ایران تدریس کرده است. صادقی از برجسته‌ترین شاگردان ابوالحسن صبا بوده و از نوزده سالگی به تدریس سنتور پرداخته است. او سال‌ها با سمت استادی در هنرستان موسیقی ملی در زمان ریاست امیر جاهد به تعلیم دانشجویان پرداخت که از جمله شاخص‌ترین شاگردان او می‌توان به مجید کیانی اشاره نمود. منوچهر صادقی از سال ۱۳۴۳ در آمریکا زندگی می‌نماید و در سال ۲۰۰۲ جایزه «استاد موسیقی بنیاد دورفی» به وی اعطا شد.

اوایل زندگی

منوچهر صادقی در سال ۱۳۱۷ در تهران متولد شد. از هفت سالگی نواختن سنتور را شروع کرد. در دوازده سالگی نزد استاد ابوالحسن صبا رفت و اندکی بعد جزو شاگردان مخصوص او شد. او پس از سال‌ها شاگردی نزد ابوالحسن صبا به ارکستر شماره یک هنرهای زیبای کشور به رهبری استاد صبا راه یافت.

از راست به چپ فرامرز پایور، ابوالحسن صبا، منوچهر صادقی

زندگی در آمریکا

منوچهر صادقی در سال ۱۳۴۳ ایران را به قصد آمریکا ترک نمود، تلویزیون ایران هم در بزرگداشت وی برنامه‌ی خداحافظی مخصوصی ترتیب داد و از وی تجلیل کرد. صادقی به مجرد ورود به کشور آمریکا معرف زندگی فرهنگی و هنری جامعه ایرانیان مقیم آمریکا شد و در دانشگاه ایالتی فولرتون و بعد دانشگاه کالیفرنیا-لوس آنجلس به ادامه تحصیل پرداخت. او سپس در آمریکا به تدریس و آموزش تئوری و اجرای موسیقی ایرانی مشغول شد و سالها به‌عنوان استاد بخش موسیقی‌شناسی قومی و نژادی (موسیقی سنتی ایران) در دانشگاه لس آنجلس کالیفرنیا به تدریس پرداخته است.

آثار و افتخارات

منوچهر صادقی مقالات و آثار زیادی را به چاپ رسانده است، به‌عنوان مثال مجموعه‌ای تحت عنوان ردیف صادقی به صورت چند رسانه‌ای تهیه کرده است. همچنین او ردیف میرزا عبدالله را به انگلیسی ترجمه کرده است. تحقیقات وی در زمینه موسیقی‌شناسی از سوی مؤسسه فولبرایت-هیز مورد تقدیر واقع شده و در سال ۲۰۰۰ جایزه «موسیقی دان برتر» را از سوی بنیاد دورفی نصیب او کرده است. صادقی جایزه انجمن میراث فرهنگی ملی آمریکا را نیز دریافت کرده است.

آلبوم منتشر شده اخیر منوچهر صادقی در ایران «خیال» نام دارد.

مهدی آدرسینا

مهدی آدرسینا (زاده ۱ شهریور ۱۳۲۵) نوازنده کمانچه، کمانچه آلتو سه‌تار، آهنگساز و نویسنده اهل ایران است.

زندگی هنری

مهدی آدرسینا ۱ شهریور سال ۱۳۲۵ در تبریز متولد شد. همزمان با تحصیل در دبیرستان نوازندگی ویلن را آغاز کرد و پس از پایان تحصیلات متوسطه در تهران سکونت گزید. در این هنگام به کلاس‌های آزاد هنرستان موسیقی ملی راه یافت و از آموزش‌های «رحمت‌الله بدیعی» بهره برد. او تحصیلات موسیقی خود را در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران پی گرفت. از جمله استادان وی می‌توان به نورعلی برومند، داریوش صفوت و علی‌اصغر بهاری اشاره نمود. او رشته تخصصی «آموزش موسیقی» را برگزید و متد ارف را نزد سعید خدیوی آموخت.

وی از جمله آهنگسازان ایرانی است که تلاش‌های در چندصدایی موسیقی ایرانی انجام داده است. او همچنین در حیطه تلفیق شعر نو با موسیقی ایرانی تجربیاتی داشته که از جمله آن‌ها کنسرت مشترک با شهرام ناظری در اوایل دهه ۷۰ است. او در هجدهمین جشنواره موسیقی فجر مورد تقدیر قرار گرفت. وی همچنین در نوزدهمین جشن خانه موسیقی ایران برای تألیف کتاب «شعر؟ یا موسیقی؟» تجلیل شد.

فعالیت‌های هنری و پژوهشی

برخی از فعالیت‌های مهدی آدرسینا عبارتند از:

مربیگری کلاس‌های موسیقی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در دوره دانشجویی و آموزش موسیقی با متد ارف، تأسیس و مدیریت کارگاه موسیقی کودکان و نوجوانان تبریز (۱۳۵۳ تا ۱۳۵۹)، تدریس کمانچه و ویلن در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی تهران (۱۳۵۹ تا ۱۳۶۸)، عضویت در هیئت مدیره کانون نوازندگان خانه موسیقی از بدو تأسیس (۱۳۷۸ تا ۱۳۸۵)، عضویت در شورای فرهنگستان هنر در تدوین واژه‌های موسیقی ایرانی، عضویت در شورای پژوهشکده هنر حوزه هنری، عضویت در هیئت داوران جشنواره ملی موسیقی جوان تدریس ردیف نوازی در رشته موسیقی دانشگاه آزاد تهران، برگزاری مستر کلاس در دانشگاه هنر تهران، تشکیل گروه موسیقی آینه (به همراه مسعود شناسا، نوید افقه، عماد حنیفه، مهدی علمی، علیرضا شاه محمدی، امیر حاج ابراهیمی، بهزاد میرلو و محسن حسینی)، برگزاری کنسرت‌های پژوهشی

آثار هنری

از جمله آثار هنری مهدی آذر سینا به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

کنسرت

- آهنگسازی و نوازندگی کمانچه در ارکستر موسیقی ملی تبریز به همراه غلامحسین بیگجه‌خانی، محمود فرنام و احد بهجت
- اجراهای متعدد همراه با غلامحسین بیگجه‌خانی و محمود فرنام، از جمله اجرای سه‌نوازی در جشن هنر شیراز
- کنسرت به همراه آواز نورالدین رضوی سروسنایی، کریم صالح‌عظیمی و شهرام ناظری

آلبوم موسیقی

- چلیپا (تکنوازی کمانچه) سخن تازه با خوانندگی شهرام ناظری
- شور آفرین (کمانچه نوازی)
- سیاوشانه با خوانندگی علیرضا شاه محمدی (انتشارات سروش)
- سیاه مشق با خوانندگی علیرضا شاه محمدی (مؤسسه مشکات و چهارگاه)
- کمانچه و تنبک با همراهی تمبک محمد اخوان (مؤسسه فرهنگی هنری چهارگاه)
- صفیر سیمرغ دونوازی و تکنوازی در کنسرت شفق (مؤسسه چهارگاه)
- خنیاکر با خوانندگی سپیده رئیس‌سادات و مهدی آذر سینا
- شادی می‌یاد به خونمون با خوانندگی آیسان خسروی (مؤسسه فرهنگی هنری چهارگاه)
- سبد سبد گل با خوانندگی آیسان خسروی (مؤسسه فرهنگی هنری چهارگاه)

تالیفات

- کتاب شیوه کمانچه نوازی با مقدمه علی تجویدی چهار دوره در یک مجلد (انتشارات سروش)
- کتاب آثاری از استاد بهاری به همراه آلبوم (انتشارات سروش)
- موسیقی سنتی ایران: ردیف میرزا عبدالله - پرومند (انتشارات سروش)
- کتاب دو جلدی از متد ارف تا چهارگاه (انتشارات سوره مهر)
- کتاب شعر؟ یا موسیقی؟ (تننای شعر سپید) (انتشارات سروش)

مهدی ستایشگر

دانشگاه	دانشگاه تهران
استادها	نور علی برومند / محمد حیدری
	فرامرز پایور / محمود کریمی

مهدی ستایشگر (زاده ۱۲ تیر ۱۳۲۷ در تهران) موسیقی‌دان، نوازنده سنتور، پژوهشگر و شاعر اهل ایران است. کتاب ۳ جلدی «واژه‌نامه موسیقی ایران زمین» از آثار سرشناس او است.

زندگی هنری

مهدی ستایشگر، ۱۲ تیر سال ۱۳۲۷ در تهران متولد شد. در کودکی تحت نظر پدرش «حبیب‌الله ستایشگر» و «تاج کاظمینی» با موسیقی آوازی آشنا شد و به کلاس‌های «نور علی برومند» راه یافت. او از کودکی به سرودن شعر نیز می‌پرداخت. وی پس از پایان تحصیل رشته ادبیات در مدرسه علمیه، در سال ۱۳۴۶ وارد دانشگاه تهران شد. همزمان با تحصیل در رشته جامعه‌شناسی و ادبیات فارسی، در هنرستان موسیقی ملی فراگیری ساز سنتور را نزد «محمد حیدری» ادامه داد و پس از آن از کلاس‌های «فرامرز پایور» و «محمود کریمی» بهره برد. او فعالیت‌های هنری خود را از دانشگاه تهران آغاز و با گروه‌های موسیقی همکاری کرد. وی سال‌ها به تدریس و پژوهش در موسیقی مشغول است و از سال ۱۳۷۷ مدیرمسئول و سردبیر مجله تخصصی «هنر موسیقی»، نخستین نشریه موسیقی پس از انقلاب سال ۱۳۵۷ است. او در سال ۱۳۸۷ مدرک درجه یک هنری خود را از شورای ارزشیابی هنرمندان کشور دریافت نمود.

مهدی ستایشگر، در سال ۱۳۸۱ در هجدهمین جشنواره موسیقی فجر مورد تقدیر قرار گرفت. وی همچنین در پنجمین جشن سالانه موسیقی ما، جایزه «ناشر برگزیده موسیقی» را دریافت کرد.

آثار و فعالیت‌های هنری

از جمله آثار و فعالیت‌های هنری مهدی ستایشگر به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

اجرای موسیقی

- اجرای آواز در گروه موسیقی دبیرستان هدف تهران با همکاری نادر مجد - ۱۳۴۲
- سرپرستی گروه موسیقی دانشگاه تهران در مسابقات هنری پابلسر و برگزیده‌شدن دانشگاه تهران به خوانندگی سوسن مطلوبی (با نام هنری سروش ایزدی) - ۱۳۴۹
- نوازندگی سنتور، اجرای ۱۰ کنسرت در کشورهای اروپایی با گروه سازهای ملی به سرپرستی حسین علیزاده و به خوانندگی شهرام ناظری ۱۳۶۸-۱۳۶۷ / آلبوم موسیقی «نوروز»
- نوازندگی سنتور در آلبوم‌های موسیقی «بیاد یار مهربان» اثر فرهاد فخرالدینی با صدای کاوه دیلمی و «صبحگاهی» اثر حسین علیزاده با صدای محسن کرامتی ۱۳۶۸-۱۳۶۷
- آهنگسازی و شعر در آلبوم موسیقی «حال دل» با صدای بهرام سارنگ منتشر شده توسط مؤسسه سروش ۱۳۷۵
- سرپرستی و اجرا با گروه موسیقی «صنم» ۱۳۸۴

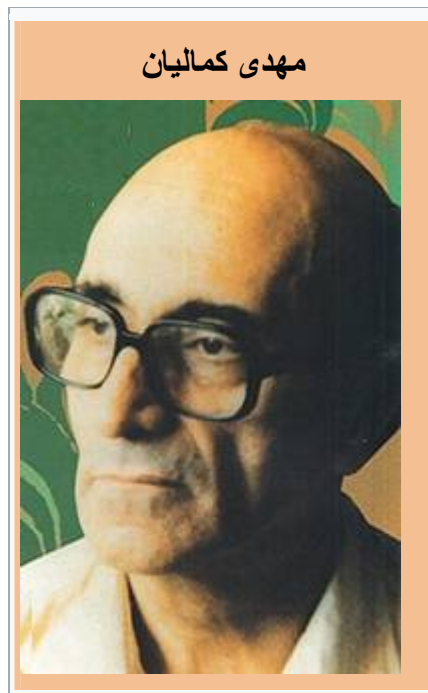
تألیفات

- کتاب «ویژگی سنتور در موسیقی ایران» با مقدمه منوچهر جهانگللو، ناشر: مؤلف ۱۳۶۴
- کتاب مجموعه شعر «راز خلوتیان» با مقدمه محمدابراهیم باستانی یاریزی، ناشر: مؤلف ۱۳۶۸

- کتاب مجموعه ۲ جلدی «واژه‌نامه موسیقی ایران زمین»، چاپ اول / ۱۳۸۵، چاپ دوم، انتشارات مؤسسه اطلاعات ۱۳۷۵-۱۳۷۴
- کتاب «نام‌نامه موسیقی ایران زمین»، جلد سوم مجموعه دو جلدی «واژه‌نامه موسیقی ایران زمین»، چاپ اول / ۱۳۸۸ (۲۰۰۹ م): چاپ دوم، انتشارات مؤسسه اطلاعات ۱۳۷۶
- کتاب مجموعه دو جلدی «رباب رومی» (مولانا و موسیقی)؛ نخستین پژوهش موسیقایی در آثار مولانا جلال‌الدین (مولوی) بعد از وفاتش، چاپ اول، انتشارات کارآفرینان فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۳۸۴، چاپ‌های دوم و سوم ۱۳۹۱-۱۳۸۹، انتشارات هنر موسیقی، ۱۳۹۲، چاپ چهارم، انتشارات هنر موسیقی ۱۳۹۲
- کتاب «قطعاتی برای ساز سنتور»، چاپ اول، انتشارات هنر موسیقی ۱۳۹۳

سخنرانی‌ها

- سخنران در پنجمین جشنواره موسیقی استان زنجان با موضوع موسیقی در آثار مولانا ۱۳۷۹
- سخنران در تالار اندیشه حوزه هنری تهران (کنسرت پژوهشی آموزشی) در موضوع «مولانا و موسیقی» با اجرای سنتور و آواز مثنوی ۱۳۷۹
- سخنران در بزرگداشت فرامرز پایور در شیراز ۱۳۸۱
- سخنران در اجلاس مولانا در تهران در روز مولانا جلال‌الدین محمد (رومی) ۱۳۸۵
- سخنران در همایش مولانا و موسیقی در دیار شمس تبریزی در دانشگاه تبریز ۱۳۸۶
- سخنران در سلسله درس‌گفتارهای شهر کتاب درباره مولانا با موضوع موسیقی در آثار مولانا ۱۳۸۶
- سخنران در یادواره استادان فرامرز پایور و پرویز مشکاتیان در دانشگاه فردوسی مشهد ۱۳۸۹
- سخنران در مراسم گرامی‌داشت یاد و خاطره داریوش صفوت در فرهنگسرای ارسباران ۱۳۹۲
- سخنران در مراسم «ادای دین اهالی موسیقی» در بزرگداشت چهل محمدابراهیم باستانی یاریزی در فرهنگسرای ارسباران ۱۳۹۳

مهدی کمالیان (۱۲۹۷ - ۱۳۷۶) سازنده و نوازنده ساز سه‌تار بود.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

مهدی کمالیان زیر نظر اساتید بزرگی همچون حسین هنگ‌آفرین، ابوالحسن صبا و علینقی وزیری شروع به کار کرد. وی علاوه بر اینکه سازنده ساز برجسته‌ای بود در نوازندگی و آواز هم به فعالیت می‌پرداخت، ایشان به پژوهشگری در موسیقی ایرانی نیز می‌پرداختند، همچنین وی برخی ردیف‌های موسیقی اساتید ایرانی از جمله: ردیف سه‌تار سعید هرمزی، یوسف فروتن را با تلاش و همت خود ثبت و ضبط کرد. در سال‌های پایانی عمر ایشان به همت یکی از علاقمندان و پیگیران موسیقی (بهروز مبعصری) مهدی کمالیان خاطرات و اندوخته چندین دهه معاشرت با بزرگان موسیقی را بازگویی و این گفته‌ها به صورت کاست ضبط شده است. این گفتگوها به صورت مکتوب مدون و ویراستاری شده و در سال ۱۳۸۱ توسط نشر نی منتشر شد. برای هر کدام از هنرمندانی که نامی از آن‌ها در کتاب برده شده شرح حال مختصری توسط علیرضا میرعلی‌نقی (ویراستار کتاب) تحریر شده است. او همچنین علاقه شدید و به ورزش اسکی داشت. به شکلی که به تمام برادرزاده‌های خود، شخصا آموزش اسکی داده بود.

آثار و آلبوم‌های موسیقی

- ماهور، اصفهان، افشاری
- یادواره استاد مهدی کمالیان (آثاری از سعید هرمزی، رجبعلی امیری فلاح، محمدرضا لطفی)

مهدی مفتاح

سازها

نی، ویولن، قره‌نی و قانون

همکاری‌های مرتبط ریاست هنرستان عالی موسیقی ملی

استاد

ابوالحسن صبا

شاگردان

سیمین آقا رضی   ملیحه سعیدی

مهدی مفتاح (زاده ۱۲۸۸ در تهران - درگذشته ۲۴ بهمن ۱۳۷۵ در تهران) موسیقی‌دان، رهبر ارکستر، پژوهشگر، رئیس هنرستان عالی موسیقی ملی و نوازنده اهل ایران بود.

زندگی هنری

مهدی مفتاح در سال ۱۲۸۸ در تهران متولد شد. او پدرش «محمدخان مفتاح‌الملک» را در ۵ سالگی از دست داد و تحت سرپرستی برادران بزرگ خود درآمد. برادر بزرگ او «علی مفتاح» با نواختن ساز «تار» و «ویلن» آشنایی داشت. به همین سبب وی از کودکی به موسیقی گرایش داشت و با تهیه یک «نی‌لیک» شروع به نواختن کرد. پس از ۲ سال نواختن «نی» را آغاز نمود و پس از آن به نواختن «قره‌نی» روی آورد. او نوازندگی این سازها را به‌صورت خودآمخته و بدون استاد آموخت. در ادامه به نواختن «ویلن» پرداخت و به کلاس‌های «ابوالحسن صبا» راه یافت. او تحصیلات خود را تا پایه دهم در مدرسه آمریکایی طی نمود.

او علاوه بر موسیقی به شعر و نقاشی نیز علاقه داشت. «نیما یوشیج» پسر عمه وی بود که توسط او به «رسم ارژنگی» معرفی شد و ۱ سال نزد وی نقاشی را فراگرفت. پس از آن به «مدرسه دولتی موسیقی» (هنرستان عالی موسیقی) راه یافت و از آن هنرستان فارغ‌التحصیل شد. او از سال ۱۳۰۶ به بعد به همراه چند هنرمند دیگر صفحه‌هایی را ضبط کرد که مشهورترین آن‌ها ۲ صفحه گرامافون است از تکنوازی وی به همراه آواز «روح‌انگیز» (در دستگاه سه‌گاه و آواز دشتی) که توسط کمپانی انگلیسی «هیزمسترزویس» ضبط شده‌است.

مفتاح در سال ۱۳۱۹ با اخذ مدرک لیسانس از دانشسرا فارغ‌التحصیل شد و پس از آن به وزارت فرهنگ راه یافت. او از سال ۱۳۲۰ همکاری خود را به عنوان نوازنده با رادیو آغاز کرد و چند سال بعد به عنوان رهبر و سرپرست ارکستر شماره ۱ رادیو ایران منصوب شد. وی از سال ۱۳۲۸ به فراگیری ساز «قانون» روی آورد و برای اولین بار در ایران پیرامون ساز قانون به پژوهش پرداخت و آن را به نسل جدید معرفی کرد. در نتیجه نمونه‌هایی از روی قانون وی در کارگاه سازگری وزارت فرهنگ و هنر آن زمان ساختند و شاگردانی هم توسط وی تربیت شدند که از میان آن‌ها، سیمین آقا رضی و ملیحه سعیدی به شهرت رسیدند. مقاله‌های وی در مورد ساز قانون در مجله «موزیک ایران» به چاپ رسیده‌است.

وی در سال ۱۳۳۸ به سرپرستی و ریاست هنرستان موسیقی ملی منصوب شد و در سال ۱۳۴۱ از ریاست هنرستان عالی موسیقی ملی کناره‌گیری کرد. او در سال ۱۳۷۰ کتاب «متد قانون و و آهنگ‌هایی برای این ساز» را منتشر نمود.

فعالیت‌های هنری

از جمله فعالیت‌های هنری **مهدی مفتاح** به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

سرپرستی مجله موسیقی اداره موسیقی کشور، دبیری دبیرستان‌ها، دانشسرای عالی و هنرستان عالی موسیقی، معاون هنرستان موسیقی ملی، ریاست دفتر اداره موسیقی کشور و هنرستان عالی موسیقی، نوازندگی و رهبری و سرپرستی ارکستر شماره ۱ رادیو ایران، سرپرست و نوازنده گروه موسیقی سازهای ملی، ناظر و سرپرست آتلیه معماری و نقاشی دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران، نوازنده ویلن در گروه موسیقی نوین در رادیو به رهبری علینقی وزیری، اولین مدرس و نویسنده روش جهت معرفی و نواختن ساز قانون

آثار هنری

از جمله آثار موسیقی **مهدی مفتاح** به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- مجموعه تکنوازی‌ها، همنازی‌ها و تصنیف‌ها «پرواز»

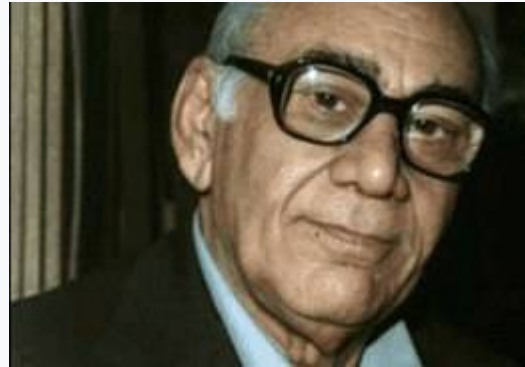
• «رازدل»

«به امید دیدار»

درگذشت

مهدی مفتاح در ۲۴ بهمن سال ۱۳۷۵ در تهران درگذشت و در قطعه هنرمندان بهشت زهرا (قطعه ۸۸ هنرمندان و نویسندگان) به خاک سپرده شد.

مهدی ناظمی

استادها

حبیب سماعیابوالحسن صبا

علت سرشناسی

ساختن سنتور

مهدی ناظمی (زاده ۱۲۸۹ در یزد - درگذشته ۱ خرداد ۱۳۷۶ در تهران)، موسیقی‌دان و نوازنده و سازنده سنتور اهل ایران بود.

زندگی هنری

مهدی ناظمی در حال نواختن سنتور

مهدی ناظمی، در سال ۱۲۸۹ (ه.خ) در یزد متولد شد. هرچند در شناسنامه‌های سال ۱۲۸۴ درج شده است اما تاریخی که به خط پدرش در قرآن به جای مانده نگاشته شده است، تولد وی را سال ۱۳۳۱ هجری قمری، برابر با ۱۲۸۹ خورشیدی نشان می‌دهد.

پدر بزرگ او «محمدصادق ناظم‌التجار» بود که در زمان ناصرالدین شاه قاجار از تهران به «نظامت» یزد منصوب شد. مهدی ناظمی نخستین بار صدای ساز سنتور را وقتی که حدود ۸ سال داشت، به سبب مجلس جشنی که برای تولد برادرش برپا شده بود شنید. پس از سال‌ها با جمع‌آوری پول، از «زادور ارمنی» که در همسایگی آنها زندگی می‌کرد و در یزد به ساختن سه‌تار و سنتور مشغول بود، یک سنتور به قیمت ۲۵ قران خرید. سپس برای یادگیری نواختن ساز، نزد «غلامحسین‌خان نقاره‌چی» رفت، اما او آموزش وی را، منوط به اجازه پدرش دانست. مهدی ناظمی به دلیل مذهبی بودن خانواده، این مطلب را از پدرش مخفی کرد و با تهیه ۲ تیکه چوب، از درخت توت حیاط منزلشان، در زمان های بیکاری به پشت‌بام می‌رفت و ناشیانه می‌نواخت. یک روز که سرگرم نواختن شده بود، ناگهان پدر از راه رسید و با چند لگد سنتورش را شکست و گفت: «این کارها تو را از درس و مشق عقب می‌اندازد»

پس از چند سال، خانواده ناظمی به اصفهان مهاجرت کردند. مهدی ناظمی تحصیلاتش را در کالج انگلیسی‌های اصفهان ادامه داد. در سال آخر تحصیل، از سوی شرکت نفت آبادان و مسجدسلیمان انتخاب شد و به مسجدسلیمان رفت. در این سال‌ها، در زمان مرخصی به اصفهان می‌رفت و با هنرمندان اصفهان از جمله جلیل شهنواز آشنا شد.

روزی جلیل شهنواز او را نزد پدرش «شعبان‌خان» که سنتور می‌نواخت برد و او را بیشتر مجذوب سنتور نمود. روزی دیگر صدای آواز جلال‌تاج اصفهانی همراه با ویلن ابوالحسن صبا و سنتور حبیب سماعی را از رادیو در اصفهان شنید و تصمیم گرفت برای دیدار با سماعی به تهران سفر کند.

او در تهران با زحمت بسیار حبیب سماعی را یافت و نزد او به فراگیری نواختن سنتور پرداخت. در آن زمان، ساخت اصولی سنتور پیشرفت چندانی نداشت و ساز خوب و خوش صدا کمیاب بود. در یکی از شب‌هایی که مهدی ناظمی برای آموزش نزد حبیب سماعی رفته بود، از وی می‌پرسد: «آخر تکلیف ما چیست و شاگردان شما روی چه باید مشق کنند؟» حبیب سماعی در پاسخ می‌گوید: «برو بساز، یکی از اتاق‌های منزلت را نجارخانه کن، چوب و ابزار هم آماده کن، من می‌گویم چه باید بکنی.» از این زمان مهدی ناظمی به مرحله جدید زندگی خود وارد می‌شود و به مرور ساخت سنتور در ایران متحول می‌گردد و این پیشرفت ادامه می‌یابد، تا جایی که مهدی ناظمی را سازنده‌ای می‌دانند که بهترین سنتورهای ایران در طول حیات او ساخته شده است. وی غیر از حبیب سماعی، نواختن سنتور را نزد ابوالحسن صبا نیز آموخت.

مهدی ناظمی با الگو قرار دادن سازهای ساخته شده توسط «مارکار اصفهانی» و با استفاده از نظر حبیب سماعی و ابوالحسن صبا، به سبک تازه‌ای در ساخت سنتور رسید. از جمله هنرمندانی که از سازهای ناظمی استفاده کرده‌اند می‌توان به: فرامرز پایور، پرویز مشکاتیان و مجید کیانی اشاره کرد.

آثار هنری

از مهدی ناظمی جدای از سنتورهایی که ساخته، آثاری از نواخته‌هایش نیز برجای مانده، که از آن میان به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- «همایون» با آواز سعادت‌مند قمی
- «بیت ترک» با آواز سعادت‌مند قمی
- «ابوعطا» با آواز سعادت‌مند قمی
- «شور» با آواز سعادت‌مند قمی
- «سه‌گاه چپ کوک» با آواز تاج اصفهانی
- «سه‌گاه راست کوک» با همراهی جلیل شهنواز
- «دشتی» با همراهی جلیل شهنواز
- اجرای خصوصی آواز جلیل شهنواز و سنتور مهدی ناظمی

درگذشت

مهدی ناظمی، ۱ خرداد سال ۱۳۷۶ در تهران درگذشت.

مهدی نوایی

استادها

موسی خان نی‌نواز

نایب اسدالله عبدالخالق

شاگردان

حسن کساییحسین یآوری اصفهانی

مهدی نوایی (زاده ۱۲۶۲ – درگذشته ۴ فروردین ۱۳۲۶ در اصفهان) نوازنده، مدرس نی و شاعر اهل ایران بود.

زندگی هنری

مهدی نوایی در سال ۱۲۶۲ شمسی متولد شد. پدرش «علی اکبر» مردی اهل علم و ادب بود. مهدی نوایی تا ۱۵ سالگی، خواندن و نوشتن، علوم و ادبیات را در مکتب فراگرفت و خوشنویسی را نیز آموخت. او که از کودکی به موسیقی گرایش داشت، نواختن ساز «نی» را نزد «موسی خان نی‌نواز» آغاز کرد و پس از مدتی در کلاس نایب اسدالله حاضر شد و تا پایان عمر نایب اسدالله از وی بهره برد. پس از درگذشت «نایب» نیز از آموزش «عبدالخالق» که از شاگردان برجسته نایب اسدالله بود استفاده کرد.

او در سال‌های ۱۳۱۵ تا ۱۳۱۷ چند صفحه به شکل تکنوازی و هم‌نوازی با هنرمندانی همچون ابوالحسن صبا و درویش خان ضیط نمود. از وی همچنین چند تکنوازی و هم‌نوازی با آواز پروانه و سستار عبدالله دادور (قوام السلطان) باقی مانده است.

حسین یآوری اصفهانی و حسن کسایی از جمله شاگردان مهدی نوایی بوده‌اند. او شعر نیز می‌سرود. مرثیه درگذشت «حسین شهناز» از اشعار اوست.

درگذشت

مهدی نوایی در ۴ فروردین سال ۱۳۲۶ در ۶۴ سالگی درگذشت. پیکر او در تکیه ابوالمعالی کلباسی در تخت فولاد اصفهان به خاک سپرده شد.

مهران مهنیا

۱۳۶۰-اکنون

سال‌های فعالیت

مهران مهنیا (زاده ۲۲ تیر ماه ۱۳۴۸ همدان) آهنگساز، نوازنده و مدرس تار و سه تار است.

زندگی‌نامه

مهران مهنیا، نوازنده و نوازنده و مدرس تار و سه تار، تیر ماه ۱۳۴۸ در همدان متولد شد. در دهه شصت کار موسیقی را با سه تار آغاز کرد. مدتی نواختن سه تار و تار را نزد محمدرضا لطفی آموخت و سپس آموزش این دو ساز و همچنین پژوهش در زمینه موسیقی را آغاز کرد. در سال هفتاد و سه گروه همایون را به منظور بازسازی تصانیف قدیمی ایران تأسیس و به همراه این گروه کنسرت‌های متعددی را اجرا کرد.

آشنایی‌اش با عبدالله طالع همدانی به اهداف اولیه‌اش در زمینه بازسازی تصانیف قدیمی ایران کمک شایانی کرد، به نحوی که مهنیا آشنایی و درک محضر این نوازنده، آهنگساز و ترانه‌سرای قدیمی را تکمیل‌کننده دوره آموزشی خود می‌داند.

مهنیا تصانیف عبدالله طالع همدانی را گردآوری کرد و پس از اجرا در چند کنسرت، این آثار را با عنوان «طالع مهر» گردآوری و تنظیم کرد.

مهنیا در سال نود و شش گروه مهنیا را تشکیل داد و با این نام در جشنواره موسیقی فجر شرکت کرد

آثار و اجراها

• طالع مهر

- نغمه همرازان (با صدای سالار عقیلی)
- پرواز خاکستر (با صدای وحید تاج)
- حکمرانی باد (با صدای مهرداد مهری)
- گروه موسیقی «همایون» که به سرپرستی و آهنگسازی مهرازان مهرنیا و خوانندگی امیر اثنی عسری در تاریخ دوم مهرماه سال ۱۳۹۲ مصادف با ۲۵ سپتامبر به کشور ویتنام سفر کرده بود علاوه بر اجرای کنسرت در سالن اصلی موسیقی شهر هانوی و اجرا در چند محیط آکادمیک، در شبکه ۲ تلویزیون ویتنام نیز حضور یافت.
- کنسرت آواز خاکستر
  - کنسرت «آواز خاکستر» با محوریت ساز و آواز با خوانندگی «هاشم احمدوند» در دو بخش اجرا شد. در بخش اول این برنامه، بداهه‌نوازی تار و تنبک با نوازندگی خودش و همراهی «پیمان ناصح‌پور» و در بخش دوم قطعاتی به یاد استاد «محمد رضا لطفی». اشعار از هوشنگ ابتهاج
  - تور کنسرت‌های «مهرازان مهرنیا» به همراه گروه «همدم تریو»
    - اولین اجرای آن در محل موزه آسیا پاسفیک ورشو به صحنه رفت. این گروه که اجراهای خود را ریتم‌محور طراحی کرده‌اند و در شهر کراکوف و در قالب فستیوال بین‌المللی انتوکرکف، تحت عنوان گروه همایون به اجرای موسیقی پرداختند.
    - گروه موسیقی «مهرازان» به سرپرستی مهرازان مهرنیا در سی و سومین جشنواره موسیقی فجر این اولین حضور این گروه در جشنواره فجر بود، مهرازان در پایان این اجرا از حضور بانوان موسیقی دان قدردانی و حمایت کرد.

مهرداد دننوازی

مهرداد دننوازی (زاده ۳ دی ۱۳۳۸ در تهران) نوازنده تار سه تار و آهنگساز اهل ایران است.

زندگی هنری

مهرداد دننوازی ۳ دی سال ۱۳۳۹ در تهران متولد شد. در ۱۱ سالگی به هنرستان عالی موسیقی راه یافت. او فراگیری ساز تار و ردیف‌های موسیقی ایرانی را نزد «هوشنگ ظریف» و «حبیب‌الله صالحی» آموخت. پس از پایان تحصیل در هنرستان موسیقی، مبانی و اصول آهنگسازی را نزد

«حسین دهلوی» و آهنگسازی ایرانی را نزد «فرامرز پایور» پی گرفت. وی قطعاتی از آثار فرامرز پایور که برای سنتور ساخته شده بودند، از جمله برخی پیش‌درآمدها، رنگ‌ها و قطعات مجلسی را برای ساز تار تنظیم و به چاپ رساند. او از سال ۱۳۵۸ همکاری خود را با مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایران آغاز کرد. وی بیش از ۲۰۰ قطعه موسیقی برای سازمان صدا و سیما آهنگسازی و تنظیم کرده‌است. همچنین بیش از ۲۵ آلبوم موسیقی از وی منتشر شده‌است. او در سال ۱۳۸۲ موفق به اخذ مدرک درجه یک هنری از وزارت ارشاد شد. وی پایه‌گذار و سرپرست گروه موسیقی «دلنوازی» می‌باشد.

وی از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۸۸ در هنرستان موسیقی دختران و هنرستان موسیقی پسران و از سال ۱۳۷۳ (همزمان با تأسیس دانشکده موسیقی) به مدت ۷ سال در دانشگاه هنر تهران به تدریس مشغول بود.

در سال ۱۳۷۹ در شانزدهمین جشنواره موسیقی فجر گروه موسیقی «دلنوازی» جایزه اول را به عنوان «بهترین گروه نوازی» به خود اختصاص داد. همچنین در سال ۱۳۸۰ در جشنواره مهر، آلبوم «درگاه جمال» از آثار مهرداد دلنوازی رتبه نخست را به دست آورد.

او در سال ۱۳۸۳ به عنوان سولایست تار «ارکستر سمفونیک بزرگان جهان» انتخاب و به ترکیه دعوت شد.

آثار هنری از جمله آثار هنری مهرداد دلنوازی می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

آثار مکتوب:

- «باغ نظر» (تنظیم آثار فرامرز پایور برای تار) «راپسودی برای نی و ارکستر»
- «به زندان» «سازنگ در آواز دشتی» (دو نوازی برای تار و سنتور)
- «ققنوس» (قطعاتی برای تار) «ردیف ابتدایی برای تار»

آلبوم موسیقی:

- «آتش دل» به خوانندگی «علیرضا افتخاری»
- «مویه و سه گاه» (تنظیم قطعات به همراه فرامرز پایور) به خوانندگی «علی رستمیان»
- «صدای زنگ» «درگاه جمال» به خوانندگی «پهرام سارنگ»
- «خزان عشق» (تنظیم قطعات) به خوانندگی «علی رستمیان»
- «ای عاشقان» به خوانندگی علیرضا براتیان «سلسه موی دوست»
- «شقایق» «سارنگ» «نوبهار» «نیاز ابدی» به خوانندگی «جمال الدین منبری»

مهرداد ناصحی

استاد ها	سعید فرجپوری	علی اکبر شکارچی
	اردشیر کامکار	محمدرضا لطفی

مهرداد ناصحی (زاده ۲۰ بهمن ۱۳۶۱ تهران) نوازنده کمانچه قیچک و خواننده اهل ایران است. وی در آلبوم‌ها و اجراهای متعددی فعالیت کرده‌است.

فعالیت هنری

مهرداد ناصحی فارغ‌التحصیل از هنرستان موسیقی سوره و لیسانس از دانشگاه عالی موسیقی است. از جمله استادان وی می‌توان به سعید فرجپوری، علی اکبر شکارچی، اردشیر کامکار و محمدرضا لطفی اشاره نمود. او همچنین خواننده باس گروه کر ارکستر سمفونیک تهران از سال ۱۳۸۰ بوده و برگزیده جشنواره سراسری موسیقی آوای همبستگی و فجر برای نوازندگی کمانچه بوده‌است. فعالیت‌های هنری شامل:

- عضویت در گروه آوازی تهران
- عضویت در گروه شهناز
- عضویت در گروه خورشید
- عضویت در گروه ماه
- همکاری با اپرای آنسامبل تهران
- همکاری با گروه صنم
- همکاری با گروه سور
- همکاری در اپرای سعدی
- همکاری با گروه آوای عندلیب

همکاری با محمدرضا شجریان در گروه شهناز به سرپرستی مجید درخشانی از زمان تأسیس که حاصل آن تور اروپا ۲۰۰۹، ۲۰۱۱، ۲۰۱۴. تور آمریکا کانادا استرالیا ۲۰۱۰ و تور آمریکا ۲۰۱۲. قونیه. لندن. لبنان و اجراهای داخلی و آلبوم‌های رندان مست و مرغ خوشخوان و آلبوم تصویری کنسرت رندان مست در تهران سال ۱۳۸۷ و کنسرت دبی ۲۰۱۱ عضویت در گروه خورشید به سرپرستی مجید درخشانی از زمان تأسیس که حاصل آن اجراهای متعدد در داخل و خارج از کشور بوده‌است، شامل: اجرا در اجلاس سران شانگهای در چین؛ اجرا به مناسبت بزرگداشت مولانا در کاخ ورسای و سالن یونسکو پاریس و... اجرا در کشورهای روسیه. قبرس. هنگ کنگ. اسلونی. کره جنوبی. لتونی. کویت و اجراهای متعدد در کشورهای اروپایی و... همکاری با گروه آوازی تهران به عنوان خواننده باس و سولیست کمانچه از سال ۱۳۸۹ همکاری با آنسامبل اپرای تهران به عنوان سولیست باس اجرا در سالن اصلی کنسرواتوار چایکوفسکی مسکو سال ۲۰۰۹ همکاری با گروه ماه به سرپرستی مجید درخشانی که حاصل آن تور اروپا ۲۰۱۳ و تور استرالیا ۲۰۱۴ و... همکاری با گروه‌های صنم. مضراب. سور. خروش. آوای عندلیب و... نوازندگی در آلبوم‌های رندان مست. مرغ خوشخوان. فصل باران. آسمانه. ترنجستان. بودن و سرودن. لحظه ناب. چاووشی. گنج نهان. آدم و سنگ. حریر شبنم به آهنگسازی مجید درخشانی و آلبوم‌های قدر یار. همنشین دیرینه. صبح سحر. سمفونی فردای روشن. آواز خاک. از سال‌های کبود و همخوانی باس در آثاری از فرهاد فخرالدینی، حسین علیزاده. فریدون شهبازیان و...

جوایز

- برگزیده جشنواره سراسری موسیقی آوای همبستگی برای نوازندگی کمانچه

- کسب مدال طلا به همراه گروه آوازی تهران در فستیوال گروه‌های کر در لتونی
- کسب مدال نقره به همراه گروه آوازی تهران در فستیوال گروه‌های کر در لتونی

تبریک محمدرضا شجریان به گروه آوازی تهران:

محمدرضا شجریان رئیس شورای عالی خانه موسیقی هم در بخش پایانی این مراسم با حضور در صحنه ضمن تقدیر از کسب مقام برتر گروه آوازی تهران در مسابقات جهانی لتونی گفت: به شما جوانانی که در یک عرصه بین‌المللی شگفت‌آفرین شدید تبریک می‌گویم. من روزی که از زبان مهرداد ناصحی (عضو گروه کر آوازی تهران) این موفقیت را شنیدم اصلاً در پوست خود نمی‌گنجیدم که جوانانی هنرمند این چنین با دست خالی و بدون هیچ اسپانسر از بخش خصوصی به صورت خودجوش و از روی انگیزه‌ای که داشتند و چون دلشان برای ایران می‌تپید، این چنین شگفت‌آفرین شدند.

کنسرت‌ها

- گروه شهناز
  - تور اروپا ۲۰۰۹
  - تور اروپا ۲۰۱۱
  - تور اروپا ۲۰۱۴
  - تور آمریکا ۲۰۱۰
  - تور کانادا ۲۰۱۰
  - تور استرالیا ۲۰۱۰
  - تور آمریکا ۲۰۱۲
  - قونیه لندن سالن باربیکن لبنان فستیوال بیت الدین
  - کنسرت دبی ۲۰۱۱
- گروه خورشید
  - اجلاس سران شانگهای در چین
  - اجرا به مناسبت بزرگداشت مولانا در کاخ ورسای سالن یونسکو پاریس
  - و اجرا در روسیه. قیرس. هنگ کنگ. اسلونی. کره جنوبی. لتونی. کویت و اجراهای متعدد در کشورهای اروپایی
- گروه آوازی تهران
  - سالن اصلی کنسرواتوار چایکوفسکی مسکو سال ۲۰۰۹
- گروه ماه
  - تور اروپا ۲۰۱۳
  - تور استرالیا ۲۰۱۴

آثار

آثار						
نام اثر	سال انتشار	نوازنده	آهنگساز	خواننده	ناشر	توضیحات
فصل باران	۱۳۸۵	آری	مجید درخشانی	علیرضا قربانی	سروش	
بودن و	۱۳۸۷	آری	مجید	محمد	نوای	

سرودن		درخشانی	معمدی	شب‌دیز
<u>رندان مست</u>	۱۳۸۸	آری	<u>محمدرضا شجریان</u>	<u>دل آواز</u> رندان مست شامل ۹ آهنگ و توسط <u>محمدرضا شجریان</u> ، <u>مجید درخشانی</u> و <u>گروه شهناز</u> اجرا شده‌است
<u>مرغ خوش‌خوان</u>	۱۳۹۰	آری	<u>محمدرضا شجریان</u>	<u>دل آواز</u> <u>مرغ خوش‌خوان</u> نام آلبوم موسیقی سنتی ایرانی است با صدای <u>محمدرضا شجریان</u> و <u>گروه شهناز</u> که در تابستان سال ۱۳۹۰ منتشر شده‌است. نام این آلبوم از تصنیف آخر آن (تصنیف <u>مرغ خوش‌خوان</u>) گرفته شده‌است. در این آلبوم، کلیه آوازه‌ها مربوط به کنسرت تهران، پاییز ۱۳۸۷ می‌باشند و در شرکت <u>دل آواز ضبط</u> شده‌اند.
آلبوم تصویری کنسرت	۱۳۹۱	آری	<u>محمدرضا شجریان</u>	
<u>لحظه ناب</u>	۱۳۹۱	آری	<u>حسین رضا اسدی</u>	<u>نوای شب‌دیز</u>
ساز شباهنگی	۱۳۹۲	آری	رامین صفایی	<u>چهارباغ</u>
آدم و سنگ	۱۳۹۳	آری	مجید درخشانی	<u>ایران‌گام</u> نام این آلبوم از یکی از اشعار لایق شیرعلی، شاعر تاجیک اقتباس شده‌است که <u>مجید درخشانی</u> آن را آهنگسازی کرده و <u>داریوش کاظمی</u> آن را خوانده‌است.
دریا دل	۲۰۱۳	آری	مجید درخشانی	Nava Art <u>مهديه محمدخانی</u>

		UK			
تک نوازی					
	توضیحات	خواننده	تک نوازی	آلبوم	نام آهنگ
		<u>محمد معتمدی</u>	آری	بودن و سرودن	شکسته
		<u>حسین رضا اسدی</u>	آری	<u>لحظه ناب</u>	قطعه داد
ساخته‌ها					
	توضیحات	خواننده	آهنگساز	آلبوم	نام آهنگ
		<u>مهديه محمدخانی</u>	آری	دریا دل	آواز

موسی معروفی

نام دیگر	موسی خان
استادها	یوسف صورتگر
	درویش خان <u>علی‌نقی وزیری</u>

موسی معروفی (زاده ۱۲۶۸ در تهران – درگذشته ۷ شهریور ۱۳۴۴ در تهران) موسیقی‌دان، نوازنده تار، مدرس و گردآورنده ردیف موسیقی ایرانی بود. وی پدر جواد معروفی بود.

زندگی هنری

موسی معروفی در سال ۱۲۶۸ در خانواده‌ای متدین و علاقه‌مند به موسیقی در تهران به متولد شد. او فرزند محمد اسماعیل خان امین‌الملک و برادرزاده میرزا علی اصغر اتابک صدراعظم ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه بود. در کنار تحصیلات سنتی، نواختن سه‌تار را نزد «یوسف صورتگر» که از عکاسان دربار ناصری بود آغاز کرد. سپس از محضر استادان آن زمان از جمله درویش‌خان بهره برد. او با پشتکار و تمرین بسیار به درجه‌ای از نوازندگی رسید که موفق شد نشان «تبرزین طلا» را از درویش‌خان دریافت نماید. وی همچنین نزد «حسین هنگ‌آفرین» به فراگیری «نت» پرداخت. در سال ۱۳۳۰ کتاب دستور مقدماتی تار و سه‌تار توسط موسی معروفی، نصرالله زرین‌پنجه و روح‌الله خالقی برای سال اول هنرستان موسیقی ملی، تنظیم و به چاپ رسید. در سال ۱۳۰۲ به مدرسه موسیقی «علی‌نقی وزیری» راه یافت و بر آموخته‌های خود افزود.

او از نوجوانی در این فکر بود تا ردیف موسیقی سنتی ایران را نت برداری کند. برای این منظور بعدها با تمامی استادان آن دوران تماس گرفت تا این کار را به انجام برساند. موسی معروفی با تکیه بر ردیف میرزا آقا حسینقلی و میرزا عبدالله و استفاده از نوشته‌های علی‌نقی وزیری ردیفی را گردآوری کرد که در سال ۱۳۴۲ منتشر شد. بنا به پیشنهاد موسی معروفی، سلیمان روح‌افزا نوازنده تار، ردیف مذکور را از روی نُت با تار اجرا و ضبط کرد.

او در سال‌های ۱۳۰۷ تا ۱۳۱۷ به همراه «ابوالحسن صبا»، «مشیر همایون شهردار» و چند هنرمند دیگر به خارج از کشور سفر کرد و صفحاتی را ضبط نمود.

ردیف جواد معروفی که تحت عنوان «ردیف موسیقی ایران برای پیانو» تدوین شده و در ۴ نوار کاست نیز اجرا شده، برگرفته از ردیف پدرش موسی خان معروفی است. موسم گل مشهورترین قطعه‌ای است که از موسی معروفی به یادگار مانده، وی این تصنیف را در مایه دشتی بر اساس ملودی مازندرانی روی شعری از وحید دستگردی ساخت و قمرالملوک وزیری نخستین بار آن را در سال ۱۳۱۹ اجرا کرد.

فعالیت‌های هنری

از جمله فعالیت‌های هنری موسی معروفی به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

گردآوری ردیف موسیقی ایرانی، تدریس در هنرستان موسیقی ملی، همکاری با ارکستر رادیو در بدو تأسیس.

میرزا عبدالله فراهانی

میرزا عبدالله فراهانی (۱۲۲۲ خورشیدی، شیراز – ۱۲۹۷ خورشیدی)، استاد برجسته موسیقی ایرانی و نوازنده سرشناس سه‌تار و تار بود. او از چهره‌های تأثیرگذار در موسیقی ایرانی بود و ردیف موسیقی ایرانی را به نظم درآورد. میرزا عبدالله، فرزند علی‌اکبر فراهانی، نوازنده تار دوران ناصرالدین‌شاه و نیز پدر احمد عبادی نوازنده بزرگ سه‌تار بود. همچنین هوشنگ سیحون معمار برجسته ایرانی نوه دختری وی است.

زندگی

میرزا عبدالله، دومین فرزند علی‌اکبر فراهانی (بعد از میرزا حسن) بود و در سال ۱۲۲۲ خورشیدی (۱۲۶۱ قمری) در شیراز زاده شد. وی نخستین آموزش‌های خود را نزد برادر بزرگترش میرزا حسن گذراند و پس از آن نزد پسر عمو و ناپدریش آقا غلامحسین فراهانی آموزش‌های خود را تکمیل کرد و به برادر کوچکتر خود آقا حسینقلی فراهانی هم آموخت.

از شاگردان او می‌توان مهدی‌قلی هدایت، فرصت شیرازی، ابوالحسن صبا، حسین هنگ‌آفرین، سید حسین خلیفه، مهدی‌خان صلحی، اسماعیل قهرمانی، سید مهدی دبیری، محمد ایرانی مجرد و فرزندش احمد عبادی را نام برد.

وی با تجدید نظر در دستگاه‌های دوازده‌گانه موسیقی ملی ایران و ادغام بعضی از آن‌ها با هم، هفت دستگاه کامل و مجزا پدیدآورد که این هفت دستگاه را سه تن از شاگردانش به نام‌های میرزا نصیر، فرصت شیرازی و مهدی‌قلی هدایت طی هفت سال نت‌نویسی کردند.

میرزا عبدالله در تهران در محله امامزاده یحیی کلاس درسی ترتیب داد که جوانان و متجددین دورش جمع شدند؛ ولی بر اثر تحریکات، مخالفان به خانه‌اش ریختند و با شکستن وسایل تعلیم بساط درسش را تعطیل کردند. با این حال تا دم مرگ دست از تعلیم نکشید و در بستر بیماری با سه‌تار قطعاتی به‌عنوان یادگار به شاگردان برجسته خود تعلیم می‌داد.

ابتکار ساختن برخی قطعات ضربی از اوست که در قطعات مجلسی توأم با آواز پس از اجرای چند گوشه، برای تنوع قطعه ضربی می‌نواخت. مضرب ریز و تک مضرب‌ها در ساز او در تعادل و جملات موسیقی او منظم است و در همراهی با آواز پس از آن که خواننده بیته را خاتمه می‌دهد، او خود گوشه جدیدی را شروع کرده‌است و خواننده را هدایت می‌کند. در حفظ وزن قطعه دقیق بوده و غالباً نوازندگی خود را با قطعه تند رنگ مانند پایانی می‌داد. رنگ‌های او متنوع است و با آنکه آثار ضبط شده از او مربوط به حدود ۶۵ سالگی بوده ولی پنجه او روان و قطعات را راحت اجرا کرده است.

میرزا عبدالله، در نواختن تار هم استاد بود، ولی شهرت وی بیشتر در نواختن سه‌تار است. او چهار فرزند به نامهای مولود، ملوک، جواد و احمد داشت که همه آنها با موسیقی مأنوس بودند. وی در سال ۱۲۹۷ خورشیدی در سن ۷۵ سالگی در تهران درگذشت.

میرزا عبدالله فراهانی، بنیان‌گذار موسیقی دستگاهی، معروف به «ردیف میرزا عبدالله»، جزو بهائیان ایرانی است.

داستان نوشتن ردیف میرزا عبدالله

روح‌الله خالقی در جلد دوم از کتاب خود به نام «سرگذشت موسیقی ایران» داستان نوشتن ردیف میرزا عبدالله را چنین نقل می‌کند که کلنل علینقی وزیری که با ابراهیم آژنگ رئیس یکی از گروه‌های موسیقی آشنایی داشته موضوع به نیت درآوردن ردیف میرزا عبدالله را با وی در میان می‌گذارد. ابراهیم خان هم که علاقه داشته ردیف یکی از استادان معاصر خود را بنویسد استقبال کرده و قرار می‌شود که به اتفاق، نزد میرزا عبدالله بروند. وزیری می‌گوید:

«همراه ابراهیم خان به خانه میرزا عبدالله رفته و خدمت استاد رسیدیم. من مقصود خود را اظهار داشتم و یکی از دوستان استاد که مرد سالخورده‌ای بود شگفت زده شد و پرسید مگر چنین کاری ممکن است؟ میرزا عبدالله با نهایت مهربانی خوشحال شد اما نسبت به اصل موضوع شک داشت که شاید این کار مقدور نباشد! من گفتم امتحان فرمایید. استاد پذیرفت تار را برداشت و شروع به نواختن شور بالا دسته کرد. من هم شروع به نوشتن کردم تا در حدود یک صفحه شد. من از استاد درخواست کردم اگر اجازه بفرمایند هفته‌ای یکی دو مرتبه این کار را ادامه بدهیم. ایشان قبول کرد اما گفت حالا معلوم نیست چیزی که شما نوشته‌اید همان باشد که من زده‌ام.

من هم تار را برداشتم و نوشته‌های خود را دقیقاً نواختم و چون با تار آشنا بودم مضرابها را هم نوشته بودم و حتی چپ و راستها را هم همان‌طور که استاد زده بود نواختم. وقتی نواختن صفحه تمام شد استاد و بیان الممالک که آنجا حضور داشت تحسین کردند و مقرر شد این کار ادامه یابد. به‌علاوه استاد از من پرسید که غرض شما از نوشتن ردیف چیست؟ عرض کردم منظور اینست که آثار شما حفظ شود و اگر شرایط فراهم بود بنام خود شما چاپ شده و دیگران استفاده کنند. میرزا عبدالله از آنجا که مرد پاک‌سرشت و بی‌حسادتی بود پذیرفت در حالی که می‌دانستم استادان دیگر این رویه را ندارند. در نهایت این کار تقریباً هجده ماه طول کشید و من همه ردیف هفت دستگاه میرزا عبدالله را بدین شکل نوشتم.»

آثار

میرزا عبدالله تنها در سال ۱۲۸۴ خورشیدی صفحاتی را با همکاری کمپانی گرامافون ضبط می‌کند که تنها آثار شنیداری از وی می‌باشد که باقی مانده‌است که در ابتدا در مجموعه‌ای به نام گنج سوخته به کوشش فرهنگ رجایی و بعدها به صورت تکمیل شده در مجموعه‌ای به نام گلبانگ سربلندی به کوشش بهمن کاظمی، وهرز پوراحمد و مهدی فراهانی منتشر شد.

کتاب «ردیف سازی موسیقی سنتی ایران» شامل ردیف میرزا عبدالله به روایت نور علی برومند با نت‌نویسی ژان دورینگ و در سال ۱۳۷۰ با ترجمه پیروز سیار به زبان فارسی، را انتشارات سروش منتشر کرد.

ميلاد کيایی

ميلاد کيایی (زاده ۱ مهر ۱۳۲۳ در تهران) موسیقی‌دان، نوازنده سنتور و آهنگساز ایرانی است.

زندگی هنری

ميلاد کيایی ۱ مهر ۱۳۲۳ در تهران متولد شد. از ۸ سالگی نزد پدرش که «تار» و «سنتور» می‌نواخت، نوازندگی سنتور را آغاز کرد. او ردیف‌های موسیقی ایرانی را نیز نزد برادر بزرگترش «ایرج کيایی» که از شاگردان «ابوالحسن صبا» بود فرا گرفت. وی از ۱۲ سالگی در برنامه کودک رادیو، فعالیت‌های هنری خود را آغاز کرد و در نوجوانی به مدت ۴ سال مسئولیت اجرای برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی «احساس و اندیشه» و «بزم آدینه» را عهده‌دار بود.

او در سال ۱۳۴۲ در مسابقات هنری آموزشگاه‌های سراسر کشور، مقام نخست نوازندگی سنتور را کسب نمود و در همان زمان به مدت ۵ سال مدرس موسیقی کلاس‌های فوق برنامه موزیکولوژی وابسته به دانشگاه تهران شد. تحصیلات دانشگاهی وی در زمینه علوم تغذیه و بهداشت بوده‌است. از او تا کنون بیش از ۱۰۰ قطعه موسیقی ضبط و منتشر شده‌است.

او در سال ۱۳۸۰ گواهینامه درجه یک هنری را از وزارت ارشاد دریافت کرد و طی مراسمی لوح افتخار به دلیل ۴۰ سال فعالیت هنری، توسط «علی تجویدی» به وی اهداء شد.

در مرداد ۱۳۹۴ در سومین نشست آموزشی پژوهشی موسیقی دستگاهی ایران توسط سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، از ميلاد کيایی به همراه مجید کيانی، اسماعیل تهرانی، داریوش سالاری و بهناز ذاکری تقدیر شد.

در آذر ۱۳۹۴ نیز در برنامه ای با عنوان «شبی با ميلاد کيایی» در فرهنگسرای ارسباران از ميلاد کيایی تجلیل به عمل آمد. همچنین در سال ۱۳۹۵ در هفدهمین جشن خانه موسیقی ایران از ميلاد کيایی به عنوان آهنگساز و نوازنده سنتور تقدیر شد. در آبان ۱۳۹۸ بزرگداشت هفتاد و پنجمین زادروز ميلاد کيایی همراه با رونمایی از آلبوم ميلاد فرهنگ، در فرهنگسرای نیاوران برگزار شد.

فعالیت‌های هنری و اجرایی

از جمله فعالیت‌های هنری و اجرایی ميلاد کيایی به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

مدیر طرح و برنامه‌های فرهنگی و هنری کاخ جوانان به مدت ۱۶ سال، تدریس موسیقی، عضویت در هیئات امنای فرهنگ صوتی ایران، ابداعاتی در زمینه کوک سنتور، اجرا در کنسرت‌های داخل و خارج از ایران از جمله کنسرت‌هایی در کانادا، فرانسه، آلمان، آمریکا، سوئد، هلند، و انگلیس

آثار

از جمله آثار میلاد کیایی به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

موسیقی

- پگاه ابربی‌باران سبزه‌زار موسیقی روی تم‌های محلی ایران چرا یاد حباب
- یتیم سه‌گانه قطعاتی برای سنتور و ارکستر کوه‌های سفید طلوع راز آشکارا گریز
- شور و شادی نقش تازه گل آفتاب

موسیقی فیلم

میلاد کیایی برای هجده فیلم و سریال موسیقی متن ساخته‌است که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- «تصویر بهار» ۱۳۵۲ «گریز از شهر» کارگردان: محمدرضا صفوی ۱۳۶۴
- «لسان‌الغیب» ۱۳۶۶ «گردهمایی خوشنویسان» کارگردان احمد آسوده ۱۳۶۶
- «آری اینچنین بود برادر» کارگردان داوود اسماعیلی ۱۳۶۷
- «پرواز ۶۵۵» کارگردان ابراهیم پور منصور ۱۳۶۷ «سنجاب و دوستان» ۱۳۶۸
- «وسوسه» کارگردان جمشید حیدری ۱۳۶۸ «مهر و ماه» کارگردان حمید لبخنده ۱۳۶۹
- «این شرح بینهایت» کارگردان اسماعیل خلج، حمید حمزه و حمید لبخنده ۱۳۶۹
- «خاله سارا» کارگردان فرامرز باصری ۱۳۷۲

کتاب

- «راز آشکارا» انتشارات علمی ۱۳۸۴
- «دل به دریا زدن، دم نزدن می‌خواهد» فرانسه ۱۳۹۲

نادر سینکی

سنتور

استادها فرامرز پایور اسماعیل واثقی
رضا شفیعیان محمد حیدری

نادر سینکی (زاده ۳۰ آذر ۱۳۳۵ در تهران) موسیقی‌دان، آهنگساز، رهبر ارکستر و نوازنده سنتور اهل ایران است.

زندگی هنری

نادر یونسی سینکی (نادر سینکی) ۳۰ آذر سال ۱۳۳۵ در تهران متولد شد. در کودکی به موسیقی گرایش پیدا کرد و از ۱۱ سالگی به فراگیری ساز سنتور نزد «اسماعیل واثقی» مشغول شد. پس از آن از آموزش‌های «رضا شفیعیان» بهره برد. او همچنین به مدت ۴ سال نزد «محمد حیدری» آموخته‌های خود را تکمیل نمود. در ادامه، دوره عالی سنتورنوازی را نزد «فرامرز پایور» پی گرفت. او پس از انقلاب سال ۱۳۵۷ همکاری خود را با صدا و سیما آغاز کرد. او همچنین با ارکسترهای مختلف و هنرمندانی نظیر: «مجتبی میرزاده»، «شهریار فریوسفی»، «بهمن رجبی» و... همکاری داشته‌است و برنامه‌هایی در ایران و اروپا به اجرا گذاشته‌است. او سال‌ها به آموزش موسیقی و ساز سنتور در هنرستان موسیقی پرداخته‌است.

او رهبری ارکستر سمفونیک هنرجویان هنرستان‌های هنرهای زیبای دختران و پسران تهران را به عهده داشته‌است. وی همچنین رهبری «ارکستر بزرگ ایرانی هنرستان موسیقی پسران» را بر عهده دارد.

در ۳۰ آذر ۱۳۹۵ مراسم نکوداشت نادر سینکی در هنرستان موسیقی برگزار شد. همچنین در جشن صدسالگی هنرستان موسیقی تهران از نادر سینکی تقدیر به عمل آمد.

آثار هنری

از جمله آثار هنری نادر سینکی به این موارد می‌توان اشاره نمود:

- آهنگسازی مجموعه آلبوم‌های گروه موسیقی «نواي هم آوازن»
- قطعه «خون دل» (در دستگاه چهارگاه)
- قطعه «گل افشان» (در دستگاه چهارگاه)
- قطعه «شور بهار» (در آواز دشتی)
- قطعه «طلوع» (در آواز بیات اصفهان)
- قطعه «تلاش» (در دستگاه ماهور)
- «چهارمضراب ماهور»
- «چهارمضراب افشاری»
- «چهارمضراب ابو عطا»
- «ضربی کرد بیات»
- تصنیف «گردش ایام» به خوانندگی «مهدی حبیبی» (در آواز بیات اصفهان)
- تصنیف «گل باغ ملکوت» به خوانندگی «محمد گلریز»
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «گفتگو» به آهنگسازی «فرامرز پایور»
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «شکوفه اشک» به آهنگسازی «احمد علی راغب»
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «نگاه آسمانی» به آهنگسازی «همایون رحیمیان» و خوانندگی «حسام الدین سراج»
- نوازندگی در آلبوم موسیقی «باران درود» به آهنگسازی «حسن زرگانی»

ناصر فرهنگ‌فر

اعضای پیشین گروه عارف گروه شیدا

ناصر فرهنگ‌فر، (۴ آبان ۱۳۲۶ شهر ری - ۲۳ مرداد ۱۳۷۶)، نوازنده برجسته تنبک و مدرس موسیقی سنتی ایرانی بود.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

استاد ناصر فرهنگ‌فر در چهارم آبان ماه ۱۳۲۶ هجری شمسی در شهرری متولد شد. پدرش که کارمند شهربانی بود تار می‌نواخت و عمویش تمبک، با این وجود پدر مخالف ساززدن ناصر بود. جد مادریش میرزا مهدی خوشنویس از خوشنویسان مشهور دوره قاجار بود. استعداد درخشان این هنرمند در همان دوران کودکی و تنها وقتی ۷ سال داشت نمایان شد، وی با کوزه‌های گلی نخستین تمرینات خود را انجام می‌داد و بعدها با خرید تنبک عمویش که ساز نفیسی در دوران خود بود، شروع به فراگیری این ساز کرد، در همین دوران علاقه و ممارست وی در فراگیری تنبک پیشرفت چشمگیری را برای وی به همراه داشت. فرهنگ‌فر داشته‌های مقدماتی تنبک را نزد یکی از اقوام خود محمد ترکمان که شاگرد امیرناصر افتتاح تنبک‌نواز سرشناس دوران به‌شمار می‌رفت، فراگرفت. همین امر مقدمات دیدار وی با حسین تهرانی را برای او فراهم کرد.

استعداد قابل ملاحظه فرهنگ‌فر، استاد حسین تهرانی را مجاب می‌کند تا که وی را به شاگردی بپذیرد. وی مدت کوتاهی در نزد این استاد شاگردی کرد که در بالابردن کیفیت نوازندگی و شکوفایی استعداد های نهفته وی بسیار موثر بود و با راهنمایی او برای فراگیری نت مدت یک سال نزد محمد اسماعیلی کتاب تمبک استاد تهرانی را آموخت. در این دوره ناصر فرهنگ‌فر از داشته‌های اساتید به‌نامی همچون عبدالله دوامی، سیدحسن میرخانی، سید حسین میرخانی و علی اکبر کاوه بهره جست. علاقه فرهنگ‌فر به شعر، ادبیات و خوشنویسی وی را به عنوان موسیقیدان آگاه به دیگر اقسام هنر مطرح کرد. وی در سرودن شعر و کار با قلم خطاطی نیز همچون نوازندگی تبحر داشت که همین امر سبب شد نوازندگی تحت تاثیر این هنرها قرار گیرد. در همان سال‌ها به اتفاق داوود گنجه‌ای به دانشکده هنرهای زیبا رفت و با استاد نور علی برومند و داریوش صفوت آشنا شد.

در سال ۱۳۴۲ با آغاز کار مرکز حفظ و اشاعه موسیقی به عنوان مدرس ساز تنبک به فعالیت پرداخت. در این مدت وی با تلاش خود تاثیرات قابل توجهی در شیوه نوازندگی ساز تنبک برجای گذاشت. پس از حدود یک دهه فعالیت در این مرکز در سال ۱۳۵۰ وارد رادیو و تلویزیون شد و به

پیشنهاد دوستش یهمن رجبی در برنامه‌های معروفی به نام هفت شهر عشق، گل‌های تازه و گلچین هفته با استاد بهاری و لطف‌الله مجد و ... اجرای برنامه کرد. فرهنگ‌فر نقش به‌سزایی در شکوفایی جریان موسیقایی گروه شیدا و عارف ایفا کرد، چراکه فعالان عرصه موسیقی، به تمبک تنها به‌عنوان سازی همراهی‌کننده در ارکستر نگاه می‌کردند که نوازندگی فرهنگ‌فر در این گروه‌ها این ذهنیت را تا حدود بسیاری در میان اهالی موسیقی دگرگون کرد.

از اجرای ادوار ریتمیک با تکنیک‌های غیرمرسوم می‌توان به عنوان برجسته‌ترین خاصیت نوازندگی این استاد به‌نام یاد کرد. شناخت وی از اوزان اشعار، خلاقیتش را در اجرای ادوار ریتمیک به‌همراه داشت، چراکه این دوره‌های ریتمیک وابستگی بسیاری به اشعار کلاسیک دارند. فرهنگ‌فر در عین حال که در تکنوازی ساز تنبک چیره‌دست بود، ساده‌نواز بسیار عالی نیز بود. از سال ۵۱ با محمد رضا شجریان، محمد رضا لطفی، حسین علیزاده، داریوش طلایی، داوود گنجه‌ای، پرویز مشکاتیان و ... در جشن هنر شیراز برنامه‌های متعددی را اجرا کرد. در سال ۵۲ به همراه گروه مرکز حفظ و اشاعه موسیقی به بلژیک رفت و با گروه باله موریس بژار همکاری نمود و در همان سال همان برنامه را نیز در تخت جمشید اجرا نمود.

در سال ۵۴ به دعوت رابرت ویلسون به نیویورک رفت و با گروه تئاتر وی همکاری کرد. عضویت وی در گروه شیدا و اجراهای زیبایش با محمدرضا لطفی در همین سال و در گروه عارف به همراه پرویز مشکاتیان و حسین علیزاده و .. در سال ۵۶ و با تاسیس گروه هنری چاووش تا سال ۶۳ ادامه یافت. آثاری که از وی به جای مانده نشان می‌دهد درک ملودیک این نوازنده بالا بوده است که به همین خاطر وی در گروه‌نوازی نیز موثر عمل می‌کرد. استاد بعد از دوران اوج که در آلبوم بسته نگار با تار محمد رضا لطفی تنبک نواخت، کم‌کم گوشه‌نشین شد و به قول معروف خلوت گزید.

فرهنگ‌فر طبع و قریحه خاصی در سرودن شعر و غزل داشت. در شعر متمایل به ایرج میرزا بود و اشعار طنزگونه‌ای از خود برجا گذاشت. اولین غزلش را در سن ۱۲ سالگی سرود. غزلی که فقط چند بیت از آن باقی مانده است.

تا اشک من ترانه غم ساز می‌کند
صدها هزار عقده دل باز می‌کند
سرفصل داغ و درد مرا در کتاب عمر
افسانه نگاه تو آغاز می‌کند

از تصنیف‌هایش نیز می‌توان به صورتگر چین، پیر می‌فروش و ... اشاره کرد. ناصر فرهنگ‌فر پس از یک دوره کناره‌گیری و انزوای کاری در روز پنجشنبه ۲۳ مرداد ۱۳۷۶ در ۵۰ سالگی چشم از جهان فرو بست.

ناصر فرهنگ‌فر در آثاری چون بیداد، آستان جانان و راست‌پنجاه با محمدرضا شجریان همکاری کرده بود.

مسئولیت‌ها

- مدرس ساز در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی
- فعالیت در رادیو و تلویزیون
- برگزاری کنسرت‌های متعدد به همراه گروه شیدا و عارف
- حضور در برنامه‌های فرهنگی هنری از جمله جشن هنر شیراز
- اجرای برنامه در کشورهای خارجی از جمله، آمریکا، فرانسه و آلمان

زندگی خصوصی

- آرش فرهنگ‌فر (متولد ۱۳۵۲، نوازنده تنبک) فرزند وی است.

نایب اسدالله

نایب اسدالله (۱۲۳۱؟ در اصفهان — ۱۳۰۴؟) از موسیقیدانان ایران و استاد نی بوده است.

نایب اسدالله فرزند نایب حسین خان که یکی از هنرمندان آن زمان به شمار می‌رفت از مادرش به نام صاحب جم در شهر اصفهان متولد شد. نایب شاگرد ابراهیم آقا باشی و همچنین پدر هنرمند خویش بود ولی تنها به دلیل علاقه و پشتکار و خلاقیت توانست در زمره یکی از بزرگترین نوازندگان دوران خویش درآید.

وی همراه با ناصرالدین شاه در یک سفر به انگلستان عزیمت کرد و در کنسرت بزرگی که توسط ملکه وقت آن کشور برپا گردیده بود، شرکت جست. در این هنرنمایی بین‌المللی موسیقیدانان و نوازندگان اکثر کشورها شرکت داشته و برنامه‌های هنری متعدد اجرا کردند. در پایان مراسم با اشاره ناصرالدین شاه نایب نی را از جیب خود بیرون آورده و شروع به نواختن آن می‌کند، به طوری‌که همه حضار شرکت کننده را مات و مبهوت می‌سازد. ملکه نیز چنان تحت تأثیر این صوت دلنشین واقع می‌گردد که بی‌اختیار گردن‌بندش را بیرون می‌آورد و بر گردن نایب آویزان می‌کند و رو به حضار می‌گوید: «باید اعتراف کرد این مرد ایرانی با چوبی خشک که بیش از چند سوراخ در آن دیده نمی‌شود چنان غوغایی کرد که تمامی سازهای پیشرفته امروزی را منهدم ساخت.»

نایب اسدالله در یکی از دستگاه‌های موسیقی ایرانی گوشه‌ای اختراع کرده که امروز به نام «بغدادی نایب» معروف می‌باشد.

او به قول خودش کسی بود که «نی را از آغل گوسفندان به دربار پادشاه برد.» او با استادان بزرگ آن زمان نظیر سماع حضور و آقا حسینقلی رابطه نزدیک داشت و آموخته‌ها و تجارب خود را به رایگان در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌داد.

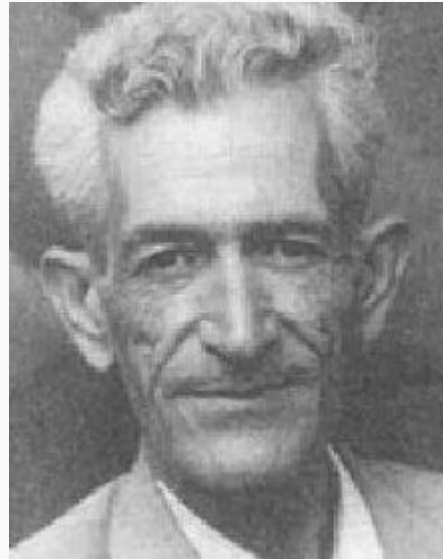
شاگردان

نایب اسدالله دو شاگرد برجسته داشته است **عبدالخالق اصفهانی** که از وی زیاد یاد نشده است و دیگری **مهدی نوائی** که شهرت بسیاری در نی‌نوازی داشت. **حسین یآوری** و **حسن کسائی** از شاگردان برجسته وی بودند.

درگذشت

تاریخ فوت وی به درستی مشخص نیست اما به طوری که یکی از نوادگانش به نام عباسعلی مظفری می‌گوید در تخت فولاد اصفهان روبروی مقبره فیض کاشانی در زیر یک دیوار دفن گردیده‌است. حسن کسائی خود را نوهٔ نی نایب اسدالله می‌داند.

نصرالله زرین‌پنجه

نصرالله زرین‌پنجه (زادهٔ ۱۲۸۵ در تهران – درگذشتهٔ ۲۵ آذر ۱۳۶۰)، نوازندهٔ سرشناس تار و آهنگساز اهل ایران بود. او همچنین در نواختن سه‌تار، بربط و ترومپت مهارت داشت.

زندگی

در سال ۱۲۸۵ در تهران متولد شد. در ۱۳ سالگی نزد ربیع خان برادر درویش‌خان به نواختن تار مشغول شد و سپس به خدمت موزیک نظام درآمد. روزی تار می‌زد که حسین هنگ‌آفرین صدای سازش را شنید و ذوق او را پسندید و به شاگردی خود پذیرفت. بعدها از خدمت موزیک نظام استعفا داد و فرصتی یافت تا هنر خویش را تکمیل کند.

مدتی نزد مرتضی‌نی‌داوود و یحیی زرین‌پنجه و علی‌اکبر شهنازی تعلیم گرفت تا این که با موسی معروفی آشنا شد و ردیفی را که او روایت کرده بود، نواخت. نصرالله زرین‌پنجه در سال ۱۳۱۳ از موسیقی دلسرد شد و تار را کنار گذاشت و عهده‌دار سمت‌هایی در وزارت دارایی شد. در سال ۱۳۲۰ که علی‌نقی وزیری به هنرستان موسیقی بازگشت، دوباره نزد حسین سنجری به آموختن تار مشغول شد و در اثر تشویق روح‌الله خالقی از وزارت دارایی به وزارت فرهنگ منتقل شد.

وی ضمن تدریس در هنرستان موسیقی ملی در تدوین کتاب‌های مقدماتی تار و سه تار نقش ارزنده‌ای ایفا کرد. در سال ۱۳۳۰ کتاب دستور مقدماتی تار و سه‌تار توسط نصرالله زرین‌پنجه، موسی معروفی و روح‌الله خالقی برای سال اول هنرستان موسیقی ملی، تنظیم و به چاپ رسید. زرین‌پنجه سال‌ها با رادیو همکاری داشت و رهبر ارکستر سازهای ایرانی رادیو بود و آهنگ‌های بسیاری ساخت که اجرا شد. در برنامه‌های ساز و سخن که به ابتکار روح‌الله خالقی تدوین می‌شد نیز همکاری داشت. تمرین‌های که ساخته برای هنرجویان بسیار مفید است. این تمرین‌ها شامل ابوعطا، بیات ترک، چهارگاه و بیات اصفهان است که در کتاب سوم تار و سه‌تار هنرستان به کوشش حسین علیزاده به چاپ رسیده‌اند.

وی حدود ۵۰ آهنگ ساخته و آموزگار موسیقی در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایران بود. ثمره از دواج وی دو دختر است که از او به یادگار مانده به نام‌های مهین زرین‌بنجه و شهین زرین‌بنجه، که مهین پیانو و شهین ویولن می‌نوازند و هر دو از فارغ‌التحصیلان هنرستان موسیقی ملی می‌باشند.

نظر محمد سلیمانی

نظر محمد سلیمانی (متولد ۱۲۸۷ روستای جوزقان تایباد، درگذشته ۱۳۵۷ تایباد) از نوازندگان برجسته دوتار شرق خراسان بوده است. وی فراگیری دوتارنوازی را از کودکی و در نزد پدرش آغاز کرده بود و از نخستین نوازندگانی بود که نوای سازش از رادیوی خراسان شنیده شد. با توجه به مهارتی که در نوازندگی دوتار بر پایه موسیقی نواحی خراسان داشت هنرش مورد توجه قرار گرفت و در جشنواره های مختلفی نیز شرکت کرد. وی از جمله اساتیدی بود که فوزیه مجد در دهه ۵۰ طی پژوهش و گردآوری موسیقی نواحی ایران، از ناحیه شرق خراسان اجراهای وی و همین طور صدای استاد مراد علی سالار احمدی را ضبط و بایگانی کرد.

سبک و شیوه دوتار نوازی

شیوه دوتارنوازی نظر محمد سلیمانی به علت پیچیدگی زیاد و پنجه‌گردانی‌های متعدد امروزه در میان نوازندگان منطقه چندان رایج نیست. در این میان می‌توان از پیمان غمخوار احمدی نام برد که بیشترین شباهت را از نظر فنی و تکنیکی به شیوه‌ی نوازندگی نظر محمد سلیمانی داراست. امروز بسیاری از نوازندگان دوتار در تربیت جام تحت تأثیر شیوه‌ی نوازندگی عبدالله سرور احمدی و ذوالفقار عسکریان به نوازندگی می‌پردازند. گفتنی است بعد از درگذشت نظر محمد در خانواده ایشان هیچ پیرو راستین و مستعدی نتوانست به آن مسیر پا بگذارد.

نور علی برومند

پزشکی

تحصیلات

نور علی خان برومند (۱۲۸۵ خ تهران - ۳۰ دی ۱۳۵۵) از استادان موسیقی ایرانی و نوازنده تار، سه‌تار، سنتور، تنبک و کارشناس آواز بود.

زندگی‌نامه

نور علی برومند، به سال ۱۲۸۵ در تهران متولد شد و از سن ۷ سالگی استعداد خویش را در موسیقی با گرفتن ضرب بدون آن که از استادی تعلیم گرفته باشد نشان داد. پدرش میرزا عبدالوهاب‌خان برومند جواهری (که اصالتاً اصفهانی بود) از جواهرشناسان معروف بود به دو چیز عشق می‌ورزید: موسیقی و گل. باغچه خانه‌اش خانقاه اهل هنر بود و محفل هنرمندان سرشناسی چون درویش‌خان، سماع حضور، حسین‌خان اسماعیل‌زاده و سید حسین طاهرزاده بود. از میان پسران او نور علی به موسیقی روی آورد و محمود علی به گل و گل‌پروری.

نور علی آموزش تار را از ۱۳ سالگی نزد درویش‌خان آغاز کرد و ردیف مقدماتی درویش را در سه سال فرا گرفت. نور علی با ابوالحسن صبا دوست و مانوس بود و دوستی آن‌ها از زمانی شروع شد که هر دو در نزد درویش‌خان نواختن تار و سه‌تار را فرا می‌گرفتند و درویش‌خان آن‌ها را دوتا کوچولو نام نهاده بود. نور علی در سن ۱۸ سالگی برای تحصیل به برلین رفت. او در این سفر سه‌تاری را که «روشنک» می‌نامید همراه خود برد، تا بتواند به تمرین‌های خویش ادامه دهد. او در برلین نزد خانواده دکتری اقامت گزید.

ضمن تحصیل دوره متوسطه به کنسرت‌ها می‌رفت و کم‌کم به موسیقی غربی هم علاقه‌مند شد و پیانو آموخت. پس از بازگشت به ایران در ۲۲ سالگی، آموختن نت‌نویسی و ردیف را نزد موسی معروفی ادامه داد. پس از یک سال، دوباره به آلمان رفت و به تحصیل در رشته پزشکی پرداخت. پس از ۶ سال، به ناراحتی چشم مبتلا شد و برای درمان به سوییس رفت و سپس در سال ۱۳۱۴ به ایران بازگشت و مابقی عمر خود را در تهران و در محله امیریه سپری کرد. وی از آن زمان تا آخر عمر نابینا شد.

از اواخر سال ۱۳۱۰ تا ۱۳۳۰ برومند عمدتاً به مطالعه و آموزش موسیقی پرداخت. اگرچه با توجه به تسلطش به زبان آلمانی به صورت پاره وقت در مدارس و دانشکده‌ها تدریس می‌کرد. برومند به دعوت برونو نئل، اتنوموزیکولوگ آمریکایی، به ایلینوی رفت و طی یک دوره کوتاه یک‌ماهه به معرفی موسیقی دستگاهی ایران پرداخت و بخش‌هایی از موسیقی ردیف را در آنجا ضبط نمود که

هم‌اکنون این ضبط‌ها در آرشیو دانشگاه ایلینوی موجود هستند. در سال ۱۳۹۵ ضبط‌های برومند در دانشگاه ایلینوی امریکا؛ توسط پرونو نتل در اختیار محسن حسنی در ایران قرار گرفت. لوید میلر (معروف به کورش علی خان)، موسیقی‌شناس آمریکایی هم گفته‌است که اجرای ردیف برومند در کنار برخی دیگر از دستاوردهای فرهنگی و هنری تمدن بشر در ناحیه‌ای از ایالت یوتا در عمق زمین مدفون شده‌است تا در صورت وقوع فجایع ویرانگر این دستاوردها حفظ شوند.

او به آموختن تار و هم چنین سه‌تار و سنتور ادامه داد و ردیف موسیقی ایرانی را نیز نزد حبیب سماعی، موسی معروفی و اسماعیل قهرمانی فرا گرفت.

تدریس موسیقی

در سال ۱۳۴۴ هم‌زمان با راه اندازی رشته موسیقی در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران، توسط مهدی برکشلی به عنوان استاد ردیف دعوت به کار شد و آموزش آکادمیک موسیقی ایرانی را در آن دانشکده آغاز کرد. در آنجا او هفته‌ای دو نوبت ردیف موسیقی را به صورت شفاهی به شاگردان آموزش می‌داد تا این که در سال ۱۳۵۳ بازنشسته شد. در میانه دهه ۵۰ و با تأسیس مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایران تدریس در این مرکز را نیز آغاز کرد. از کلاس درس او نمونه‌های صوتی به جا مانده از جمله در دستگاه ماهور که در حال آموزش به نورالدین رضوی سروستانی است. در این نمونه او تمام گوشه‌های ردیف موسیقی را با سه‌تار می‌نوازد و در مورد نحوه نواختن و خواندن آن توضیحاتی می‌دهد.

شاگردان

وی استاد بسیاری از نوازندگان و خوانندگان موسیقی ایرانی، از جمله اکبر گلپایگانی، نصرالله ناصح پور، محمدرضا شجریان، پریسا، پرویز مشکاتیان، حسین علیزاده، محمدرضا لطفی، فرخ مظهری، داریوش طلائی، مجید کیانی، جلال ذوالفنون، شهرام ناظری، ناصر فرهنگ‌فر، مسعود شناسا و رضوی سروستانی و کمال سامع بوده‌است. از میان شاگردان، اکبر گلپایگانی مدت زمان بیشتری را زیر نظر برومند تعلیم دیده‌است. (نه سال و هشت ماه)

آثار

نورعلی برومند، ردیف میرزا عبدالله را بر اساس روایت اسماعیل قهرمانی دوبار ضبط نموده‌است. همچنین ردیف آوازی روایت وی بر اساس روایت سیدحسین طاهرزاده است. شیوه اجرای برومند در سه‌تار و تار برگرفته از مکتب درویش‌خان و شیوه اجرای برومند در سنتور، برگرفته از مکتب سنتورنوازی قدیم (حبیب سماعی) است.

کتاب ردیف سازی موسیقی سنتی ایران شامل ردیف میرزا عبدالله به روایت نورعلی برومند توسط ژان دورینگ نت‌نویسی و در سال ۱۳۷۰ با ترجمه پیروز سیار به زبان فارسی، توسط انتشارات سروش منتشر شد.

مرگ

وی در ۳۰ دی ۱۳۵۵ درگذشت و در قبرستان ظهیرالدوله دفن شد.

نورمحمد درپور (۱۳۱۰، روستای سرخسرا، باخرز - ۲۸ اسفند ۱۳۹۳، تربت جام) خواننده ایرانی در خطه خراسان بود. درپور در روستای «سرخ سرا» از توابع «باخرز» منطقه تربت جام و روستای یادگار، زاده شد. او آموزش دوتار و روایت‌های حماسی و تغزلی موسیقی منطقه خراسان را نزد استادان نامی منطقه (حاج جهانگیر خان، حاج مرتضی پری، حاج عبدالحمید رسولی، ملاداد خدا کبودانی و ملا یاسین مریدار) فرا گرفت و پس از آن زندگی خود را وقف موسیقی عرفانی خراسان کرد.

وی در پاییز ۱۳۹۳، به علت درمان توده سرطان روده بزرگ خود، در بیمارستان بستری شد و در حین شیمی درمانی، دچار عارضه قلبی و مغزی شد و در نهایت، در آخرین روزهای سال ۱۳۹۳ در روستای یادگار تربت جام درگذشت.

اجراها و آثار

اجرای او در جشنواره موسیقی مقدس برلین (۲۰۰۲) آلبوم موسیقی تربت جام

اجرای تصویری «غزل کوچه باغی باش تا حسن نگارم خیمه بر صحرا زند»

نوید افقه (زاده ۲۰ آبان ۱۳۴۹) نوازنده تمبک و محقق موسیقی اهل ایران است.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

نوید افقه، ۲۰ آبان سال ۱۳۴۹ در شیراز متولد شد. فراگیری ساز تمبک را از سال ۱۳۶۲ در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی نزد محمود فرهمند آغاز نمود و طی دوره‌های مختلف از تجربیات وی بهره‌مند شد. نوید افقه با گروه‌های مختلفی از جمله: سروش، فرامرز پایور، دالاهو، آئینه و مسیحا، گروه عارف و ... در کنسرت‌های داخلی و خارجی همکاری داشته‌است. او با نواختن سازهای تار و سه‌تار نیز آشنایی دارد. وی همچنین دوره‌های هارمونی، کنترپوان و ارکستراسیون را نزد کامبیز روشن‌روان گذرانده‌است. او در سال ۱۳۷۹ نخستین آلبوم موسیقی خود را در ایران و یک سال بعد در فرانسه منتشر نمود. وی سه نمونه تمبک با صدادهی و تکنیک اجرایی متفاوت طراحی نموده‌است. او همچنین مدیر آموزشگاه موسیقی داروک در شیراز است و در آنجا به تحقیق و تدریس مشغول است. در اسفند ۱۳۹۷ مراسم نکوداشت نوید افقه به همراه رونمایی از سردیس وی در اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز برگزار شد.

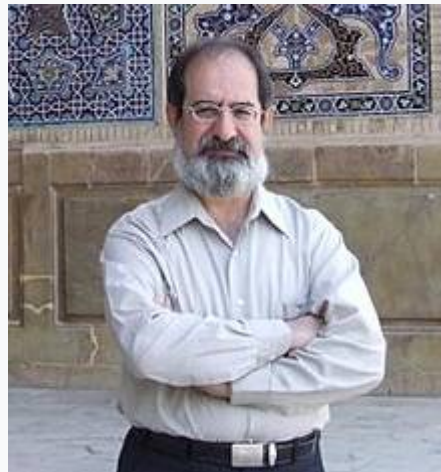
آثار هنری

از جمله آثار هنری نوید افقه به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

آلبوم‌های مستقل

- «آوای خیال» «آفرینش» «معبد پیکره‌های چوبی»
- نوازندگی:

- آلبوم موسیقی «نوازه» اثر مسعود شناسا آلبوم موسیقی «سیاه مشق» اثر مهدی آذر سینا
- آلبوم موسیقی «جوی نقره مهتاب» اثر بهداد بابایی
- آلبوم موسیقی «نان آب آواز» اثر علی قمصری
- آلبوم موسیقی «از دیر تا دور» اثر ارژنگ سیفی زاده
- آلبوم موسیقی «نغمه ساز ضربه آواز» اثر ارژنگ سیفی زاده
- آلبوم موسیقی «پاسداشت حسین‌خان اسماعیل‌زاده» اثر رضا پرویز زاده
- آلبوم موسیقی «وهم» اثر حسام اینانلو آلبوم موسیقی «سفر عسرت» اثر فرخزاد لایق
- آلبوم موسیقی «راه بی‌نهایت» اثر مدیا فرج نژاد

هادی منتظری

اعضای پیشین گروه شیدا

دانشگاه دانشکده هنرهای زیبا دانشگاه تهران

هادی منتظری (زاده ۱۳۳۴ کرمانشاه) آهنگساز و نوازنده کمانچه و ویلن اهل ایران است.

زندگی‌نامه

هادی منتظری در سال ۱۳۳۴ در کرمانشاه متولد شد و به واسطه علاقه‌ای که به موسیقی ایرانی داشت از همان اوایل کودکی هر جا که صدایی یا نوایی از موسیقی سنتی ایران به گوشش می‌رسید بی‌اختیار بدان سو کشیده می‌شد و به آن نوا گوش می‌سپرد تا اینکه توانست ویولنی را برای خودش تهیه کند و نزد نوازنده‌ای به نام محمود مرآتی شروع به فراگیری موسیقی نمود؛ و سال‌ها ویلن نوازی را ادامه داد.

وی پس از آشنایی با محمدرضا لطفی به پیشنهاد او در کنار نواختن ویلن ساز کمانچه را فرا می‌گیرد و با کمک مجتبی میرزاده ساز کمانچه‌ای برای خود تهیه می‌کند و از آن پس در اکثر محافل هنری و اجراهای زنده، کمانچه می‌نوازد و ویلن نوازی‌هایش کم و محدود به ضبط در استودیو می‌شود به‌طوری‌که وی را عمدتاً نوازنده کمانچه می‌دانند.

منتظری پس از دریافت دیپلم به دانشکده هنرهای زیبا راه می‌یابد و در رشته موسیقی سنتی ایران به‌طور علمی و عملی مشغول تحصیل می‌گردد و از وجود استادانی چون نورعلی خان برومند، جواد معروفی، مهدی برکشلی، محمدتقی مسعودیه، احمد پژمان، علی تجویدی، داریوش صفوت، محمدرضا لطفی، علی اصغر بهاری و محمدرضا شجریان بهره می‌گیرد و پایه دانش موسیقی خود را بواسطه ایشان محکم می‌کند. وی دارای نشان درجه یک هنری از وزارت فرهنگ و ارشاد است.

او باوجود اینکه به عنوان نوازنده و مدرس کمانچه شناخته شده‌است، به تدریس دوره‌های عالی موسیقی ایرانی برای ساز ویلن در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی و آموزشگاه‌های موسیقی نیز مشغول می‌باشد. هادی منتظری کارمند رسمی مرکز سرود است و با صدا و سیما بعنوان نوازنده و آهنگساز همکاری می‌کند. او در طول سال‌ها فعالیت هنری خود برای شناساندن موسیقی سنتی ایران به همراه گروه‌های مختلف موسیقی به اجرا در کشورهای مختلف پرداخته‌است.

وی با خوانندگانی همچون: محمدرضا شجریان در گروه شیدا، شهرام ناظری، صدیق تعریف، هنگامه اخوان، سیما بینا، علیرضا افتخاری، حسین علیشاپور و ... همکاری داشته‌است.

همت علی سالم

همتعلی سالم (۱۲۹۶ - ۲ اسفند ۱۳۷۵) نوازنده کمانچه و از چهره‌های سرشناس موسیقی لری بود.

زندگی

به سال ۱۲۹۶ در خرم آباد به دنیا آمد. نخستین بار کمانچه را نزد فردی به نام علیرضا الماس فرا می‌گیرد. او تحصیلات زمان خود را تا ششم ابتدایی ادامه می‌دهد، اما به کارهای دولتی علاقه‌ای نداشته و تا پایان عمر به ترانه سرایی و آهنگ سازی وفادار می‌ماند. او همچنین جزو آن دسته موسیقیدانانی بود که هم به لکی و هم به لری ترانه می‌ساختند.

شاگردان مهم

سالم شاگردان مهمی در زمینه موسیقی تربیت نمود که از مهم‌ترین این افراد می‌توان به پیرولی کریمی، علیرضا حسین خانی و فرزند خودش؛ حسین سالم اشاره کرد.

آثار

از ترانه‌ها و تصانیف او می‌توان به: کرمی، ملت غیور، چشم مست و دنیای دنی اشاره کرد.

مرگ

او سرانجام به تاریخ دوم اسفند سال ۱۳۷۵ شمسی درگذشت. گور او در خرم آباد، قبرستان خضر، حد فاصل بهشت ششم و هفتم واقع می‌باشد.

هوشنگ ظریف

هوشنگ ظریف (زاده ۱۶ آذر ۱۳۱۷ در تهران - درگذشته ۱۷ اسفند ۱۳۹۸ در تهران) موسیقی‌دان و نوازنده تار اهل ایران بود.

زندگی هنری

هوشنگ ظریف در ۱۶ آذر سال ۱۳۱۷ در تهران زاده شد. او پس از پایان دوره ابتدایی در هنرستان موسیقی ملی، با مدیریت روح‌الله خالقی، نام‌نویسی کرد و از آموزش‌های هنرمندانی نظیر: موسی

معروفی، علی‌اکبر شهنازی، روح‌الله خالقی، جواد معروفی و حسین تهرانی بهره‌مند شد. پس از پایان تحصیل در سال ۱۳۳۷ به عنوان هنرآموز سرود و موسیقی، به استخدام وزارت فرهنگ و هنر درآمد. پس از آن به تدریس در سازمان پیشاهنگی ایران پرداخت و همکاری خود را نیز به عنوان هنرآموز موسیقی نابینایان، با سازمان خدمات اجتماعی کشور، آغاز نمود. او به عنوان نوازنده و تکنواز در گروه‌ها و ارکسترهای گوناگونی مانند: ارکستر موسیقی ملی، ارکستر صبا و... به اجرای موسیقی پرداخت. هوشنگ ظریف به دعوت حسین دهلوی، از سال ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۹ به مدت ۱۷ سال به تدریس تار در هنرستان موسیقی پرداخت.

هوشنگ ظریف سال‌ها به عنوان تکنواز تار، در ارکسترهای سازمان ملی، وابسته به وزارت فرهنگ و هنر، در سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران به اجرای موسیقی مشغول بود. او اجراهای بسیاری با گروه پایور، به سرپرستی فرامرز پایور و با خوانندگان سرشناسی نظیر نادر گلچین، عبدالوهاب شهیدی و محمدرضا شجریان داشت و به همراه این گروه، کنسرت‌های بسیاری در کشورهای اروپایی و آسیایی به اجرا گذاشت.

هوشنگ ظریف همراه با ارکسترهای موسیقی وابسته به وزارت فرهنگ و هنر، برای ۲۰ سال، برنامه‌های موسیقی ایرانی در حافظیه شیراز و سایر شهرهای ایران و کشورهای نظیر: آمریکا، شوروی، کانادا، ژاپن، فرانسه، انگلیس، آلمان غربی، ایتالیا، مصر، تونس، مراکش، الجزایر، هند، پاکستان، ترکیه و همه کشورهای اروپای شرقی برگزار کرد.

هوشنگ ظریف همچنین در سال ۱۹۷۳ با هدف اجرای برنامه‌های آموزشی موسیقی سنتی ایرانی، در بخش موسیقی شماری از دانشگاه‌های آمریکا، به سراسر این کشور سفر کرد. او در سال ۱۹۷۵ در جشنواره موسیقی «شانکار لعل» هند شرکت کرد و در بیست و یکمین جشنواره جهانی موسیقی که در همان سال، در فرانسه بر پا شده بود حضور یافت.

هوشنگ ظریف با اجرای کنسرت‌های موسیقی ایرانی در وین پایتخت اتریش، موجب شناساندن بیش از پیش موسیقی ایرانی به این مرکز موسیقی اروپا شد. وی در سال ۱۹۸۵ با هدف گسترش موسیقی سنتی ایران، در جشنواره اینسبورگ شرکت کرد.

هوشنگ ظریف علاوه بر نواختن ساز تار، با نواختن سه‌تار و تنبک نیز آشنایی کامل داشت او همچنین در تدوین روش نوازندگی تنبک با حسین تهرانی همکاری نمود که حاصل آن در کتابی تحت عنوان «آموزش تنبک» به چاپ رسید. از دیگر فعالیت‌های او، تصحیح ردیف‌های آوازی محمود کریمی، آوازخوان سرشناس ایرانی بود که با عنوان کتاب «ردیف آوازی موسیقی سنتی ایران» منتشر شده‌است. او دارای مدرک درجه یک هنری بود و شش سال پیاپی، عضو هیئت مدیره خانه موسیقی ایران و چهار دوره، رئیس هیئت مدیره کانون نوازندگان سازهای ایرانی در خانه موسیقی بود.

زندگی شخصی

همسر هوشنگ ظریف، پروین صالح نوازنده ویولن و قیچک بوده است. آن دو، سال‌ها در کنار یکدیگر عضو گروه پایور بودند.

درگذشت

هوشنگ ظریف در ۱۷ اسفند ۱۳۹۸ در سن ۸۱ سالگی به علت ایست قلبی درگذشت. مراسم خاکسپاری او، روز ۱۹ اسفند ۱۳۹۸ به صورت خصوصی، به علت دنیاگیری کروناویروس در ایران، در قطعه هنرمندان بهشت زهرا با حضور خانواده وی و برخی از اهالی موسیقی برگزار شد. او در کنار آرامگاه حسین دهلوی به خاک سپرده شد.

تمبر یادبود

بهمن ۱۳۹۹، در آیین ششمین سال‌نوی موسیقی ایران، از تمیر اختصاصی یادبود هوشنگ ظریف، توسط حسین علیزاده رونمایی شد.

شاگردان

هوشنگ ظریف شاگردان بسیاری را در هنرستان موسیقی و مؤسسه‌های فرهنگی و کلاس‌های خصوصی و عمومی آموزش داد. از جمله شاگردان وی می‌توان به هنرمندانی چون: حسین علیزاده، داریوش طلایی، ارشاد تهماسبی، حمید متبسم، شهریار فریوسفی و مجید درخشانی اشاره نمود.

آثار هنری

از میان آثار هنری او می‌توان به کتاب‌ها و مجموعه‌های صوتی زیر اشاره نمود:

- نُت‌نگاری و ویرایش چهار کتاب دربارهٔ لطف‌الله مجد، جلیل شهنواز و فرهنگ شریف و ابراهیم سرخوش
- مجموعه‌های صوتی تکنوازی‌های هوشنگ ظریف از جمله دشتی و اصفهان، همنازی با فرامرز پایور در آثار گوناگون وی، اجرای گوشه‌هایی از ردیف موسی معروفی با تلاش کامبیز روشن‌روان
- کتاب دستور مقدماتی تار، کتاب یکم و دوم هنرستان
- کتاب مجموعه قطعات، نوشته هوشنگ ظریف

وحید اسداللهی

وحید اسداللهی نوازنده و موسیقی‌دان ایرانی است.

زندگی هنری

وحید اسداللهی زاده ۱۳۳۹ اردیبهیل است. او در ۱۱ سالگی از برادرش قوال نوازی را فراگرفت. پس از آن نزد هوشنگ زیوه نواختن نقاره را آغاز کرد. در ۱۶ سالگی با علی سلیمی نوازنده برجسته تار آشنا شد و چند سال به عنوان نوازنده نقاره او را همراهی کرد. وی در ۲۹ سالگی به جمهوری

آذربایجان رفت و تحت تعلیم الماس قلی اف تکنیک‌های ممتاز نوازندگی را آموخت. او از سال ۱۳۷۷ در باکو نزد صفر علی جاوید کار با ارکستر را تجربه کرد. وحید اسداللهی با ارکسترهای موسیقی در جمهوری آذربایجان همکاری داشته و به عنوان نخستین تکنواز خارجی نقره در ارکستر فیلارمونیک باکو عضویت دارد. وی برنامه‌های متعددی را در کشورهای مختلف نظیر: کانادا، آمریکا، فرانسه، آلمان و ایتالیا اجرا کرده‌است. رحمان اسداللهی برادر بزرگتر وی و از نوازندگان ساز قارمان می‌باشد. وحید اسداللهی تا کنون ۲ بار موفق به کسب مقام اول در جشنواره موسیقی فجر شده‌است. برخی از او به عنوان «پدر نقره ایران» یاد می‌کنند.

فعالیت‌های هنری

از جمله فعالیت‌های هنری وحید اسداللهی به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- همکاری با صدا و سیما (از ۱۳۵۶)
- عضویت در هیئت داوران جشنواره موسیقی نواحی (کرمان - ۱۳۸۰)
- سرپرستی ارکستر موسیقی آذربایجانی صداوسیما (از ۱۳۸۵)
- سولیست ارکستر فیلارمونیک باکو
- برگزیده هجدهمین جشنواره تولیدات رادیویی و تلویزیونی مراکز استان‌ها (آهنگسازی و تنظیم برتر بخش موسیقی - آهنگ ساری گلین)

آثار

از جمله آثار وحید اسداللهی به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- نوازنده آلبوم موسیقی «آی بنیظ» نوازنده آلبوم موسیقی «بنفشه»
- نوازنده آلبوم موسیقی «ریما» نوازنده آلبوم موسیقی «دوگاه»
- نوازنده آلبوم موسیقی «دست افشان» نوازنده آلبوم موسیقی «ماهور هندی»
- نوازنده آلبوم موسیقی «گوروش (دیدار)» نوازنده آلبوم موسیقی «وصال»
- نوازنده آلبوم موسیقی «رنگ‌های آذربایجان» نوازنده آلبوم موسیقی «ریتیم‌های آذربایجان»
- نوازنده آلبوم موسیقی «رقص‌های آذربایجان» نوازنده آلبوم موسیقی «مونس»
- نوازنده آلبوم موسیقی «ضرب آذر»
- نوازنده آلبوم موسیقی «نغمه‌های آذربایجان ایران (خاطره‌های آذری) ۱»
- نوازنده آلبوم موسیقی «نغمه‌های آذربایجان ایران (خاطره‌های آذری) ۲»
- نوازنده آلبوم موسیقی «ردیف‌های موسیقی آذربایجان (شور) ۱»
- نوازنده آلبوم موسیقی «ردیف‌های موسیقی آذربایجان (شوشتر) ۲»
- نوازنده آلبوم موسیقی «ردیف‌های موسیقی آذربایجان (چهارگاه) ۳»
- نوازنده آلبوم موسیقی «ردیف‌های موسیقی آذربایجان (ماهور) ۴»
- نوازنده آلبوم موسیقی «ردیف‌های موسیقی آذربایجانی (راست پنجگاه) ۵»
- نوازنده آلبوم موسیقی «ردیف‌های موسیقی آذربایجانی (بیات شیراز، سه گاه زابل، یئتیم سه گاهی) ۶»
- نوازنده آلبوم موسیقی «رقص‌های قدیمی آذربایجان»
- نوازنده آلبوم موسیقی «اثلین» با رهبری پرفسور «نریمان عظیمی» و همراهی ارکستر بزرگ رادیو تلویزیون باکو
- نوازنده آلبوم موسیقی «أوزون دره» نوازنده آلبوم موسیقی «ساری گلین»

یاور مراد

یاور مراد در تیر ماه 1356 در تهران در خانواده ای هنر دوست ، چشم به جهان گشود. وی نوه ی حبیب الله مراد (نقش آفرین فیلم حاج آقا آکثور سینما و اولین هنر پیشه مرد تاریخ سینمای ایران) می باشد. در سنین کودکی موسیقی را با ساز سه تار نزد محمد فیروزی آغاز و حین ادامه فراگیری این ساز ، تئوری موسیقی را نیز در هنرستان موسیقی فرا گرفت

در سال 1368 در کردستان با ساز دف آشنا و از همان سال ها به فراگیری و نوازندگی مقامی (خانقاهی) این ساز پرداخت. لازم به ذکر است طی این سال ها ، وی تحقیقاتی در زمینه ی آشنایی با انواع ریتم ها و کاربرد آن در موسیقی ایران و سایر کشور ها به عمل آورده که حاصل آن ، حضور وی در برخی از آلبوم ها و گروه های معتبر بین المللی می باشد، فرای حضور حرفه ای و اجرای صحنه ای وی در سایر کشور ها ، به عنوان نوازنده در بسیاری از آثار تولیدی صدا و سیما حضور داشته و در آلبوم ها و کنسرت های بسیاری از هنرمندان کشورمان نیز به اجرای دف پرداخته است. وی فارغ التحصیل مهندسی کشاورزی می باشد

وی از سال 1378 در آموزشگاه های معتبر موسیقی سابقه تدریس نوازندگی دف را داشته و با آموزشگاه تماشاگه راز نیز به عنوان استاده دف از سال 1379 همکاری نموده است.

یحیی حاتمی

یحیی حاتمی، مشهور به **یحیی قوام‌الدوله‌ای** (زاده ۱۲۴۷ – درگذشته ۱۳۱۴) موسیقی‌دان و نوازنده تار اهل ایران بود.

زندگی هنری

یحیی حاتمی در سال ۱۲۴۷ هـ.خ متولد شد. خانواده او نواختن ساز را کسرشان می‌دانستند، با این حال وی به موسیقی گرایش داشت و برای فراگیری ساز تار نزد آقا حسینقلی رفت. او در نوازندگی بسیار پیشرفت کرد تا جایی که به سمت خلیفه‌گری کلاس رسید و آقا حسینقلی، آموزش و تحویل درس‌های کلاس را به عهده او می‌گذاشت. آقا حسینقلی همچنین وصیت کرد که یحیی قوام‌الدوله‌ای آموزش موسیقی فرزند کوچکش، **عبدالحسین شهنازی** را بر عهده بگیرد، او نیز در آموزش به عبدالحسین شهنازی کوشش بسیار نمود. یحیی حاتمی از نواختن در حضور مردم و ضبط صفحه‌های موسیقی خودداری می‌کرد اما به دلیل آشنایی‌اش با **صفاعلی ظهیرالدوله**، در کنسرت‌های **انجمن اخوت**، به سرپرستی **درویش‌خان** به نوازندگی تار می‌پرداخت. یحیی حاتمی، آموزش موسیقی و تار فرزند خود، «شاپور حاتمی» را به عبدالحسین شهنازی سپرد که بعدها یکی از موسیقی‌دانان سرشناس شد. یحیی حاتمی در سال ۱۳۱۴، در سن ۶۷ سالگی درگذشت.

یحیی زرپنجه

استادها موسی زرپنجه درویش‌خان

یحیی زرپنجه (زاده ۱۲۷۶ در تهران – درگذشته ۱۳۱۱) موسیقی‌دان و نوازنده تار اهل ایران بود.

زندگی هنری

یحیی زرپنجه (هارون جزاسند) در سال ۱۲۷۶ هجری شمسی در تهران متولد شد. خانواده او اهل موسیقی بودند. پدرش «آقا ربیع» **آوازخوان** و نوازنده «دایره» و «دف» و برادرش «موسی زرپنجه» نوازنده تار بود. او در کودکی تار را نزد برادر فراگرفت و سپس تحت تعلیم «آقا حسینقلی» و «درویش‌خان»، نوازندگی تار را پی گرفت. از نوازندگی وی چند صفحه برجای مانده است که «پیش‌درآمد اصفهان» اثر «مرتضی نی‌داوود» از آن جمله است. او همچنین در ورزش باستانی فعال بود. وی اجراها و برنامه‌های خیریه‌ای به نفع مستمندان در شهرهای **شیراز**، **اصفهان** و **رشت** برگزار نمود.

در شهریور ۱۳۹۷ کتاب «تکنوازی تار ماهور یحیی زرین‌پنجه» با ثبت‌نگاری و تجزیه و تحلیل «مازیار کنعانی» و ویرایش و اجرای فایل صوتی «حمیدرضا حسن‌پور» و نظارت «هومان اسعدی» توسط انتشارات نارون منتشر شد.

درگذشت

یحیی زرین‌پنجه در سال ۱۳۱۱ در سن ۳۵ سالگی در اثر بیماری درگذشت.

یوسف صفایی

نام های دیگر	یوسف خان صفایی
	یوسف خان ظهیرالدوله‌ای
استادها	<u>علی‌اکبر فراهانی</u>
	<u>آقا غلامحسین فراهانی</u>

یوسف صفایی، موسیقی‌دان و نوازنده تار دوران ناصرالدین‌شاه قاجار بود.

زندگی هنری

یوسف صفایی، مشهور به یوسف‌خان صفایی که به دلیل اینکه از منسوبین ظهیرالدوله بود به «یوسف‌خان ظهیرالدوله‌ای» نیز شهرت داشت. او از شاگردان آقا علی‌اکبر فراهانی و آقا غلامحسین فراهانی بود.

روح‌الله خالقی به نقل از موسی معروفی درباره سبک نوازندگی وی نوشته‌است: «سبک ساز او خصوصیتی داشت و در مضراب تک و چپ و راست بسیار مسلط بود و از ردیف و علم موسیقی هم به خوبی اطلاع داشت و برخی نعمات مخصوص به خود می‌نواخت اما مضراب ریز کمتر در سازش مشاهده می‌شد و شنیدن ساز تنه‌ایش ترجیح داشت تا اینکه همراه آواز و ضرب به گوش برسد.» او از نوازندگان ارکستر انجمن اخوت به ریاست غلامحسین درویش بود.

روح‌الله خالقی در کتاب سرگذشت موسیقی ایران نوشته‌است که یوسف‌خان صفایی در اوایل تأسیس هنرستان موسیقی وزیری در سال ۱۳۰۲، که در آن هنگام مرد سالخورده‌ای بود، تارهای هنرستان را تعمیر می‌کرد. از شاگردان او می‌توان به علی‌محمد فخام بهزادی و رحمت‌الله صفایی (نوه‌اش) اشاره نمود.

یوسف فروتن

یوسف فروتن (زاده ۱۲۷۰ در تهران – درگذشته ۷ دی ۱۳۵۷) نوازنده تار و سه‌تار اهل ایران بود.

زندگی‌نامه و فعالیت هنری

یوسف فروتن در سال ۱۲۷۰ در تهران متولد شد. وی از کودکی به دلیل علاقه‌ای که برادرش مؤدب السلطنه به موسیقی ایرانی داشت با بسیاری از موسیقی‌دانان زمان خود آشنا شد. او از شاگردان مستقیم درویش خان بود و موفق به دریافت جایزه تبرزین طلایی از درویش خان گردید. سه‌تار، تار و پیانو، ویلن و تمیک می‌نواخت، اما ساز اصلی او سه‌تار بود. وی سه‌تار را نزد میرزا عبدالله و تار را در نزد میرزا احسین‌قلی فراگرفت.

یوسف فروتن غیر از چند برنامه، که با حضور و مشارکت هنرمندان سرشناس موسیقی به منظور امور خیریه و کمک به آوارگان و سیل‌زدگان اجرا شد، به صورت عمومی ساز نواخت و بر روی صحنه حاضر نشد. او پس از سال‌ها در سال ۱۳۴۶ در حافظیه شیراز، به جهت شناساندن موسیقی اصیل ایرانی، قطعاتی را با سه‌تار در دستگاه مهور اجرا کرد. وی یکی از اعضای مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایرانی در رادیو و تلویزیون بود. او همچنین از اعضای ارکستر انجمن اخوت بود. وی سال‌ها در وزارت گمرکات و وزارت دارایی خدمت کرد و مقام‌هایی عالی در این وزارتخانه‌ها داشت.

یک دوره ردیف موسیقی ایرانی، با نوازندگی سه‌تار یوسف فروتن، در دوران پس از ۷۰ سالگی وی، توسط سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران ضبط شده‌است. او شیوه خاصی در نواختن داشت و مضرابه‌های قوی، پیچیده و روان از ویژگی‌های سبک وی بود.

آثار بداهنوازی او از لحاظ متر، ریتم، ضرب و تسلط بر فرم‌های موسیقی ایرانی، نظیر پیش درآمد، چهارمضراب، ضربی و رنگ، حائز اهمیت است. همچنین آثار ضربی وی به عنوان بخشی از رپرتوار موسیقی ضربی ایران شناخته شده و تدریس می‌شوند.

از شاگردان او می‌توان حسین علیزاده، داریوش طلایی، پرویز مشکاتیان و داوود گنجه‌ای را نام برد.

درگذشت

یوسف فروتن در ۷ دی سال ۱۳۵۷ درگذشت.

